

MOLAO THEO

---

wa Repabliki ya Afrika Borwa wa , 1996

Bjalo ka ge o thomile go šomišwa ka la 8 Mei 1996 mme o
fetošitšwe ka la 11 Oktoboro 1996 ke Seboka sa Kopano ya
Molaotheo

ISBN 978-0-621-39063-6

MOLAO THEO WA REPHABLIKI YA AFRIKA BORWA, 1996

(Mokgwa wa peleng wa go tsopola Molao 'Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, Molao wa 108 wa 1996', o tseetšwe legato ke karolwana 1 (1) ya the Citation of Constitutional Laws, 2005 (Molao wa 5 wa 2005))

[O dumeletšwe ka la 16 Desemere 1996]

[LETŠATŠIKGWEDI LA GO TSEBAGATŠA: 18 DECEMERE, 1996]

[LETŠATŠIKGWEDI LA GO THOMA GO ŠOMA: 4 FEBERWARE, 1997]

(Ntle le ge go laeditšwe ka tsela ye nngwe— lebelela gape le karolo ya 243[5])
(Sengwalwa sa Seisemane se saennwe ke Mopresidente)

Bjalo ka ge go fetošitšwe ka

Molaophetošo wa Mathomo wa Molaotheo wa 1997
Molaophetošo wa Bobedi wa Molaotheo wa 1998
Molaophetošo wa Boraro wa Molaotheo wa 1998
Molaophetošo wa Bone wa Molaotheo wa 1999
Molaophetošo wa Bohlano wa Molaotheo wa 1999
Molaophetošo wa Boselela wa Molaotheo wa 2001
Molaophetošo wa Bošupa wa Molaotheo wa 2001
Molaophetošo wa Boseswai wa Molaotheo wa 2002
Molaophetošo wa Bosenyane wa Molaotheo wa 2002
Molaophetošo wa Bolesome wa Molaotheo wa 2003
Molaophetošo wa Bolesometee wa Molaotheo wa 2003
Molaophetošo wa Bolesomepedi wa Molaotheo wa 2005
Molaophetošo Bolesometharo wa Molaotheo wa 2007
Molaophetošo wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008
Molaophetošo wa Bolesomehlano wa Molaotheo wa 2008
Molaophetošo wa Bolesometshela wa Molaotheo wa 2009
Molaophetošo wa Bolesomesupa wa Molaotheo wa 2012

Go ya ka Kgoeletšo ya bo 26 ya la 26 ya Aporele 2001, maikarabelo a tshapedišo ya Molao wo a filwe Tona ya Toka le Tlhabollo ya Molaotheo.

MOLAO

Go tsebagatša Molaotheo wo mofsa wa Repabliki ya Afrika Borwa le go phethagaletša merero ye malebana.

DIKAGARE

KETAPELE	1
KGAOLO YA 1 <i>Mabakatheo</i>	3
KGAOLO YA 2 <i>Molao wa Ditokelo</i>	5
KGAOLO YA 3 <i>Mmušo wa Mohlakanelwa</i>	23
KGAOLO YA 4 <i>Palamente</i>	25
KGAOLO YA 5 <i>Mopresidente le Khuduthamaga ya Bosetšhaba</i>	51
KAROLO YA 6 <i>Diprofense</i>	59
KGAOLO YA 7 <i>Mmušoselegae</i>	83
KGAOLO YA 8 <i>Dikgorotsheko le Tshapedišo ya Toka</i>	91
KAROLO YA 9 <i>Dihlongwa tša Mmušo tše di Thekgago Temokrasi ya Molaotheo</i>	103
KGAOLO YA 10 <i>Taolo ya Merero ya Setšhaba</i>	110
KGAOLO YA 11 <i>Ditirelo tša Tšhireletšo</i>	115
KAROLO YA 12 <i>Baetapele ba Setšo</i>	122
KAROLO YA 13 <i>Tša Ditšhelete</i>	123

KAROLO YA 14 **134***Dipeakanyetšokakaretšo*

ŠETULE 1 Folaga ya Setšhaba **138**

ŠETULE 1A Mafelo a Thutafase a Diprofense **140**

ŠETULE 2 Dikano le Maitlamo a Mmakgonthe **143**

ŠETULE 3 Ditshepedišo tša dikgetho **147**

ŠETULE 4 Makalatirišwa a Mošomo wa Mmušo wa
Sammaletee wa Setšhaba le wa Profense **151**

ŠETULE 5 Makalatirišwa a Mošomo wa Mmušo wa Profense **154**
Kuduthamaga a Bokgoni bja tša peamelao

ŠETULE 6 Dithulaganyo tša Nakwana **156**

ŠETULE 6A [Šetulo 6A e loketšwe ka karolo 6 ya Molaophetošo **190**
wa Bolesome wa Molaotheo wa 2003 mme ya fedišwa ke
karolwana 6 ya Molaophetošo wa Bolesomenne wa Molaotheo
wa 2008.]

ŠETULE 6B [Šetulo 6B, peleng e be e le Šetulo 6A, e loketšwe ka **191**
karolo 2 ya Molaophetošo wa Bolesomeseswai wa
Molaotheo wa 2002, ya lokelwa dinomoro ka leswa ka
karolwana 6 ya Molaophetošo wa Bolesome wa Molaotheo
wa 2003 mme ya fedišwa ke karolwana ya 5 ya Molaophetošo
wa Bolesome wa Molaotheo wa 2008.]

ŠETULE 7 Melao ye e Phumotšwego **192**

TŠHUPABOTENG **193**

KETAPELE

Rena, batho ba Afrika Borwa,

Re lemoga ditlhokatoka tša rena tša bogologolo;

Re tlotla bao ba ilego ba hlokofaletšwa toka le tokologo nageng ya gaborena;

Re hlompha bao ba ilego ba katanela go aga le go hlabolla naga ya gaborena; mme

*Re dumela gore Afrika-Borwa ke ya batho bohle ba ba dulago go yona, re le ngata e tee e nago
le pharologano*

*Ka gona, ka baemedi ba rena bao ba kgethilwego ka tokologo, re amogela molaotheo wo bjalo
ka molaomogolo wa Repabliki gore re tlo-*

*Fediša diphapano tša kgale mme re bope setšhaba seo se theilwego godimo ga dikelo
tša temokrasi, toka setšhabeng le ditokelomotheo tša batho;*

*Aga metheo ya setšhaba se se lokologilego sa temokrasi moo mmušo o theilwego
godimo ga thato ya batho mme moo moagi yo mongwe le yo mongwe a šireleditšwego
ke molao ka go lekana;*

*Kaonafatša maemo a bophelo bja baagi ka moka le go lokolla mabokgoni a motho o
mongwe le o mongwe; le go*

*Aga Afrika-Borwa ye e kopanego ya temokrasi yeo e ka kgonago go tšea maemo a
yona a maswanedi bjalo ka setšhaba se se ikemetšego ka noši ditšhabeng tša lefase
ka bophara.*

Eke Morena a ka boloka setšhaba sa gešo.

Nkosi Sikelel' iAfrika. Morena boloka setjhaba sa heso.

God seën Suid-Afrika. God bless South Africa.

Mudzimu fhatutshedza Afurika. Hosi katekisa Afrika.

KGAOLO YA 1

MABAKATHEO

Republiki ya Afrika Borwa

1. Repabliki ya Afrika Borwa ke naga e tee yeo e ikemetšego ya temokrasi yeo e theilwego godimo ga dikelo tše di latelago:
  - (a) Seriti sa setho, phihlelelo ya tekano le tšwetšopele ya ditokelo tša botho le ditokologo.
  - (b) Go se kgetholle batho go ya ka mmala le bong.
  - (c) Bogolo bja Molaotheo le pušo ya molao.
  - (d) Ditshwanelo tša batho ka moka ba bagolo tša go bouta, lenaneo la bakgethi le le swanago ka bophara, dikgetho tša ka mehla le pušo ya temokrasi ya makgotlantši, go netefatša maikarabelo, boikarabelo le tokologo.

Bogolo bja Molaotheo

2. Molaotheo wo ke molaomogolo wa Repabliki; molao goba maitshwano ao a thulanago le wona ga a amogelege, gomme ditlemo tšeo di tšweletšwego ke wona di swanetše go phethagatšwa.

Boagi

3. (1) Go na le boagi bjo bo swanago bja Afrika Borwa.
(2) Baagi ka moka ba -
  - (a) na le ditokelo, ditshwanelo le dikholego tša boagi ka go lekana; le
  - (b) phetha mediro le maikarabelo a boagi ka go lekana.
- (3) Molao wa setšhaba o swanetše go beakanyetša khwetšagalalo, tlahlegelo le pušetšo ya boagi.

Koša ya Setšhaba

4. Koša ya setšhaba ya Repabliki e laolwa ke Mopresidente ka go dira kgoeletšo.

Folaga ya Setšhaba

5. Folaga ya Repabliki e na le mebala ye boso, gauta, talamorogo, bošweu, bohwiwidu le

botalalerata bjalo ka ge go hlalošitšwe ebile go thadilwe šetulong ya 1.

Maleme

6. (1) Maleme a semmušo a Repabliki ke Sesotho sa Leboa, Sesotho, Setswana, Seswati, Sevenda, Setsonga, Seafrikanse, Seisimane, Setebele, Sethosa le Sezulu.
- (2) Ka go lemoga tirišo ye fase bogologolo le maemo a maleme a setšo a batho ba rena, mmušo o swanetše go tšea magato a maleba a a bonalago go phagamiša maemo le go tšwetšapele tirišo ya maleme a.
- (3) (a) Mmušo wa bosetšhaba le dipušo tša diprofense di ka šomiša maleme afe goba afe a itšego a semmušo mabakeng a pušo, mme go elwa hloko tirišo, kgonagalo, ditshenyegelo, mabaka le tekatekano ya dinyakwa le dikganyogo tša setšhaba ka moka goba tša profense ye e amegago; efela mmušo wa setšhaba le pušo ye nngwe le ye nngwe ya profense di swanetše go šomiša bonyane maleme a mabedi a semmušo.
- (b) Bomasepela ba swanetše go ela hloko tirišo ya maleme le dikganyogo tša baagi ba yona.
- (4) Mmušo wa setšhaba le dipušo tša diprofense, ka go šomiša magato a semolao le a mangwe, di swanetše go laola le go hlokomela tirišo ya tšona ya maleme a semmušo. Ntle le go hlokomologa ditaello tša karolwana ya (2), maleme ka moka a semmušo a swanetše go fiwa maemo a a swanago mme a swanetše go dirišwa ka tekatekano.
- (5) Boto ya Maleme a Afrika Borwa (Pan South African Language Board) yeo e theilwego ka molao wa setšhaba e swanetše -
  - (a) go godiša, le go dira mabaka a tšhabollo le tirišo ya -
    - (i) maleme ka moka a semmušo;
    - (ii) maleme a MaKhoi, MaNama le a MaSan; le
    - (iii) polelo ya dika ; le
  - (b) go godiša le go tiišetša thompho ya -
    - (i) maleme ka moka ao a šommišwago kudu ke ditikologo ka Afrika Borwa go akaretšwa Sejeremane, Segerika, Segujarati, Sehindi, Sepotokisi, Setamil Setelegu, Seurdu; le
    - (ii) Searabiki, Seheberu, Sanskrit le a mangwe a adirišetšwago mabaka a sedumedi ka Afrika-Borwa.

KGAOLO YA 2

MOLAO WA DITOKELO

Ditokelo

7. (1) Molao wo wa ditokelo ke motheo wa temokrasi Afrika Borwa. O šireletša ditokelo tša batho ka moka nageng ya rena gomme o tlišetša dikelo tša temokrasi tša tlhompho ya setho, tekatekano le tokologo.
- (2) Mmušo o swanetše go hlompha, go šireletša, go tšwetšapele le go phethagatša ditokelo tše di lego ka go Molao wa Ditokelo.
- (3) Ditokelo tše di lego ka Molaong wa Ditokelo di na le mellwane yeo e hwetšwago goba yeo e hlalošitšwego karolong ya 36, goba go gongwe Molaong.

Tirišo

8. (1) Molao wa Ditokelo o šoma melaong ka moka mme o tlama peomolao, khuduthamaga, lekgotlatoka, le makala ka moka a mmušo.
- (2) Taelo ya Molao wa Ditokelo o tlama motho wa tlhago goba wa semolao ge, le go fihla, ge go kgonagala, go hlokomelwa mohuta wa tokelo goba mohuta wa tshwanelo ye nngwe le ye nngwe yeo e gapeletšwago ke tokelo.
- (3) Ge go dirišwa melawana ya Molao wa Ditokelo go motho wa tlhago goba wa semolao go ya ka karolwana (2), kgorotsheko -
- (a) gore e tle e diragatše tokelo ka Molaong, e swanetše go kgontšha, goba ge go hlokega e dire, molaosetlwaedi go fihla moo e lego gore peomolao ga e diragatše tokelo yeo; gomme
- (b) e ka dira melao ya molaosetlwaedi go fokotša tokelo, ge fela phokotšo e sepelelana le karolo ya 36(1).
- (4) Motho wa semolao o swanetše ke ditokelo tše di lego ka go Molao wa Ditokelo go ya ka mohuta wa ditokelo le mohuta wa motho yoo wa semolao.

Tekatekano

9. (1) Batho bohle ba a lekana pele ga molao, mme ba na le tokelo ya tšhireletšo le kholego ya tša molao tše di lekanago

- (2) Tekatekano e akaretša go ba le boipshino ka botlalo bja ditokelo ka moka le ditokologo. Go tšwetša phihlelelo ya tekano pele phihlelelo ya tekano, magato a semolao le a mangwe ao a hlamilwego ka nepo ya go šireletša le go tšwetšapele batho goba dihlopha tša batho, tšeo di hlokago ka lebaka la kgethollo ya go se loke a ka tšewa.
- (3) Mmušo ga wa swanela go kgetholla thwii goba ka mokgwa wa tharedi motho mang goba mang, lebakeng le itšego goba mabakeng ao a akaretšago mohlobo, bong, kamano, boimana, seemo mabapi le lenyalo, morafe goba setšo, mmala, tshekamelo ya bong, bogolo, bogole, bodumedi, letswalo, tumelo, setšo, polelo le matswalo.
- (4) Ga go motho yo a swanetšego go kgetholla thwii goba ka mokgwa wa tharedi motho yo mongwe ka lebaka le tee goba a mantši go ya ka karolwana ya (3). Molao wa setšhaba o swanetše go dirišwa gore o thibele goba go iletsa kgethollo ya go se loke
- (5) Kgethollo go ya ka lebaka le tee goba a mantši ao a tšweleditšwego go karolwana ya (3) ga se ya loka, ntle le ge go tšweleditšwe gore kgethollo yeo e lokile.

Seriti sa botho

10. Motho mang le mang o na le seriti sa gagwe sa seng, le tokelo ya gore seriti sa gagwe se hlomphele le go šireletšwa.

Bophelo

11. Motho mang le mang o na le tokelo ya go phela.

Tokologo le tšhireletšego ya motho

12. (1) Mang le mang o na le tokelo ya tokologo le tšhireletšo bjale ka ge e le motho, yeo e akaretšago tokelo ya –
  - (a) go se amogwe tokologo ka go rata goba ntle le lebaka la go kwagala;
  - (b) go se golegwe ntle le tshoko;
  - (c) go se angwe ke mehuta yohle ya dintwa e ka ba go tšwa setšhabeng goba mathokong a praebete;
  - (d) go se hlorišwe ka mokgwa ofe goba ofe; le

- (e) go se swarwe goba go se hlokofatšwe ka mokgwa wa sehlogo, wa go hloka botho goba wa go nyefola.
- (2) Mang le mang o na le tokelo ya maemo a mmele le a monagano, yeo e akaretšago tokelo ya-
  - (a) go tšea diphetho mabapi le tša pelegi;
  - (b) tšhireletšo le taolo ya mebele ya bona; le
  - (c) go se dirwe diteko tša kalafo goba tša saense ntle le tsebo le tumelo ya bona.

Bokgoba, bohlanka le go šomišwa ka kgapeletšo

13. Ga go motho yoo a swanetšego go dirwa lekgoba, mohlanka goba go šomišwa ka kgapeletšo.

Sephiri

14. Mang le mang o na le tokelo ya sephiri, yeo e akaretšago tokelo ya gore go se be le-
  - (a) phuruphutšo ya bona goba ya magae a bona;
  - (b) phuruphutšo ya dithoto tša gagwe;
  - (c) go amogwa dipahlo tša gagwe; goba
  - (d) tsenatseno dikgokaganong tša bona tša sephiri.

Tokologo ya bodumedi, tumelo le kgopolo

15. (1) Mang le mang o na le tokelo ya tokologo ya letswalo, bodumedi, maikutlo, tumelo le kgopolo.
- (2) Merero ya bodumedi e ka phethagatšwa ditlhongweng tša mmušo goba ditlhongweng tšeo di thušwago ke mmušo, ge fela ele gore -
  - (a) merero yeo e latela melao yeo e beilwego ke ditaolo tša maleba tša setšhaba;
  - (b) e phethagatšwa ka mokgwa wa go lekana; le
  - (c) tsenelo ya yona ga se ya kgapeletšo ebile ke ya boithaopo.
- (3) (a) Karolo ye ga e thibele molao wo o amogelago -
  - (i) manyalo ao a phethagatšwago ka fase ga setšo sefe goba sefe, goba tšhepedišo ya sedumedi, molao wa motho ka nama goba wa lapa; goba
  - (ii) ditshepedišo tša molao wa motho ka boyena le molao wa lapa ka fase ga setšo sefe goba sefe, goba seo se latelwago ke batho bao ba latelago tumelo ye itšego.

- (b) Kamogelo go ya ka temana ya (a) e swanetše go sepedišana le karolo ye gammogo le melawana e mengwe ya Molaotseo.

Tokologo tlhagišong ya maikutlo

16. (1) Mang le mang o na le tokelo ya go ntšha maikutlo, yeo e akaretšago -
(a) tokologo ya kgašo le diphatlatši tše dingwe;
(b) tokologo ya go amogela goba go abela tshedimošo goba dikgopolo;
(c) tokologo ya boithomelo bja tša bokgabo; le
(d) tokologo ya tša thuto le dinyakišišo tša saense.
- (2) Tokelo mo karolwaneng (1) ga e akaretše -
(a) tlhohleletšo ya ntwa;
(b) tlhohleletšo ya kgaruru ye e okaokago; goba
(c) khuetšo ya lehloyo leo le itshamilego godimo ga mohlobo, morafe, bong goba bodumedi, leo le tsošago tlhohleletšo ye e ka hlalago kotsi.

Kgobokano, tšhupetšo, kgwabo le ngongorego

17. Mang le mang o na le tokelo, ka khutšo ka ntle le go itlhama, go kgobokana, go dira ditšhupetšo, go gwaba, le go tliša dingongorego.

Tokologo ya kwano

18. Mang le mang o na le tokelo ya tokologo ya go kwana le ba bangwe.

Ditokelo tša dipolitiki

19. (1) Moagi yo mongwe le yo mongwe o lokologile go dira dikgetho tša dipolitiki, tšeo di akaretšago tokelo ya -
(a) hlama phathi ya dipolitiki;
(b) kgatha tema medirong ya, goba go kalatša maloko legatong la phathi ya dipolitiki; le
(c) go dira lesolo la phathi ya dipolitiki goba lebakeng la yona.
- (2) Moagi yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go kgatha tema dikgethong tšeo di lokologilego tša ka mehla tša lekgotlatheramelao leo le hlomilwego go ya ka Molaotseo.

- (3) Moagi yo mogwe le yo mongwe yo mogolo o na le tokelo ya -
- (a) go bouta dikgethong tša lekgotlatheramelao lefe goba lefe leo le hlomilweng go ya ka Molaotheo, le go dira bjalo sephiring; le
  - (b) go ba nkgetheng ditirelong tša setšhaba gomme, ge a kgethilwe, a tšee maemo ao.

Boagi

20. Ga go na moagi yo a swanetšego go amogwa boagi.

Tokologo ya mosepelo le madulo

21. (1) Mang le mang o na le tokologo ya mosepelo.
(2) Mang le mang o na le tokelo ya go tloga Repabliking.
(3) Moagi yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go tšena, go ba gona le go dula kae le kae ka Repabliking.
(4) Moagi mang le mang o na le tokelo ya go ba le pasporoto.

Tokologo ya go gweba, mošomo le profeseene

22. Moagi yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go ikgethela kgwebo ya gagwe, mošomo goba profeseene ka tokologo. Ditiro tša kgwebo, mošomo goba profeseene di ka laolwa ke molao.

Dikamano medirong

23. (1) Mang le mang o na le tokelo ya go swarwa gabotse dikamanong tša modiro.
(2) Mošomi yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya -
  - (a) go hloma le go ba leloko la yunione ya bašomi;
  - (b) go kgatha tema mererong le mananeong a yunione ya bašomi; le
  - (c) go straeka mošomo.
- (3) Mongmošomo yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go -
  - (a) hloma le go ba leloko la mekgatlo ya bengmešomo; le
  - (b) kgatha tema medirong le mananeong a mekgatlo ya bengmešomo.
- (4) Yunione ye nngwe le ye nngwe ya bašomi le mekgatlo wo mongwe le wo mongwe wa bengmešomo o na le tokelo ya -

- (a) go laola tshepedišo ya yona, mananeo le mediro;
  - (b) go beakanya; le
  - (c) go hloma le go ba maloko a fetereišene.
- (5) Yunione ye nngwe le ye nngwe ya bašomi, mokgatlo wa bengmešomo le mongmošomo ba na le tokelo ya go tsenela ditherišano ka seboka. Molao wa setšhaba o ka bewa go laola ditherišano ka seboka. Bogolo bjoo molao o ka direlago tokelo mollwane mo Kgaolong ye, mollwane woo o swanetše go sepelelana le karolo ya 36 (1).
- (6) Molao wa setšhaba o ka amogela dipeakanyo tša tšhireletšo tša yunione tšeo di hwetšwago ka ditumelelanong tša seboka. Bogolo bjoo molao o ka direlago tokelo mollwane mo Kgaolong ye, mollwane woo o swanetše go sepelelana le karolo ya 36 (1).

Tikologo

24. Mang le mang o na le tokelo -

- (a) go ba tikologong yeo e se nago le kotsi bophelong bja gagwe goba go pheleng gabotse ga gagwe; le
- (b) go šireletša tikologo, kholegong ya meloko ya bjale le ya ka moso, ka magato a melao ya maleba le e mengwe yeo e -
  - (i) thibelago tšhilafatšo ya tikologo le phokodišo ya tlhago;
  - (ii) tšwetšago pele pabalelo ya tlhago; le
  - (iii) lotago le go hlabolla tlhago ye e tlogo tšea lebaka le letelele le tšhomišo ya methopo ya tlhago ka nepo ya go tšwetšapele tlhabollo ya maleba ya ekonomi ya setšhaba.

Thoto

25. (1) Ga go motho yo a swanetšego go tšeelwa thoto ntle le go ya ka molao woo o amago mang le mang, le gona ga go molao woo o swanetšego go dumelela go tšeelwa ga thoto ka go rata.
- (2) Thoto e ka amogwa fela ka go latela molao wo o amago mang le mang –
- (a) morerong wa setšhaba goba go phetha dikgahlego tša setšhaba; le
  - (b) go ya ka go lefa, seroto seo e lego gore nako le mokgwa wa tefo wo e lego gore o ka ba o kwanetšwe ke bao ba amegago goba o rerilwe goba o amogetšwe ke kgorotshoko.

- (3) Seroto sa pušetšo, nako le mokgwa wa tefo di swanetše go ba tša toka le tše di lekanago, di bontšha tekatekano gare ga dikgahlego tša setšhaba le dikgahlego tša bao ba amegago, go šetšwa mabaka a a swanetšego, go akaretšwa -
- tšhomišo ya bjale ya thoto;
  - histori ya khwetšo le tšhomišo ya thoto;
  - boleng bja mmaraka bja thoto;
  - maemo a dipeeletšothwii tša mmušo le dithušo khwetšong le tlabollong ya mohola ya kapitale ya thoto; le
  - lebaka la kamogo.
- (4) Mabakeng a karolo ye -
- kgahlego ya setšhaba e akaretša boikgafo bja setšhaba kabongleswa ya naga, le dikabongleswa tšeo di tla tlišago tekatekano phihlelelong ya methopo ya tlhago ya Afrika-Borwa; le gore
  - thoto ga e ame naga fela.
- (5) Mmušo o swanetše go tšea magato ao a kwagalago a peomolao le amangwe, ka maatl a wona, go tliša maemo ao a tla kgotšhago baagi go ikhweletša lefase ka go lekana.
- (6) Motho goba setšhaba seo bodulo bja sona bo tekatekišwago ke melao ya peleng ya kgethollo ya semorafe goba ditiro, se swanetše, go ya ka Molao wa Palamente, go hwetša bodulo bjo bo tlišitšwego ke molao goba go hwetša thušo e nngwe yeo e swanago ya peakanyoleswa.
- (7) Motho goba setšhaba seo se amogilweng naga morago ga la 19 Juni 1913 ka lebaka la melao ya peleng ya kgethollo ya semorafe goba ditiro, se swanetše, go ya ka Molao wa Palamente, go bušetšwa naga yeo goba go hwetša peakanyoleswa ye e lekanego.
- (8) Ga go tlhagišo efe goba efe ya karolo ye yeo e ka thibelago mmušo go tšea magato a semolao le a mangwe go hwetša naga, meetse le dikaboleswa tše dingwe tša go swana le tšona, nepo e le go bekanyaleswa dipelo tša kgethollo ya semorafe, ge fela e le gore phapogo efe goba efe ditlhagišong tša karolo ye di sepelelana le ditlhagišo tša karolo ya 36(1).
- (9) Palamente e swanetše go bea molao wo o ukangwego karolwaneng ya (6).

Kago ya Dintlo

26. (1) Mang le mang o na le tokelo ya go ba le ntlo ya maleba.
 (2) Mmušo o swanetše go tšea magato a maleba a molao le a mangwe, ka maatla a wona, go fihlela phethagatšo ya kgato ka kgato ya tokelo ye.
 (3) Ga go motho yo a swanetšego go ntšhwa ka ngwakong wa gagwe goba ngwako wa gagwe o phušulwe ntle le taelo ya kgorotsheko yeo e dirilwego ka morago ga go ela hloko mabaka ka moka a a amegago. Ga go molao wo o swanetšego go dumelela go ntšhiwa ga batho magaeng ka boithatelo.

Tlhokomelo ya tša maphelo, dijo, meetse le tšhireletšo ya leago

27. (1) Mang le mang o na le tokelo ya phihlelelo ya -
 (a) ditirelo tša tlhokomelo ya tša maphelo, go akaretšwa le tlhokomelo ya maphelo go tša pelegi;
 (b) dijo le meetse tše di lekanego; le
 (c) tšhireletšo ya tša leago, go akaretšwa, ge e le gore ga ba kgone go ithuša ka bobona le bao ba ba tshepilego, thušo ya selegae yeo e swanetšego.
 (2) Mmušo o swanetše go tšea magato a maleba a semolao le a mangwe, ka maatla a wona, go fihlela phethagatšo, kgato ka kgato ya ye nngwe le ye nngwe ya ditokelo tše.
 (3) Ga go motho yo a swanetšego go ganwa ka kalafo ya tšhoganyetšo.

Bana

28. (1) Ngwana yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya -
 (a) leina le tokelo ya go ba wa naga ye a belegetšwego go yona;
 (b) go hlokomelwa ke lelapa goba motswadi, goba hlokomelo ye swanetšego ge a tlošitšwe lelapeng;
 (c) phepo ya motheo, madulo, ditirelo tša maphelo tša motheo le ditirelo tša leago;
 (d) go šireletšwa go swarompe, hlokomologo, tšaišo goba go se hlokomelwe;
 (e) go šireletšwa go tšaišo ya tša go šoma
 (f) go se dirišwe goba go se dumelelwe go dira mošomo goba go abela ditirelo tše di -

- (i) sa swanelago go motho wa mengwaga ya go lekana le ya ngwana yo; goba
- (ii) ka beyago kotsing go phela gabotse ga ngwana, thuto, boitekanelo bja mmele le monagano, goba semoya, maitshwaro goba tšwelopele setšhabeng;
- (g) go se golegwe, ntle le ge seo e le kgato fela yeo e ka tšewago, gomme ge go le bjalo, godimo ga ditokelo tšeo ngwana yoo a di fiwago ka fase ga dikarolo tša 12 le 35, ngwana yoo a ka golegwa fela nakwana e nnyane ya maleba; le gona o na le tokelo ya go -
  - (i) hlaolwa bagolegweng bao ba nago le mengwaga ya ka godimo ga 18; gomme
  - (ii) a swarwe ka mokgwa wo, a bewe maemong ao a tšeago šedi ya bogolo bja ngwana;
- (h) gore ngwana yoo a be le ramolao wa mmušo yoo ebilego a lefša ke mmušo, melatong yeo e amago ngwana, ge e le gore tlhokego ya toka e ka tšwelelela; le
- (i) go se šomišwe thwii dithulanong tšeo go itlhamilwego gape le go šireletšwa mabakeng a dithulano tšeo go itlhamilwego.
- (2) Dikgahlego tša ngwana di bohlokwa kudu mererong e mengwe le e mengwe ye e amago ngwana yoo.
- (3) Mo karolong ye lentšu le “ngwana” le šupa motho yo a lego ka fase ga mengwaga e 18.

Thuto

29. (1) Mang le mang o na le tokelo ya -
- (a) go hwetša thuto ya motheo, go akaretšwa thutomotheo ya ba bagolo; le
  - (b) go tšwetša pele thuto yeo mmušo, go ya ka mabaka a a kwešišegago, o swanetšego go tšea magato a maswanedi go dira gore e hwetšwagale le go fihlelelwa.
- (2) Mang le mang o na le tokelo ya go hwetša thuto ka leleme la semmušo goba maleme a boikgethelo bja bona dihlongweng tša thuto tša setšhaba moo thuto yeo e tlogago e kgonagala. Go kgonthišiša phihlelelo le phethagatšo ya tokelo ye, mmušo o swanetše go hlokomela maano ka moka a thuto, go akaretšwa dihlongwa

- tša thuto ya go rutwa ka polelo e tee, go hlokometšwe -
- (a) tekatekano;
  - (b) kgonagalo; le
  - (c) phišegelo ya go nyaka go beakanyaleswa ditlamorago tša melao ya maloba ya kgethollo ya semorafe le mekgwa.
- (3) Motho yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go hloma le go lota, ka ditshenyegelo tša gagwe, dihlongwa tša thuto tše di ikemetšego tšeo di -
- (a) sa kgethollego ka lebaka la morafe;
  - (b) ngwadišitšwego le mmušo; le
  - (c) go lota maemo a thuto ao a sego ka fase ga ao a lego dihlongweng tša thuto tša setšhaba.
- (4) Karolwana ya (3) ga e thibele dithušo tša mmušo dihlongweng tše di ikemetšego tša thuto.

Leleme le setšo

30. Mang le mang o na le tokelo ya go šomiša leleme la gagwe le go kgatha tema bophelong bja setšo sa kgetho ya gagwe, efela ga go yo a diragatšago ditokelo tše a ka dirago bjalo ka tsela ye e lego kgahlanong le mabaka a itšego a Molao wa Ditokelo.

Ditšhaba tša setšo, bodumedi le tša maleme

31. (1) Batho ba e lego ditho tša setšhaba sa setšo, bodumedi goba sa leleme ga ba swanela go ganetšwa tokelo, le maloko a mangwe a setšhaba seo -
- (a) go ipshina ka setšo sa bona, go latela bodumedi bja bona le go šomiša leleme la bona; le
  - (b) go hloma, go itswalanya le go lota setšo, bodumedi le ditlemagano le mekgatlo e mengwe ya setšhaba.
- (2) Ditokelo karolwaneng ya (1) di ka no se šomišwe ka tsela yeo e tla bago kgahlanong le ditlhabišo tše dingwe tša Molao wa Ditokelo.

Phihlelelo ya tshedimošo

32. (1) Mang le mang o na le tokelo ya go fihlelela -
- (a) tshedimošo efe goba efe yeo e swerwego ke mmušo; le
  - (b) tshedimošo efe goba efe yeo e swerwego ke motho o mongwe yeo e tsomegago gore go phethagatšwe goba go šireletšwe tokelo efe goba efe.

- (2) Molao wa setšhaba o swanetše go bewa gore go phethagatšwe tokelo ye gomme o ka fa magato a maleba go imolla mmušo mathateng a taolo le a ditšhelete.

Kgatotaolo ye e lokilego

33. (1) Mang le mang o na le tokelo ya go hwetša kगतotaolo yeo e lego molaong, ye e kwalago, yeo e sepedišwago ka tsela ya maleba.
- (2) Mang le mang yo ditokelo tša gagwe di amilwego gampe ke kगतotaolo o na le tokelo ya go fiwa mabaka ao a ngwadilwego.
- (3) Molao wa setšhaba o swanetše go bewa go maatlafatša ditokelo tše, gomme o swanetše-
- (a) go hlagiša tekololefsa ya kगतotaolo ke kgorotsheko goba, ge e le gore go swanetše, kgoro ya go ikemela ya go se tšee lehlakore;
- (b) go bea maikarabelo go mmušo go maatlafatša ditokelo tšeo di beilwego dikarolwaneng tša(1)le (2); le
- (c) go tšwetšapele taolo ye e šomago gabotse.

Tumelelo go dikgorotsheko

34. Mang le mang o na le tokelo ya gore phapano efe goba efe yeo e ka rarollwago ka tirišo ya molao, e theetšwe phatlalatša pele ga kgoro ya tšheko goba, moo go kgonegago, lekgotla goba foramong e nngwe ye e ikemetšego ya go se tšeye lehlakore.

Batho bao ba swerwego, ba gogilwego le ba latofatšwago

35. (1) Mang le mang yo a swerwego ka go oba molato o na le tokelo ya -
- (a) go homola;
- (b) go tsebišwa ka bonako -
- (i) ka tokelo ya gagwe ya go homola; le
- (ii) go lemošwa ka ditlamorago tša go se homole;
- (c) go se gapeletšwe go dira boipobolo bofe goba bofe goba go dumela se sengwe seo se ka šomišwago bjalo ka bohlatse kgahlanong le yena;
- (d) go tlišwa pele ga kgorotsheko ka pela ka mo go ka kgonegago, fela e sego ka morago ga -
- (i) diiri tše 48 ka morago ga go swarwa; goba
- (ii) mafelelong a letšatši la pele la tšheko morago ga ge diiri tše 48 di fetile,

- ge e le gore diiri tše 48 di fela ka ntle ga diiri tša tlwaelo tša kgorotsheko goba ka letšatši leo e sego la tlwaelo la tsheko;
- (e) ka letšatši la mathomo la go tšwelela pele ga kgorotsheko, a latofatšwe goba a tsebišwe lebaka leo le dirago gore go golegwa ga gagwe go tšwelepele goba a lokollwe; le
- (f) go lokollwa kgolegong ge dikgahlego tša toka di dumela, go ya ka mabaka a a kwalago.
- (2) Mang le mang yo a golegilwego, go akaretšwa le mogolegwa yo a ahlotšwego, o na le tokelo ya -
- (a) go tsebišwa ka pele lebaka leo le mo dirilego gore a swarwe;
- (b) go kgetha le go boledišana le ramolao, le go tsebišwa ka tokelo ye ka bonako;
- (c) gore mmušo o mo fe ramolao o a lefšago ke mmušo, ge go hloka toka go ka tšwelela, le go tsebišwa ka tokelo ye ka bonako;
- (d) go ganetšana le go ba molaong ga go swarwa ga gagwe pele ga kgorotsheko gomme, ge go swarwa go se molaong, a lokollwe;
- (e) go mabaka a kgolego ao a sepelelanago le seriti sa botho, go akaretšwa bonnyane go diragatša le tlhagišo, ka ditshenyegelo tša mmušo, tša bodulo bjo bo lekanego, phepo, ditlabele tša go bala le kalafo; le
- (f) go kgokagana le go etelwa ke -
- (i) mogatša goba molekane;
- (ii) wa leloko;
- (iii) moeletši yo a ikgethetšego yena wa sedumedi; le
- (iv) ngaka yeo a ikgethetšego yona.
- (3) Mang le mang yo a latofatšwago o na le tokelo ya go sekišwa ka tsela ya toka, yeo e akaretšago tokelo ya -
- (a) go tsebišwa ka ga tatofatšo ya gagwe le dintlha tše di lekanego go mo kgontšha go fetola tatofatšo yeo;
- (b) go fiwa nako le ditlabele tšeo di lekanego gore a kgone go itokišetša tsheko;
- (c) go sekišwa phatlalatša pele ga kgoro ya tsheko ya mehlang;
- (d) go ba le tshekišo yeo e thomago e bile e felago ka ntle le titelo yeo e sa kwešišagalego;
- (e) go ba gona ge a sekišwa;
- (f) go kgetha, le go emelwa ke ramolao, le go tsebišwa ka tokelo ye ka pela;

- (g) gore mmušo o mo fe ramolao o a lefsago ke mmušo, ge go hloka toka go ka tšwelela, le go tsebišwa ka tokelo ye ka bonako;
  - (h) go tšewa bjalo ka motho yo a se nago molato, go homola, le go se fe bohlatse nakong ya tšhepedišo ya tšheko;
  - (i) go fa bohlatse, le go ganetššana le bohlatse;
  - (j) go se gapeletšwe go fa bohlatse bjo a ka ipofago ka bjona;
  - (k) go sekišwa ka leleme leo yena molatofatšwa a le kwešišago goba, ge e le gore seo ga se kgonagale, go dira gore ditshepedišo di hlathollelwe lelemeng leo;
  - (l) go se bonwe molato ka tiro goba go se phethagatše moo go sego gwa ba tlolo ya molao ka fase ga molao wa setšhaba goba wa ditšhabatšhaba ka nako yeo o sego wa dirirwa goba o sego wa phethagatšwa;
  - (m) go se sekišwe tlong ya molao ka lebaka la tiro goba go se phethagatše moo e lego gore mosekišwa o šetše a kile a se bonwe molato goba a ilego a golegelwa yona;
  - (n) go holegeng ga dikotlo tše di sego tše kgolo tšeo di laetšwego, ge dikotlo tše di laetšwego tša tlolo ya molao di fetošitšwe gareng ga nako yeo tlolo ya molao e dirilwego le nako ya go kwebja; le
  - (o) go dira boipiletšo bja, goba go lekola lefsa ka kgorokgolo ya tšheko.
- (4) Neng le neng ge karolo ye e nyaka gore tshedimošo e fiwe motho, tshedimošo yeo e swanetše go fiwa ka leleme leo motho a yoo a le kwešišago.
- (5) Bohlatse bjo bo hweditšwego ka tsela yeo e ganetššanago le tokelo efe goba efe ye e lego ka go Molao wa Ditokelo bo swanetše go phaelwa thoko ge e le gore go amogela bohlatse bjoo go tla dira gore tšheko e se be le toka goba mohlomongwe bo be kgahlanong le tirišo ya toka.

Mollwane wa ditokelo

36. (1) Ditokelo tše di lego ka Molaong wa Ditokelo di ka ba le mellwane fela go ya ka molao wo o akaretšago mang le mang ge e le gore mollwane wo o a kwala e bile o molaong setšhabeng seo se lokologilego sa temokrasi seo se theilwego ka seriti sa botho, tekatekano le tokologo, go elwa hloko mabaka ka moka ao a amegago, go akaretšwa -
- (a) mohuta wa tokelo;
  - (b) bohlokwa le maikemišetšo a mollwane;

- (c) mohuta le bogolo bja mollwane;
  - (d) kamano magareng ga mollwane le maikemišetšo a yona; le
  - (e) mokgwa woo o sa šitišego phihlelelo ya maikemišetšo ao.
- (2) Ka ntle le ge go hlagišitšwe karolwaneng ya (1) goba ditlhagišong tše dingwe tša Molaotheo, ga go molao wo o swanetšego go direla tokelo yeo e tlišeditšwego ka go Molao wa Ditokelo mollwane.

Maemo a tšhoganetšo

37. (1) Maemo a tšhoganetšo a ka goeletšwa fela go ya ka Molao wa Palamente, le gona fela ge -
- (a) bophelo bja setšhaba bo tšhošetšwa ka ntwa, tlhaselo, tsogelokakaretšo, tlhakahlakano, masetlapelo a tlhago goba maemo a mangwe tšhoganetšo a setšhaba; le
  - (b) kgoeletšo e hlokega go tliša khutšo le kagišo.
- (2) Kgoeletšo ya maemo a tšhoganetšo, le molao ofe goba ofe woo o dirilwego goba magato a mangwe ao a tšerwego go latela kgoeletšo yeo, di ka šoma fela -
- (a) kholofelong; le
  - (b) mo matšatšing ao a sa fetego 21 go tloga letšatšing la kgoeletšo, ntle le ge Seboka sa Maloko a Palamente se ka tšea sephetho sa go katološa kgoeletšo. Seboka sa Maloko a Palamente se ka tšea sephetho sa go katološa maemo a tšhoganetšo ka dikgwedi tše sa fetego tše tharo ka nako e tee. Katološo ya mathomo ya kgoeletšo ya tšhoganetšo e swanetše go tšewa ka sephetho seo go dumelwanego ka sona ke bontši bja dibouto tša maloko a Seboka sa Maloko a Palamente. Katološo ye nngwe le ye nngwe yeo e latelago e swanetše go tšewa ke bouto ya bonyane diperesente tše 60 tša maloko a Seboka sa Maloko a Palamente. Sephetho seo se tšewago go ya ka temana ye se swanetše go tšewa fela morago ga ngangišano ya phatlalatša ya setšhaba Kgobokanong ya Palamente.
- (3) Kgoro efe goba efe ya tsheko e ka ahlola go ba molaong ga -
- (a) kgoeletšo ya maemo a tšhoganetšo;
  - (b) katološo efe goba efe ya kgoeletšo ya maemo a tšhoganetšo; goba
  - (c) molao ofe goba ofe wo o dirilwego goba kgato ye e tšerwego go latela kgoeletšo ya maemo a tšhoganetšo.

- (4) Molao wo mongwe le wo mongwe wo o dirwago go latela kgoeletšo ya maemo a tšhoganetšo o ka fapoga go Molao wa Ditokelo go fihla fela ge -
- (a) go fapoga go tlogago go tsomega ka kgoeletšo ya tšhoganetšo; le ge
- (b) molao -
- (i) o sepelelana le ditlamego tša Repabliki go ya ka molao wa boditšhabatšhaba woo o šomišwago ge go na le kgoeletšo ya maemo a tšhoganetšo;
- (ii) o kwana le karolwana ya(5); ebile
- (iii) o phatlaladitšwe ka Kuranteng ya Mmušo wa setšhaba ka pela ka mo go kgonegago morago ga go bewa.
- (5) Ga go Molao wa Palamente woo o dumelelago kgoeletšo ya tšhoganetšo, ebile ga go molao woo o dirwago goba kgato efe goba efe yeo e ka tšewago go latela kgoeletšo ya tšhoganetšo, yeo e ka dumelago goba go dumelela go -
- (a) go lebalela mmušo, goba motho mang goba mang yo a dirilego tiro ye e sego molaong;
- (b) go fapoga go gongwe le go gongwe karolong ye; goba
- (c) go fapoga go gongwe le go gongwe karolong yeo e ukamilwego kholomong ya 1 ya Lenaneo la Ditokelo tšeo Go sa swanelwago go Fapogwa go Tšona, go bogolo bjo bo bontšhwago go lebana le karolo ya kholomo ya 3 ya lenaneo.

Lenaneo la Ditokelo tšeo Go sa swanelago go Fapogwa go Tšona

1 Nomoro ya karolo	2 Leina la karolo	3 Bogolo bjojo tokelo e sego ya swanelwa go fapoga go yona
9	Tekatekano	Mabapi le kgethollo ye e sa lokago ka mabaka fela a mohlobo, mmala, morafe goba tlhago, bong, bodumedi goba polelo
10	Tlhompho ya setho	Ka moka
11	Bophelo	Ka moka

1 Nomoro ya karolo	2 Leina la karolo	3 Bogolo bjoo tokelo e sego ya swanelwa go fapoga go yona
12	Tokologo le tšhireletšo ya motho	Mabapi le dikarolwana (1)(d) le (e) le 2 (c)
13	Bokgoba, bohlinka le kgapeletšo ya mošomo	Mabapi le bokgoba le bohlinka
28	Bana	Mabapi le: - dikarolwana tša (1)(d) le (e); - ditokelo ditemaneng tša (i) le (ii) tša karolwana (1)(g); le - karolwana ya (1)(i) mabapi le bana ba mengwaga ye 15 le ka fase.
35	Batho bao ba swerwego, ba golegilwego le bao ba latofatšwago	Mabapi le : - dikarolwana tša (1)(a), (b) le (c) le (2)(d); - ditokelo ditemaneng tša (a) go fihla go (o) goba karolwana ya (3), go sa akaretšwe temana ya (d); - karolwana ya (4); le - karolwana ya (5) mabapi le tlogelo ya bohlatse ge e le gore go amogela bohlatse bjoo go tla dira gore tsheko e se be le toka.

- (6) Ge motho mang goba mang a golegilwe ntle le tsheko go latela phapogo go ditokelo tša gagwe ka lebaka la kgoeletšo ya maemo a tšhoganetšo, mabaka a a latelago a swanetše go hlokomelwa:
- Leloko la lapa la motho o mogolo goba mogwera wa motho yo a golegilwego o swanetše go tsebišwa ka pela ka moo go kgonegago, a tsebišwe gore motho yoo o golegilwe.
  - Tsebišo e swanetše go gatišwa ka Kuranteng ya Mmušo ya setšhaba pele ga ge matšatši a mahlano a morago ga ge motho a swerwe a fela, a bolela leina la mogolegwa le lefelo la kgolego le go bolela ka magato a tšhoganetšo ao motho yoo a golegilwego ka fase ga wona.

- (c) Mogolegwa o swanetše go dumelwa go ikgethela, le go etelwa nako ye nngwe le ye nngwe ye e kwalago, ke ngaka.
  - (d) Mogolegwa o swanetše go dumelwa go ikgethela, le go etelwa nako ye nngwe le ye nngwe ye e kwalago, ke ramolao.
  - (e) Kgorotshoko e swanetše go lekodišiša mabaka a kgolego ka pele ka moo go kgonegago, e fela e sego morago ga matšatši a 10 morago ga gore motho yoo a golegwe, gomme kgorotshoko e swanetše go lokolla mogolegwa ka ntle le ge go hlokega go tšwelapele ka go golega go tliša khutšo le molao.
  - (f) Mogolegwa yo a sa lokollwego go ya ka tekolo ya ka fase ga temana ya (e), goba yoo a sa lokollwego go ya ka tekolo ya temana ye, a ka dira kgopelo go kgorotshoko go lekodišiša lefa go tšwelapele ka kgolego ya gagwe nako ye nngwe le ye nngwe morago ga ge matšatši a 10 a tekolo ya pele a fetile, gomme kgorotshoko e swanetše go lokolla mogolegwa ntle le ge go sa hlokega go tšwelapele ka kgolego go tliša khutšo le toka.
  - (g) Mogolegwa o swanetše go dumelwa go tšwelapele ga kgorotshoko efe goba efe ka sebele pele kgorotshoko yeo e lekodišiša maemo a gagwe a go golegwa, go emelwa ke ramolao tšhekong yeo, le go dira dikgopelo kgahlanong le go tšwetšwapele ga kgolego ya gagwe.
  - (h) Mmušo o swanetše go tšweletša mabaka ao a ngwadilwego pele ga kgorotshoko ao ka ona o hlalošago mabaka a go tšwetšapele kgolego ya mogolegwa yoo, ebile o swanetše go fa khopi ya mabaka ao go mogolegwa bonyane matšatši a mabedi pele kgorotshoko e lekola lefa go swarwa ga motho yoo.
- (7) Ge kgorotshoko e lokolla mogolegwa, motho yoo ga a swanela go golegwa gape mabakeng ao a swanago le ao a bego a golegilwe ka ona, ntle le ge mmušo o ka tliša mabaka a go kwagala a go golega motho yoo gape.
- (8) Dikarolwana tša (6) le (7) ga di šomišwe bathong bao e sego baagi ba Afrika Borwa bao ba golegilwego ka lebaka la phapano ya ntwaga ya boditšhabatšhaba. Eupša mmušo o swanetše go obamela maemo ao a tlamago Repabliki ka fase ga molao wa setho wa boditšhabatšhaba mabapi le kgolego ya batho bao.

Phethagatšo ya ditokelo

38. Mang le mang yoo a ngwadilwego karolong ye o na le tokelo ya go ya go kgorotshoko

ya maswanedi moo a tllilego go bega gore tokelo ya ka Molaong wa Ditokelo e tshetšwe goba e nyaditšwe, le kgorotsheko e ka mo fa kimollo yeo e swanetšego, go akaretšwa le go tsebagatšwa ga ditokelo tšeo. Batho bao ba ka boledišanago le kgoro ke -

- (a) mang le mang yoo a emelago dikgahlego tša gagwe ka nama;
- (b) mang le mang yoo a emelago batho ba bangwe bao ba palelwago ke go ikemela ka bobona;
- (c) mang le mang yoo a emego bjalo ka leloko la, goba a emetšego dikgahlego tša sehlopha goba legoro la batho;
- (d) mang le mang yoo a emelago dikgahlego tša setšhaba; le
- (e) mokgatlo wo o emelago dikgahlego tša maloko a wona.

Tlhathollo ya Molao wa Ditokelo

39. (1) Ge go hlathollwa Molao wa Ditokelo, kgorotsheko, lekgotlatshekišo la setšo goba foramo -
- (a) e swanetše go tšwetšapele melao yeo e laolago setšhaba seo se lokologilego sa temokrasi se se theilwego godimo ga seriti sa botho, tekatekano le tokologo;
  - (b) e swanetše go hlokomela molao wa boditšhabatšhaba; le
  - (c) go ka no diriša molao wa dinaga tše dingwe.
- (2) Ge go hlathollwa molao ofe goba ofe, le ge go dirwa molaotlwaelo goba molao wa setšo, kgorotsheko efe goba efe, kgorotshekišo efe goba efe ya setšo goba foramo di swanetše go tšwetšapele phišego, sephetho le maikemišetšo a Molao wa Ditokelo.
- (3) Molao wa Ditokelo ga o ganetše go ba gona ga ditokelo tše dingwe goba ditokologo tšeo di amogelwago goba di fiwago ke molaotlwaelo, molao wa setšo goba molao, ge fela di nyalelana le Molao wo.

KGAOLO YA 3

MMUŠO WA MOHLAKANELWA

Mmušo wa Repabliki

40. (1) Mo Repabliking, mmušo o theilwe e le wa setšhaba, wa profense le wa selegae, yeo e ikemego, e šomišanago ebile e tswalanego.
- (2) Makala ka moka a mmušo a swanetše go obamela le go latela melao yeo e lego Kgaolong ye gomme a sepediše mediro ya ona ka gare ga mellwane ya Kgaolo ye.

Melao ya mmušo wa mohlakanelwa le dikamano tša semmušo

41. (1) Makala ka moka a mmušo le mekgatlo ka moka ya mmušo ye e lego ka gare ga lekala le lengwe le le lengwe di swanetše go -
- (a) lota khutšo, botee bja setšhaba le go se aroganyege ga Repabliki;
  - (b) go babalela boiketlo bja batho ba Repabliki;
  - (c) go aba mmušo wa go šoma gabotse, wa phatlalatša, wa maikarabelo le wa tšhomišano Repabliking ka bophara;
  - (d) botegelela Molaotheo, Repabliki, le batho ba yona;
  - (e) hlompha maemo a molaotheo, dihlolongwa, maatla le mediro ya mmušo makaleng a mangwe;
  - (f) inea maatla a itšego goba mediro ka ntle le yeo ba e filwego go ya ka Molaotheo;
  - (g) šomiša maatla a tšona le go dira mediro ya wona ka tselo yeo e sa tshwenyanego le seriti sa tikologo, sa mediro goba sa dihlolongwa tša mmušo makaleng a mangwe; le
  - (h) go šomišana le makala a mangwe ka go tshepana le -
    - (i) ka go tliša kamano ya segwera;
    - (ii) ka go thušana le go eletšana;
    - (iii) ka go tsebišana ka ga, le go rerišana ditabeng tšeo e lego tša kgahlego ya tšona ka moka;
    - (iv) ka go kopanya ditiro le melao ya tšona mmogo;
    - (v) ka go obamela ditshepedišo tšeo go kwanwego ka tšona; le
    - (vi) ka go efoga go tšeelana dikgato tša semolao magareng ga tšona.

- (2) Molao wa Palamente o swanetše -
  - (a) go hloma goba go beakanyetša diboego le dihlongwa go tšwetšapele le go nolofatša dikamano magareng ga dikgoro tša mmušo; le
  - (b) go beakanyetša mekgwa le ditshepedišo tša maswanedi tša go nolofatša tharollo ya diphapano magareng ga dikgoro tša mmušo.
- (3) Setho sa mmušo seo se nago le phapano ya gareng ga dikgoro tša mmušo se swanetše go leka ka moo se ka kgonago go rarolla phapano yeo ka go tšea mekgwa le ditshepedišo tšeo di beetšwego mabaka ao, gomme se tšee matsapa ka moka pele ga ge se ka kgopela kgorotshoko go rarolla phapano yeo.
- (4) Ge kgorotshoko e se ya kgotsofala gore ga se go phethwe dinyakwa tša karolo ya (3), e ka bušetša phapano yeo morago go ditso tša mmušo tšeo di amegago.

KGAOLO YA 4

PALAMENTE

Sebopego sa Palamente

42. (1) Palamente e bopša ke -
- (a) Seboka sa Maloko a Palamente; le
  - (b) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense.
- (2) Seboka sa Maloko a Palamente le Khansele ya Setšhaba ya Diprofense mo go hlangweng ga melao go ya ka tshepedišo yeo e beakantšwego ka Molaotheo.
- (3) Seboka sa Maloko a Palamente se kgethelwa go emela batho le go kgonthišiša pušo ka batho ka tlase ga Molaotheo. E dira seo ka go kgetha Mopresidente, ka go hloma lekgotla la setšhaba moo go ahlaahlwago merero ya setšhaba, ka go hlama melao le go sekaseka le go hlokomela ditiro tša khuduthamaga.
- (4) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e emela diprofense go kgonthišiša gore dikgahlego tša tšona di elwa hloko makaleng a mmušo wa naga. E dira se ka go kgatha tema tlhamong ya melao ya setšhaba le ka go hloma foramo ya setšhaba moo go ahlaahlwago merero ya setšhaba yeo e amago diprofense.
- (5) Mopresidente a ka bitša Palamente go tsenela pitšo yeo e sego ya mehleng nako ye nngwe le ye nngwe go ahlaahla merero ye bohlokwa.
- (6) Tulo ya Palamente ke Cape Town, e fela Molao wa Palamente, wo o hlamilwego go ya ka karolo ya 76 (1) le ya(5) o ka tšea sephetho sa gore tulo ya Palamente e be lefelong le lengwe.

Maatla a go hlama melao a Repabliki

43. Mo Repablikeng, maatla a go hlama melao -
- (a) a mmušo wa naga ka bophara, a magetleng a Palamente, bjalo ka ge go hlagišitšwe karolong ya 44;
  - (b) a mmušo wa diprofense a magetleng a makgotlapeamelao a profense bjale ka ge go hlagišitšwe karolong ya 104; le
  - (c) a mebušoselegae, a magetleng a Dikhansele tša Bommasepala, bjalo ka ge go hlagišitšwe karolong ya 156.

Maatla a go hlama melao ya naga

44. (1) Maatla a go hlama melao ya naga bjalo ka ge a beilwe magetleng a Palamente -
- (a) go fa Seboka sa Maloko a Palamente maatla a go-
    - (i) fetola Molaotheo ;
    - (ii) bea molao mabapi le morero ofe goba ofe, go akaretšwa taba ya lehlakore la tirelo leo le beilwego ka Šetulong ya 4, eupša go sa akaretšwe, go ya ka karolwana ya (2), taba ya lehlakore la tirelo le le beilwego ka Šetulong ya 5; le
    - (iii) go aba maatla afe goba afe a yona a go hlama melao, ka ntle le maatla a go kgona go fetola Molaotheo, go lekgotla lefe goba lefe la go hlama melao lekaleng le lengwe la mmušo; le
  - (b) go fa Khansele ya Setšhaba ya Diprofense maatla a -
    - (i) go kgatha tema phetolong ya Molaotheo go ya ka karolo ya 74;
    - (ii) go fetiša, go ya ka karolo ya 76, melao mabapi le morero ofe goba ofe wa tiragatšo wo o welago ka go Šetulo 4, le morero ofe goba ofe wo o nyakwago ke Molaotheo gore o hlangwe go ya ka karolo ya 76; le
    - (iii) go šetša, go ya ka karolo ya 75, molao ofe goba ofe wo o hlamilwego ke Seboka sa Maloko a Palamente.
- (2) Palamente e ka tsenagare, ka go hlama molao go ya ka karolo ya 76 (1), mabapi le taba yeo e welago ka gare ka lehlakore la modiro leo le tšweleditšwego Šetulong ya 5, ge go -
- (a) boloka tšhireletšo ya setšhaba;
  - (b) boloka botee bja ekonomi;
  - (c) boloka maemo a bohlokwa a setšhaba;
  - (d) hloma maemo a manyane ao a tšomegago phethagatšong ya ditirelo; goba
  - (e) thibela tiro ya go se kwagale ye e tšerwego ke profense mme e ka amago gampe dikgahlego tša profense e nngwe goba naga ka bophara.
- (3) Molao mabapi le taba yeo e tlogago e tšomega go, goba ka sewelo go, tiragatšo e kaone ya maatla ao a amago morero ofe goba ofe wo o tšweleditšwego Šetulong ya 4 ke, go mehola ka moka, molao mabapi le morero wo o tšweleditšwego Šetulong ya 4.
- (4) Ge e šomiša maatla a yona a go hlama melao, Palamente e tiengwa fela ke Molaotheo, gomme e swanetše go šoma go ya ka, le ka gare ga mellwane ya Molaotheo.

Melawana ya mohlakanelwa le ditaelo le dikomiti tša mohlakanelwa

45. (1) Seboka sa Maloko a Palamente le Khansele ya Setšhaba ya Diprofense di swanetše go hloma komiti ya mohlakanelwa ya go hlama melawana le ditaelo tša mabapi le merero ya mohlakanelwa ya Seboka sa Maloko a Palamente le sa Khansele, go akaretšwa melawana le ditaelo-
- (a) tša go beakanya mokgwa wa go sepediša tsela ya go dira melao, go akaretšwa go bewa ga mellwane ya dinako tšeo go swanetšego go phethwa kgato ye nngwe le ye nngwe tshapedišong yeo;
  - (b) go hloma dikomiti tša mohlakanelwa tšeo di bopšago ke baemedi ba ba tšwago go Seboka sa Maloko a Palamente le Khansele gore di lekodišise le go bega ka ga Melaokakanywa yeo e ukangwego dikarolong tša 74 le 75 yeo e amago dikomiti tšeo;
  - (c) go hloma komiti ya mohlakanelwa go lekodišiša Molaotheo, bonyane ngwaga ka ngwaga; le
  - (d) go laola merero ya-
    - (i) komiti ya mohlakanelwa ya melawana;
    - (ii) Komiti ya Poelanyo;
    - (iii) Komiti ya go sekaseka Molaotheo; le
    - (iv) dikomiti dife goba dife tša mohlakanelwa tše di hlomilwego go ya ka temana ya (b).
- (2) Maloko a Kabinete, maloko a Seboka sa Maloko a Palamente le baemedi ba Khansele ya Setšhaba ya Diprofense ba na le ditokelo le dikgahlego pele ga komiti ya mohlakanelwa ya Seboka le Khansele bjalo ka ge ba na le tšona pele ga Seboka goba le Khansele.

Seboka sa Maloko a Palamente**Sebopego le kgetho**

46. (1) Seboka sa Maloko a Palamente se bopša ke basadi le banna bao ba sego ka fase ga 350 le 400, bao ba kgethilwego go ba maloko go ya ka mabaka a lenaneokgetho leo-
- (a) le beilwego ka molao wa naga;
  - (b) le theilwego godimo ga lenaneo la bakgethi la mang le mang;

- (c) le hlagišago bogolo bja mengwaga ya go bouta e 18; le
  - (d) le hlolago, ka kakaretšo, boemedi bja go lekalekana.
- (2) Molao wa Palamente o swanetše go hlagiša molao wa go bala woo o laolago palo ya maloko a Seboka sa Maloko a Palamente.

[Karolwana ya (1) e fetotšwe ke karolwana ya 1 ya Molaophetošwa wa Bolesome Molaotheo wa 2003 mme karolo ya 1 ya Molaophetošwa wa Bolesomehlano wa Molaotheo wa 2008.]

Boloko

47. (1) Moagi yo mongwe le yo mongwe yo a nago le ditshwanelo tša go boutela Seboka sa Maloko a Palamente o na le tshwanelo ya go ba leloko la Seboka; ka ntle le -
- (a) mang le mang yo a kgethilwego ke, goba a lego tirelong ya, mmušo gomme a amogela moputso mabapi le maemo ao goba tirelo yeo, ntle le -
    - (i) Mopresidente, Motlatšamopresidente, Ditona le Batlatšatona; le
    - (ii) bahlankedi ba bangwe bao mešomo ya bona e sepelelanago le mešomo ya leloko la Seboka sa Maloko a Palamente, gomme e bonwe bjalo ka ge e sepelelana le mešomo yeo go ya ka molao wa naga;
  - (b) baemedi ba go ya go ile ba Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, goba maloko a lekgotlaapeamelao la profense goba Khansele ya Mmasepala;
  - (c) bakoloti bao ba sego ba fiwa thušo ya tsošološo;
  - (d) mang le mang yo a bonwego ke kgorotshoko ya Repabliki gore ga se a felela monaganong; goba
  - (e) mang le mang, morago ga ge karolwana ye ya molao e se no tsena tirišong, a ka bonwago molato gomme a romelwa kgolegong nako ya go feta dikgwedi tše 12 ka ntle le kgetho ya go lefa faene, Repabliking goba ka ntle ga Repabliki ge e le gore tiro yeo e be e ka ba molato Repabliking; efela go se na yoo a swanetšego go tšewa bjalo ka motho yo a golegilwego go fihla ge boipiletšo bja gagwe kgahlanong le kotlo bo šetše bo kwelwe goba go fihla ge nako ya boipiletšo e fetile. Go se sa dumelelwa go ya ka temana ye go fela ka morago ga mengwaga e mehlano morago ga ge kgolego e fedile.
- (2) Motho yo a se nago ditshwanelo tša go ba leloko la Seboka sa Maloko a Palamente go ya ka karolwana ya (1)(a) goba ya (b) a ka ba nkgetheng wa Seboka sa Maloko a Palamente, go e ya ka mellwane ye itšego goba mabaka ao a beilwego ke molao wa setšhaba.

- (3) Motho o lahlegelwa ke boleloko bja Seboka sa Maloko a Palamente ge motho yoo -
- a kgaotša go ba le ditshwanelo;
  - a sa be gona Sebokeng sa Maloko a Palamente ntle le tumelelo mabakeng ao melawana le ditaelo tša Seboka sa Maloko a Palamente di laelago go lahlegelwa ke boleloko; goba
  - a tlogela go ba leloko la phathi yeo e kgethilego motho yoo bjalo ka leloko la Seboka.

[Karolwana ya (3) e tšeešwe legato ke karolwana ya 2 ya Molaophetošwa wa Bolesome ya Molaotheo wa 2003 le karolo ya 2 ya Molaophetošwa wa Bomasomehlano wa Molaotheo wa 2008.]

- (4) Dikgoba Sebokeng sa Maloko a Palamente di swanetše go tlatšwa go ya ka molao wa naga.

Boikano goba boitlamo

48. Pele maloko a Seboka sa Maloko a Palamente a ka thoma go phethagatša mešomo ya ona ka Kopanong ya Maloko a Palamente ka moka, a swanetše go ikana goba go itlama go botegela Repabliki le go obamela Molaotheo go ya ka Šetulo 2.

Lebaka la Seboka sa Maloko a Palamente

49. (1) Seboka sa Maloko a Palamente se kgethwa lebaka la mengwaga e mehlano.
- (2) Ge Seboka sa Maloko a Palamente se ka phatlalatšwa go ya ka Karolo ya 50, goba ya phatlalala ge lebaka la yona le fedile, Mopresidente, ka kgoeletšo, o swanetše go bitša le go bea matsatšikgwedi a dikgetho, tšeo di swanetšego go swarwa ka gare ga matsatši a 90 ka morago ga ge Seboka sa Maloko a Palamente se se no phatlalatšwa goba ge lebaka la yona le fedile. Kgoeletšo yeo eipeletšago goba e beago matsatšikgwedi a dikgetho e ka dirwa pele goba morago ga go fela ga lebaka la Seboka sa Maloko a Palamente.

[Karolwana ya (2) e tšeešwe legato ke karolwana ya 1 ya Molaophetošwa wa Bohlano wa Molaotheo wa 1999.]

- (3) Ge dipelo tša dikgetho tša Seboka sa Maloko a Palamente di sa begwe ka gare ga nako ye e beilwego go ya ka Karolo ya 190, goba ge dikgetho di ka phaelwa thoko ke kgorotshoko, Mopresidente, ka kgoeletšo, o swanetše go bitša le go bea letšatši la dikgetho tše dingwe, tšeo di swanetšego go swarwa ka gare ga matsatši a 90 a go

- fela ga nako yeo goba ga letšatšikgwedi leo dikgetho di phaetšwego thoko ka lona.
- (4) Seboka sa Maloko a Palamente se dula e na le maatla a go šoma go tloga letšatšing leo e phatlaladitšwego ka lona, goba ge lebaka la yona le fedile, go fihla letšatši la pele ga letšatši la mathomo la dikgetho tša Seboka.

Phatlalatšo ya Seboka sa Maloko a Palamente pele ga go fela ga lebaka la yona

50. (1) Mopresidente o swanetše go phatlalatša Seboka sa Maloko a Palamente -
- (a) Seboka se tšere sephetho sa go phatlalala, ka thekgo ya bouto ya bontši bja maloko a yona; le ge
- (b) mengwaga e meraro e fetile morago ga go kgethwa ga Seboka.
- (2) Mopresidente wa Monaoswere o swanetše go phatlalatša Seboka ge -
- (a) go na le sekgoba ka ofising ya Mopresidente; gomme
- (b) Seboka se palelwa ke go kgetha Mopresidente o mofsa ka gare ga matšatši a 30 morago ga ge sekgoba se tšweletše.

Dipaka tša tulo le tša maikhutšo

51. (1) Morago ga dikgetho, go dula la mathomo ga Seboka sa Maloko a Palamente go swanetše go direga nakong le letšatšikgwedi leo le beilwego ke Moahlodimogolo, efela e sego go feta matšatši a 14 morago ga pego ya dipelo tša dikgetho. Seboka sa Maloko a Palamente se ka ipeela dinako tša yona tša go dula le tša maikhutšo.
- [Karolwana ya (1) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 1 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]
- (2) Mopresidente a ka bitša Seboka sa Maloko a Palamente go tla tulong ye e sego ya mehlang nakong ye nngwe le ye nngwe go tla go rera ditaba tšeo e sego tša mehlang.
- (3) Ditulo tša Seboka di dumeletšwe mafelong a mangwe ao e sego tulong ya Palamente fela ge go lebeletšwe dikgahlego tša setšhaba, tšhireletšo goba boiketlo, le fela ge se se hlagišitšwe melawaneng le ditaelong tša Seboka sa Maloko a Palamente.

Spikara le Motlatšaspikara

52. (1) Ge e dula la mathomo morago ga go kgethwa, goba ge go tsomega go tlatša sekgala se se itšego, Seboka sa Maloko a Palamente se swanetše go kgetha Spikara le Motlatšaspikara go tšwa malokong a yona.
- (2) Moahlodimogolo o swanetše go swara marapo ge go kgethwa Spikara, goba a kgethe moahlodi o mongwe go dira seo. Spikara sona se swara marapo ge go kgethwa Motlatšaspikara.
- [Karolwana ya (2) e tšeešwe legato ke 2 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]
- (3) Tshepedišo yeo e beilweng go Karolo ya A ya Šetulo 3 e šomišwa ge go kgethwa Spikara le Motlatšaspikara.
- (4) Seboka sa Maloko a Palamente se ka tloša Spikara goba Motlatšaspikara mošomong ka go tšea sephetho se se bjalo. Bontši bja maloko a Seboka sa Maloko a Palamente bo swanetše go ba gona ge go tšewa sephetho.
- (5) Go ya ka melawana le ditaelo tša yona, Seboka sa Maloko a Palamente se ka kgetha batho bao ba ka swarago marapo go tšwa malokong a yona go thuša Spikara le Motlatšaspikara.

Diphetho

53. (1) Ka ntle le ge Molaotheo o laela ka tsela e nngwe -
- (a) bontši bja maloko a Seboka sa Maloko a Palamente bo swanetše go ba gona pele ga ge bouto e ka tšewa mabapi le Molaokakanywa goba go fetolwa ga Molaokakanywa;
- (b) bonyane bja maloko a teetharong bo swanetše go ba gona pele ga ge go ka boutelwa taba efe goba efe Sebokeng; gomme
- (c) ditaba ka moka tšeo di lego pele ga Seboka sa Maloko a Palamente di phethwa ka bontši bja dibouto tšeo di dirilwego.
- (2) Leloko la Seboka sa Maloko a Palamente leo le swerego marapo kopanong ya Seboka sa Maloko a Palamente ga le na bouto ya ngangišano, efela -
- (a) le swanetše go dira bouto ya makgaolakgang ge go na le palo ya dibouto tša go lekana mahlakoreng ka moka a taba; gomme
- (b) a ka dira bouto ya ngangišano ge taba e swanetše go phethwa ka thekgo ya dibouto tša bonyane bja peditharong ya maloko a Seboka sa Maloko a Palamente.

Ditokelo tša maloko a itšego a Kabinete le Batlatšatona Sebokeng sa Maloko a Palamente

54. Mopresidente le leloko le lengwe le le lengwe la Kabinete leo e sego leloko la Seboka sa Maloko a Palamente ba ka, go e ya ka melawana le ditaelo tša Seboka sa Maloko a Palamente, tsenela le go bolela ka Seboka sa Maloko a Palamente, efela ga se ba swanela go bouta.

[Karolo ya 54 e tšeešwe legato ke karolwana ya 3 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

Maatla a Seboka sa Maloko a Palamente

55. (1) Ge se šomiša maatla a yona a go hlama melao, Seboka sa Maloko a Palamente se ka -
- elelwa, diragatša, fetola goba go gana molao wo itšego pele ga Seboka; gape go
  - thoma goba go rulaganya melao, ka ntle le Melaokakanywa ya ditšhelete.
- (2) Seboka sa Maloko a Palamente se swanetše go loga maano a -
- go kgonthišiša gore ditho ka moka tša khuduthamaga ya mmušo lekaleng la mmušo wa setšhaba di ikarabela go yona; le
  - go dula e hlokometše diphošo tša -
    - tirišo ya maatla a khuduthamaga ya setšhaba, go akaretšwa tiragatšo ya melao; le
    - lefapha le lengwe le le lengwe la mmušo.

Bohlatse goba tshedimošo pele ga Seboka sa Maloko a Palamente

56. Seboka sa Maloko a Palamente goba e nngwe ya dikomiti tša yona e ka -
- bitša motho yo mongwe le yo mongwe go tla pele ga yona go fa bohlatse ka boikano goba ka go itlama, goba go tliša ditokumente;
  - nyaka gore motho yo mongwe le yo mongwe goba sehlongwa go bega go yona;
  - gapeletša, go ya ka molao wa naga goba ka melawana le ditaelo, motho yo mongwe le yo mongwe goba sehlongwa se sengwe go obamela dipitšo goba senyakwa go ya ka temana ya (a) goba ya (b); le
  - go amogela dingongorego, dikgopelo goba ditšhišinyo go tšwa go batho ba bangwe bao ba nago le kgahlego goba dihlongwa.

Dithulaganyo tša ka gare, ditherišano le ditshepedišo tša Seboka sa Maloko a Palamente

57. (1) Seboka sa Maloko a Palamente se ka -
- beakanya le go laola dithulaganyo tša yona tša ka gare, ditshepetšo le ditshepedišo; le go
  - hlama melawana le ditaelo tšeo di amago mešomo ya yona, go lebeletšwe temokrasi ya kemedi le go kgatha tema, maikarabelo, ponagatšo le go ba le seabe setšhabeng.
- (2) Melawana le ditaelo tša Seboka sa Maloko a Palamente di swanetše go beakanyetša -
- go hlongwa, tlhamo, maatla, mešomo, tshepedišo, le lebaka la dikomiti tša yona;
  - go kgathatema ditshepedišong tša Seboka le dikomiti tša yona tša diphathi ka moka tše nnyane tše di emetšwego Seboka, ka tsela yeo e sepelelanago le temokrasi;
  - thušo ya ditshelete le ya taolo go phathi ye nngwe le ye nngwe yeo e emetšwego ka Sebokeng go ya ka tekatekano ya boemedi, go dira gore phathi le moetapele wa yona e phethe mediro ya yona ka tshwanelo ka Sebokeng; le
  - kamogelo ya moetapele wa phathi e kgolo ya kganetšo ka Sebokeng bjalo ka Moetapele wa Kganetšo.

Tshwanelo

58. (1) Maloko a Kabinete, Batlatšatona le maloko a Seboka sa Maloko a Palamente -
- a na le tokologo ya go bolela ka Sebokeng le ka dikomiting tša yona, ge fela go šetšwa melawana le ditaelo tša yona; gomme
  - ba ka se išwe tshekong ka melato ya segae goba ya bosenyi, go swarwa, go golegwa goba ditshenyo tša -
    - se sengwe le se sengwe seo ba se boletšego, ba se tšweleditšego pele goba ba se išitšego Sebokeng goba go e nngwe ya dikomiti tša yona; goba
    - se sengwe le se sengwe seo se utullotšwego ka lebaka la seo ba se boletšego, ba se tšweleditšego pele goba ba se išitšego Sebokeng goba go e nngwe ya dikomiti tša yona; goba

- (2) Ditshwanelo le ditokologo tša Seboka sa Maloko a Palamente, maloko a Kabinete le maloko a Seboka di tla laolwa ke molao wa naga.
- (3) Meputso, diputseletšo le mehola tšeo di lefelwago maloko a Seboka sa Maloko a Palamente di dirwa thwii go tšwa Sekhwameng sa Ditseno tša Setšhaba.

[Karolwana ya 58 efitotšwe ke karolwana ya 4 ya Molaophetošo wa botshela wa Molatheo wa 2001.]

Phihlelelo le go tšea karolo ga setšhaba Sebokeng sa Maloko a Palamente

59. (1) Seboka sa Maloko a Palamente se swanetše go-
  - (a) nolofatša go tšea karolo ga setšhaba go hlaleng ga melao le ditshepedišo tše dingwe tša Seboka le dikomiti tša yona; le
  - (b) go dira mediro ya yona phatlalatša le go dula ga yona, le tša dikomiti tša yona pepeneneng, eupša go ka tšewa magato a go kwala -
    - (i) go laola go tsena ga batho, go akaretšwa le go tsena ga boraditaba ka Sebokeng le ka dikomiting tša yona; le
    - (ii) go beakanyetša go phuruphutšwa ga motho o mongwe le o mongwe, mo go swanetšego, kganetšo ya go tsena ka, goba go ntšhiwa ga motho ofe goba ofe.
- (2) Seboka sa Maloko a Palamente se ka se kgetholle batho, go akaretšwa boraditaba, tulong ya komiti ka ntle le ge seo se kwešišega ebile go le molaong go dira bjale setšhabeng seo se lokologilego sa temokrasi.

Khansale ya Setšhaba ya Diprofense

Tlhamo ya Khansale ya Setšhaba

60. (1) Khansale ya Setšhaba ya Diprofense e boiša ke boemedi botee go tšwa profenseng ye nngwe le ye nngwe bjoo bo nago le maloko a lesome.
- (2) Baemedi bao ba lesome ke -
  - (a) ba bane ba e sego ba mehleng ba akaretša -
    - (i) Tonakgolo ya profense goba, ge Tonakgolo a se gona, leloko le lengwe le le lengwe la Lekgotlapeamelao la Profense leo le kgethilwego ke Tonakgolo go ba gona dinakong tšohle goba lebakeng le itšego

- Khanseleng ya Setšhaba ya Diprofense; le
- (ii) baemedi ba bangwe ba bararo ba ba kgethegilego; le
- (b) maloko a go ya go ile a tshelelago ao a kgethilwego go ya ka karolo ya 61 (2).
- (3) Tonakgolo ya profense goba ge Tonakgolo a se gona, leloko la kemedi ya profense leo le kgethilwego ke Tonakgolo, le etapele kemedi.

Kabo ya baemedi

61. (1) Diphathi tšeo di emetšwego ka lekgotlapeamelaong la profense di na le tokelo ya go ba le baemedi boemeding bja profense go ya ka dipalapalo tšeo di beilwego go Karolo ya B ya Šetulo 3.
- (2) (a) Lekgotlapeamelao la profense le swanetše, mo matšatšing a 30 ka morago ga dipoleo tša dikgetho tša lekgotlapeamelao go -
- (i) laola, go ya ka melao ya naga, gore ke maloko a makae a phathi ye nngwe le ye nngwe ao e tlogo ba baemedi ba go ya go ile le gore ke a makae ao e tlogo ba baemedi ba ba kgethegilego; le
- (ii) go kgetha baemedi ba go ya go ile go ya ka ditišhišinyo tša diphathi.
- (b) ....

[Temana (b) e phumotšwe ke karolo 1 ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008]
 [karolwana 2 e ya tlošwa go bewa bakeng karolo 1 ya Molaophetošwa wa Bolesenyane wa Molaotheo wa 2002 mme karolwana 1 ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008]

- (3) Molao wa naga wo o ukangwego karolwaneng ya (2)(a) o swanetše go netefatša go kgathatema ga diphathi tše dinnyane go bobedi go bopeng ga boemedi bja go ya go ile le bjo bo kgethegilego go ya ka mokgwa wo o sepelelanago le temokrasi.
- (4) Lekgotlapeamelao, ka tumelelo ya Tonakgolo le baetapele ba diphathi tšeo di nago le tshwanelo ya go ba le baemedi bao ba kgethegilego baemeding ba profense, le swanetše go kgetha baemedi bao ba kgethegilego, go ya ka moo go tlogo nyakega nako le nako, go tšwa go maloko a lekgotlapeamelao.

Baemedi ba go ya go ile

62. (1) Motho yo a kgethilwego go ba moemedi wa go ya go ile o swanetše go ba le tokelo ya go ka ba leloko la lekgotlapeamelao la profense.

- (2) Ge motho yoo e lego leloko la thamelao la profense a kgethwa go ba moemedi wa go ya go ile, motho yoo o lahlegelwa ke boleloko bja lekgotlapeamelao.
- (3) Baemedi ba go ya go ile ba kgethwa lebaka le le felago -
- (a) ka bonako pele ga tulo ya mathomo ya lekgotlapeamelao la profense ka morago ga dikgetho tše di latelago; goba
- (b) .....

[temana (b) e tlošitšwe ke karolo 2 ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008]
 [Karolwana ya (3) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 2 ya Molaophetošo wa Bosenyane wa Molaotheo wa 2002 mme e tšeelwa legato ke karolo 2 ya Molaophetošo wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008.]

- (4) Motho o felelwa ke go ba leloko la go ya go ile ge motho yoo -
- (a) a se a hlwe a na le tshwanelo ya go ba leloko la lekgotlapeamelao la profense ka lebaka lefe goba lefe ka ntle le la gore o kgethetšwe go ba moemedi wa go ya go ile;
- (b) a eba leloko la Kabinete;
- (c) a lahlegetšwe ke thekgo ya lekgotlapeamelao la profense gomme a bušeditšwe morago ke phathi ya go mo kgetha;
- (d) a se sa hlwa e le leloko la phathi yeo e mo kgethilego gomme a bušeditšwe morago ke phathi yeo; goba
- (e) a se gona Khanseleng ya Setšhaba ya Diprofense, ka ntle le tumelelo moo e lego gore melawana le ditaalo tša Khansele di laela go lahlegelwa ke setulo sa go ba moemedi wa go ya go ile.
- (5) Dikgoba tšeo di bago gona gare ga baemedi ba go ya go ile diswanetše go tlatšwa go ya ka mabaka a melao ya naga.
- (6) Pele ga ge baemedi ba go ya go ile ba ka thoma go phetha mešomo ya bona Khanseleng ya Setšhaba ya Diprofense, ba swanetše go ikana goba go itlama go botegela Repabliki le go obamela Molaotheo, go ya ka Šetulo 2.

Ditulo tša Khansele ya Setšhaba

63. (1) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e ka rulaganya dinako le lebaka la ditulo tša yona le mabaka a yona a maikhušo.
- (2) Mopresidente a ka bitša Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, go tla tulong yeo e sego ya mehlang go tlo rera ditaba tše e sego tša mehlang.

- (3) Go dula ga Khansele ya Setšhaba ya Diprofense mafelong a mangwe ntle le Palamenteng go ka dumelelwa fela mabakeng a dikgahlego tša Setšhaba, tšhireletšo goba boiketlo, gape ge fela seo se dumeletšwe go ya ka melawana le ditaello tša Khansele.

Modulasetulo le Batlatšamodulasetulo

64. (1) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e swanetše go kgetha Modulasetulo le Batlatšamodulasetulo ba babedi go tšwa baemeding ba yona.
- (2) Modulasetulo le o tee wa Batlatšamodulasetulo ba kgethwa go tšwa go baemedi ba go ya go ile lebaka la mengwaga e mehlano ka ntle le ge lebaka la bona la go ba baemedi le fela pejana ga moo.
- (3) Motlatšamodulasetulo o mongwe o kgethwa lebaka la ngwaga o tee, gomme o swanetše go latelwa ke moemedi yo a tšwago profenseng e nngwe, gore profense ye nngwe le ye nngwe e emelwe ka go šielana.
- (4) Moahlodimogolo o swanetše go swara marapo kgethong ya Modulasetulo, goba a ka kgetha moahlodi o mongwe go phethagatša modiro woo. Modulasetulo o swara marapo kgethong ya Batlatšamodulasetulo.

[Karolwana ya (4)e tšeetšwe legato ke karolwana ya 5 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (5) Tsela ya tshepedišo ye e beilwego go Karolo ya A ya Šetulo 3 e dirišwa kgethong ya Modulasetulo le Batlatšamodulasetulo.
- (6) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e ka tloša Modulasetulo goba Motlatšamodulasetulo setulong.
- (7) Go ya ka melawana le ditaello tša yona, Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e ka kgetha, go tšwa go baemedi, badulasetulo go thuša Modulasetulo le Batlatšabadulasetulo.

Diphetho

65. (1) Ka Ka ntle le ge seo se dumelelwa ke Molaotheo -
  - (a) profense ye nngwe le ye nngwe e na le bouto e tee yeo e šomišwago ke hlogo ya boemedi legatong la profense; gomme

- (b) ditaba ka moka tšeo di lego pele ga Khansele ya Setšhaba ya Diprofense di dumelwa ge bonyane bja diprofense tše hlano bo boutetše go amogela taba yeo.
- (2) Molao wa Palamente, wo o dirišwago go ya ka tshepedišo ye e beilwego go ya ka karolwana ya (1) goba karolwana ya (2) tša karolo ya 76, o swanetše go tliša tshepedišo ya go swana moo e lego gore makgotlapeamelao a diprofense a fa baemedi ba tšona maatla a go bouta legatong la tšona.

Go kgatha tema ga maloko a khuduthamaga ya Setšhaba

66. (1) Maloko a Kabinete le Batlatšatona ba ka tsenela le gona ba ka boela ka Khanseleng ya Setšhaba ya Diprofense, eupša ba ka se bouta.
- (2) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e ka nyaka gore leloko la Kabinete, Motlatšatona goba mohlankedi wa khuduthamaga ya naga goba wa khuduthamaga ya profense go tsenela kopano ya Khansele goba komiti ya Khansele.

Go kgatha tema ga baemedi ba dipušoselegae

67. Baemedi ba nakwana ba ba sa fetego lesome bao ba kgethilwego ke dipušoselegae go ya ka karolo ya 163, go emela magorwana a go fapana a bommasepala, ba ka kgatha tema ge go nyakega mo ditherišanong tša Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, eupša ba ka se bouta.

Maatla a Khansele ya Setšhaba

68. Mo tšhomišong ya yona ya maatla a go hlama melao, Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e ka -
- (a) lekola, fetiša, fetoša, ya akanya diphetošo goba ya gana molao ofe goba ofe woo o lego pele ga Khansele, go ya ka Kgaolo ye;
- (b) ya thoma goba ya rulaganya go hlama molao wo o welago ka gare ga lefelo la tirišo leo le lego Setulong 4 goba melao e mengwe yeo e ukangwego karolong ya 76(3), eupša e ka se kgone go thoma le go rulaganya Melaokakanywa ya ditšhelete.

Bohlatse goba tshedimošo pele ga Khansele ya Setšhaba

69. Khansele ya Setšhaba ya Diprofense goba e nngwe ya dikomiti tša yona e ka -
- bitša motho yo mongwe le yo mongwe go tšwelela pele ga yona goba go fa bohlatse a ikanne goba a itlamile goba go ntšha ditokumente;
  - nyaka gore sehlongwa sefe goba sefe goba motho go fa pego pele ga yona;
  - gapeletša, go ya ka molao wa naga goba melawana le ditaello, motho yo mongwe le yo mongwe goba sehlongwa go obamela dipitšo goba dinyakwa go ya ka temana ya (a) goba (b); le
  - go amogela dingongorego, dikgopelo goba ditšweletšwa bathong bafe goba bafe goba sehlongweng sefe goba sefe seo se nago le kgahlego.

Dithulaganyo tša ka gare, ditherišano le ditshepedišo tša Khansele ya Setšhaba

70. (1) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e ka -
- beakanya le go laola dithulaganyo tša yona tša ka gare, ditherišano le ditshepedišo; le go
  - hlama melawana le ditaello tšeo di amago mešomo ya yona, go lebeletšwe temokrasi ya kemedi le go kgatha tema, maikarabelo, ponagatšo le go ba le seabe setšhabeng.
- (2) Melawana le ditaello tša Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e swanetše go beakanyetša -
- go hlongwa, tlhamo, maatla, mešomo, tshepedišo, le lebaka la dikomiti tša yona;
  - go kgatha tema ga diprofense ka moka ditherišanong tša yona ka tsela yeo e sepelelanago le temokrasi; le
  - go kgathatema ditherišanong tša Khansele ya Setšhaba ya Diprofense le dikomiti tša yona tša diphathi ka moka tše nnyane tše di emetšwego Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, ka tsela yeo e sepelelanago le temokrasi, nako le nako ge taba e swanetše go phethwa go ya ka karolo ya 75.

Tshwanelo

71. (1) Baemedi ba Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, le batho bao ba ukangwego dikarolong tša 66 le 67 -

- (a) (a) ba na le tokologo ya go bolela ka Khansele ya Setšhaba ya Diprofense le ka dikomiting tša yona, ge fela go šetšwa melawana le ditaelo tša yona; gomme
- (b) ba ka se išwe tshekong ka melato ya segae goba ya bosenyi, go swarwa, go golegwa goba ditshenyio tša -
  - (i) sse sengwe le se sengwe seo ba se boletšego, ba se tšweleditšego pele goba ba se išitšego Khansele ya Setšhaba ya Diprofense goba go e nngwe ya dikomiti tša yona; goba
  - (ii) se sengwe le se sengwe seo se utullotšwego ka lebaka la seo ba se boletšego, ba se tšweleditšego pele goba ba se išitšego Khansele ya Setšhaba ya Diprofense goba go e nngwe ya dikomiti tša yona;
- (2) Ditshwanelo le ditokologo tša Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, tša baemedi ba Khansele ya Setšhaba ya Diprofense le tša batho ba ba ukangwego ka dikarolong tša 66 le 67 di tla laolwa ke molao wa naga.
- (3) Meputso, diputsetšeto le mehola tšeo di lefelwago maloko a Khansele ya Setšhaba ya Diprofense a go ya go ile di dirwa thwii go tšwa Sekhwameng sa Ditseno tša Setšhaba.

Phihlelelo le go tšea karolo ga setšhaba ka go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense

72. (1) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e swanetše go -
- (a) nolofatša go tšea karolo ga setšhaba go hlaleng ga melao le ditshepedišo tše dingwe tša Khansele ya Setšhaba ya Diprofense le dikomiti tša yona; le
  - (b) go dira mediro ya yona phatlalatša le go dula ga yona, le tša dikomiti tša yona pepeneneng, eupša go ka tšewa magato a go kwala -
    - (i) go laola go tsena ga batho, go akaretšwa le go tsena ga boraditaba ka go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense le ka dikomiting tša yona; le
    - (ii) go beakanyetša go phuruphutšwa ga motho o mongwe le o mongwe, mo go swanetšego, kganetšo ya go tsena ka, goba go ntšhiwa ga motho ofe goba ofe.
  - (2) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e ka se kgetholle batho, go akaretšwa boraditaba, tulong ya komiti ka ntle le ge seo se kwešišega ebile go le molaong go dira bjale setšhabeng seo se lokologilego sa temokrasi.

Tshepedišo ya Molao wa Setšhaba

Melaokakanywa ka Moka

73. (1) Molaokakanywa wo mongwe le wo mongwe o ka tšweletšwa Kopanong ya Maloko a Palamente ka Moka.
- (2) Ke fela leloko la Kabinete goba Motlatšatona, goba leloko, goba komiti ya Seboka sa Maloko a Palamente, ye e ka tšweletšago Molaokakanywa mo Kopanong, gomme ke fela leloko la Kabinete le le rwelego maikarabelo a merero ya ditšhelete tša setšhaba le le ka tšweletšago Melaokakanywa ye e latelago ka Sebokeng :
- (a) Molaokakanywa wa ditšhelete;
- (b) Molaokakanywa wo o hlagišago melao ye e ukangwego karolong ya 214.

[Karolwana ya (2) e tšeešwe legato ke karolwana ya 1 (a) ya Molaophetošwa wa Bošupa wa Molaotheo wa 2001.]

- (3) Molaokakanywa wo o ukangwego Karolong ya 76(3), ka ntle le Molaokakanywa wo o ukangwego dikarolwaneng tša (2)(a) goba (b) ya karolo ye, o ka tšweletšwa Khanseleng ya Setšhaba ya Diprofense.

[Karolwana ya (3) e tšeešwe legato ke karolwana ya 1 (b) ya Molaophetošwa wa Bošupa wa Molaotheo wa 2001.]

- (4) Ke fela leloko goba komiti ya Khansele ya Setšhaba ya Diprofense ye e ka tšweletšago Molaokakanywa ka Khanseleng.
- (5) Molaokakanywa wo o amogetšwego ke Seboka sa Maloko a Palamente o swanetše go fetišetšwa go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense ge e le gore o swanetše go lekolwa ke Khansele. Molaokakanywa wo o amogetšwego ke Khansele o swanetše go fetišetšwa go Seboka.

Molaokakanywa ya go fetola Molaotheo

74. (1) Karolo ya 1 le Karolwana ye di ka fetošwa ke molao wo o fetišitšwego ke -
- (a) Seboka sa Maloko a Palamente, ka thekgo ya dibouto tša bonyane dipersente tše 75 tša maloko a yona; le
- (b) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, ka thekgo ya dibouto tša diprofense tša bonyane diprofense tše tshelalago.

- (2) Kgaolo ya 2 e ka fetošwa ke Molao wo o fetišitšwego ke -
- Seboka sa Maloko a Palamente, ka thekgo ya dibouto tša bonyane bja peditharong ya maloko a yona; le
  - Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, ka thekgo ya dibouto tša bonyane diprofense tše tshelelago.
- (3) Ditlhagišo tše dingwe tša Molaotseo di ka fetošwa ke Molao wo o fetišitšwego ke -
- Seboka sa Maloko a Palamente, ka thekgo ya dibouto tša bonnyane bja peditharong ya maloko a yona le;
  - gape ka go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, ka thekgo ya dibouto tša diprofense tša bonyane diprofense tše tshelelago, ge phetošo -
    - e amana le morero wo o amago Khansele;
    - e fetoša mellwane ya profense, maatla, mehola goba dihlengwa; goba
    - e fetoša tlhagišo ye e amago thwii taba ya profense.
- (4) Molaokakanywa wo o fetošago Molaotseo o ka se akaretše ditlhagišo tše dingwe ka ntle le diphešo tša Molaotseo le ditaba tše di sepelelanago le diphešo.
- (5) Bonyane matšatši a 30 pele ga ge Molaokakanywa woo o fetošago Molaotseo o begwa go ya ka Karolo ya 73(2), motho goba komiti ye e ikemišetšago go tsebiša Molaokakanywa woo, e swanetše go -
- gatiša ka Kuranteng ya Mmušo ya setšhaba, le go ya ka melawana le ditaelo tša Seboka sa Maloko a Palamente, ditlhalošo tša phetošo ye e šišinywago gore batho ba swayaswaye ka ga wona;
  - hlagiša, go ya ka melawana le ditaelo tša Seboka sa Maloko a Palamente, ditlhalošo tšeo go lekgotlapeamelao la profense go kwa dikgopolo tša lona; le
  - go hlagiša, go ya ka melawana le ditaelo tša Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, ditlhalošo tšeo go Khansele go tla go ngangišanwa ka tšona setšhabeng, ge e le gore phetošo yeo e šišinywago ga se phetošo yeo e nyakago go amogelwa ke Khansele.
- (6) Ge Molaokakanywa wo o fetošago Molaotseo o tsebišwa, motho goba komiti ye e tsebišago Molaokakanywa e swanetše go hlagiša ditshwayotshwayo tše dingwe le tše dingwe tše di ngwadilwego go tšwa go batho le makgotlapeamelao a diprofense-
- go Spikara go hlagišwa pele ga Seboka sa Maloko a Palamente ; le
  - go ya ka diphešo tšeo di ukangwego karolwaneng ya (1), (2), goba (3)

- (b), go Modulasetulo wa Khansele ya Setšhaba ya Diprofense go hlagišwa Khanseleng.
- (7) Molaokakanywa wo o fetošago Molaotheo o ka se boutelwe Sebokeng sa Maloko a Palamente ka gare ga matšatši a 30 a -
- (a) Tsebišo ya wona, ge e le gore Khansele e dutše ge Molaokakanywa o tsebišwa; goba
- (b) tlhagišo ya wona Sebokeng sa Maloko a Palamente, ge e le gore Seboka sa Maloko a Palamente se maikhutšong ge Molaokakanywa o tsebiša.
- (8) Ge e le gore Molaokakanywa wo go boletwago ka wona mo karolwaneng ya (3) (b), goba karolong ye nngwe le ye nngwe ya Molaokakanywa, o ama fela profense goba diprofense tše itšego, Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e ka se fetiše Molaokakanywa goba karolo ye e lebanego ya wona ka ntle le ge o dumeletšwe ke lekgotlapeamelao goba makgotlapeamelao a profense goba diprofense tše amegago.
- (9) Molaokakanywa wo o fetošago Molaotheo woo o šetšego o fetišitšwe ke Seboka sa Maloko a Palamente gomme, moo go hlokegago, ke Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, o swanetše go fetišetšwa go Mopresidente go amogelwa.

Melaokakanywa ya tlwaelo ye e sa amego diprofense

75. (1) Ge Seboka sa Maloko a Palamente se fetiša Molaokakanywa ka ntle ga Molaokakanywa wo o angwago ke ditshepedišo tše hlagišitšwego karolong ya 74 goba 76, Molaokakanywa woo o swanetše go fetišetšwa go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense gomme o ahlahlwe go ya ka tshepedišo ye e latelago:
- (a) Khansele e swanetše go -
- (i) fetiša Molaokakanywa;
- (ii) fetiša Molaokakanywa go ya ka diphetošo tše di šišintšwego ke yona; goba
- (iii) gana Molaokakanywa woo.
- (b) Ge Khansele e ka fetiša Molaokakanywa ka ntle le go šišinya diphetošo, Molaokakanywa woo o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
- (c) Ge Khansele e ka gana Molaokakanywa goba ya o fetiša go ya ka diphetošo, Seboka sa Maloko a Palamente se swanetše go lekola Molaokakanywa lefsa, gomme e ele hloko diphetošo tšeo itšego tšeo di šišintšwego ke Khansele, e bile e ka -

- (i) fetiša Molaokakanywa gape, ka diphešo goba ka ntle le diphešo; goba go
- (ii) tšea sephetho sa go se tšwelepele ka Molaokakanywa woo.
- (d) Molaokakanywa wo o fetišitšwego ke Seboka sa Maloko a Palamente go ya ka temana ya (c) o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
- (2) Ge Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e boutela taba go ya ka karolo ye, gona karolo ya 65 ga e šomišwe; legatong leo -
  - (a) moemedi yo mongwe le yo mongwe kemeding ya profense o na le bouto e tee;
  - (b) bonyane teatharong ya baemedi e swanetše go ba gona pele ga ge go ka boutelwa taba yeo; gomme
  - (c) taba yeo e phethwa ka bontši bja dibouto tšeo di dirilwego, eupša ge go na le tekano ya palo ya dibouto mahlakoreng ka moka a taba, moemedi yo a swerego marapo o swanetše go dira bouto ya makgaolakgang.

Melaokakanywa ya tlwaelo ye e amago diprofense

76. (1) Ge Seboka sa Maloko a Palamente se fetiša Molaokakanywa wo go ukangwego ka wona mo karolwaneng ya (3), (4) goba(5), Molaokakanywa woo o swanetše go romelwa go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense o lekolwe go ya ka tshepedišo ye e latelago:
- (a) Khansele e swanetše go-
    - (i) fetiša Molaokakanywa;
    - (ii) fetiša Molaokakanywa wo o fetotšwego; goba
    - (iii) gana Molaokakanywa.
  - (b) Ge Khansele e fetiša Molaokakanywa ka ntle le diphešo, Molaokakanywa o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
  - (c) Ge Khansele e ka fetiša Molaokakanywa woo o fetotšwego, Molaokakanywa woo o fetotšwego o swanetše go fetišetšwa go Seboka, gomme Seboka se ka fetiša Molaokakanywa woo o fetotšwego, o swanetše go romelwa go Mopresidente gore o amogelwe.
  - (d) Ge Khansele e ka gana Molaokakanywa, goba ge Seboka se ka gana go fetiša Molaokakanywa wo o fetotšwego, wo o ukangwego ka go ya ka temana ya (c), Molaokakanywa le, mo go kgonegago, gape le Molaokakanywa wo o fetotšwego, o swanetše go romelwa Komiting ya Bolamodi, yeo e kwanago ka-

- (i) Molaokakanywa bjalo ka ge o fetišitšwe ke Seboka;
  - (ii) Molaokakanywa wo o fetotšwego bjalo ka ge o fetišitšwe ke Khansele; goba
  - (iii) sebopego se sengwe sa Molaokakanywa.
- (e) Ge Komiti ya Bolamodi e sa kgone go dumelelana ka gare matšatši a 30 morago ga ge Molaokakanywa o fetišeditšwe go yona, Molaokakanywa woo o tla felelwa ke mošomo ka ntle le ge Seboka se ka fetiša Molaokakanywa woo gape, e fela ka thekgo ya dibouto tša bonyane peditharong ya maloko a yona.
- (f) Ge komiti ya Bolamodi e dumelelana ka Molaokakanywa ka ge o fetišitšwe ke Seboka, Molaokakanywa woo o swanetše go fetišetšwa go Khansele, ge Khansele e ka fetiša Molaokakanywa woo, gona Molaokakanywa woo o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
- (g) Ge komiti ya Bolamodi e dumelelana ka Molaokakanywa ka ge o fetišitšwe ke Khansele, Molaokakanywa woo o swanetše go fetišetšwa go Seboka, ge o ka fetišwa ke Seboka, o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
- (h) Ge komiti ya Bolamodi e dumelelana ka sebopego se sengwe sa Molaokakanywa, sebopego seo sa Molaokakanywa se swanetše go fetišetšwa go bobedi Seboka le Khansele, ge o ka fetišwa ke Seboka le Khansele, gona o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
- (i) Ge Molaokakanywa wo o fetišeditšwego go Khansele go ya ka temana ya (f) goba (h) o sa fetišwe ke Khansele, Molaokakanywa woo o felelwa ke mošomo ka ntle ga ge Seboka se ka o fetiša gomme ka thekgo ya bonyane bja dibouto tše e ka bago peditharong tša maloko a yona.
- (j) Ge Molaokakanywa wo o fetišeditšwego go Seboka go ya ka temana ya (g) goba (h) o sa fetišwe ke Seboka sa Maloko a Palamente, Molaokakanywa woo o felelwa ke mošomo, e fela Molaokakanywa ka ge o fetišitšwe ke Seboka peleng o ka fetišwa gape ke Seboka sa Maloko a Palamente, e fela ka thekgo ya bonyane bja dibouto tše e ka bago peditharong tša maloko a yona.
- (k) Molaokakanywa wo o fetišitšwego ke Seboka go ya ka temana ya (e),(i) goba (j) swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
- (2) Ge Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e fetiša Molaokakanywa wo go ukangwego ka wona karolwaneng ya (3), Molaokakanywa woo o swanetše go fetišetšwa go Seboka go lekolwa go ya ka ditshepedišo tše di latelago:

- (a) Khansele e swanetše go -
  - (i) fetiša Molaokakanywa;
  - (ii) fetiša Molaokakanywa wo o fetotšwego; goba
  - (iii) gana Molaokakanywa.
- (b) Molaokakanywa woo o fetišitšego ke Seboka go ya ka temana ya (a)(i) o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
- (c) Ge Seboka se ka fetiša Molaokakanywa woo o fetotšwego, Molaokakanywa woo o fetotšwego o swanetše go fetišetšwa go Khansele, gomme ge Seboka se ka fetiša Molaokakanywa woo o fetotšwego, o swanetše go romelwa go Mopresidente gore o amogelwa.
- (d) Ge Seboka se ka gana Molaokakanywa, goba ge Khansele e ka gana go fetiša Molaokakanywa wo o fetotšwego wo o fetišeditšwego go yona go ya ka temana ya (c), Molaokakanywa le, mo go kgonegago, gape le Molaokakanywa wo o fetotšwego o swanetše go romelwa Komiting ya Bolamodi, yeo e kwanago ka -
  - (i) Molaokakanywa bjalo ka ge o fetišitšwe ke Khansele;
  - (ii) Molaokakanywa wo o fetotšwego bjalo ka ge o fetišitšwe ke Seboka; goba
  - (iii) sebopego se sengwe sa Molaokakanywa.
- (e) Ge Komiti ya Bolamodi e sa kgone go dumelelana ka gare matšatši a 30 morago ga ge Molaokakanywa o fetišeditšwe go yona, Molaokakanywa woo o tla felelwa ke mošomo.
- (f) Ge Komiti ya Bolamodi e dumelelana ka Molaokakanywa ka ge o fetišitšwe ke Khansele, Molaokakanywa woo o swanetše go fetišetšwa go Seboka sa Maloko a Palamente, ge Seboka se ka fetiša Molaokakanywa woo, Molaokakanywa woo o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
- (g) Ge Komiti ya Bolamodi e dumelelana ka Molaokakanywa wo o fetotšwego ka ge o fetišitšwe ke Seboka, Molaokakanywa woo o swanetše go fetišetšwa go Khansele, ge o ka fetiša ke Khansele, o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.
- (h) Ge Komiti ya Bolamodi e dumelelana ka sebopego se sengwe sa Molaokakanywa, sebopego seo sa Molaokakanywa se swanetše go fetišetšwa go bobedi Khansele le go Seboka, ge o ka fetiša ke Khansele, o swanetše go romelwa go Mopresidente go amogelwa.

- (i) Ge Molaokakanywa wo o fetišeditšwego go Seboka go ya ka temana ya (f)goba (h) o sa fetišwe ke Seboka, Molaokakanywa woo o felelwa ke mošomo.
- (3) Molaokakanywa o swanetše go lekolwa go ya ka tshapedišo yeo e beilwego ke karolwana ya (1) goba karolwana ya (2) ge e le gore o wela ka gare ga lefelo la tirišo leo le beilwego ka Šetulong ya 4 goba o hlagiša melao yeo e ukangwago go ye nngwe ya dikarolo tše di latelago:
- (a) karolo ya 65 (2);
 (b) karolo ya 163;
 (c) karolo ya 182;
 (d) karolo ya 195 (3) le (4);
 (e) karolo ya 196; le
 (f) karolo ya 197.
- (4) Molaokakanywa o swanetše go lekolwa go ya ka tshapedišo yeo e beilwego ke karolwana ya (1) ge e le gore e hlagiša melao yeo e -
- (a) ukangwego karolong ya 44 (2) goba 220 (3); goba
 (b) ukangwego Kgaolong ya 13, yeo e akaretšago tlhagišo ye nngwe le ye nngwe yeo e amago dikgahlego tša ditšhelete tša lekala la profense la mmušo.

[Temana ya (b) e tšea tšwe legato ke 1 ya Molaophetošwa wa Bolesometee wa Molaotheo wa 2003.]

- (5) Molaokakanywa wo o ukangwego karolong ya 42 (6) o swanetše go lekolwa go ya ka tshapedišo yeo e beilwego ke karolwana ya (1) ka ntle le ge e le gore-
- (a) ge Seboka sa Maloko a Palamente se boutela Molaokakanywa, ditlhagišo tša karolo ya (53)(1) ga di šome; lebakeng le, Molaokakanywa o ka no fetišwa fela ge e le gore dibouto tše dintši tša maloko a Seboka di o thekga; le
 (b) ge Molaokakanywa o ka fetišetšwa go Komiti ya Bolamodi, melawana ye e latelago e a šoma:
- (i) Ge Seboka sa Maloko a Palamente se tšea Molaokakanywa bjalo ka ge o ukangwa karolwaneng ya (1)(g) goba (h), Molaokakanywa woo o ka diragatšwa fela ge bontši bja dibouto tša maloko a Seboka di o thekga.
 (ii) ge Seboka sa Maloko a Palamente se lekola le go lekodišiša Molaokakanywa wo o ukangwago karolwaneng (1)(e), (i) goba (j), Molaokakanywa woo o ka no fetišwa fela ge e le gore peditharong ya dibouto tša maloko a Seboka di o thekga.
- (6) Karolo ye ga e ame Melaokakanywa ya ditšhelete.

Melaokakanywa ya Ditšhelete

77. (1) Molaokakanywa ke Molaokakanywa wa ditšhelete ge o-
- lekanyetša ditšhelete;
  - lefiša metšhelo ya setšhaba, makgetho, metšhelo ya dithoto goba metšhelo ya tlaleletšo;
  - fediša le go fokotša, go se sa amogela dithekgo go tšwa go, metšhelo e mengwe le e mengwe ya setšhaba makgetho, metšhelo ya dithoto goba metšhelo ya tlaleletšo; goba
  - o dumelela ditefedišothwii go tšwa go Sekhwama sa Setšhaba sa Ditšhelete, ntle le ge Molaokakanywa wo o ukangwego karolong ya 214 o dumelela ditefedišo thwii.
- (2) Molaokakanywa wa ditšhelete ga se wa swanela go šoma ka taba ya itsego ka ntle le ge-
- taba yeo e sepelelana le tekanyetšo ya tšhelete;
  - e gapeletša, e fediša goba e fokotša metšhelo ya setšhaba, makgetho, metšhelo ya dithoto le metšhelo ya tlaleletšo;
  - go se sa amogela dithekgo go tšwa go metšhelo ya setšhaba, makgetho, metšhelo ya dithoto le metšhelo ya tlaleletšo; goba
  - go dumelela ditefedišothwii go tšwa go Sekhwama sa Setšhaba sa Ditšhelete.
- (3) Melaokakanywa ka moka e swanetše go lekolwa go ya ka tshepedišo ye e beilwego ke karolwana ya 75. Molao wa Palamente o swanetše go hlagiša tshepedišo Go fetiša Melaokakanywa ya ditšhelete pele ga Palamente.

[Karolo ya 77 e tšeetšwe legato ke karolwana ya 2 ya Molaophetošwa wa Bošupa wa Molaotheo wa 2001.]

Komiti ya Bolamodi

78. (1) Komiti ya bolamodi e bopša ke-
- maloko a senyane a Seboka sa Maloko a Palamente ao a kgethilwego ke Seboka go latela tshepedišo yeo e beilwego go ya ka melawana le ditaelo tša Seboka gomme e tlišago kemelo ya diphathi ka tekatekano ya go swana le yeo diphathi di emetšwego ka gona, ka go Seboka sa Maloko a Palamente; le
  - moemedi o tee go tšwa boemeding bja profense ye nngwe le ye nngwe ka go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, yo a kgethilwego ke boemedi.

- (2) Komiti ya Bolamodi e dumelelane ka sebopego se itšego sa Molaokakanywa goba e feditše ka taba, ge sebopego seo, goba lehlakore le tee la taba le thekgwa ke-
  - (a) bonyane bja baemedi ba bahlano go tšwa go Khansele ya Setšhaba; le
  - (b) bonnyane bja baemedi ba bahlano ba Khansele ya Setšhaba ya Diprofense.

Kamogelo ya Melaokakanywa

79. (1) Mopresidente o swanetše go amogela le go saena Molaokakanywa wo o fetišitšwego go ya ka Kgaolo ye goba, ge Mopresidente a na le kgonono ka go ba molao ga Molaokakanywa, a o bušetše morago go Seboka sa Maloko a Palamente gore o lekolwe lefsa.
  - (2) Melawana le ditaelo tšeo di kopanetšwego di swanetše go hlagiša tshepedišo ya go lekola Molaokakanywa gape ke Seboka sa Maloko a Palamente le go kgatha tema ga Khansele ya Setšhaba ya Diprofense ka tshepedišong.
  - (3) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e swanetše go kgatha tema go lekoleng lefsa ga Molaokakanywa wo Mopresidente a o bušeditšego morago ka go Seboka sa Maloko a Palamente, ge-
    - (a) dikgonono tša Mopresidente ka ga go ba molaong ga Molaokakanywa go amana le mokgwa wa tshepedišo wo o amago Khansele; goba
    - (b) karolo ya 74(1), (2) goba 3(b) goba 76 e be e dirišitšwe go fetišweng ga Molaokakanywa.
  - (4) Ge e le gore ka morago ga go lekola lefsa, Molaokakanywa o akaretša ka botlalo dikgonono tša Mopresidente, gona Mopresidente o swanetše go amogela le go saena Molaokakanywa woo, ge go se bjalo, Mopresidente o swanetše go-
    - (a) amogela le go saena Molaokakanywa; goba
    - (b) a o fetišetše go Kgorotshoko ya Molaotheo go tšea sephetho ka ga go ba molaong ga wona.
  - (5) Ge Kgorotshoko ya Molaotheo e ka fetša ka gore Molaokakanywa o mo molaong, Mopresidente o swanetše go o amogela le go o saena.

Kgopelo ya maloko a Seboka sa Maloko a Palamente go Kgorotsheko ya Molaotseo

80. (1) Maloko a Seboka sa Maloko a Palamente a ka dira kgopelo go Kgorotsheko ya Molaotseo go fiwa taelo ya gore Molao wa Palamente, ka moka ga wona, goba karolo ya wona ga e molaong.
- (2) Kgopelo-
- (a) e swanetše go thekgwa ke bonyane teetharong ya Seboka sa Maloko a Palamente; gape
- (b) e swanetše go dirwa matšatšing a 30 morago ga ge Mopresidente a amogetše le go saenela molao woo.
- (3) Kgorotsheko ya Molaotseo eka laela gore Molao ka moka goba karolo ya wona ye lego yona taba ya kgopelo go ya ka karolwana ya (1) ga o na maatla go fihlela Kgorotsheko e tše a sephetho sa tiragatšo ge-
- (a) kgahlego ya toka e nyaka se; le
- (b) kgopelo e na le kgonagalo ye e bonalago ya katlego.
- (4) Ge kgopelo e se ya atlega, ebile e ile ya se be le kgonagalo ye e bonalago ya katlego, Kgorotsheko ya Molaotseo e ka laela gore bakgopedi ba lefe ditshenyegelo.

Phatlalatšo ya Melao

81. Molaokakanywa wo o amogetšwego le go saenelwa ke Mopresidente e ba Molao wa Palamente, ebile o swanetše go phatlalatšwa ka pela gomme o thoma go šoma le semeetseng ge o phatlaladitšwe goba go tloga nakong yeo o beilwego ke Molao.

Go lota ga Melao ya Palamente

82. Khopi ya Molao wa Palamente yeo e saennwego ke bohlatse bjo bo feletšego bja ditlhagišo tša Molao gomme, morago ga go phatlalatšwa, o swanetše go išwa go Kgorotsheko ya Molaotseo go lotwa.

KGAOLO YA 5

MOPRESIDENTE LE KHUDUTHAMAGA YA SETŠHABA

Mopresidente

83. Mopresidente-

- (a) ke Hlogo ya Mmušo le hlogo wa khuduthamaga ya setšhaba;
- (b) o swanetše go obamela, go šireletša le go hlompha Molaotheo bjalo ka molaomogolo wa Repabliki; ebile
- (c) o tšwetšapele botee bja setšhaba le seo se ka tšwetšago Repabliki pele.

Maatla le mešomo ya Mopresidente

84. (1) Mopresidente o na le maatla ao a a filwego ke Molaotheo le melao, go akaretšwa yeo e nyakagago go phethagatša mešomo ya go ba Hlogo ya Mmušo le hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba.
- (2) Mopresidente o na le maikarabelo a-
- (a) go amogela le go saena Melaokakanywa;
  - (b) go bušetša Molaokakanywa go Seboka sa Maloko a Palamente gore o lekolwe lefsa go kgonthišiša gore o molaong;
  - (c) go fetišetša Molaokakanywa go Kgorongtshoko ya Molaotheo gore e fe sephetho sa gore Molaokakanywa o molaong;
  - (d) go bitša Seboka sa Maloko a Palamente, le ya Khansele ya Setšhaba ya Diprofense goba Palamente go tlo tsenela tulo ye e sego ya mehleng go tlo rera ditaba tše di ikgethilego;
  - (e) go thwala batho bao Molaotheo goba melao e nyakago gore Mopresidente a ba thwale, ntle le go ba hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba;
  - (f) go hloma dikomišene tša dinyakišišo;
  - (g) go goeletša referentamo ya setšhaba go ya ka Molao wa Palamente;
  - (h) go amogela le go hlokomela batseta ba dinaga dišele ba diplomate le ba bokhonsole;
  - (i) go kgetha baambasatara; batsetaphethi, le batseta le baemedi ba bokhonsole;

- (j) go lebalela goba go gaugela basenyi goba go tloša ditefo tše itšego, dikotlo goba dikamogo; le
- (k) Go aba diala tša tlhompho.

[Tsebišo: Diala tša tlhompho di abilwe ka gare ga Kuranta ya Mmušo 24155 ya 6 Desemere, 2002 le Kuranta ya Mmušo 25213 ya 25 Julae, 2003.]

Maatlaphetiši a Repabliki

85. (1) Maatlaphetiši a Repabliki a filwe Mopresidente.
- (2) Mopresidente o diragatša maatlaphethiši, gammogo le maloko a mangwe a Kabinete, ka go-
- (a) diragatša melao ya naga ka ntle le ge Molaotheo goba molao wa Palamente o hlagiša ka tsela e nngwe;
  - (b) hlabolla le ge phethagatša morero wa setšhaba;
  - (c) kgokaganya mediro ya dikgoro tša mmušo le ditaolo;
  - (d) go rulaganya le go thoma melao; le
  - (e) phethagatša mediro e mengwe le e mengwe ya phethišo yeo e hlagišwago ka go Molaotheo goba ka go melao ya setšhaba.

Go kgethwa ga Mopresidente

86. (1) Tulong ya yona ya mathomo morago ga go kgethwa ga yona, le ge go tsoemaga go tlatša sekgoba, Seboka sa Maloko a Palamente se swanetše go kgetha mosadi goba monna go tšwa malokong a yona go ba Mopresidente.
- (2) Moahlodimogolo o swanetše go sepediša dikgetho tša Mopresidente, goba a kgethe moahlodi o mongwe go dira bjale. Tšhepedišo ye e beilwego go Karolo ya A ya Šetulo 3 e šomišwa ge go kgethwa Mopresidente.

[Karolwana ya (2) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 6 ya Molaophetošwa wa Botšhelela wa Molaotheo wa 2001.]

- (3) Dikgetho tša go tlatša sekgoba mo kantorong ya Mopresidente di swanetše go swarwa nakong le letšatšikgwedi leo le beilwego ke Moahlodimogolo, eupša e sego matšatši a go feta a 30 ka morago ga ge sekgoba se bile gona.

[Karolwana ya (3) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 6 ya Molaophetošwa wa Botšhelela wa Molaotheo wa 2001.]

Go thoma modiro ga Mopresidente

87. Ge a kgethilwe go ba Mopresidente, motho o lahlegelwa ke go ba leloko la Seboka sa Maloko a Palamente gomme mo matšatšing a mahlano, o swanetše go amogela modiro wa gagwe ka go ikana goba go itlama gore o tla botegela Repabliki le go obamela Molaotheo go ya ka Šetulo 2.

Pakatiro ya Mopresidente

88. (1) Pakatiro ya Mopresidente e thoma ge a thoma modiro gomme e felela ge go eba le sekgoba goba ge motho yo a latelago a kgethilwe go ba Mopresidente a thoma modiro.
- (2) Ga go motho yo a swanetšego go dula šetulo sa Bopresidente makga a go feta a mabedi, eupša ge motho a kgethwa go tlatša sekgoba ka kantorong ya bopresidente; sebaka sa magareng a go kgethwa ga gagwe le go kgethwa ga Mopresidente yo a latelago ga se tšewe bjalo ka pakatiro.

Go tlošwa ga Mopresidente

89. (1) Seboka sa Maloko a Palamente ka sephetho sa bontši bja bonnyane bja peditharong ya maloko a yona, e ka tloša Mopresidente mošomong fela ka mabaka a latelago-
- (a) go tlola Molaotheo le melao mo go šiišago;
  - (b) maitshwaro ao a tlogago a le bohlaswa;
  - (c) go šitwa ke go phethagatša mešomo ya šetulo sa gagwe.
- (2) Mang le mang yo a tlošitšwego mošomong wa Bopresidente go ya ka karolwana ya 1(a) goba (b) a ka se neelwe ditshwanelo tša kantoro yeo, le gona ga a swanela go šoma mošomo ofe goba ofe wa setšhaba.

Mopresidente wa Motšwaoswere

90. (1) Ge Mopresidente a se gona Repabliking goba a šitišwa ke mabaka a mangwe go phetha mešomo ya gagwe ya Bopresidente, goba nakong yeo go nago le sekgoba šetulong sa Bopresidente, mohlankedi go ya ka tatelano ye e latelago, o tla šoma bjalo ka Mopresidente:

- (a) Motlatšamopresidente.
  - (b) Tona yeo e kgethilwego ke Mopresidente.
  - (c) Tona yeo e kgethilwego ke maloko a mangwe a Kabinete
  - (d) Spikara, go fihlela ge Seboka sa Maloko a Palamente se kgethile le lengwe la maloko a yona.
- (2) Mopresidente wa Motšwaoswere o na le maikarabelo, maatla le mešomo ya Mopresidente.
- (3) Pele a tšea maikarabelo, maatla le mediro ya Mopresidente, Mopresidente wa Motšwaoswere o swanetše go ikana goba go itlama gore o tla botegela Repabliki le go obamela Molaotheo go ya ka Šetulo 2.
- (4) Motho yoo, bjalo ka Motlatšamopresidente a ikannego goba go itlama go botegela Repabliki o swanetše go boeletša tshapedišo ya kano go itlama nako ye nngwe le ye nngwe ya go latelana bjalo ka Motlatšamopresidente nakong yeo e felelago ge motho yo a kgethilwego bjalo ka Motlatšamopresidente yo a latelago a thoma modiro.

[Karolwana ya (4) e okeditšwe ke karolwana ya 1 ya Molaophetošwa wa Mathomo wa Molaotheo wa1997.]

Kabinete

91. (1) Kabinete e bopša ke Mopresidente, bjalo ka hlogo ya Kabinete Motlatšamopresidente le Ditona.
- (2) Mopresidente o kgetha Motlatšamopresidente le ditona go tšwa malokong a Seboka sa Maloko a Palamente, o ba nea maatla le mešomo gomme o kgona le go ba raka mošomong.
- (3) Mopresidente-
- (a) o swanetše go kgetha Motlatšamopresidente go tšwa malokong a Seboka sa Maloko a Palamente;
  - (b) a ka kgetha palo efe goba efe ya Ditona go tšwa malokong a Seboka; gomme
  - (c) a ka kgetha Ditona tše di sa fetego tše pedi go tšwa ka ntle ga Seboka.
- (4) Mopresidente o swanetše go kgetha leloko la Kabinete go ba moetapele wa merero ya mmušo ka go Seboka sa Maloko a Palamente.
- (5) Motlatšamopresidente o swanetše go thuša Mopresidente go phetheng ga mešomo ya mmušo.

Maikarabelo le mešomo

92. (1) Motlatšamopresidente le Ditona ba na le maikarabelo a maatla le mešomo ya phetišo yeo ba e filwego ke Mopresidente.
- (2) Maloko a Kabinete a na le maikarabelo a mohlakanelwa le ka bonoši phethagatšong ya mešomo ya bona.
- (3) Maloko a Kabinete a swanetše go-
- (a) šoma go ya ka Molaotheo; le go
- (b) fa Palamente dipego ka botlalo le gona nako le nako, ka ga merero ye e welago taolong ya bona.

Batlatšatona

93. (1) Mopresidente a ka thwala-
- (a) palo ye nngwe le ye nngwe ya Batlatšatona go tšwa malokong a Seboka sa Maloko a Palamente; le
- (b) e sego go feta Batlatšatona ba babedi go tšwa ka ntle ga Seboka, go thuša maloko a Kabinete, ebile a ka ba raka.
- (2) Batlatšatona bao ba kgethilwego go ya ka karolwana ya (1)(b) ba na le maikarabelo go Palamente go diragatšeng ga maatla a bona le go diriša mediyo ya bona.

[Karolo ya 93 e tšeešwe legato ke karolwana ya 7 ya Molaophetošwa wa Botšhelela wa Molaotheo wa 2001.]

Tšwetšopele ya Kabinete ka morago ga dikgetho

94. Ge dikgetho tša Seboka sa Maloko a Palamente di swarwa, Kabinete, Motlatšamopresidente, Ditona le Batlatšatona ba dula ba na le maatla a go šoma go fihla motho yoo a kgethilwego go ba Mopresidente ke Seboka sa Maloko a Palamente ye e latelago a thoma modiro.

Keno goba boitlamo

95. Pele ga ge Motlatšamopresidente, Ditona le Batlatšatona ba ka thoma go phethagatša mešomo ya bona, ba swanetše go ikana le go itlama go botegelela Repabliki le ka go obamela Molaotheo go ya ka Šetulo 2.

Maitshwaro a maloko a Kabinete le Batlatšatona

96. (1) Maloko a Kabinete le Batlatšatona ba swanetše go itshwara go ya ka mokgwa wa boitshwaro woo o beilwego ke molao wa naga.
- (2) Maloko a Kabinete le Batlatšatona ga ba swanela go-
- amogela mošomo o mongwe o ba lefiwago go wona;
  - itshwara ka tsela yeo e lego kgahlanong le mešomo ya bona goba go ipea maamong ao a ka tlišago kotsi ya thulano magareng a maikarabelo a bona a semmušo le dikgahleho tša bona tša ka ntle; goba
  - go šomiša maemo a bona goba tshedimošo yeo ba e filwego go ikhumiša goba go hola motho yo mongwe ka tsela yeo e sa lokago.

Phetišetšo ya mediro

97. Mopresidente ka kgoeletšo, a ka fetišetša go leloko le lengwe la Kabinete-
- tiragatšo ya molao ofe goba ofe woo o lego matsogong a leloko le lengwe; goba
  - maatla goba mošomo ofe goba ofe woo filwego leloko le lengwe ke molao.

Kabo ya nakwana ya mešomo

98. Mopresidente a ka abela leloko la Kabinete maatla a itšego goba mošomo wo mongwe le wo mongwe wa leloko le lengwe leo le sego gona mošomong goba leo le šitwago ke go diragatša maatla ao goba go phetha mošomo woo.

Kabo ya mešomo

99. Leloko la Kabinete le ka abela maatla a itšego goba mošomo ofe goba ofe wo o swanetšego go diragatšwa goba go phethagatšwa go ya ka Molao wa Palamente go leloko la Khansele ya Khuduthamaga ya profense goba go Khansele ya Mmasepala. Kabo-
- e swanetše go ba bjalo ka tumelano magareng ga leloko leo la Kabinete le leloko la Khansele ya Khuduthamaga goba Khansele ya Mmasepala;
  - e swanetše go sepelelana le Molao wa Palamente woo maatla le mešomo ya maswanedi di dirwago le go phethagatšwa go latela wona; gomme
  - o thoma go šoma ge Mopresidente a se no dira kgoeletšo.

Tsenogare ya bosetšhaba taolong ya diprofense

[Hlogo e fetosišwe ka karolo 2(a) ya Molaophetošwa wa Bolesometee wa Molatheo wa 2003]

100. (1) Ge profense e sa kgone goba e sa phethagatše mešomo ya yona ya phetišo go ya ka Molatheo goba molao, khuduthamaga ya setšhaba e tla tsena taba yeo ka go tšea magato a go swanela go kgonthišiša phethagatšo ya mošomo woo, go akaretšwa-
- (a) go ntšha taelo yeo e lebišitšwego go khuduthamaga ya profense, moo go hlalošwago bogolo bja go palelwa go phetha mešomo ya yona le go bolela ka magato ao a swanetšego go tšewa phethagatšong ya tshwanelo yeo; le
  - (b) go tšea maikarabelo a go phethagatša mošomo woo profenseng yeo, go fihlela moo go swanetšego go-
    - (i) tšwetšapele maemo a bohlokwa a naga goba go bea maemo a bonyane go phetheng ga ditirelo;
    - (ii) tšwetšapele botee bja ekonomi;
    - (iii) go tšwetšapele tšhireletšo ya naga; goba
    - (iv) go thibela profense yeo go tšea magato ao a sa kwagalego ao e ka bago ditšhitišo go dikgahlego tša profense ye nngwe goba nageng ka moka.

[Karolwana ya (1) e fetosišwe ke karolwana ya 2 (b) ya Molaophetošwa wa Bolesometee wa Molatheo wa 2003.]

- (2) Ge khuduthamaga ya setšhaba e ka tsena taba ya profense ka bogare go ya ka karolwana ya (1)(b) –
- (a) e swanetše go romela Tsebišo ya tsenogare ye e ngwadilwego go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense mo matsatšing a 14 morago ga ge tsenogare e thomile;
  - (b) tsenogare e swanetše go fela ge Khansele e sa dumele tsenogare yeo mo matsatšing a 180 morago ga ge tsenogare e thomile goba mafelelong nako yeo ge e se ya dumelelwa tsenogare yeo; gomme
  - (c) Khansele e swanetše, ge tsenogare e ntše e tšwelapele, go lekola lefsa tsenogare nako le nako e bile e ka dira ditigelo tše itšego tša maleba go khuduthamaga ya setšhaba.

[Karolwana ya (2) e tšeetšwe legato ke 2 (c) ya Molaophetošwa wa Bolesometee wa Molatheo wa 2003.]

- (3) Molao wa setšhaba o ka laola tshepedišo yeo e theilwego karolong ye.

[Karolo 100 fetosišwe ke 2 (a) ya Molaophetošwa wa Bolesometee wa Molatheo wa 2003.]

Diphetho tša phetišo

101. (1) Sephetho se se tšerwego ke Mopresidente se swanetše go ba se se ngwadilwego ge se-
- (a) tšerwe go latela molao; goba
  - (b) se na le ditlamorago tša semolao.
- (2) Sephetho se se ngwadilwego sa go tšewa ke Mopresidente se swanetše go saenelwa gape ke leloko le lengwe la Kabinete ge e le gore sephetho seo se ama mošomo wo o abetšwego leloko leo la Kabinete.
- (3) Dikgoeletšo, melawana le didirišwa tše dingwe tša melawana ye mengwe di swanetše go hwetšwagala setšhabeng ka moka.
- (4) Melao ya setšhaba e ka laetša ka mokgwa wo e lego gore, goba bokgole bjo, didirišwa tše di ukangwego karolwaneng ya (3) di swanetše go-
- (a) ahlaahlwa ka Palamenteng; le go
  - (b) amogelwa ke Palamente.

Ditšhišinyo tša go hloka kholofelo

102. (1) Ge Kopano ya Maloko a Palamente ka Moka, ka bouto ye e thekgwago ke bontši bja maloko a yona e ka fetiša tšhišinyo ya go hloka kholofelo go Kabinete, go sa akaretšwe Mopresidente, Mopresidente o tla swanela ke go bea Kabinete lefsa.
- (2) Ge Seboka sa Maloko a Palamente ka bouto ye e thekgwago ke bontši bja maloko a yona e ka fetiša tšhišinyo ya go hloka kholofelo go Mopresidente, Mopresidente le maloko a mangwe a Kabinete le Batlatši ka moka ba bona, ba swanetše go rola modiro.

KGAOLO YA 6**DIPROFENSE****Diprofense**

103. (1) Repabliki e na le diprofense tše di latelago:
- (a) Kapa-Bohlabela;
  - (b) Freistata;
  - (c) Gauteng;
  - (d) KwaZulu-Natala;
  - (e) Mpumalanga;
  - (f) Kapa-Leboa;
  - (g) Limpopo;
  - (h) Leboa-Bodikela;
  - (i) Kapa-Bodikela.

[Tema ya (1) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 3 ya Molaophetošwa wa Bolesometee wa Molaotheo wa 2003 mme e tšeetšwe legato ke karolo 1 ya ya Molaophetošwa wa Bolesomepedi wa Molaotheo wa 2005.]

- (2) Mafelo a thutafase a diprofense tše emetšwego a na le mafelo a thutafase ao a tšweletšego memepeng ye farologanego ye hlalošitšwego go Tsebišo ye mo Šetule ya 1A.

[Karolo (2) e tšeelwa legato ke karolo 1 ya ya Molaophetošwa wa Bošupa wa Molaotheo wa 2005.]

- (3) (a) Neng goba neng ge lefelo la thutafase le akanywa ka go fetošwa go Molaotheo, Molao wa Palamente o ka abela magato a go sepetša, mo nakong ye kwagalago, ditlamorago tša semolao, tše kgonegago goba dife goba dife tša go kakanyo ye.
- (b) Molao wa Palamente wo hlalošitšwego go tema (a) o ka tsenywa tirišong mme wa diragatšwa pele phetoše ye ya Molaotheo e diragatšwa, efela mešomo efe goba efe ya profense, matlole, ditokelo, ditlamego, ditshwanelo goba dikoloto di ka fetišetšwa fela go ya ka Molao morago ga phetošo go Molaotheo di diragatšwa.

[karolo 103 e tšeetšwe legato ke karolo 1 ya Molaophetošwa wa Bolesomepedi wa Molaotheo wa 2005]

Makgotlapeamelao a Diprofense

Maatla a go bea melao a diprofense

104. (1) Maatla a profense a go dira melao a beilwe godimo ga lekgotlapeamelao la yona, gomme a fa lekgotlapeamelao la profense maatla a -
- go amogela molaotheo wa profense yeo goba go fetola molaotheo ofe goba ofe wo o fetišitšwego ke lona go ya ka ditaello tša dikarolo tša 142 le 143;
  - go fetiša melao legatong la profense ya lona mabapi le-
    - taba ye nngwe le ye nngwe ya tirišo yeo e lego lefelong la mošomo ka lenaneong la Šetulo 4;
    - taba ye nngwe le ye nngwe ya tirišo yeo e lego lefelong la mošomo ka go Šetulo 5;
    - taba ye nngwe le ye nngwe yeo e welago ka ntle ga mafelo a mošomo gomme e, filwego profense thwii ke molao wa setšhaba; le
    - taba ye nngwe le ye nngwe yeo tlhagišo ya Molaotheo e ukangwago go diriša ga melao ya profense; le
  - go abela maatla a mangwe le a mangwe a molao wa yona go Khansele ya Mmasepala profenseng yeo.
- (2) Lekgotlapeamelao la profense, ka sephetho seo se tšerwego ka thekgo ya bonyane bja dibouto tša peditharong ya maloko a yona, e ka kgopela Palamente go fetoša leina la profense yeo.
- (3) Lekgotlapeamelao la profense le tlangwa ke Molaotheo fela, gomme ge le fetišitše molaotheo wa profense ya yona, gona e tlangwa le gape ke molaotheo woo, ebile e swanetše go ya ka, ka gare ga mellwane ya Molaotheo le ya Molaotheo wa profense.
- (4) Molao wa profense mabapi le taba yeo e tlogago e le bohlokwa, goba e lebanego le phethagatšo ya maleba ya maatla ao a amago taba efe goba efe yeo e lego go Šetulo 4, mabakeng ka moka ke molao woo o amago taba ye e lego go Šetulo 4.
- (5) Lekgotlatheramelao la profense le ka digela Seboka sa Maloko a Palamente molao woo o amago taba ye e lego ka ntle ga maatla a lekgotlapeamelao, goba taba yeo e lego gore Molao wa Palamente o laola molao wa Profense.

Sebopego le dikgetho tša makgotlapeamelao a diprofense

105. (1) Lekgotlapeamelao la Profense le bopilwe ke basadi le banna bao ba kgethilwego bjalo ka maloko go ya ka lenaneo la dikgetho leo-
- (a) le beilwego ke molao wa naga;
  - (b) le theilwe godimo ga karolo ya Profense yeo ya lenaneo la tlwaelo la bakgethi la setšhaba;
  - (c) leo le hlagišago bonyane bja mengwaga ya go bouta e 18; le
  - (d) o feleletša, ka kakaretšo, ka boemedi bja tekatekano.

[Karolwana ya (1) e fetošitšwe ke karolwana ya 3 ya Molaophetošwa wa Bolesome wa Molaotheo wa 2003 le karolo 3 ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008.]

- (2) Lekgotlapeamelao la profense le bopša ke maloko a magareng ga a 30 le 80. Palo ya maloko, yeo e ka fapanago go ya ka profense, e swanetše go bewa go ya ka fomula yeo e beilwego go ya ka molao wa naga.

Boleloko

106. (1) Moagi yo mongwe le yo mongwe yo a loketšwego ke go boutela Seboka sa Maloko a Palamente o na le tshwanelo ya go ka ba leloko la lekgotlapeamelao la profense, ka ntle le ge-
- (a) mang le mang yo a thwetšwego ke, goba a le tirelong ya mmušo mme a amogela tefo ya go thwalwa moo goba tirelo, ka ntle le-
    - (i) Tonakgolo le maloko a mangwe a Khuduthamaga ya profense; le
    - (ii) bahlankedi ba bangwe bao mešomo ya bona e sepelelanago le mešomo ya leloko la lekgotlapeamelao la profense, gomme ebile molao wa naga o begile gore e sepelelana le mediro yeo ke;
  - (b) maloko a Seboka sa Maloko a Palamente, maloko a go ya go ile a Khansele ya Setšhaba ya Diprofense goba maloko a Khansele ya Bommasepala;
  - (c) boradikoloto bao ba ka se tsošološwego;
  - (d) mang le mang yo kgorotshoko ya Repabliki e laetšego gore ke wa monagano wa go se felele; goba;
  - (e) mang le mang yo, morago ga go thoma go šoma ga karolo ye, a bonwago molato a romelwa kgolegong nako ya go feta dikgwedi tše 12 ntle le go ikgethela go lefa faene Repabliking goba ka ntle ga Repabliki, ge e le gore mediri yeo ya molato e be e tšewa bjalo ka molato ka Repabliking,

efela ga go na motho yo a ka tšewago bjalo ka yo a rometšwego kgolegong go fihla boipiletšo bja gagwe kgahlanong le kotlo bo šetše bo kwelwe goba go fihla ge kahlolo e šetše e dirilwe. Go lahlegelwa ke ditshwanelo tše di lego temaneng ye go fela morago ga mengwaga ye mehlano morago ga ge kotlo e fedile.

- (2) Motho yo a se nago le tshwanelo ya go ba leloko la lekgotlapeamelao la profense go ya ka karolwana ya (1)(a) goba (b) a ka ba nkgetheng wa lekgotlapeamelao, go hlokometšwe mellwane ye itšego goba mabaka ao a beilwego ke molao wa naga.
- (3) Motho o lahlegelwa ke go ba leloko la lekgotlapeamelao la profense ge motho yoo-
- (a) a sa hlwe a na le ditshwanelo tša go ba leloko;
- (b) a sa be gona ka go lekgotlapeamelao ka ntle le tumelelo ka mabaka a melawana le ditaello tša lekgotlapeamelao di bolela go lahlegelwa ke boleloko; goba
- (c) a sa hlwe a na le ditshwanelo tša go ba leloko la phathi yeo e mo kgethilego bjalo ka leloko la lekgotlapeamelao, ntle le ge leloko leo e le leloko la phathi e nngwe go ya ka Šetulo ya 6A.

[Karolwana ya (3) e tšeešwe legato ke karolwana ya 4 ya Molaophetošwa wa Bolesome wa Molaotheo wa 2003 le ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008.]

- (4) Dikgoba ka go lekgotlatheramelao la profense di swanetše go tlatšwa go ya ka molao wa naga.

Keno goba boitlamo

107. Pele ga ge maloko a lekgotlapeamelao la profense a thoma go phethagatša mešomo ya bona, ba swanetše go ikana le go itlama go botegela Repabliki le ka go obamela Molaotheo go ya ka Šetulo 2.

Lebaka la Makgotlapeamelao a Diprofense

108. (1) Lekgotlapeamelao la profense le kgethwa go ba mošomong mengwaga e mehlano.
- (2) Ge lekgotlapeamelao la profense le phatlalatšwa go ya ka karolo ya 109, goba ge lebaka la go ba modirong ga lona go fihla mafelelong, Tonakgolo ya profense, go ya ka kgoeletšo, o swanetše go bitša le go bega matšatšikgwedi a dikgetho, tšeo di swanetšego go swarwa mo matšatšing a 90 morago ga go phatlalatšwa ga

lekgotlapeamelao goba ge go ba modirong ga lona go fihla mafelelong. Kgoeletšo yeo e ipiletšago e beago matšatšikgwedi a dikgetho e ka dirwa pele goba morago ge go ba modirong ga lekgotlapeamelao go fihla mafelelong.

[Karolwana ya (2) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 1 ya Molaophetošwa wa Bone wa Molaotheo wa 1999.]

- (3) Ge dipelo tša dikgetho tša lekgotlapeamelao la profense di sa begwe mo nakong ye e beilwego mo karolong ya 190, goba ge dikgetho di ka beelwa ka thoko ke kgorotshoko, Mopresidente, ka kgoeletšo, o swanetše go bitša le go bega matšatšikgwedi a dikgetho tše dingwe, tšeo di swanetšego go swarwa mo matšatšing a 90 morago ga go fela ga nako ye e beilwego goba morago ga nako ye dikgetho di ilego tša beelwa ka thoko.
- (4) Lekgotlapeamelao la profense le dula le na le maatla a go šoma go tloga nako ya ge e phatlalatšwa goba ge nako ya lona ya go šoma e fihla mafelelong go fihla letšatši pele ga letšatši la mathomo la dikgetho tša Lekgotlapeamelao le le latelago.

Phatlalatšo ya Makgotlapeamelao a diprofense pele pakatiro ya wona e fela

109. (1) Tonakgolo ya profense o swanetše go phatlalatša lekgotlapeamelao ge-
  - (a) lekgotlapeamelao le amogetše sephetho sa go phatlalala seo se thekgwago ke bontši bja dibouto tša maloko;
  - (b) mengwaga e meraro e fetile morago ga go kgethwa ga lekgotlapeamelao.
- (2) Tonakgolo ya motšwaoswere o swanetše go phatlalatša lekgotlapeamelao ge-
  - (a) go na le sekgoba kantorong ya Tonakgolo; ge
  - (b) lekgotlapeamelao le palelwa ke go kgetha Tonakgolo ye mpsha mo matšatšing a 30 morago ga ge sekgoba se hlolegile.

Dinako tša go dula le tša maikhutšo

110. (1) Ka morago ga dikgetho, tulo ya mathomo ya lekgotlapeamelao la profense e swanetše go direga ka nako le letšatši leo le laotšwego ke moahlodi yoo a beilwego ke Moahlodimogolo eupša e se be matšatši a 14 morago ga ge dipelo tša dikgetho di begilwe. Lekgotlapeamelao la profense le ka no tšea sephetho ka ga nako le lebaka la go dula go gongwe ga lona le dinako tša lona tša maikhutšo.

[Karolwana (1) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 8 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotho wa 2001.]

- (2) Tonakgolo ya profense e ka no bitša lekgotlapeamelao go tla pitšong yeo e sego ya mehlang go tlo ahlaha merero ye e ikgethago.
- (3) Lekgotlapeamelao le ka no tšea sephetho sa gore le ka kopanela kae ka mehla.

Spikara le Motlatšaspikara

111. (1) Ge e dula la mathomo morago ga go kgethwa, goba ge go tšomega go tlatša sekgala se se itšego, lekgotlapeamelao la profense le swanetše go kgetha Spikara le Motlatšaspikara go tšwa malokong a yona.
- (2) Moahlodi yo a rometšwego ke Moahlodimogolo o swanetše go swara marapo ge go kgethwa Spikara. Spikara sona se swara marapo ge go kgethwa Motlatšaspikara.

[Karolwana ya (2) e tšeetšwe legato ke 9 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotho wa 2001.]

- (3) Tšhepedišo yeo e beilweng go Karolo ya A ya Šetulo 3 e šomišwa ge go kgethwa Spikara le Motlatšaspikara.
- (4) Lekgotlapeamelao la profense le ka tloša Spikara goba Motlatšaspikara mošomong ka go tšea sephetho se se bjalo. Bontši bja maloko a lekgotlapeamelao la profense ba swanetše go ba gona ge go tšewa sephetho.
- (5) Go ya ka melawana le ditaello tša yona, lekgotlapeamelao la profense le ka kgetha batho bao ba ka swarago marapo go tšwa malokong a lona go thuša Spikara le Motlatšaspikara.

Diphetho

112. (1) Ka ntle le ge Molaotho o laela ka tselo e nngwe -
  - (a) bontši bja maloko a lekgotlapeamelao la profense bo swanetše go ba gona pele ga ge bouto e ka tšewa mabapi le Molaokakanywa goba go fetolwa ga Molaokakanywa;
  - (b) bonyane bja maloko a teetharong bo swanetše go ba gona pele ga ge go ka boutelwa taba efe goba efe pele ga lekgotlapeamelao la profense; gomme ditaba ka moka tšeo di lego pele ga lekgotlapeamelao la profense di phethwa ka bontši bja dibouto tšeo di dirilwego.
  - (c)

- (2) Leloko la Lekgotlapeamelao la profense leo le swerego marapo kopanong ya lekgotlapeamelao la profense ga le na bouto ya ngangišano, efela-
- le swanetše go dira bouto ya makgaolakgang ge go na le palo ya dibouto tša go lekana mahlakoreng ka moka a taba; gomme
  - a ka dira bouto ya ngangišano ge taba e swanetše go phethwa ka thekgo ya dibouto tša bonyane bja peditharong ya maloko a lekgotlapeamelao la profense.

Ditokelo tša baemedi ba go ya go ile ba makgotlapeamelao a diprofense

113. Ditokelo tša baemedi ba go ya go ile ba makgotlapeamelao a diprofense ba go ya go Khansela ya Setšhaba ya Diprofense ba ka tla, ebile ba ka bolela ka, makgotlapeamelao a diprofense a tšona le dikomiti tša yona, efela ba ka se bouto. Lekgotlapeamelao le ka nyaka moemedi wa go ya go ile go tla ka lekgotlapeamelaong goba dikomiting tša lona.

Maatla a Makgotlapeamelao a diprofense

114. (1) Ge e šomiša maatla a yona a go hlama melao, lekgotlapeamelao la profense e ka-
- hlokomela, hlama, fetola goba go gana molao wo itšego pele ga lekgotlapeamelao la profense; gape
  - thoma goba go rulaganya melao, ka ntle le Melaokakanywa ya ditšhelete.
- (2) Lekgotlapeamelao la profense le swanetše go loga maano a-
- go kgonthišiša gore ditho ka moka tša khuduthamaga ya profense lekaleng la mmušo wa setšhaba di ikarabela go yona; le
  - go dula e hlokometše diphošo tša-
    - tirišo ya maatla a khuduthamaga ya profense, go akaretšwa tiragatšo ya melao; le
    - lefapha le lengwe le le lengwe la profense la mmušo.

Bohlatse goba tshedimošo pele ga makgotlapeamelao a diprofense

115. Lekgotlapeamelao la profense goba e nngwe ya dikomiti tša lona e ka-
- bitša motho yo mongwe le yo mongwe go tla pele ga yona go fa bohlatse ka boikano goba ka go itlama, goba go tliša ditokumente;
  - nyaka gore motho yo mongwe le yo mongwe goba sehlongwa sa profense go

bega go lona;

- (c) gapeletša, go ya ka molao wa profense goba ka melawana le ditaelo, motho go mongwe le yo mongwe goba sehlengwa se sengwe go obamela dipitšo goba senyakwa go ya ka temana ya (a) goba ya (b); le
- (d) go amogela dingongorego, dikgopelo goba ditšhišinyo go tšwa go batho ba bangwe bao ba nago le kgahlego goba dihlongwa.

Dithulaganyo tša ka gare, ditherišano le ditshepedišo tša makgotlapeamelao a diprofense

116. (1) Lekgotlapeamelao la profense le ka-
- (a) beakanya le go laola dithulaganyo tša yona tša ka gare, ditshepetšo le ditshepedišo; le go
  - (b) hlama melawana le ditaelo tšeo di amago mešomo ya yona, go lebeletšwe temokrasi ya kemedi le go kgatha tema, maikarabelo, ponagatšo le go ba le seabe setšhabeng.
- (2) Melawana le ditaelo tša lekgotlapeamelao la profense di swanetše go beakanyetša-
- (a) go hlongwa, tlhamo, maatla, mešomo, tshepedišo, le lebaka la dikomiti tša yona;
  - (b) go kgathatema ditshepedišong tša lekgotlapeamelao la profense le dikomiti tša yona tša diphathi ka moka tše nnyane tše di emetšwego ka go lekgotlapeamelao, ka tsela yeo e sepelelanago le temokrasi;
  - (c) thušo ya ditšhelete le ya taolo go phathi ye nngwe le ye nngwe yeo e emetšwego ka go lekgotlapeamelao go ya ka tekatekano ya boemedi, go dira gore phathi le moetapele wa yona e phethe mediro ya yona ka go lekgotlapeamelao ka tshwanelo; le
  - (d) kamogelo ya moetapele wa phathi e kgolo ya kganetšo ka go lekgotlapeamelao bjalo ka Moetapele wa Kganetšo.

Tshwanelo

117. (1) Maloko a lekgotlapeamelao la profense le maloko a profense a go ya go ile ka go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense -
- (a) a na le tokologo ya go bolela ka go lekgotlapeamelao le ka dikomiting tša lona, ge fela go šetšwa melawana le ditaelo tša yona; gomme

- (b) ba ka se išwe tshekong ka melato ya segae goba ya bosenyi, go swarwa, go golegwa goba ditshenyo tša-
  - (i) se sengwe le se sengwe seo ba se boletšego, ba se tšweleditšego pele goba ba se išitšego go lekgotlapeamelao goba go e nngwe ya dikomiti tša lona; goba
  - (ii) se sengwe le se sengwe seo se utullotšwego ka lebaka la seo ba se boletšego, ba se tšweleditšego pele goba ba se išitšego go lekgotlapeamelao goba go e nngwe ya dikomiti tša lona.
- (2) Ditshwanelo le ditokologo tše dingwe tša lekgotlapeamelao le maloko a lona di tla laolwa ke molao wa naga.
- (3) Meputso, diputseletšo le mehola tšeo di lefelwago maloko a lekgotlapeamelao la profense di dirwa thwii go tšwa Sekhwameng sa Profense sa Ditšhelete.

Phihlelelo le go tšea karolo ga setšhaba Sebokeng sa Maloko a Palamente

- 118. (1) Lekgotlapeamelao la profense le swanetše go-
  - (a) nolofatša go tšea karolo ga setšhaba go hlaleng ga melao le ditshepedišo tše dingwe tša lekgotlapeamelao le dikomiti tša lona; le
  - (b) go dira mediro ya yona phatlalatša le go dula ga yona, le tša dikomiti tša yona pepeneneng, eupša go ka tšewa magato a go kwala-
    - (i) go laola go tsena ga batho, go akaretšwa le go tsena ga boraditaba ka go lekgotlapeamelao le ka dikomiting tša lona; le
    - (ii) go beakanyetša go phuruphutšwa ga motho o mongwe le o mongwe, mo go swanetšego, kganetšo ya go tsena ka, goba go ntšhiwa ga motho ofe goba ofe.
- (2) Lekgotlapeamelao la profense le ka se kgetholle batho, go akaretšwa boraditaba, tulong ya komiti ka ntle le ge seo se kwešišega ebile go le molaong go dira bjale setšhabeng seo se lokologilego sa temokrasi.

Tšweletšo ya Melaokakanywa

- 119. Ke fela maloko a Khuduthamaga ya profense goba komiti goba leloko la lekgotlapeamelao la profense leo le ka tšweletšago Melaokakanywa ka go lekgotlapeamelao, gomme ke fela leloko la Khuduthamaga le le rwelego maikarabelo a merero ya ditšhelete tša profense le le ka tšweletšago Melaokakanywa wa ditšhelete ka go lekgotlapeamelao la profense.

Melaokakanywa ya Ditšhelete

120. (1) Molaokakanywa ke Molaokakanywa wa ditšhelete ge o-
- lekanyetšago ditšhelete;
  - lefiša metšhelo ya setšhaba, makgetho, metšhelo ya dithoto goba metšhelo ya tlaleletšo;
  - fediša le go fokotša, go se sa amogela dithekgo go tšwa go, metšhelo e mengwe le e mengwe ya setšhaba makgetho, metšhelo ya dithoto goba metšhelo ya tlaleletšo; goba
  - o dumelela ditefedišothwii go tšwa go Sekhwama sa Profense sa Ditšhelete.
- (2) Molaokakanywa wa ditšhelete ga se wa swanela go šoma ka taba ye itšego ka ntle le ge-
- taba yeo e sepelelana le tekanyetšo ya tšhelete;
  - e gapeletša, e fediša goba e fokotša metšhelo ya setšhaba, makgetho, metšhelo ya dithoto le metšhelo ya tlaleletšo;
  - go se sa amogela dithekgo go tšwa go metšhelo ya profense, makgetho, metšhelo ya dithoto le metšhelo ya tlaleletšo; goba
  - go dumelela ditefedišothwii go tšwa go Sekhwama sa Profense sa Ditšhelete.
- (3) Molao wa profense o swanetše go hlagiša tshapedišo yeo legkotlapeamelao la profense le ka fetošago Molaokakanywa ya ditšhelete.

[Karofo ya 120 e tšeešwe legato ke karolwana ya 3 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotseo wa 2001.]

Kamogelo ya Melaokakanywa

121. (1) Tonakgolo e swanetše go amogela le go saena Molaokakanywa wo o fetišitšwego ke legkotlapeamelao la profense go ya ka Kgaolo ye goba, ge Tonakgolo a na le kgonono ka go ba molaong ga Molaokakanywa, a o bušetše morago go legkotlapeamelao gore o lekolwe lefsa.
- (2) Ge e le gore ka morago ga go lekola lefsa, Molaokakanywa o akaretša ka botlalo dikgonono tša Tonakgolo, gona Tonakgolo o swanetše go amogela le go saena Molaokakanywa woo; ge go se bjalo, Tonakgolo e swanetše go-
- amogela le go saena Molaokakanywa; goba
  - a o fetišetše go Kgorotshoko ya Molaotseo go tšea sephetho ka ga go ba molaong ga wona.

- (3) Ge Kgorotsheko ya Molaotseo e ka fetša ka gore Molaokakanywa o mo molaong, Tonakgolo e swanetše go o amogela le go o saena.

Kgopelo ya maloko ka go Kgorotsheko ya Molaotseo

122. (1) Maloko a lekgotlapeamelao la profense a ka dira kgopelo go Kgorotsheko ya Molaotseo go fiwa taelo ya gore Molao wa profense ka moka ga wona, goba karolo ya wona ga e molaong.
- (2) Kgopelo -
- (a) e swanetše go thekgwa ke bonyane teetharong ya maloko a lekgotlapeamelao la profense; gape
- (b) e swanetše go dirwa matsatšing a 30 morago ga ge Tonakgolo a amogetše le go saenela molao woo.
- (3) Kgorotsheko ya Molaotseo e ka laela gore Molao ka moka goba karolo ya wona e lego yona taba ya kgopelo go ya ka karolwana ya (1) ga o na le maatla go fihla ge Kgorotsheko e tšere sephetho ka kgopelo ge-
- (a) kgahlego ya toka e nyaka se; le
- (b) kgopelo e na le kgonagalo ye e bonalago ya katlego.
- (4) Ge kgopelo e se ya atlega, ebile e ile ya se be le kgonagalo ye e bonalago ya katlego, Kgorotsheko ya Molaotseo e ka laela gore bakgopedi ba lefe ditshenyegelo.

Phatlalatšo ya Melao ya profense

123. Molaokakanywa wo o amogetšwego le go saenelwa ke Tonakgolo e ba Molao wa profense, ebile o swanetše go phatlalatšwa ka pela gomme o thoma go šoma le semeetseng go o phatlaladitšwe goba go tloga nakong yeo o beilwego ke Molao.

Go lota ga Melao ya profense

124. Khopi ya Molao wa profense yeo e saennwego ke bohlatse bjo bo feletšego bja ditlhagišo tša Molao woo gomme, morago ga go phatlalatšwa, o swanetše go išwa go Kgorotsheko ya Molaotseo go lotwa.

Dikhuduthamaga tša Diprofense

Maatlaphethiši a diprofense

125. (1) Maatlaphethiši a profense a filwe Tonakgolo ya profense yeo.
- (2) Tonakgolo o diragatša maatlaphethiši, gammogo le maloko a mangwe a Khuduthamaga, ka go-
- (a) diragatša melao ka moka ka profenseng;
- (b) diragatša melao ka moka ya naga ka gare ga mollwane wa yona wa mešomo woo o beilwego ka go Šetulo 4 goba 5 ka ntle le ge Molaotheo goba Molao wa Palamente o hlagiša ka tsela e nngwe.
- (c) laola ka profenseng, melao ya naga ka ntle ga mellwane ya yona ya mešomo yeo e beilwego ka go Šetulo 4 goba 5, taolo yeo e filwego khuduthamaga ya profense go ya ka Molao wa Palamente.
- (d) go dira le go diragatša melaotshepetšo ya profense
- (e) kgokaganya mediro ya taolo ya profense le dikgoro tša yona;
- (f) go rulaganya le go thoma melao ya profense; le
- (g) phethagatša mediro e mengwe le e mengwe yeo e filwego khuduthamaga ya profense go ya ka Molaotheo goba ka Molao wa Palamente.
- (3) Profense e na le maatla a phetišo go ya ka karolwana ya (2)(b) fela go filha moo profense e nago le bokgoni bja taolo bja go tšea maikarabelo gabotse. Mmušo wa setšhaba, ka go diriša molao le dikgato tše dingwe, o swanetše go thuša diprofense go hlabolla bokgoni bja taolo bjo bo nyakegago mo phethagatšong ya bolaodi, e lego go phetheng mediro yeo e laeditšwego go karolwana ya (2).
- (4) Phapano e nngwe le ye nngwe mabapi le bokgoni bja profense bja taolo ya merero ka moka e swanetše go romelwa go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense gore e rarollwe mo matšatšing a 30 morago ga go romelwa go Khansele.
- (5) Go ya ka Karolo 100, go tsenywa tšhomišong ga molao wa profense mo profenseng ke maatla ao a lebanego Khuduthamaga ya profense e nnoši.
- (6) Khuduthamaga ya profense e swanetše go šoma go ya ka-
- (a) Molaotheo; le
- (b) Molaotheo wa profense ge e le gore molaotheo wa profense o setše o fetišiše.

Kabo ya mešomo

126. Leloko la Khuduthamaga ya profense le ka abela maatla a itšego goba mošomo ofe goba ofe wo o swanetšego go diragatšwa goba go phethagatšwa go ya ka Molao wa Palamente goba Molao wa profense, go Khansele ya Mmasepala. Kabo-
- e swanetše go ba bjalo ka tumelelano magareng ga leloko leo la Khuduthamaga le leloko la Khansele Mmasepala;
  - e swanetše go sepelelana le Molao woo maatla le mešomo ya maswanedi di dirwago le go phethagatšwa go latela wona; gomme
  - o thoma go šoma ge Tonagolo e se no dira kgoeletšo.

Maatla le mešomo ya Ditonagolo

127. (1) Tonagolo ya profense e na le maatla le mešomo yeo e filwego kantoro yeo ke Molaotheo le melao efe goba efe.
- (2) Tonagolo ya profense e na le maikarabelo a-
- go amogela le go saena Melaokakanywa;
  - go bušetša Molaokakanywa go lekgotlapeamelao la profense gore o lekolwe lefa go kgonthišiša gore o molaong;
  - go fetišetša Malaokakanywa go Kgorongtshoko ya Molaotheo gore e fe sephetho sa gore Molaokakanywa o molaong;
  - go bitša lekgotlapeamelao la profense go tlo tsenela tulo ye e sego ya mehlang go tlo rera ditaba tše di ikgethilego;
  - go hloma dikomišene tša dinyakišišo; le
  - go goeletša referentamo ka profenseng go ya ka molao wa naga.

Go kgetha ga Ditonagolo

128. (1) Ge e dula la mathomo morago ga go kgethwa, goba ge go tsomega go tlatša sekgala se se itšego, lekgotlapeamelao la profense le swanetše go kgetha Spikara le Motlatšaspikara go tšwa malokong a yona.
- (2) Moahlodi yo a rometšwego ke Moahlodimogolo o swanetše go swara marapo ge go kgethwa Spikara. Spikara sona se swara marapo ge go kgethwa Motlatšaspikara.
- [Karolwana ya (2) e tšeešwe legato ke karolwana ya 10 ya Molao wa 34 wa 2001.]
- (3) Dikgetho tša go tlatša sekgoba ka kantorong ya Tonagolo di swanetše go swarwa

nako le letsatšikgwedi tšeo di beilwego ke Moahlodimogolo, e fela e sego ka morago ga matsatši a 30 morago ga ge sekgoba se hlolegile.

[Karolwana ya (3) e tšeešwe legato ke karolwana ya 10 ya Molaophetošwa wa Botshelela wa Molaotseo wa 2001.]

Go thoma modiro ga Ditonakgolo

129. Tonakgolo ye e kgethilwego e swanetše go thoma modiro mo matsatšing a mahlano morago ga go kgethwa, ka go ikana goba go itlama gore o tla botegela Repabliki le go obamela Molaotseo go ya ka Šetulo 2.

Pakatiro ya Ditonakgolo

130. (1) Pakatiro ya Tonakgolo e thoma ge Tonakgolo e thoma modiro gomme e felela ge go eba le sekgoba goba ge motho yo a latelago a kgethilwe go ba Tonakgolo a thoma modiro.
- (2) Ga go motho yo a swanetšego go dula setulo sa Botonakgolo makga a go feta a mabedi, eupša ge motho a kgethwa go tlatša sekgoba ka kantorong ya botonakgolo; sebaka sa magareng a go kgethwa ga gagwe le go kgethwa ga Tonakgolo yo a latelago ga se tšewe bjalo ka pakatiro.
- (3) Lekgotlapeamelao la profense, ka sephetho seo se tšerwego sa bontši bja bonnyane bja peditharong ya maloko a lona, le ka tloša Tonakgolo setulong fela mabakeng a-
- (a) go tlola Molaotseo le melao mo go šiišago;
- (b) maitshwaro ao a tlogago a le bohlaswa; goba
- (c) go šitwa ke go phethagatša mešomo ya setulo sa gagwe.
- (2) Mang le mang yo a tlošitšwego setulong sa Botonakgolo go ya ka karolwana ya 3 (a) goba (b) a ka se neelwe ditshwanelo tša kantor yeo, le gona ga a swanela go šoma mošomo ofe goba ofe wa setšhaba.

Ditonakgolo tša Motšwaoswere

131. (1) Ge Tonakgolo e se gona Repabliking goba a šitišwa ke mabaka a mangwe go phetha mešomo ya gagwe ya Botonakgolo, goba nakong yeo go nago le sekgoba setulong sa Botonakgolo, mohlankedi go ya ka tatelano ye e latelago, o tla šoma bjalo ka Tonakgolo:

- (a) Leloko la Khuduthamaga ya profense leo le kgethilwego ke Tonakgolo.
  - (b) Leloko Khuduthamaga ya profense leo le kgethilwego ke maloko a mangwe a Khuduthamaga.
  - (c) Spikara, go fihlela ge lekgotlapeamelao la profense le kgethile le lengwe la maloko a lona.
- (2) Tonakgolo ya Motšwaoswere e na le maikarabelo, maatla le mešomo ya Tonakgolo.
- (3) Pele a tšea maikarabelo, maatla le mediro ya Tonakgolo, Tonakgolo ya Motšwaoswere o swanetše go ikana goba go itlama gore o tla botegelela Repabliki le go obamela Molaotheo go ya ka Šetulo 2.

Dikhuduthamaga

132. (1) Khuduthamaga ya profense e bopša ke Tonakgolo, bjalo ka hlogo ya Khuduthamaga, le maloko ao a sego ka fase ga ba bahlano bao ba sa fetego ba lesome bao ba kgethilwego ke Tonakgolo go tšwa go maloko a lekgotlapeamelao la profense.
- (2) Tonakgolo ya profense e kgetha maloko a Khuduthamaga, o ba nea maatla le mešomo gomme o kgona le go ba raka mošomong.

Maikarabelo le mešomo

133. (1) Maloko a khuduthamaga ya profense ba na le maikarabelo a mešomo ya phetišo yeo ba e filwego ke Tonakgolo.
- (2) Maloko a Khuduthamaga ya profense a na le maikarabelo a mohlakanelwa le ka bonoši go lekgotlapeamelao phethagatšong ya maatla a bona le go diragatša mešomo ya bona.
- (3) Maloko a Khuduthamaga ya profense a swanetše go-
- (a) šoma go ya ka Molaotheo, le ge molaotheo wa profense o amogetšwe ka profenseng, gape go ya ka molaotheo woo; le
  - (b) fa lekgotlapeamelao dipego ka botlalo le gona nako le nako, ka ga merero ye e welago taolong ya bona.

Tšwetšopele ya Dikhuduthamaga ka morago ga dikgetho

134. Ge dikgetho tša lekgotlapeamelao la profense di swarwa, Khuduthamaga le maloko a yona ba dula ba na le maatla a go šoma go fihla motho yoo a kgethilwego go ba Tonakgolo ke lekgotlapeamelao leo le latelago a thoma modiro.

Keno goba boitlamo

135. Pele ga ge maloko a Khuduthamaga ya profense a thoma go phethagatša mešomo ya bona, ba swanetše go ikana le go itlamo go botegele Repabliki le ka go obamela Molaotheo go ya ka Šetulo 2.

Maitshwaro a maloko a Khuduthamaga

136. (1) Maloko a Khuduthamaga ya profense ba swanetše go itshwara go ya ka mokgwa wa boitshwaro woo o beilwego ke molao wa naga.
- (2) Maloko a Khuduthamaga ya profense ga ba swanela go-
- amogela mošomo o mongwe o ba lefiwago go wona;
  - itshwara ka tsela yeo e lego kgahlanong le mešomo ya bona goba go ipea maamong ao a ka tlišago kotsi ya thulano magareng a maikarabelo a bona a semmušo le dikgahlego tša bona tša ka ntle; goba
  - go šomiša maemo a bona goba tshedimošo yeo ba e filwego, go ikhumiša goba go hola motho yo mongwe ka tsela yeo e sa lokago.

Phetišetšo ya mediro

137. Tonakgolo ka kgoeletšo, a ka fetišetša go leloko le lengwe la Khuduthamaga-
- tiragatšo ya molao ofe goba ofe woo o lego matsogong a leloko le lengwe; goba
  - maatla goba mošomo ofe goba ofe woo o filwego leloko le lengwe ke molao.

Kabo ya nakwana ya mešomo

138. Tonakgolo ya profense a ka abela leloko la Khuduthamaga maatla a itšego goba mošomo wo mongwe le wo mongwe wa leloko le lengwe leo le sego gona mošomong goba leo le šitwago ke go diragatša maatla ao goba go phetha mošomo woo.

Tsenogare ya mmušo wa profense go dipušoselegae

139. (1) Ge mmasepala o sa kgone goba e sa phethagatše mešomo ya wona wa phetišo go ya ka Molaotheo goba molao, khuduthamaga ya profense ye e swanetšego e tla tsena taba yeo ka go tšea magato a go swanela go kgonthišiša phethagatšo ya mošomo woo, go akaretšwa-

- (a) go ntšha taelo yeo e lebišitšwego go Khansele ya Mmasepala, moo go hlalošwago bogolo bja go palelwa go phetha mešomo ya yona le go bolela ka magato ao a swanetšego go tšewa phethagatšong ya tshwanelo yeo; le
- (b) go tšea maikarabelo a go phethagatša mošomo woo mmasepaleng woo go fihlela moo go swanetšego go-
- tšwetšapele maemo a bohlokwa a naga goba go bea maemo a bonyane go phetheng ga ditirelo;
  - thibela Khansele yeo ya Mmasepala go tšea magato ao a sa kwagalego ao e ka bago ditšhitišo go dikgahlego tša mmasepala o mongwe goba nageng ka moka.
  - tšwetšapele botee bja ekonomi; goba
- (c) go phatlalatša Khansele ya Mmasepala le go kgetha molaodi go fihlela ge Khansele e mpsha ya Mmasepala go begilwe gore e kgethilwe, ge e le gore mabaka ao e sego a tlwaelo e dumelela seo.
- (2) Ge khuduthamaga ya profense e ka tsena taba ya mmasepala ka bogare go ya ka karolwana ya (1)(b) –
- e swanetše go romela tsebišo ya tsenogare ye e ngwadilwego go-
    - leloko la Kabinete leo le nago le maikarabelo a pušoselegae;
    - lekgotlapeamelao la profense leo le amegago le Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, mo matšatšing a 14 ka morago ga ge tsenogare e thomile;
  - tsenogare e swanetše go fela ge-
    - leloko la Kabinete leo le nago le maikarabelo a merero ya pušoselegae le sa dumele tsenogare yeo mo matšatšing a 28 morago ga ge tsenogare e thomile goba mafelelong nako yeo ge e se ya dumelelwa tsenogare yeo; goba
    - Khansele e sa dumele tsenogare yeo mo matšatšing a 180 morago ga ge tsenogare e thomile goba mafelelong nako yeo ge e se ya dumelelwa tsenogare yeo; gomme
  - Khansele e swanetše, ge tsenogare e ntše e tšwelapele, go lekola lefsa tsenogare nako le nako e bile e ka dira ditigelo tše itšego tša maleba go khuduthamaga ya profense.
- (3) Ge Khansele ya Mmasepala e phatlalatšwa go ya ka karolwana ya (1)(c) –
- khuduthamaga ya profense e swanetše go romela semeetseng tsebišo ya tsenogare ye e ngwadilwego go-

- (i) leloko la Kabinete leo le nago le maikarabelo a merero ya pušoselegae; le
  - (ii) lekgotlapeamelao la profense leo le amegago le Khansele ya Setšhaba ya Diprofense; gomme
- (b) ge phatlalatšo e diragala mo matšatšing a 14 go tloga letšatšikgweding leo tsebišo e amogetšwego ka lona ke Khansele ka ntle le ge le phaetšwe thoko ke leloko leo la Kabinete goba Khansele pele ga ge matšatši ao a 14 a fela;
- (4) Ge mmasepala o sa kgone goba o sa phethagatše mošomo go ya ka Molaotseo goba ka molao go amogela ditekanyetšo goba magato a go tšweletša ditseno a a swanetšego go diragatša ditekanyetšo, khuduthamaga ye e amegago ya profense e swanetše go tsenagare ka go tšea magato ao a swanetšego go kgonthišiša gore ditekanyetšo goba magato ao a go tšweletša ditseno a a amogelwa, go akaretšwa Khansele ya Mmasepala le-
- (a) go kgetha molaodi go fihlela ge Khansele e mpsha ya Mmasepala e begilwe gore e kgethilwe; le
  - (b) go amogela ditekanyetšo tša motšwaoswere goba magato a go tšweletša ditseno go thuša go šoma ga go tšwelapele ga mmasepala.
- (5) Ge mmasepala, ka lebaka la mathata ka mererong ya wona ya ditšhelete, e tlong ya go šišiša ya go tšwelapele ya ditlamego tša yona go aba ditirelo tša motheo goba go fihlelela maikarabelo a wona a ditšhelete, goba e amogela gore e palelwa ke go fihlelela ditlamego tša yona goba maikarabelo a yona a ditšhelete, khuduthamaga ye e amegago e swanetše go-
- (a) gapeletša maano a go tsoga gape ao a ikemišeditšego go šireletša bokgoni bja mmasepala bja go fihlelela ditlamego tša yona go go aba ditirelo tša motheo goba go fihlelela maikarabelo a wona a ditšhelete, ao-
    - (i) ao a tla beakanywa go ya ka molao wa naga; le go
    - (ii) tlama mmasepala tiragatšong ya wona ya maatla a molao le a taolo, eupša go bogolo bjo bo nyakegago go rarolla mathata mererong ya wona ya ditšhelete; le
  - (b) go phatlalatša Khansele ya Mmasepala, ge mmasepala o sa kgone go amogela magato a molao, go akaretša ditekanyetšo goba magato a mangwe le a mangwe a go tšweletša ditseno, ao a nyakegago go diragatša maano a go tsoga gape, le

- (i) go kgetha molaodi go fihlela ge Khansele e mpsha ya Mmasepala e begilwe gore e kgethilwe; le
- (ii) go amogela ditekanyetšo tša motšwaoswere goba magato a mangwe a go tšweletša ditseno go thuša go šoma ga go tšwelapele ga mmasepala; goba
- (c) ge Khansele ya Mmasepala e sa phatlalatšwe go ya ka temana ya (b), ya tšea maikarabelo a go diragatša magato a go tšweletša ditseno moo e lego gore mmasepala o ka se goba wa se diragatše magato a go tsoga gape.
- (6) Ge khuduthamaga ya profense e ka tsena taba ya mmasepala ka bogare go ya ka karolwana ya (4) goba ya (b), e swanetše go romela tsebišo ya tsenogare ye e ngwadilwego go-
  - (a) leloko la Kabinete leo le nago le maikarabelo a merero ya pušoselegae;
  - (b) lekgotlapeamelao la profense leo le amegago le Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, mo matšatšing a šupa ka morago ga ge tsenogare e thomile.
- (7) Ge khuduthamaga ya profense e ka se kgone goba e sa goba e sa diragatše maatla a yona gabotse goba e sa phethagatše mešomo yeo e beilwego karolwaneng ya
  - (4) goba ya(5), khuduthamaga ya setšhaba e swanetše go tsenogare go ya ka karolwana ya (4) goba ya(5) legatong la khuduthamaga ya profense ye e amegago.
- (8) Molao wa setšhaba o tla laola tiragatšo ya karolo ye, go akaretša tšhepedišo ye e hlamilwego ke karolo ye.

[Karolo ya 139 e tšeetšwe legato ke karolwana ya 4 ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2003.]

Diphetho tša phethišo

140. (1) Sephetho se se tšerwego ke Tonakgolo se swanetše go ba se se ngwadilwego ge se-
  - (a) tšerwe go latela molao; goba
  - (b) se na le ditlamorago tša semolao.
- (2) Sephetho se se ngwadilwego sa go tšewa ke Tonakgolo se swanetše go saenelwa gape ke leloko le lengwe la Khuduthamaga ge e le gore sephetho seo se ama mošomo wo o abetšwego leloko leo.
- (3) Dikgoeletšo, melawana le didirišwa tše dingwe tša melawana ye mengwe ya profense di swanetše go hwetšagala setšhabeng ka moka.
- (4) Melao ya profense e ka laetša ka mokgwa wo e lego gore, le bokgole bjo, didirišwa tše di ukangwego karolwaneng ya (3) di swanetše go-

- (a) ahlaahlwa ka lekgotlapeamelao la profense; le go
- (b) amogelwa ke lekgotlapeamelao la profense.

Ditšhišinyo tša go hloka kholofelo

141. (1) Ge lekgotlapeamelao la profense, ka bouto ye e thekgwago ke bontši bja maloko a yona e ka fetiša tšhišinyo ya go hloka kholofelo go Khuduthamaga ya profense, go sa akaretšwe Tonakgolo, Tonakgolo e tla swanela ke go bea Khuduthamaga lefa.
- (2) Ge lekgotlapeamelao la profense, ka bouto ye e thekgwago ke bontši bja maloko a yona e ka fetiša tšhišinyo ya go hloka kholofelo go Khuduthamaga ya profense, Tonakgolo le maloko a mangwe a Khuduthamaga ba swanetše go rola modiro.

Melaotheo ya Diprofense

Kamogelo ya Melaotheo ya Diprofense

142. Khuduthamaga ya profense le tla fetiša molaotheo wa profense goba, ge go kgonega, la fetiša molaotheo, ge bonyane bja peditharong ya maloko a lona ba boutela go amogela Molaokakanywa.

Dikagare tša melaotheo ya diprofense

143. (1) Molaotheo wa profense, goba phetošo ya molaotheo, ga se ya swanela go se latele Molaotheo wo, e fela e ka hlagiša-
- (a) Khuduthamaga ya profense goba mafapha a khuduthamaga le ditshepedišo tšeo di fapanago le tšeo di hlagišitšwego ka mo Karolong ye; goba
  - (b) sehlongwa, tema, taolo le maemo a kgoši ya setšo, ge go kgonega.
- (2) tšeo di lego ka go molaotheo wa profense goba phetošo ya molaotheo go ya ka temana ya (a) goba (b) ya karolwana ya (1)-
- (a) di swanetše go latela melao ka go karolo ya 1 le Kgaolo ya 3; le
  - (b) di ka se fe profense maatla afe goba afe goba mešomo yeo e welago-
    - (i) ka ntle ga mešomo ya profense go ya ka Setulo 4 le 5; goba
    - (ii) ka ntle ga maatla le mešomo yeo e filwego profense ke dikarolo tše dingwe tša Molaotheo.

Tlhatselo ya melaotheo ya diprofense

144. (1) Ge lekgotlapeamelao la profense le phasišitše goba e fetoišitše molaotseo, Spikara sa lekgotlapeamelao se o swanetše go neela sengwalwa seo sa molaotseo goba diphešo tša molaotseo go Kgorotshoko ya Molaotseo gore o hlatselwe.
- (2) Ga go sengwalwa sa molaotseo wa profense goba diphetogo tšeo di dirwago molaotseong se se tla bago molaong go fihlela ge Kgorotshoko ya Molaotseo e hlatsetše-
- (a) gore sengwalwa se fetoišitšwe go ya ka karolo ya 142; le
- (b) gore sengwalwa ka moka se dumelelana le karolo ya 143.

Go saenwa, go phatlalatšwa le go lotwa ga melaotheo ya diprofense

145. (1) Tonakgolo ya profense e swanetše go amogela le go saena sengwalwa sa molaotseo wa profense goba diphešo tšeo di hlatsetšwego ke Kgorotshoko ya Molaotseo.
- (2) Sengwalwa seo se amogetšwego le go saenwa ke Tonakgolo se swanetše go phatlalatšwa kuranteng ya Mmušo gomme se tsene tirišong ge se seno phatlalatšwa goba nakong ye sa tlogo bjalo ka ge go rerilwe go ya ka molaotseo woo goba diphešo.
- (3) Sengwalwa se se saennwego sa molaotseo wa profense goba diphešo tša molaotseo ke bohlatse bjo bo feleletšego bja ditlhagišo tša sona gomme, ka morago ga phatlalatšo, se swanetše go išwa go Kgorotshoko ya Molaotseo go lotwa.

Melao ye e fapanago**Diphapano gare ga melao ya naga le ya profense**

146. (1) Karolo ye e dirišwa mo phapanong gare ga melao ya naga le ya profense ye e welago lekaleng la tirišo le le tšwelelago go Šetulo 4.
- (2) Melao ya naga yeo e dirišwago ka go swana malebana le naga ka bophara e laola melao ya profense ge fela le lengwe le le lengwe la mabaka a a latelago le ka šetšwa:
- (a) Molao wa naga o swaragane le morero woo o ka se kgonego go laolega ka tshwanelo ke molao wo o theilwego ke diprofense di ikemetše ka botšona.

- (b) dikgahlego tša setšhaba ka moka di tsoma gore morero woo o lekolwe ka go swana nageng ka bophara, gomme molao wa setšhaba o fa tshwano yeo ka go thea-
- (i) dikelo le maemo;
  - (ii) ditlhako; goba
  - (iii) melawana ya setšhaba.
- (c) Molao wa naga o bohlokwa go-
- (i) tlhokomelo ya tšhireletšo ya setšhaba;
  - (ii) tlhokomelo ya botee bja ekonomi;
  - (iii) tšhireletšo ya mmaraka wa bohle go ya ka tšhutišo ya dithoto, ditirelo, matlotlo le mešomo;
  - (iv) go tšwetša pele ditiro tsa ekonomi go tshela mellwane ya diprofense;
  - (v) go tšwetšapele dibaka tše di swanago goba dipihlelelo tše di lekanago ditirelong tša mmušo; goba
  - (vi) tšhireletšo ya tikologo.
- (3) Molao wa naga o laola molao wa profense ge molao wa naga o ikemišeditše go thibela tiragalo ye e sa swanelago ya profense ye-
- (a) e kgethollago go tša ekonomi, tša maphelo goba dikgahlego tša tšhireletšo ya profense e nngwe goba naga ka bophara; goba
  - (b) e šitiša tiragatšo ya molawana wa ekonomi ya setšhaba.
- (4) Ge go na le ngangišano mabapi le tshokego ya molao wa naga morerong wo o tšweleditšwego karolwaneng ya (2)(c) gomme ngangišano yeo ya tlišwa pele ga kgorotshoko go rarollwa, Kgorotshoko e swanetše go hlompha tumelo goba go ganwa ga molao ke Khansele ya Setšhaba ya Diprofense.
- (5) Molao wa profense o na le maatla godimo ga molao wa naga ge karolwana ya (2) goba (3) e sa šome.
- (6) Molao wo o hlamilwego go ya ka Molao wa Palamente goba Molao wa profense o ka ba le maatla ge fela molao woo o amogetšwe ke Khansele ya Setšhaba ya Diprofense.
- (7) Ge Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e sa tšee sephetho mo matšatšing a 30 a tulo ya yona ya mathomo morago ga ge molao woo o tlišitšwe go yona, molao woo o swanetše go swanetše go sekasekwa mabakeng ka moka gore o amogetšwe ke Khansele.

- (8) Ge Khansele ya Setshaba ya Diprofense e sa amogele molao woo o umakilwego, karolwaneng ya (6), mo e swanetše, matsatšing a 30 a go tšea sephetho ga yona, mabaka a yona a go se amogele molao woo go bolaodi bjoo bo rometšego molao woo go yona.

Diphapano tše dingwe

147. (1) Ge go na le phapano magareng ga molao wa naga le tlhagišo ya molaotheo wa profense mabapi le-
- (a) taba yeo Molaotheo o tlogago o e nyaka goba o e ukamago mo tirišong ya molao wa naga, molao wa naga o laola tlhagišo yeo e dirilwego mo go molaotheo wa profense;
  - (b) tsenatseno ya molao wa naga go ya ka karolo ya 44(2), molao wa naga o laola ditlhagišo tša molaotheo wa profense; goba
  - (c) taba yeo e lego lekaleng la tirišo leo le lego lenaneong la Šetulo 4, karolong ya 146 o šoma bjalo ka ge nke tlhagišo yeo e amegago ya molaotheo wa profense ke molao wa profense wo o ukangwego karolong yeo.
- (2) Molao wa naga wo o ukangwego mo karolong ya 44(2) o laola molao wa profense wa mabapi le ditaba tše di ukangwego mo lekaleng la tirišo le le tšweleditšego ka go Šetulo 5.

Diphapano tšeo di ka se rarollwego

148. Ge ngangišano mabapi le phapano e ka se rarollwe ke kgorotshoko, molao wa naga ke wona o dirišwego seabakeng sa molao wa profense goba molaotheo wa profense.

Maemo a molao wo o se nago maatla

149. Sepheto sa kgorotshoko sa gore molao o na le maatla go feta o mongwe ga se bolaye molao woo o hlokago maatla, fela molao woo o no se šome nakong yeo ge phapano yeo e ntše e le gona.

Tlhathollo ya diphapano

150. Ge go sekasekwa phapano yeo e lego pepeneneng magareng ga molao wa naga le wa profense, goba gare ga molao wa naga le molaotheo wa profense, kgorotsheko ye nngwe le ye nngwe e swanetše go sekamela tlhathollong yeo e kwalago ya molao goba molaotheo yeo e efogago phapano, godimo ga tlhathollo ye itšego ye e hlolago phapano.

KGAOLO YA 7

PUŠOSELEGAE

Maemo a bommasepala

151. (1) Lekala la mmušo wa gae le bopilwe ke bommasepala bao ba swanetšego go hlongwa nageng ka moka ya Repabliki.
- (2) Bolaodi bja phethišo le bja go hlama melao bja mmasepala bo beilwe godimo ga Khansele ya Mmasepala.
- (3) Mmasepala o na le tokelo ya go buša, ka bokgoni bja wona, go laola merero ya pušoselegae ya batho ba wona, go ya ka melao ya naga le ya diprofense, bjalo ka go laeditšwe ka molaotheong.
- (4) Mmušo wa naga le wa profense ga ya swanela go nyatša goba go šitiša mmasepala bokgoni goba tokelo ya wona ya go diriša maatla goba go phethagatša mešomo ya wona.

Maikemišetšo a pušoselegae

152. (1) Maikemišetšo a pušoselegae ke-
- (a) go tliša mmušo wa temokrasi le wa maikarabelo bathong ba tikologo;
- (b) go kgonthišiša kabo ya ditirelo go ditšhaba ka tsela ye e swarelelago;
- (c) go tšwetšapele kago ya setšhaba le ya ekonomi;
- (d) go tšwetšapele tikologo ye e bolokegilego le ye e hlwekilego; le
- (e) go hlohleletša setšhaba le mekgatlo ya setšhaba go tšea karolo mererong ya pušoselegae.
- (2) Mmasepala o swanetše go leka, go ya ka bokgoni bja wona bja ditšhelete le bja taolo, go fihlelela maikemišetšo ao a tšweleditšwego karolwaneng ya (1).

Mehola ya tihabollo ya bommasepala

153. Mmasepala o swanetše go-
- (a) rulaganya le go laola tšhepedišo ya wona le ditekanyetšo le tshepetšo ya peakanyo go fa šedi ya pele dinyakwa tša motheo tša setšhaba, le go tšwetšapele tihabollo ya setšhaba le ekonomi ya setšhaba; le
- (b) kgatha tema mananeong a tihabollo a setšhaba le a profense.

Bommasepala mmušong wa tirišano

154. (1) Mmušo wa naga le dipušo tša diprofense, ka molao le ditsela tše dingwe, e swanetše go thekga le go kgwahliša maatla a bommasepala go laola merero ya bona, go diriša maatla le go phetha mešomo ya bona.
- (2) Molaokakanywa wa naga goba wa profense wo o amago maemo, dihlongwa, maatla goba mediro ya pušoselegae o swanetše go phatlalatšwa go sekasekwa ke setšhaba pele o ka tsebišwa Palamenteng goba go lekgotlapeamelao la profense, ka tsela yeo e kgontšhago bommasepala ba pušoselegae bao ba ipopilego, le batho ba bangwe bao ba nago le kgahlego go ba le monyetla wa go ntšha maikutlo ka ga Molaokakanywa woo.

Sebopego sa bommasepala

155. (1) Go na le mehuta ye e latelago ya:
- (a) Mohuta wa A: Mmasepala wo o nago le taolophethišo le melao ye ikgethago ya bommasepala tikologong ya wona.
- (b) Mohuta wa B: Mmasepala wo o abelanago taolophethišo le melao ya bommasepala tikologong ya wona le mmasepala wa mohuta wa C wa mmasepala wo o welago ka fase ga tikologo ya wona.
- (c) Mohuta wa C: Mmasepala wo o nago le taolophethišo le melao ya bommasepala mo tikologong ye e akaretšago mmasepala wa go feta o tee.
- (2) Melao ya naga e swanetše go hlatholla mehuta ye e fapanego ya bommasepala ye e ka hlongwago mohuteng wo mongwe le wo mongwe.
- (3) Melao ya setšhaba e swanetše go-
- (a) hloma dikelo go laetša gore tikologo e ka ba neng le mohuta o tee wa mmasepala wa A goba gore o ka ba neng le bommasepala ba mohuta wa B le woo wa C;
- (b) hloma dikelo le ditshepetšo go laetša mellwane ya mmasepala ke setsebi seo se ikemetšego; gomme
- (c) latela karolo ya 229, o dire dipeakanyetšo tša karoganyo ya maatla le mešomo bommasepala ge tikologo e na le bommasepala ba mehuta ya B le C. Karoganyo ya maatla le mešomo magareng a mmasepala wa mohuta wa B le wa C e ka no fapana le karolelano ya maatla le mešomo gare ga mmasepala wa mohuta wo mongwe wa B le wa C.

- (4) Melao ye e ukangwego karolwaneng ya (3) e swanetše go šetša tlhokego ya kabo ya ditirelo tša mmasepala ka tsela ya tekatekano le ya sebaka se setelele.
- (5) Melao ya profense e swanetše go laetša mehuta ye e fapanego ya bommasepala yeo e swanetšego go thewa ka profenseng.
- (6) Mmušo wa profense ye nngwe le ye nngwe o swanetše go hloma bommasepala profenseng ya wona ka mokgwa wo o sepelelanago le molao wo o beilwego go ya ka dikarolwana tša (2) le (3) le, ka magato a semolao goba a mangwe, o swanetše go-
- (a) go beakanyetša tlhokomelo le thekgo ya pušoselegae ka profenseng; le
- (b) tšwetšapele tlhabollo ya pušoselegae le go kgontšha bommasepala go phethagatša mešomo le go laola merero ya wona.
- (6A) ...

[Karolwana (6A) ye loketšwego ka karolo 1 ya Molaophetošwa wa Boraro wa Molaotheo wa 1998 mme ye phumutšwego ke karolo 2 ya Molaophetošo wa Bolesomepedi wa Molaotheo wa 2005]

- (7) Mmušo wa naga, go latela karolo ya 44, le dipušo tša profense di na le maatla a go hlama melao le a phetišo go kgontšha go šoma gabotse ga bommasepala mešomong ya yona go ya ka merero yeo e beilwego Dišetulong tša 4 le 5, ka go laola tirišo ya maatla a phetišo a bommasepala ao a ukangwego karolong ya 156 (1).

Maatla le mešomo ya bommasepala

156. (1) Mmasepala o na le maatlaphethiši mabapi le, gomme o na le tokelo ya go laola –
- (a) merero ya selegae yeo e lego lenaneong la Karolo ya B ya Šetulo 4 le ya Karolo ya B ya Šetulo; le
- (b) morero ofe goba ofe woo o filwego ke molao wa naga goba wa profense.
- (2) Mmasepala o ka dira le go laola melawana ya bommasepala go sepediša gabotse merero yeo o nago le tokelo ya go e laola.
- (3) Go ya ka taelo ya Karolo ya 151 (4), molawana wo o thulanago le molao wa naga goba wa profense ga o na le maatla. Ge e le gore go na le thulano gare ga molawana le molao wa naga goba wa profense woo o sa šomego ka lebaka la thulano ye e šupilwego karolong ya 149, molawana woo o swanetše go tšewa o na le maatla ge fela molao wo o sa šome.

- (4) Mmušo wa naga le dipušo tša diprofense di swanetše go abela goba go fa mmasepala, ka kwano le go ya ka mabaka afe goba afe, bolaodi bja morero woo o tšwelelago mo go Karolo ya A ya Šetulo 4 goba Karolo ya A ya Šetulo 5 yeo e amanago le pušoselegae, ge-
- (a) morero woo o ka laolwa gabotse mmušong wa selegae; le
- (b) mmasepala o na le bokgoni bja go o laola.
- (5) Mmasepala o na le tokelo ya go šomiša maatla afe goba afe ao a amanago le morero wo o swanetšego wa, o sepelelanago le, go dira mešomo ya wona ka tshwanelo.

Sebopogo le dikgetho ya Dikhansele tša Bommasepala

157. (1) Mmasepala wa Khansele o bopša ke-
- (a) maloko ao a kgethilwego go latela dikarolwana tša (2) le (3) goba
- (b) ge go hlagišitšwe go molao wa naga-
- (i) maloko ao a kgethilwego ke Dikhansele tše dingwe tša Mmasepala go emela Dikhansele tšeo; goba
- (ii) maloko ka bobedi ao a kgethilwego go latela tema (a) le maloko ao a kgethilwego go ya ka temana (i) ya temana ye.

[Karolwana ya (1) e tšeetšwe legato ke 1 (a) ya Molaophetošwa wa Boseswai wa Molaotseo wa 2002 le ka karolo 3 ya Molaophetošwa wa Bolesomehlano wa Molaotseo wa 2008.]

- (2) Go kgethwa ga maloko a Khansele ya Mmasepala bjalo ka ge go lebeletšwe karolwaneng ya (1)(a) go swanetše go dirwa go latela molao wa naga, woo o swanetšego go rulaganya mokgwa-
- (a) wa boemedi bja tekatekano bjo bo theilwego godimo ga karolo ya bakgethi ba mmasepala woo o tšwelelago lenaneong la bohle la bakgethi, leo le hlagišago go kgethwa ga maloko go tšwa mananeong a bonkgetheng ba diphathi ao a rulagantšwego go ya ka kgetho ya phathi yeo; goba
- (b) boemedi bja tekatekano bjalo ka ge go laeditšwe temaneng ya (a) go hlakantšhitšwe le tšhepedišo ya boemedi bja diwate go ya ka karolo ya mmasepala woo ya lenaneo la bakgethi bohle.
- (3) Mokgwa wa dikgetho go ya ka karolwana ya (2) o swanetše go feleletša, ka kakaretšo, go boemedi bja tekatekano.

[Karolwana ya (3) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 1 (b) ya Molaophetošwa wa Bolesomeseswai wa Molaotseo wa 2002.]

- (4) (a) Ge mokgwa wa dikgetho o akaretša boemedi bja diwate, gona go segwa ga mellwane ya diwate go swanetše go dirwa ke taolo ye e ikemetšego bjo bo kgethilwego go ya ka, le go šoma go latela tshapedišo le dikelo tša molao wa naga.
- (b) . . . .

[Tema (b) e phumulwa ke karolo 3 ya Molaophetošwa wa Bolesomepedi wa Molaotheo wa 2005]
 [Karolwana (4) e tšeešwe legato ke karolwana ya 2 ya Molaophetošwa wa Boraro wa Molaotheo wa 1998.]

- (5) Motho a ka bouta mmasepaleng fela ge a ngwadišitšwe karolong yeo ya mmasepala go lenaneo la setšhaba le le swanago la bakgethi.
- (6) Molao wa naga wo o ukangwego karolwaneng ya (1)(b) o swanetše go hloma lenaneo leo le dumelelago diphathi le dikgahlego tše di laeditšwego go Khansele ya Mmasepala yeo e dirago kgetho, go emelwa ka toka Khanseleng ya Mmasepala moo kgetho e dirwago gona.

Boleloko bja Dikhansele tša Mmasepala

158. 1) Moagi yo mongwe le yo mongwe yo a loketšwego ke go boutela Khansele ya Mmasepala o na le tshwanelo ya go ka ba leloko la Khansele yeo, ka ntle le ge-
- (a) mang le mang yo a thwetšwego ke, goba a le tirelong ya mmasepala mme a amogela tefo ya go thwalwa moo goba tirelo, gomme yoo a sego a iletšwa go ya ka molao wa naga;
- (b) mang le mang yo a thwetšwego ke, goba a le tirelong ya mmasepala mme a amogela tefo ya go thwalwa moo goba tirelo, gomme yoo a sego a iletšwa ka boleloko bja Khansele ya Mmasepala go ya ka molao wa naga ;
- (c) mang le mang yo a ganeditšwego go boutela Seboka sa Maloko a Palamente goba a ileditšwego go ya ka karolo ya 47(1)(c), (d) goba (e) go ba leloko la Seboka sa Maloko a Palamente;
- (d) leloko la Seboka sa Maloko a Palamente, Khansele ya Setšhaba ya Diprofense goba leloko la lekgotlapeamelao la profense; eupša kiletšo ye ga e ame leloko la Khansele ya Mmasepala le le emetšego pušoselegae ka Khanseleng ya Setšhaba; goba
- (e) leloko la Khansele e nngwe ya Mmasepala; eupša kiletšo ye ga e ame leloko la Khansele ya Mmasepala leo le emetšego Khansele yeo Khanseleng ya Mmasepala wo mongwe wa mohuta o šele.

- (2) Motho yo a se nago le tshwanelo ya go ba leloko la Khansele ya Mmasepala go ya ka karolwana ya (1)(a), (b), (d) goba (e) a ka ba nkgetheng wa Khansele, go hlokometšwe mellwane ye itšego goba mabaka ao a beilwego ke molao wa naga.
- (3) Mešomo ka go Khansele ya Mmasepala e swanetše go tlatšwa go ya ka molao wa bosetšhaba.

[Karolwana (3) e okeditšwe ke karolwana 4 ya Molaophetošwa wa Bomasomehlano wa Molaotseo wa 2008.]

Pakatiro ya Dikhansele tša Mmasepala

159. (1) Pakatiro ya Khansele ya Mmasepala ga ya swanela go feta mengwaga e mehlano bjalo ka ge go beakantšwe go ya ka molao wa naga.
- (2) Ge Khansele ya Mmasepala ae phatlaladitšwe go ya ka molao wa naga, goba nako ya wona e fedile, dikgetho di swanetše go swarwa mo matsatšing a 90 a letsatšikgwedi leo Khansele e phatlaladitšwego ka lona goba ge nako ya wona e fedile.
- (3) Khansele ya Mmasepala, ka ntle le Khansele yeo e phatlaladitšwego go latela tsenogare go ya ka karolo ya 139, e tšwelapele go ba le tshwanelo ya go šoma go tloga nako yeo e phatlaladitšwego ka yona goba ge nako ya wona e fela, go fihlela ge Khansele e mpsha ye e kgethilwego go begilwe gore e kgethilwe.

[Karolo ya 159 e tšeešwe legato ke karolwana 1 ya Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotseo wa 1998.]

Ditshapedišo tša ka gare

160. (1) Khansele ya Mmasepala e ka-
  - (a) dira diphetho tša mabapi le tirišo ya taolo ya maatla ka moka le tiragatšo ya mešomo ka moka ya mmasepala;
  - (b) kgetha modulasetulo wa yona;
  - (c) kgetha komiti ya khuduthamaga le dikomiti tše dingwe go ya ka molao wa naga; gomme
  - (d) thwala badiredi bao ba hlokegago go dira mešomo ya wona ka tshwanelo.
- (2) Mešomo ye e latelago ga ya swanela go laelwa ke Khansele ya Mmasepala:
  - (a) Go fetiša melawana;

- (b) go amogela ditekanyetšo;
  - (c) tefišo ya direiti le metšhelo e mengwe, makgetho le metšhelo ya diphahlo;
  - (d) go oketša dikadimo.
- (3) (a) Bontši bja maloko a Khansele ya Mmasepala bo swanetše go ba gona pele bouto ka ga taba ye itšego e ka dirwa.
- (b) Merero ka moka ye e amago ditaba tše di ukamilwego karolwaneng ya (2) di laolwa ke sephetho seo se tšerwego ke Khansele ya Mmasepala yeo e thekgwago ke bouto ya bontši bja maloko a yona.
- (c) Merero e mengwe ka moka ye e lego pele ha Khansele ya Mmasepala e ahlolwa go ya ka bontši bja dibouto tše di dirilwego.
- (4) Ga go na molawana wo o swanetšego go fetišwa ke Khansele ya Mmasepala ka ntle le ge-
- (a) maloko ka moka a Khansele a filwe temošo ye e kwagalago; le
  - (b) molawana wo o šišinywago o phatlaladišwe go hwetša ditshwayo tša setšhaba.
- (5) Molao wa naga o ka thuša kelong ya go laola-
- (a) bogolo bja Khansele ya Mmasepala;
  - (b) ge e ba Dikhansele tša Mmasepala di ka kgetha komitiphethišo goba komiti e nngwe ye itšego;
  - (c) bogolo bja komitiphethišo goba komiti e nngwe le ye nngwe ya Khansele ya Mmasepala.
- (6) Khansele ya Mmasepala e ka dira melawana ye e beago melawana le ditaelo tša-
- (a) dipeakanyetšo tša yona tša ka gare;
  - (b) merero ya yona le tšwelopele ya yona; le
  - (c) tlhomo, tlhamo, tšhepetšo, maatla le mešomo ya dikomiti tša yona.
- (7) Khansele ya Mmasepala e swanetše go sepediša mediro ya yona ka tsela ye e lego pepeneneng, le goba e ka no emiša dikopano tša yona goba tša dikomiti tša yona, ge fela go na le mabaka a go kwala mme go šeditšwe mohuta wa morero woo o swerwego.
- (8) Maloko a Khansele ya Mmasepala a na le ditokelo tša go kgatha tema mererong ya yona le ya dikomiti tša yona ka tsela yeo e-
- (a) dumelelago diphathi le dikgahlego tše di laetšwego ka khanseleng go emelwa ka tshwanelo;

- (b) sepedišana le temokrasi; gomme
- (c) e ka laolwago go ya ka molao wa naga.

Tshwanelo

161. Molao wa profense wo o lego ka gare ga tlhako ya molao wa naga o ka fa tumelelo ya diitshwanelo le ditokologo go Dikhansela tša Mmasepala le maloko a tšona.

Phatlalatšo ya melawana ya mmasepala

162. (1) Molawana wa mmasepala o ka šomišwa fela ge e le gore o šetše o phatlaladitšwe kuranteng ya semmušo ya profense yeo.
- (2) Kuranta ya mmušo ya profense e swanetše go gatiša molawana wa mmasepala ge e kgopelwa ke mmasepala.
- (3) Melawana ya Mmasepala e swanetše go hwetšagala gabonolo bathong.

Pušoselegae ye e ipopilego

163. Molao wa Palamente wo o dirišwago go ya ka tshepedišo ye e theilwego karolong ya 76 o swanetše go-
- (a) beakanyetša go amogelwa ga mekgatlo ya setšhaba le ya diprofense yeo e emelago bommasepala; le
  - (b) o beakanye ditshepedišo tšeo ka tšona mmušogae o ka-
    - (i) rerišanago le mmušo wa naga goba wa profense
    - (ii) go bea baemedi go kgatha tema Khanseleng ya Setšhaba ya Diprofense; le go
    - (iii) kgatha tema tshepedišong yeo e hlalošitšwego ka go molao wa naga wo o ukamilwego karolong ya 221 (1)(c).

[Karolo 163 (b) e tšeešwe legato ke karolo 4 ya Molaophetošwa wa Bošupa wa Molaotheo wa 2001.]

Ditaba tše dingwe

164. Ditaba ka moka mabapi le pušoselegae tšeo di sego tša ukangwa ka Molaotheong di ka no hlalošwa ke molao wa naga goba molao wa profense ka gare ga tlhako ya molao wa naga.

KGAOLO YA 8

DIKGOROTSHEKO LE TSHEPEDIŠO YA TOKA

Maatla a boahlodi

165. (1) Maatla a boahlodi a Repabliki a beilwe go dikgorotsheko.
- (2) Dikgorotsheko di ikemetše ka botšona gomme di ikarabela go Molaotheo le go molao, woo di swanetšego go o diriša ka ntle le kgethollo le go se tšhabe selo, go emela sepitša goba lehufa.
- (3) Ga go motho goba setho sa mmušo seo se swanetšego go šunya nko modirong wa dikgorotsheko.
- (4) Ditho tša mmušo, ka tirišo ya dikgato tša semolao goba tše dingwe, di swanetše go thuša le go šireletša dikgorotsheko go kgonthišiša go ikemela ka noši, go se kgetholle, seriti, phihlelelo le go šoma gabotse ga dikgorotsheko.
- (5) Taelo goba sephetho seo se tšerwego ke kgorotsheko se tlema batho ka moka le ditho tša mmušo tšeo taelo le sephetho di di amago.
- (6) Moahlodi Mogolo ke hlogo ya tša molao mme o diragatša maikarabelo hlangong le tekolong ya ditlwaedi le maemo bakeng sa tiragatšo ya mešomo ya tša molao dikgorotshekong ka moka.

[Karolwana (6) e tsentswe ka karolo 1 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotheo wa 2012]

Tshepedišo ya toka

166. Dikgorotsheko ke-
- (a) Kgorotsheko ya Molaotheo;
- (b) Kgorokgolo ya Tšheko ya Boipiletšo;
- (c) Kgorokgolo ya Afrika Borwa, le kgorokgolo ye nngwe le ye nngwe ya boipiletšo yeo e ka hlongwago go ya ka Molao wa Palamente go theeletša boipiletšo go tšwa go kgorotsheko efe goba efe ya maemo a go swana le a Kgorokgolo ya Afrika Borwa;
- (d) Dikgorotsheko tša boMmaseterata; le
- (e) Kgorotsheko efe goba efe yeo e hlomilwego goba ye e amogelwego ke Molao

wa Palamente, go akaretša kgoro ye nngwe le ye nngwe ya maemo a go swana le a Kgorokgolo ya Afrika Borwa goba Dikgorotsheko tša bo Mmaseterata.

[Karolwana 166 e tsentšwe ka karolo 2 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotheo wa 2012]

Kgorotsheko ya Molaotheo

167. (1) Kgorotsheko ya Molaotheo e bopša ke Moahlodimogolo wa Afrika Borwa, Motlatšamoahlodimogolo le baahlodi ba bangwe ba senyane.

[Karolwana ya (1) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 11 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (2) Taba yeo e lego pele ga Kgorotsheko ya Molaotheo e swanetše go theeletšwa ke bonyane bja baahlodi ba seswai.
- (3) Kgorotsheko ya Molaotheo-
- (a) ke kgorotsheko ye e phagamego go di feta ya Rephabliki;
  - (b) e ka fa sephetho
    - (i) mererong ya molaotheo; gomme
    - (ii) morero ofe goba ofe, ge Kgorotsheko ya Molaotheo e nea matšatši bakeng sa go dira boipiletšo ka lebaka la gore morero wo o tšweletša ngangišano ya molao wa bohlokwa bja setšhaba ka kakaretšo woo o tla akanywago ke Kgorotshekelo, gape
  - (c) e ka tšea sephetho sa mafelelo moo e nago le bolaodi gona

[Karolwana (3) e tsentšwe ka karolo 3 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotheo wa 2012]

- (4) Ke fela Kgorotsheko ya Molaotheo yeo e ka-
- (a) fago sephetho phapanong yeo e lego gona magareng ga ditho tša mmušo lekaleng la mmušo wa naga goba wa diprofense mabapi le maemo a molaotheo, maatla goba mediro ya ditho tše dingwe tša mmušo;
  - (b) tšeago sephetho ka ga go ba molaotheong ga Molaokakanywa ofe goba ofe wa palamente goba wa profense; eupša e ka dira bjalo fela mo mabakeng a a ukangwego karolong ya 79 goba 121;
  - (c) tšeago sephetho ka ga dikgopelo tše di ukangwego karolong ya 80 goba 122;
  - (d) tšeago sephetho ka ga go ba molaotheong ga phetošo ye nngwe le ye nngwe ya Molaotheo;
  - (e) tšeago sephetho sa gore Palamente goba Mopresidente o paletšwe ke go phethagatša tlamego ya gagwe go molaotheo; goba

(f) hlatsela molaotheo wa profense go ya ka karolo ya 144.

- (5) Kgorotsheko ya Molaotheo e tšea sephetho sa mafelelo mabapi le ge eba Molao wa Palamente, Molao wa profense goba maitshwara a Mopresidente a Molaotheong, gomme e swanetše go tiišetša taelo ya taelo ya mabapi le go se loke yeo e filwego ke Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo, Kgorokgolo ya Afrika Borwa goba kgoro ye nngwe le ye nngwe ya maemo a go swana le a tšona, pele taelo yeo e ka ba le maatla a itšego.

[Karolwana (5) e tseetšwe ka karolo 2 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotheo wa 2012]

- (6) Molao wa naga goba melawana ya Kgorotsheko ya Molaotheo e swanetše go dumelela motho, ge seo se le kgahlegong ya toka le tumelelong ya Kgorotsheko ya Molaotheo-
- (a) go tliša taba thwii go Kgorotsheko ya Molaotheo; goba
- (b) go dira boipiletšo thwii go Kgorotsheko ya Molaotheo go tšwa go kgorotsheko e nngwe le e nngwe.
- (7) Taba ya Molaotheo e akaretša morero o mongwe le wo mongwe wo o akaretšago tlhathollo, tšhireletšo goba tirišo ya Molaotheo.

Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo

168. (1) Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo e na le Presidente, Motlatšapresidente le palo ya baahlodi ba boipiletšo bao ba laolwago go ya ka Molao wa Palamente.

[Karolwana ya (1) e tšeešwe legato ke karolwana ya 12 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (2) Taba yeo e lego pele ga Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo e swanetše go ahlolwa ke palo ya baahlodi yeo e laolwago go ya ka Molao wa Palamente.

[Karolwana ya (2) e tšeešwe legato ke 12 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (3) (a) Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo e ka no tšea sephetho ka boipiletšo bofe goba bofe bo tšwago go Kgorokgolo goba kgorong ya maemo a swanago le a Kgorokgolo ya Afrika Borwa, efela ntle le malebana le merero ya mešomo goba phadišano go fihla moo go ka laolago Molao wa Palamente wo tšwago Kgorotshekong ye.

- b) Kgorokgolo ya boipiletšo e ka dira sephetho fela—
  - (i) boipiletšo;
  - (ii) ditaba tšeo di amanago le boipiletšo; le
  - (iii) taba ye nngwe le ye nngwe yeo e ka romelwago go yona go ya ka mabaka ao a hlalošwago ke Molao wa Palamente.

[Karolwana (3) e tsentšwe ka karolo 4 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotheo wa 2012.]

Kgorokgolo YA Afrika Borwa

169. (1) Kgorokgolo ya Afrika Borwa e ka dira sephetho —
- (a) taba efe goba efe ya molaotheo ka ntle le taba yeo—
    - (i) Kgorotsheko ya Molaotheo e dumetše to theeletša thwii go ya ka karolo 167(6)(a); goba
    - (ii) e fetišeditšwego ke Molao wa Palamente go kgorotsheko e nngwe ya maemo a go swana le a Kgorokgolo ya Afrika Borwa; le
  - (b) taba efe goba efe yeo e sego ya fetišetšwa go kgorotsheko e nngwe ke Molao wa Palamente.
- (2) Kgorokgolo ya Afrika Borwa e na le Makala ao a laelwago ke Molao wa Palamente, mme Molao o swanetše go phethagaletša—
- (a) hlango ya Makala. ka sekgoba se tee goba tše pedi goba dikgoba tše ntšhi Lekaleng; gape
  - (b) Kabelo ya maatla go Lekala goba sekgoba sa Lekala
- (3) Lekala le lengwe le lengwe la Kgorokgolo ya Afrika Borwa -
- (a) le na le Mopresidente wa Moahlodi
  - (b) le ka ba le Mopresidente wa Moahlodi o tee goba ba bantšhi; gape
  - (c) le na le palo ya baahlodi yeo e laelwago go ya ka tlhakamolao ya bosetšhaba.

[Karolwana 169 e tsentšwe ka karolo 5 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotheo wa 2012.]

Dikgorotsheko tše dingwe

170. Dikgorotshekelo ka moka ntle le tše hlalošitšwego go dikarolo 168 le 169 di ka tšea sephetho ka taba ye nngwe le ye nngwe yeo e laolwago ke Molao wa Palamente, eupša kgorotsheko ya maemo a ka fase ga a Kgorokgolo ya Afrika Borwa ga se ya swanela go dira dinyakišišo goba go tšea sephetho ka ga go ba molaotheong ga molao wo mongwe le

wo mongwe goba maitshwaro a Mopresidente.

[Karolwana 170 e tsentšwe ka karolo 6 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molatheo wa 2012]

Ditshepedišo tša dikgorotsheko

171. Dikgorotsheko ka moka di šoma go ya ka molao wa naga, gomme melawana le ditshepedišo tša tšona di swanetše go hlagišwa ka molaong wa naga.

Maatla a dikgorotsheko mererong ya molatheo

172. (1) Ge e tšea sephetho mabapi le taba ya molatheo maatleng a yona, kgorotsheko-
- (a) e swanetše go bega gore molao wo mongwe le wo mongwe goba maitshwaro a a sa sepelelanego le Molatheo ga a šome ka lebaka la go se be tshepedišong ga wona; ebile
  - (b) e ka dira taelo ye nngwe le ye nngwe ye e lokilego le ya maswanedi, go akaretšwa-
    - (i) taelo ye e fokotšago khuetšo ya go lebelela morago ya pego ya go se be tshepedišong; le
    - (ii) taelo ye e fegago pego ya go se be tshepedišong lebakeng le maamong a mangwe le a mangwe, go dumelela taolo ya bokgoni go lokiša phošo yeo.
- (2) (a) Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo, Kgorokgolo ya Tshoko goba kgorotsheko ya maemo a a swanago le a tšona e ka ntšha taelo mabapi le go ba molaotheong ga Molao wa Palamente, Molao wa Profense goba maitshwaro a mangwe le a mangwe a Mopresidente eupša taelo ya mabapi le taba ye e sa sepelelanego le Molatheo ga e na maatla ka ntle le ge e tiišetšwa ke Kgorotsheko ya Molatheo.
- (b) Kgorotsheko ye e fago taelo ya mabapi le taba ya go se sepelelane le molatheo e ka ntšha thibelo ya nakwana goba kimollo ya nakwana go yo a amegago, goba e ka emiša tshepedišo nakwana go sa letetšwe sephetho sa Kgorotsheko ya Molatheo ka ga go ba molaong ga Molao goba maitshwaro.
  - (c) Molao wa naga o swanetše go hlagiša phetišetšo ya taelo ya taba ya go se sepelelane le molatheo go Kgorotsheko ya Molatheo.
  - (d) Motho mang le mang goba setho se sengwe le se sengwe sa mmušo seo se nago le kgahlego ye e lekanego, se ka dira boipiletšo, goba sa kgopela thwii go

Kgorotsheko ya Molaotheo go tlišetša goba go fapanya taelo ya taba ya go se sepelelane le molaotheo ke kgorotsheko go ya ka karolwana ye.

Maatla ao a abetšwego

173. Kgorotsheko ya Molaotheo, Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo le Kgorokgolo ye nngwe le ye nngwe e na le maatla ao a abetšwego a go šireletša le go laola ditshepetšo tša tšona, le go hlabolla molaakakaretšo, di lebeletše kudu kgahlego ya toka.

[Karolwana 173 e tsentšwe ka karolo 8 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotheo wa 2012]

Go thwalwa ga bahlankedi ba toka

174. (1) Mosadi goba monna yo mongwe le yo mongwe yo a nago le tshwanelo a loketše le go swanela, a ka thwalwa go ba mhlankedi wa toka. Motho ofe goba ofe yo a tla thwalwago Kgorontsheko ya Molaotheo o swanetše go ba gape moagi wa Afrika Borwa.
- (2) Go bohlokwa gore boahlodi bo laetše ka bophara tlhamego ya morafe le bong ya Afrika Borwa ge go thwalwa bahlankedi ba toka.
- (3) Mopresidente bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya naga, morago ga go rerišana le Khomišene ya Ditirelo tša Toka le baetapele ba diphathi tšeo di emetšwego ka go Seboka sa Maloko a Palamente, o thwala Moahlodimogolo le Motlatšamoahlodimogolo le morago ga go rerišana le Khomišene ya Ditirelo tša Toka, o thwala Mopresidente le Motlatša Mopresidente wa Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo.

[Karolwana ya (3) e tšebetšwe legato ke karolwana ya 13 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (4) Baahlodi ba bangwe ba Kgorotsheko ya Molaotheo ba thwalwa ke Mopresidente bjalo ka hlogo ya khuduthumaga ya naga, morago ga go rerišana le Moahlodimogolo wa Kgorotsheko ya Molaotheo le baetapele ba diphathi tšeo di emetšwego Kopanong ya Maloko a Palamente ka moka, ka go latela tshepedišo ye e latelago:
- (a) Khomišene ya Tirelo ya Toka e swanetše go rulaganya lenaneo la bonkgetheng gotee le maina a mangwe a mararo go feta palo ya bao ba swanetšego go thwalwa, gomme e fe Mopresidente lenaneo leo.

- (b) Mopresidente a ka thwala baahlodi go tšwa lenaneong leo, gomme o swanetše go tsebiša Khomišene ya Tirelo ya Toka, ka mabaka, gore go reng ge maina a mangwe a sa amogelege gomme go sa na le dikgoba tšeo di sa swanetšego go tlatšwa.
- (c) Khomišene ya Tirelo ya Toka e swanetše go oketša lenaneo ka maina a bonkgetheng ba bangwe gomme Mopresidente o swanetše go tlatša dikgala tše di šetšego go tšwa lenaneong leo la koketšo.

[Karolwana ya (4) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 13 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotseo wa 2001.]

- (5) Ka dinako tšohle, bonnyane maloko a mane a kgorotsheko ya Molaotseo e swanetše go ba batho bao e bego e le baahlodi ka nako yeo ba kgethwago go Kgorotsheko ya Molaotseo.
- (6) Mopresidente o swanetše go kgetha baahlodi ba dikgorotsheko ka moka ka keletšo ya Khomišene ya Tirelo ya Toka.
- (7) Bahlankedi ba bangwe ba semolao ba swanetše go kgethwa go ya ka Molao wa Palamente woo o swanetšego go netefatša gore kgetho, tthatlošo, tšhutišo goba go raka ga, goba go tšeelwa magato a kgalemo kahlolong, le bahlankedi ba ba tša toka go dirwa ka ntle le mogau goba lehloyo.
- (8) Pele ga ge bahlankedi ba ka thoma go dira mešomo ya bona, ba swanetše go ikana goba go itlama go ya ka Šetulo 2, gore ba tla thekga le go šireletša Molaotseo.

Thwalo ya Baahlodi ba motšwaoswere

175. (1) Mopresidente a ka thwala mosadi goba monna go šoma bjalo ka Motlatša Moahlodi Mogolo goba wa Kgorotsheko ya Molaotseo ge go na le sekoba dikantorong dife goba dife tša tšeo goba motho yo swerego kantorong ye a se gona. Go thwalwa go swanetše go dirwa ka tumelelo ya leloko la Kabinete leo le nago le maikarabelo a tirišo ya molao yo a šomišanago mmogo le Moahlodimogolo, mme thwalo bjalo ka motlatša Moahlodi Mogolo e swanetše go dirwa go tšwa go dikgoba tša baahlodi bao ba bego ba thwetšwe Kgorotshekong ya Molaotseo go ya ka karolo 174 (4).

[Karolwana ya (1) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 14 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotseo wa 2001 gape e tšentšwe ka karolo 9 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotseo wa 2012.]

- (2) Leloko la Kabinete leo le nago le maikarabelo a tiragatšo ya molao o swanetše go thwala baahlodi ba motšwaoswere go ya dikgorotshelong tše dingwe ka morago ga go rerišana le moahlodi wa godimo wa kgorotshoko moo moahlodi wa motšwaoswere a tlilego go šoma gona.

Dipakatiro le meputso

176. (1) Moahlodi wa kgorotshoko ya Molaotseo o kgethwa go šoma mo mengwageng e sa mpshafatšwego ye 12 eupša o swanetše go rola modiro ge a na le mengwaga ye 70, go eya ka gore ke efe e tlogo pele, ka ntle le ge Molao wa Palamente o katološa pakatiro ya Mahlodi wa Kgorotshoko ya Molaotseo.

[Karolwana ya 1 e tšeešwe legato ke karolwana 15 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotseo wa 2001.]

- (2) Baahlodi ba bangwe ba swara modiro go fihla ba rolwa modiro go ya ka Molao wa Palamente.
- (3) Meputso, diputseletšo le dikholo tša baahlodi di ka no se fokotšwe.

Go tlošwa

177. (1) Moahlodi a ka tlošwa setulong ge fela-
- (a) Khomišene ya Ditirelo tša Toka e ka hwetša gore go na le se se mo šitišago, o tloga a palelwa ke modiro wa gagwe, goba ge a bonwa molato ka ga maitshwara a sa lokago; gomme
- (b) Kopano ya Maloko a Palamente ka Moka e dira boipiletšo bja gore moahlodi yoo a tlošwe setulong, go ya ka sephetho seo se amogetšwego ke bonnyane peditharong ya maloko a yona.
- (2) Mopresidente o swanetše go tloša moahlodi šetulong ge go se na go amogelwa sephetho seo e lego boipiletšo bja gore moahlodi yoo a rolwe modiro.
- (3) Mopresidente, ka keletšo ya Khomišene ya Ditirelo tša Toka, a ka no kgaotša nakwana mošomo wa moahlodi yoo a sa nyakišišwago go ya ka karolwana ya (1).

Khomišene ya Ditirelo tša Toka

178. (1) Go na le Khomišene ya Ditirelo tša Toka, yeo e bopilwego ke-
- (a) Moahlodimogolo, yoo a swarago marapo ge go na le dikopano tša Khomišene;
  - (b) Mopresidente wa Kgorokgolo ya Tsheko ya Boipiletšo;

[Temana ya (b) e tšeešwe legato ke karolwana ya 16 (a) ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (c) Moahlodimopresidente o tee yo a kgethilwego ke Mopresidente wa Baahlodi;
- (d) leloko la Kabinete leo le rwelego maikarabelo a tshepedišo ya toka, goba mohlatlolani naye yo a beilwego ke leloko leo la Kabinete;
- (e) baboleledi ba babedi bao ba lego mošomong bao ba kgethilwego go tšwa mo boithuteding bja baboleledi go emela boithutelo bjo ka kakaretšo, gomme ba kgethwa ke Mopresidente;
- (f) boramelao ba babedi bao ba kgethilwego go tšwa boithuteding bja boramelao go emela boithutedi bjo ka kakaretšo, gomme ba kgethwa ke Mopresidente;
- (g) morutiši o tee wa Molao yo a kgethilwego ke barutiši ba molao go tšwa diyunibesithing tša Afrika-Borwa;
- (h) batho ba ba tshelago bao ba kgethilwego ke Seboka sa Maloko a Palamente go tšwa malokong a yona, bao bonnyane maloko a mararo e swanetšego go ba maloko a diphathi tša kganetšo tšeo di nago le boemedi Kopanong ya Maloko a Palamente ka Moka;
- (i) Boramelao ba ruri ba bane bao e lego maloko a Khansele ya Setšhaba ya Diprofense bao ba beilwego gotee le Khansele, ka thekgo ya dibouto tša diprofense tše tshelago;
- (j) batho ba bane bao ba kgethilwego ke Mopresidente bjalo ka ge e le hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba, ka morago ga therišano le baetapele ba diphathi ka moka tšeo di lego Kopanong ya Maloko a Palamente ka Moka; le
- (k) ge go sekasekwa merero yeo e amanago le Lekala la Kgorokgolo ya Afrika Borwa, Moahlodimopresidente wa Lekala le Tonakgolo goba mohlatlolani yo a kgethilwego ke yo mongwe le yo mongwe wa bona.

[Temana ya (k) e tšeešwe legato ke karolwana ya 2 (a) ya Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotheo wa 1998 ka karolo 16(b) ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001 gape le ka karolo 10 ya Molaophetošwa wa Bosupa wa Molaotheo wa 2012.]

- (2) Ge palo ya batho bao ba šišintšwego mo gare ga boithutedi bja baboleledi go ya ka ditaelo tša karolwana (1)(e) goba (f) e lekana le ya dikgoba tše di swanetšego go tlatšwa, Mopresidente o swanetše go ba kgetha. Ge palo ya batho bao ba šišintšwego e feta palo ya dikgoba tšeo di swanetšego go tlatšwa, Mopresidente, morago ga go rerišana le boithutedi bja maswanedi, o swanetše go kgetha ba ba lekanego bao ba šišintšwego go tlatša dikgoba, go hlokomelwa tlhokego ya go netefatša gore bao ba kgethilwego ba emela boithutedi bjoo ka botlalo.
  - (3) Maloko a Khomišene a a kgethilwego ke Khansele ya Setšhaba ya Diprofense a šoma go fihla ge a tlošwa sammaletee, goba go fihla ge go hlolega sekgala se sengwe palong ya bona. Maloko a mangwe ao a kgethilwego goba a hlaotšwego go ba khomišeneng, a šoma go fihlela go kgethwa ba bangwe boemong bja bjona ke bao ba bego ba bakgethile goba ba ba hlaotše.
  - (4) Khomišene ya Ditirelo tša Toka e na le maatla le mešomo yeo e efilwego Molaotheong le go molaotlhaka wa naga.
  - (5) Khomišene ya Tirelo tša Toka e ka eletša mmušo wa setšhaba ka ga morero wo mongwe le wo mongwe wo o amanago le toka goba tshepedišo ya toka; eupša ge e sekaseka morero wo mongwe ka ntle le kgetho ya moahlodi, e swanetše go dula ka ntle le maloko ao a kgethilwego go ya ka karolwana ya (1)(h) le (i).
  - (6) Khomišene ya Ditirelo tša Toka e ka rera thulaganyo ya yona, eupša dipetho tša Khomišene di swanetše go thekgwa ke bontši bja maloko a yona.
  - (7) Ge moahlodimogolo goba Mopresidente wa Kgorokgolo ya Tsheko ya Boipiletšo a palelwa nakwana go šoma Khomišeneng, Motlatšamoahlodimogolo goba Motlatšamopresidente wa Kgorokgolo ya Tsheko ya Boipiletšo, ka ge go le ka gona, a šoma bjalo ka mohlatlolani wa gagwe ka Khomišeneng.
- [Karolwana ya (7)e tlaleditšwe ka karolo ya 2 (b) ya Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotheo wa 1998 mme e tšeetšwe legato ke karolwana 16 (c) ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]
- (8) Mopresidente le batho bao ba kgethago, ba a kgetha goba ba thwala maloko a Khomišene go ya ka karolwana ya (1)(c), (e), (f) le (g), ba ka, ka tsela ya go swana ba kgetha, ba kgethela goba ba thwala mohlatlolani wa yo mongwe le yo mongwe wa maloko ao, go šoma ka Khomišeneng nako le nako ge leloko le le amegago le

palelwa nakwana ke go šoma ka lebaka la go palelwa ke mošomo goba ge a se gona ka Repabliking goba ka mabaka a mangwe a go kwala.

[Karolwana ya (8) e tlaleditšwe ka karolo ya 2(b) ya Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotšho wa 1998.]

Bolaodi bja Botšhotšhisi

179. (1) Go na le bolaodi bo tee bja botšhotšhisi mono Repabliking, bjoo bo hlamilwego go ya ka Molao wa Palamente, gomme bo bopša ke-
- Molaodi wa Setšhaba wa Botšhotšhisi bja setšhaba yoo e lego hlogo ya bolaodi bja botšhotšhisi, mme o kgethwa ke Mopresidente bjalo ka setho sa khuduthamaga ya setšhaba; le
  - Balaodi ba Botšhotšhisi bja Setšhaba le batsšhotšhisi bjalo ka ge go laeditšwe Molaong wa Palamente.
- (2) Bolaodi bja botšhotšhisi bo na le maatla a go tliša ditatofatšo tša melato ya bosenyi legatong la naga, le go dira mediro ye e nyakegago yeo e sepelelanago le go tšea magato ditatofatšong tša bosenyi.
- (3) Molao wa setšhaba o swanetše go kgonthiša gore Balaodi ba Botšhotšhisi bja Setšhaba-
- ba na le boithutelo bja maleba; gomme
  - ba na le maikarabelo a go tšhotšhisa makaleng a a itšego, fela go laolwa ke karolwana ya (5).
- (4) Molao wa naga o swanetše go netefatša gore bolaodi bja tša botšhotšhisi bo diragatša mešomo ya bjona ka ntle le letšhogo, kgaugelo goba kgethollo.
- (5) Molaodi wa Setšhaba wa Botšhotšhisi bja Setšhaba -
- o swanetše go phetha, ka kwano le leloko la Kabinete leo le rwelego boikarabelo bja tiragatšo ya toka, le ka morago ga therišano le Molaodi wa Botšhotšhisi bja Setšhaba maikemišetšo a tshekišo yeo e swanetšego go fiwa šedi tshepedišong tša tshekišo;
  - o swanetše go ntšha ditaello tša maikemišetšo tše di swanetšego go šetšwa tshepedišong ya tshekišo;
  - a ka no tšenagare tshepedišo ya tshekišo ge ditaello tša morero di sa latelwe; gomme

- (d) a ka lekodišiša sephetho sa go sekiša goba go se sekiše, ka morago ga go rerišana le Molaodi wa Botšhotšhisi bja Setšhaba yo a amegago le ka morago ga ge a amogetše boipiletšo mo nakong ye e beilwego ke Molaodi wa Setšhaba wa Bolaodi bja Setšhaba bja Botšhotšhisi, go tšwa go bao ba latelago:
  - (i) Molatofatšwa.
  - (ii) Molli.
  - (iii) Motho yo mongwe le yo mongwe goba bao ba amegago bao Molaodi wa Setšhaba a bonago ba swanetše.
- (6) Leloko la Kabinete leo le nago le maikarabelo taolong ya merero ya toka le swanetše go šomiša maikarabelo a lona a mafelelo godimo ga bolaodi bja botšhotšhisi.
- (7) Ditaba ka moka tšeo di sepelelanago le bolaodi bja botšhotšhisi di swanetše go laolwa ke molao wa naga.

Ditaba tše dingwe tšeo di amago taolo ya toka

180. Molao wa naga o ka no rulaganyetša taba ye nngwe le ye nngwe yeo e amanago le taolo ya toka yeo go sa bolelwego ka yona ka mo Molaotheong, go akaretšwa-
- (a) mananeo a tlhahlo ya bahlankedi ba tša toka;
  - (b) ditshepedišo tša go sekaseka dipelaelo mabapi le bahlankedi ba tša toka; le
  - (c) go kgatha tema ga batho ka ntle le bahlankedi ba toka go tšea diphetho ka kgorong ya tsheko.

KGAOLO YA 9

DIHLONGWA TŠA MMUŠO TŠE DI THEKGAGO TEMOKRASI YA MOLAOTHEO

Metheo ya tlhomo le pušo

181. (1) Dihlongwa tše di latelago tša mmušo di tiiša temokrasi ya Molaottheo ka Repabliking:
- (a) Mošireletši wa Setšhaba.
  - (b) Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa.
  - (c) Khomišene ya Tšwetsōpele le Tšhireletšo ya Ditokelo tša Ditšo, Bodumedi le Maleme a Ditšhaba.
  - (d) Khomišene ya Tekatekano ya Bong.
  - (e) Mohlakišikakaretšo.
  - (f) Khomišene ya Dikgetho.
- (2) Dihlongwa tše di ikemetše ka noši, gomme di laolwa fela ke Molaottheo le molao, ebile di swanetše go se tšee lehlakore le go šomiša maatla a tšona le go dira mešomo ya tšona ka ntle le poifo, go tšea lehlakore goba kgethollo.
- (3) Ditho tše dingwe tša mmušo, ka go šomiša magato a semolao le magato a mangwe, di swanetše go thuša le go šireletša dihlongwa tše go kgonthiša boikemelanoši, go se tšee lehlakore, tlhompho le go dira mešomo ya tšona gabotse.
- (4) Ga go motho goba setho sa mmušo seo se swanetšego go tsenatsena mešomong ya dihlongwa tše.
- (5) Dihlongwa tše di ikarabela go Seboka sa Maloko a Palamente fela, gomme di swanetše go dira dipego ka mešomo le maikarabelo a tšona go Seboka sa Maloko a Palamente bonnyane gatee ka ngwaga.

Mošireletši wa Setšhaba

Mešomo ya Mošireletši wa Setšhaba

182. (1) Mošireletši wa Setšhaba, go ya ka molao wa naga o na le maatla a-
- (a) go nyakišiša maitshwara a mangwe le a mangwe mererong ya mmušo, goba

taolong ya setšhaba makaleng ka moka a mmušo, moo go ukangwago goba go gononwago gore ditaba ga di sepele gabotse goba tšeo di ka feleletšago ka bosodi goba kgethollo ;

- (b) go bega ka maitshwaro ao; le
  - (c) go tšea magato a maswanedi a go lokiša taba yeo.
- (2) Mošireletši wa Setšhaba o na le maatla le mešomo ya tlaleletšo yeo e beilwego ke molao wa naga.
- (3) Mošireletši wa Setšhaba ga a na le tshwanelo ya go nyakišiša dipetho tša kgorotshoko.
- (4) Mošireletši wa Setšhaba o swanetše go fihlelelwa ke batho bohle le ditšhaba ka moka.
- (5) Pego ye nngwe le ye nngwe yeo e dirwago ke Mošireletši wa Setšhaba e swanetše go bewa pepeneneng moo e ka lekolwago ke batho, ka ntle le ge mabaka ao a sego a tlwaelega, go laolwa go ya ka molao wa naga, a nyaka gore pego e be sephiri.

Pakatiro

183. Mošireletši wa Setšhaba o thwalwa lebaka la go se mpshafatšwe la mengwaga e šupago.

Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa

Mešomo ya Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa

184. (1) Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa e swanetše go-
- (a) tšwetšapele tlhomphe ya ditokelo tša botho le setlwaedi sa ditokelo tša botho;
  - (b) tšwetšapele tšhireletšo, tlhabollo le phihlelelo ya ditokelo tša botho; le go
  - (c) hlakomela le go lekola gore ditokelo tša botho di a obamelwa ka Repabliking.
- (2) Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa e na le maatla, go ya ka ditaelo tša molao wa naga, a a loketšego go dira mešomo ya yona, go akaretšwa maatla a-
- (a) go nyakišiša le go bega ka ga go obamela ga ditokelo tša botho;
  - (b) go tšea magato go dira peakanyoleswa ya maleba moo ditokelo tša botho di ilego tša gatakwa;
  - (c) go dira dinyakišišo; le
  - (d) go ruta.

- (3) Ngwaga ka ngwaga Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa e swanetše go kgopela ditho tša mmušo tše di amegago go fa Khomišene tshedimošo ka ga magato ao di a tšerego go kgonthišiša phethagatšo ya ditokelo tšeo di lego Molaong wa Ditokelo tše di amago kago ya dintlo, tlhokomelo ya tša maphelo, dijo, meetse, tšhireletšo ya setšhaba, thuto le Tikologo.
- (4) Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa e na le maatla a tlaleletšo le mešomo yeo e beilwego ke molao wa naga.

Khomišene ya Tšwetšopele le Tšhireletšo ya Ditokelo tša Ditšo, Bodumedi le Maleme a Ditšhaba

Mešomo ya Khomišene

185. (1) Maikemišetšo a magolo a Khomišene ya Tšwetšopele le Tšhireletšo ya Ditokelo tša Ditšo, Bodumedi le Maleme a Ditšhaba ke-
  - (a) go tšwetšapele tlhompfo ya ditokelo tša ditšo, bodumedi le maleme a ditšhaba;
  - (b) go tšwetšapele le go godiša khutšo, setswalle, botho, kgotlelelo le botee bja setšhaba gareng ga ditšhaba tša ditšo, bodumedi le ditšhaba tša maleme, go ya ka metheo ya tekano, go se kgetholle le kwano ye e lokologilego;
  - (c) go eletša ka ga go hlongwa goba go amogelwa ga, go ya ka molao wa naga, khansele ya ditšo goba khansele e nngwe goba dikhansele tša setšhaba goba ditšhaba tša Afrika-Borwa.
- (2) Khomišene e na le maatla, bjalo ka ge go beilwe molaong wa naga, ao a swanetšego go kgona go fihlelela maikemišetšomagolo a yona, go akaretšwa maatla a go hlakomela, go nyakišiša, go ruta, go goketša, go eletša le go bega ka ga merero ye e amago ditokelo tša ditšo, bodumedi le ditšhaba tša maleme.
- (3) Khomišene e ka bega taba ye nngwe le ye nngwe yeo e welago maatleng le mešomong ya yona gore Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa e di nyakišiše.
- (4) Khomišene e na le maatla a tlaleletšo le mešomo ye e beilwego ke molao wa naga.

Sebopego sa Khomišene

186. (1) Palo ya maloko a Khomišene ya Tšwetšopele le Tšhireletšo ya Ditokelo tša Ditšo, Bodumedi le Maleme a Ditšhaba le go thwalwa ga bona le pakatiro di swanetše go bewa ke molao wa naga.
- (2) Sebopego sa Khomišene se swanetše go-
- (a) go emela ka bophara dihlopha tše dikgolo tša setšo, bodumedi le maleme Afrika Borwa; le
- (b) go bontšha ka kakaretšo sebopego sa bong Afrika Borwa.

Khomišene ya Tekatekano ya Bong

Mešomo ya Khomišene ya Tekatekano ya Bong

187. (1) Khomišene ya Tekatekano ya Bong e swanetše go tšwetšapele tlhompho ya tekatekano ya bong le tšhireletšo, tšwetšopele le phihlelelo ya tekatekano ya bong.
- (2) Khomišene ya Tekatekano ya Bong e na le maatla, bjalo ka ge go beilwe ke molao wa naga, a a hlokegago go dira mešomo ya yona, go akaretšwa maatla a go hlokomela, go fatišiša, go nyakišiša, go ruta, go goketša, go eletša le go bega ka ga ditaba tše di amago tekatekano ya bong.
- (3) Khomišene ya Tekatekano ya Bong e na le maatla a tlaleletšo le mešomo ye e beilwego ke molao wa naga.

Mohlakišikakaretšo

Mešomo ya Mohlakišikakaretšo

188. (1) Mohlakišikakaretšo o swanetše go hlakiša le go bega ka ga tšhupamatlotlo, ditatamente tša ditšhelete le taolo ya ditšhelete tša-
- (a) dikgoro ka moka tša mmušo wa setšhaba le tša diprofense le;
- (b) bommasepala ka moka; le
- (c) sehlongwa se sengwe le se sengwe goba kemedi ye nngwe le ye nngwe ya tša tšhupamatlotlo ye e kgopelwago ke molao wa naga goba wa profense gore e hlakišwe ke Mohlakišikakaretšo.

- (2) Tlaleletšong go mešomo ye e beilwego mo karolwaneng ya (1), le go ya ka molao wo itšego, Mohlakišikakaretšo a ka hlakiša le go bega ka ga ditšhupamatlotlo, ditatamente tša ditšhelete le taolo ya ditšhelete ya-
  - (a) sehlongwa sefe goba sefe seo se thušwago go tšwa Sekhwameng sa Ditseno tša Setšhaba goba Sekhwameng sa Ditseno tša Profense goba tša mmasepala; goba
  - (b) sehlongwa se sengwe le se sengwe seo se dumeletšwego go ya ka molao o itšego go amogela tšhelete ya go thuša setšhaba.
- (3) Mohlakišikakaretšo o swanetše go tliša dipego tša tlhakišo go lekgotlapeamelao le lengwe le le lengwe leo le nago le kgahlegothwii tlhakišong, le go taolo ye nngwe le ye nngwe ye e beilwego ke molao wa naga. Dipego ka moka di swanetše go tlišwa setšhabeng.
- (4) Mohlakišikakaretšo o na le maatla a tlaleletšo le mešomo ye e beilwego ke molao wa naga.

Pakatiro

189. Mohlakišikakaretšo o swanetše go thwalwa pakatlangwa ya go se mpshafatšwe ya mengwaga ya magareng ga e mehlano le e lesome.

Khomišene ya Dikgetho

Mešomo ya Khomišene ya Dikgetho

190. (1) Khomišene ya Dikgetho e swanetše go-
- (a) laola dikgetho tša setšhaba, tša diprofense le tša makgotlataolo a bommasepala go ya ka molao wa naga;
  - (b) kgonthišiša gore dikgetho tšeo ke tše di lokologilego tša go se be le bomenetša; le go
  - (c) phatlalatša dipoele tša dikgetho tšeo mo nakong ye e swanetšego go bewa ke molao wa naga ebile e lego yeo e lego e kopana ka mo go kgonagalago.
- (2) Khomišene ya Dikgetho e na le maatla a tlaleletšo le mešomo ye e beilwego ke molao wa naga.

Sebopego sa Khomišene ya Dikgetho

191. Khomišene ya Dikgetho e swanetše go bopša ke bonyane bja batho ba bararo. Palo ya maloko le pakatiro ya bona di swanetše go bewa ke molao wa naga.

Bolaodi bjo bo Ikemetšego bja go Laola Kgašo

Bolaodi bja Kgašo

192. Molao wa naga o swanetše go hloma bolaodi bjo bo ikemetšego go laola kgašo go ya ka dikgahlego tša setšhaba, le go kgonthišiša go hloka bomenetša le maikutlo a a fapanego ao a emetšego setšhaba sa Afrika Borwa ka bophara.

Ditaba tša Kakaretšo

Go thwala

193. (1) Mošireletši wa Setšhaba le maloko a Khomišene ye nngwe le ye nngwe yeo e theilwego ke Kgaolo ye e swanetše go ba basadi goba banna bao-
- (a) e lego baagi ba Afrika-Borwa;
  - (b) e lego batho ba maswanedi e bile ba loketše go tšea maemo a mošomo wo itšego; le
  - (c) go latela dinyakwa tše dingwe tše itšego tšeo di beilwego ke molao wa naga.
- (2) Tlhokego ya gore Khomišene ye e hlomilwego ke Kgaolo ya go laetša ka bophara morafe le bong bja sebopego sa Afrika Borwa e swanetše go elwa hloko ge maloko a thwalwa.
- (3) Mohlakišikakaretšo e swanetše go ba mosadi goba monna yoo e lego moagi wa Afrika Borwa yoo e lego motho wa maswanedi ebile e le wa maleba go tšea mošomo woo. Tsebo ye ikgethago ya, goba maitemogelo, bohlaikišing, ditšhelete tša mmušo le taolo ya setšhaba di swanetše go hlokomelwa ge go kgethwa Mohlakišikakaretšo.
- (4) Mopresidente, ka dikeletšo tša Seboka sa Maloko a Palamente, o swanetše go thwala Mošireletši wa Setšhaba, Mohlakišikakaretšo le maloko a-
- (a) Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa;
  - (b) Khomišene ya Tekatekano ya Bong; le

- (c) Khomišene ya Dikgetho.
- (5) Seboka sa Maloko a Palamente se swanetše go digela batho bao ba-
- (a) kgethilwego ke Komiti ya Seboka ka tekatekano ye e bopšago ke maloko a diphathi ka moka tšeo di nago le baemedi ka go Seboka sa Maloko a Palamente; le go
- (b) dumetšwe ke Seboka ka sephetho seo se amogetswego ke thekgo ya bouto-
- (i) ya bonyane bja diperesente tše 60 tša maloko a Seboka, ge ditigelo di ama go thwalwa ga Mošireletši wa Setšhaba goba Mohlakišikakaretšo; goba
- (ii) ya bontši bja maloko a Seboka, ge ditigelo di ama go thwalwa ga leloko la Khomišene.
- (6) Go ba le seabe ga setšhaba mo tšhepedišong ya ditigelo go ka no beakanyetšwa bjalo ka ge go ukangwe karolong ya 59 (1)(a).

Go rolwa modiro

194. (1) Mošireletši wa Setšhaba, Mohlakišikakaretšo goba leloko la Khomišene yeo e theilwego ke Kgaolo ye o tla rolwa modiro fela-
- (a) mabakeng a maitshwara a go se loke, go palelwa ke mošomo goba go hloka tsebo;
- (b) ge komiti ya Seboka sa Maloko a Palamente se lemogile taba yeo; le
- (c) go tšea sephetho ke Seboka sa Maloko a Palamente, e laela gore motho yoo a rolwe modiro.
- (2) Sephetho sa Seboka sa Maloko a Palamente mabapi le go rolwa modiro ga-
- (a) Mošireletši wa Setšhaba goba Mohlakišikakaretšo se swanetše go amogelwa ka thekgo ya bonyane bja peditharong ya dibouto tša maloko Seboka sa Maloko a Palamente; goba
- (b) leloko la khomišene se swanetše go amogelwa ka thekgo ya bouto ya bontši bja maloko a Seboka sa Maloko a Palamente.
- (3) Mopresidente-
- (a) a ka no fega motho mošomong nako ye nngwe le ye nngwe morago ga go thoma go dula ga komiti ya Seboka sa Maloko a Palamente ka ga go rolwa modiro ga motho yoo; gomme
- (b) o swanetše go rola motho modiro morago ga ge Seboka sa Maloko a Palamente se tšee sephetho sa gore motho yoo a rolwe modiro.

KGAOLO YA 10**TAOLO YA MERERO YA SETŠHABA****Dikelo tše bohlokwa le metheo yeo e laolago taolo ya merero ya setšhaba**

195. (1) Taolo ya merero ya setšhaba e swanetše go laolwa ke dikelo tše bohlokwa le metheo ya temokrasi ye e betietswego ka Molaatheong go akaretšwa le metheo ye e latelago:
- Maitshwara a maleba a maemo a godimo a seprofešene a swanetše go tšwetšwapele le go diragatšwa.
  - Tirišo ya methopo ka bokgoni, tshaketšo le go šomišwa ga methopo ka maleba go swanetše go tšwetšwapele.
  - Taolo ya merero ya setšhaba e swanetše go sekamela kudu ka lehlakoreng la tlhabollo.
  - Ditirelo di swanetše go abja ka ntle le go tšea lehlakore, ntle le kgethollo, ka tekatekano le go hloka go sekamela ka go gongwe.
  - Dinyakwa tša batho di swanetše go hlakomelwa gomme Setšhaba se swanetše go hlohleletšwa go kgatha tema go hlangweng ga melawana.
  - Taolo ya merero ya setšhaba e swanetše go ba le maikarabelo.
  - Ponagatšo e swanetše go dirwa ka go fa setšhaba tshedimošo ya ka pele, ye e fihlelelwago ya maswanedi.
  - Ditiro tša taolo ye e nepagetšego ya badiredi le ya tlhabollo ya tša boiphedišo, kgodišong ya bokgoni bja batho, di swanetše go bjalwa.
  - Taolo ya merero ya setšhaba e swanetše go emela batho ba Afrika-Borwa ka bophara, le ditiro tša thwalo le tša taolo ya bahlankedi tšeo di swanetšego go thewa godimo ga bokgoni, tebano, go se kgetholle, le go nyaka go lokiša go se lekalekane ga matšatši a a fetilego go kgona go beakanyeleswa ditshekamo tša nako ye e fetilego go fihlelela kemedi ka bophara.
- (2) Metheo ye go boletšwego ka yona mo godimo e šoma go-
- taolo ya makala ka moka a mmušo;
  - ditho tša mmušo; le
  - dikgwebong tša setšhaba.

- (3) Molao wa naga o swanetše go kgonthišiša tšwetsōpele ya dikelo le metheo yeo e tšweleditšwego lenaneong la karolwana ya (1)
- (4) Go thwalwa ga palo ya batho taolong ya merero ya setšhaba go lekola maikemišetšo ga se gwa šikologwa, eupša molao wa naga o swanetše go laola dithwalo tšeo mo ditirelong tša setšhaba.
- (5) Melao ye e laolago taolo ya merero ya setšhaba e ka no fapantšha gareng ga mafapha ao a fapanego, ditaolo goba dihlongwa.
- (6) Mekgwa le mešomo ya mafapha ao a fapanego, ditaolo le dihlongwa tša tshepedišo ya merero ya setšhaba ke mabaka a maleba ao a swanetšego go šetšwa mo melaong yeo e laolago taolo ya merero ya setšhaba.

Khomišene ya Ditirelo tša Setšhaba

196. (1) Go na le Khomišene e tee ya Ditirelo tša Setšhaba ya Repabliki.
- (2) Khomišene e ikemetše ka noši, ebile e swanetše go hloka tlhao, gomme e swanetše go diriša maatla a yona le go phethagatša mešomo ya yona ka ntle le poifo, sepišša goba kgethollo kgahlegong ya go diragatša taolo ya setšhaba ye e šomago gabotse le ka bokgoni le maitshwaro a profeshene a maemo a godimo tirelong ya setšhaba. Khomišene e swanetše go laolwa ke molao wa naga.
  - (3) Ditho tše dingwe tša mmušo, ka magato a semolao le tše dingwe, di swanetše go thuša le go šireletša Khomišene go kgonthišiša go ikemela ka bonoši, go hloka tlhao, tlhompho le go šoma gabotse ga Khomišene. Ga go motho goba setho sa mmušo seo se swanetšego go tsenatsena mešomo ya Khomišene.
  - (4) Maatla le mešomo ya Khomišene ke-
    - (a) go tšwetšapele dikelo le metheo yeo e beilwego karolong ya 195, tirelong ka moka ya setšhaba;
    - (b) go nyakišiša, go hlapetša le go ela mokgatlo le taolo, le ditirišo tša badiredi, tša tirelo ya setšhaba;
    - (c) go šišinya magato a go kgonthišiša phethagatšo e kaone le ya bokgoni tirelong ya setšhaba ka moka;
    - (d) go fa ditaolo tšeo nepo ya tšona e lego go kgonthišiša gore ditshepedišo tša badiredi tše di amago go thwala, tšhutišo, ditlhatlošo le go raka di sepelelana le dikelo le metheo tše di beilwego karolong ya 195;
    - (e) go bega mabapi le ditiro le diphehagatšo tša mešomo ya yona, go akaretšwa

khwetšo efe le efe yeo e ka e dirago, le ditaetšo le keletšo yeo e ka fago, le go beakanyetša kelo go fihla moo e lego gore dikelo le metheo tše di beilwego karolong ya 195 di a latelwa;

- (f) gore ka boyona goba ka morago ga go amogela ngongorego efe goba efe-
  - (i) go nyakišiša le go ela tšhomišo ya ditiro tša bašomi le tša taolo ya setšhaba, le go bega go khuduthamaga ye e amegago le go lekgotlapeamelao;
  - (ii) go nyakišiša dingongorego tša bašomi tirelong tša setšhaba mabapi le ditiro tša semmušo goba ditlogelo, le go digela dithušo tše di swanetšego;
  - (iii) go hlokomela le go nyakišiša go latela tšhomišo ya ditshepedišo ka tirelong ya setšhaba
  - (iv) go eletša ditho tša mmušo wa setšhaba le tša profense mabapi le ditiro tša bašomi tirelong ya setšhaba, go akaretšwa le tšeo di amago go kalatšo, go thwala, tšhutišo, go raka le mabaka a mangwe a mešomo ya bašomi katirelong ya setšhaba.
- (g) go diriša goba go phethagatša maatla a tlaleletšo goba mešomo ye e beilwego ke Molao wa Palamente.

[Temana ya (g) e tlaleleditšwe ka karolo ya 3 ya Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotheo wa 1998.]

- (5) Khomišene e ikarabela go Seboka sa Maloko a Palamente.
- (6) Khomišene e swanetše go bega bonyane gatee ka ngwaga go ya ka karolwana ya (4)(e)-
  - (a) go Seboka sa Maloko a Palamente; le
  - (b) mabapi le ditiro tša yona ka profenseng, go lekgotlapeamelao la profense yeo.
- (7) Khomišene e na le dikomišenare tše di latelago tše 14 tšeo di beilwego ke Mopresidente:
  - (a) Dikomišenare tše hlano tše di beilwego ke Seboka sa Maloko a Palamente go ya ka karolwana ya (8)(a); le
  - (b) Komišenare e tee ka profenseng ye nngwe le ye nngwe yeo e kgethilwego ke Tonakgolo ya profense go ya ka karolwana ya (8)(b).
- (8) (a) Komišenare ye e thwetšwego go ya ka karolwana (7)(a) e swanetše go ba ye-
  - (i) digetšwego ke komiti ya Seboka sa Maloko a Palamente yeo ka tekatekano e bopilwego ke maloko a diphathi ka moka tše di emetšwego ka go Seboka sa Maloko a Palamente; le

- (ii) amogetswe ke Seboka sa Maloko a Palamente ka sephetho se se tšerwego ka thekgo ya bouto ya bontši bja maloko a yona.
- (b) Komišenare ye e kgethilwego ke Tonakgolo ya profense e swanetše go ba-
  - (i) e digetšwe ke komiti ya lekgotlapeamelao ka Moka yeo ka tekatekano e bopilwego ke maloko a diphathi ka moka tše di emetšwego ka go Seboka sa Maloko a Palamente; le
  - (ii) e amogetswe ke Seboka sa Maloko a Palamente ka sephetho se se tšerwego ka thekgo ya bouto ya bontši bja maloko a yona.
- (9) Molao wa Palamente o swanetše go laola tshepedišo ya go thwala ga dikomišenare.
- (10) Komišenare o thwalwa pakatiro ya mengwaga e mehlano, yeo e mpshafatšegago pakatiro e tee fela ya tlaleletšo, gomme e swanetše go ba mosadi goba monna yo e lego -
  - (a) moagi wa Afrika Borwa; gomme
  - (b) motho wa maswanedi wa go a itekanetšego wa tsebo ya, goba maitemogelo a, tshepedišo, taolo goba kabo ya ditirelo tša setšhaba.
- (11) Komišenare a ka tlošwa modiring wa gagwe fela-
  - (a) mabakeng a maitshwara a go se loke, go palelwa ke mošomo goba go hloka tsebo;
  - (b) ge komiti ya Seboka sa Maloko a Palamente e lemogile taba yeo goba ge e le gore komišenare e kgethilwe ke Tonakgolo ya Profense, ke komiti ya lekgotlapeamelao la profense yeo; le
  - (c) go tšea sephetho ke Seboka sa Maloko a Palamente goba lekgotlapeamelao la profense yeo, di laela ka thekgo ya bouto ya maloko a yona gore komišenare yeo e rolwe modiro.
- (12) Mopresidente o swanetše go tloša komišenare yo a amegago ge-
  - (a) komiti ya Seboka sa Maloko a Palamente se tšere sephetho sa gore komišenare yeo e rolwe modiro; goba
  - (b) tsebišo ye e ngwadilwego ke Tonakgolo ya gore lekgotlapeamelao la profense le tšere sephetho sa gore komišenare e rolwe modiro.
- (13) Dikomišenare tše di ukangwego karolwaneng ya (7)(b) di ka diriša maatla le go phethagatša mešomo ya Khomišene diprofenseng tša tšona ka ge go beilwe ke molao wa naga.

Tirelo ya Setšhaba

197. (1) Ka gare ga tshepedišo ya merero ya setšhaba go na le tirelo ya Setšhaba ya Repabliki, yeo e swanetšego go šoma le go bopša go latela molao wa naga, gomme ye e swanetšego go phethagatša ka potego merero ya semolao ya mmušo wa nako yeo.
- (2) Dipeelano le mabaka a thwalo tirelong ya setšhaba di swanetše go laolwa ke molao wa naga. Bašomedi ba swanetšwe ke diphešene tša maleba bjalo ka ge go laolwa ke molao wa naga.
- (3) Ga go na le mošomedi wa setšhaba yo a swanetšego go direlwago sepitša goba a kgethollwa fela ka gore motho yoo o thekga phathi ye itšego ya dipolitiki goba mabaka a yona.
- (4) Mebušo ya diprofense e na le maikarabelo a go kalatša, go thwala, tthatlošo, tšhutišo le go raka maloko a tirelo ya setšhaba ditaolong tša yona go ya ka tlhako ya go swana ya melao le dikelo tše di dirišwago go tirelo ya setšhaba.

KGAOLO YA 11**DITIRELO TŠA TŠHIRELETŠO****Metheotaolo**

198. Metheo ye e latelago e laola tšhireletšo ya setšhaba ya Repabliki:
- Tšhireletšo ya setšhaba e swanetše go bontšha maikemišetšo a MaAfrika Borwa, bjalo ka batho ka sebele le bjalo ka setšhaba, go phela bjalo ka batho bao ba lekanago, ba go phela ka khutšo le kagišo, ba go phela ka ntle le letšhogo le tlhalelelo le go tsoma bophelo bjo bokaone.
  - Maikemišetšo a go phela ka khutšo le kagišo a thibela moagi yo mongwe le yo mongwe wa Afrika Borwa go kgatha tema dithulanong tša marumo, ka nageng ya rena goba ditšhabatšhabeng, ka ntle le ge seo se dumeletšwe ke Molaotheo goba molao wa naga.
  - Tšhireletšo ya setšhaba e swanetše go dirwa go latelwa molao; go akaretšwa le molao wa boditšhabatšhaba.
  - Tšhireletšo ya setšhaba e ka fase ga taolo ya Palamente le khuduthamaga ya setšhaba.

Tlhamo, tlhamo le maitshwaro a ditirelo tša setšhaba

199. (1) Ditirelo tša tšhireletšo tša Repabliki di bopilwe ke lesolo le tee la sešole, tirelo e tee ya sephodisa, le ditirelo dife goba dife tša bohloidi tše di hlomilwego go ya ka Molaotheo.
- Mašole a tšhireletšo ke lesolo le nnoši la bošole ka Repabliking.
  - Ka ntle le ditirelo tša tšhireletšo tše di hlomilwego ke Molaotheo, mekgatlo goba ditirelo tše di itlhamilego di ka hlongwa fela go ya ka molao wa naga.
  - Ditirelo tša tšhireletšo di swanetše go bopša le go laolwa go ya ka molao wa naga.
  - Ditirelo tša tšhireletšo di swanetše go phethagatša, gomme di be di rute le go gapeletša gore maloko a tšona a phethagatše go ya ka Molaotheo le molao, go akaretšwa molaosetlwaedi wa boditšhabatšhaba le dikwano tša boditšhabatšhaba tše di tlamago Repabliki.
  - Ga go leloko lefe goba lefe la tirelo ya tšhireletšo leo le swanetšego go obamela taelo yeo go bonalago e tloga e se molaong.

- (7) Ga go ditirelo tša tšhireletšo goba ba bangwe ba maloko a tšona, di ka, phethagatšong ya mešomo ya tšona-
- kgethollago dikgahlego tša phathi ya dipolitiki yeo e lego molaong go ya ka Molaotheo; goba
  - tša tšwetšapele, ka mokgwa wa go tšea lehlakore, dikgahlego tše itšego tša phathi ya dipolitiki.
- (8) Go diragatša metheo ya ponagatšo le maikarabelo, dikomiti tša palamente tša diphathintši, go hlokomela ditirelo tša tšhireletšo ka tšela yeo e beilwego ke molao wa naga goba melawana le ditaelo tša Palamente.

Tšhireletšo

Mašole a tšhireletšo

200. (1) Mašole a tšhireletšo a swanetše go bopša le go laolwa bjalo ka sešole seo se itshwewego gabotse.
- (2) Maikemišetšomagolo a mašole a tšhireletšo ke go phemela le go šireletša Repabliki, seriti sa mellwane ya yona le batho ba yona go ya ka Molaotheo le metheo ya molao wa boditšhabatšhaba yeo e laolago tšhomišo ya madira.

Maikarabelo a Sepolitiki

201. (1) Leloko la Kabinete le swanetše go rwala maikarabelo a mašole a tšhireletšo.
- (2) Ke Mopresidente fela, bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba yoo a ka dumelelago go šomišwa ga mašole a tšhireletšo-
- ka tšhomišano le tirelo ya maphodisa;
  - tšhireletšong ya Repabliki; goba
  - phethagatšong ya boitlamo bja boditšhabatšhaba.
- (3) Ge mašole a tšhireletšo a šomišetšwa lebaka le lengwe le le lengwe le lego karolwaneng ya (2), Mopresidente o swanetše go tšebiša Palamente ka bonako le gona botlalo ka ga-
- mabaka a go šomišwa ga mašole a tšhireletšo;
  - lefelo lefe goba lefe moo mašole a šomišwago gona;
  - palo ya batho bao ba amegago; le
  - nako yeo go emetšwego gore a tlo šomišwa ka yona.

- (4) Ge Palamente e sa dule mo matšatšing a šupago morago ga go šomišwa ga mašole bjalo ka ge go ukangwe karolwaneng ya (2), Mopresidente o swanetše go tšweletša tshedimošo ye e nyakegago go ya ka karolwana ya (3) go komiti ya maleba ye e hlokometšego taba ye.

Taolo ya Mašole a Tšhireletšo

202. (1) Mopresidente, bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba ke Molaodimogolo wa mašole a tšhireletšo, gomme o swanetše go kgetha Molaodi wa Sešole wa mašole a tšhireletšo.
- (2) Taolo ya mašole a tšhireletšo e swanetše go phethagatšwa go ya ka ditaelo tša leloko la kabinete le le rwelego maikarabelo a tšhireletšo ka tlase ga bolaodi bja Mopresidente.

Maemo a tšhireletšo ya setšhaba

203. (1) Mopresidente, bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba a ka goeletša seemo sa tšhireletšo ya setšhaba, gomme o swanetše go tsebiša Palamente ka bonako le gona ka botlalo ka ga-
- (a) mabaka a kgoeletšo yeo;
  - (b) lefelo lefe goba lefe moo mašole a šomišwago gona; le
  - (c) palo ya batho bao ba amegago.
- (2) Ge Palamente e sa dule nakong yeo maemo a tšhireletšo a goeletšwago, Mopresidente o swanetše go biletša Palamente tulong ye e sego ya mehleng mo matšatšing a a šupago morago ga kgoeletšo.
- (3) Kgoeletšo ya seemo sa tšhireletšo ya setšhaba e a fela ntle le ge go amogetšwe ke Palamente mo matšatšing a šupago morago ga kgoeletšo.

Bongwaledi bja tšhireletšo ya baagi

204. Bongwaledi bja tšhireletšo ya baagi bo swanetše go hlomiwa go ya ka molao wa naga go šoma ka fase ga taolo ya leloko la Kabinete le le rwelego maikarabelo a tšhireletšo.

Maphodisa

Tirelo ya Maphodisa

205. (1) Tirelo ya Setšhaba ya maphodisa e swanetše go hlangwa gore e šome mo makaleng a setšhaba, profense, le moo go lebanego, lekaleng la tikologo la mmušo.
- (2) Molao wa naga o swanetše go beakanya maatla le mediro ya tirelo ya maphodisa gomme o kgontšhe tirelo ya maphodisa go phethagatša maikarabelo a yona ka bokgoni, go lebeleletšwe kudu dinyakwa tša diprofense.
- (3) Maikemišetšo a tirelo ya maphodisa ke go thibela, go lwantšha le go nyakišiša bosenyi, go lota kagišo ya setšhaba, go šireletša le go boloka baagi ba Repabliki le dithoto tša bona le go thekga le go phethagatša molao.

Maikarabelo a sepolitiki

206. (1) Leloko la Kabinete le swanetše go rwala maikarabelo a bophodisa gomme le swanetše go rulaganya molaotshepetšo wa setšhaba wa bophodisa morago ga go rerišana le mebušo ya diprofense go mme le hlokometše dikgahlego le dinyakwa tša diprofense ka ge go laolwa ke khuduthamaga ya profense.
- (2) Molaotshepetšo wa setšhaba wa bophodisa o ka fa peakanyetšo ya melaotshepetšo ya go fapana mabapi le diprofense tša go fapana morago ga go ela hloko dinyakwa tša bophodisa le ditlapele tša diprofense tše.
- (3) Profense ye nngwe le ye nngwe e na le tokelo ya-
- go hlapetša maitshwara a maphodisa;
  - go hlokomela go šoma gabotse le phethagatšo ya bona ka bokgoni, go akaretšwa go amogela dipego tša tirelo ya maphodisa;
  - go tšwetšapele moya wo mobotse gare ga maphodisa le setšhaba;
  - go sekaseka go šoma gabotse ga go ba pepeneneng ga tšhapetšo ya maphodisa;
  - go boledišana le leloko la Kabinete leo le rwelego maikarabelo a tša sephodisa mabapi le bosenyi le sephodisa profenseng.
- (4) Khuduthamaga ya profense e na le maikarabelo a mešomo ya bophodisa-
- ye e e filwego ke kgaolo ye;
  - ye e e filwego go ya ka molao wa naga; le
  - ye e e abetšwego ka go molaotshepetšo wa setšhaba wa bophodisa.

- (5) Gore e tle e kgone go phethagatša mešomo ye e beilwego ka go karolwana ya (3), profense-
  - (a) e ka nyakišiša, goba ya hloma khomišene ya dinyakišišo mabapi le dingongorego dife goba dife tša go šitwa ga maphodisa goba tlhokego ya kgokagano gare ga maphodisa le setšhaba sefe goba sefe ; gomme
  - (b) e swanetše go dira ditigelo go setho sa Kabinete se amanego le bophodisa.
- (6) Ge e amogela ngongorego ye e tšwago go khuduthamaga ya profense, mokgatlo wo o ikemego ka noši wa dingongorego tša maphodisa, o swanetše go nyakišiša bosenyi bjoo bo ukangwago goba molato woo o obilwego ke leloko la tirelo ya maphodisa ka profenseng.
- (7) Molao wa naga o swanetše go beakanyetša tlhako ya go hloma, maatla, mešomo le taolo ya ditirelo tša maphodisa tša bommasepala.
- (8) Komiti ye e hlamilwego ke leloko la Kabinete le maloko a Khuduthamaga tše di nago le maikarabelo a maphodisa e swanetše go thewa go kgonthišiša tlemagano ye e nepagetšego ya tirelo ya maphodisa le tlemagano ye e nepagetšego ka gare ga makala a mmušo.
- (9) Lekgotlapeamelao la profense le ka nyaka gore komišenare wa profense go tšwelela pele ga yona goba ye nngwe le ye nngwe ya dikomiti tša yona go fetola dipotšišo.

Taolo ya Tirelo ya Maphodisa

207. (1) Mopresidente bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba o swanetše go bea monna goba mosadi bjalo ka Komišenare ya Setšhaba wa tirelo ya maphodisa, go laola le go sepediša tirelo ya maphodisa.
- (2) Komišenare ya Setšhaba o swanetše go laola le go sepediša tirelo ya maphodisa go ya ka morero wa setšhaba wa bophodisa le ditaelo tša leloko la Kabinete le le rwelego boikarabelo bja bophodisa.
- (3) Komišenare ya Setšhaba, ka tirišano le khuduthamaga ya profense, o swanetše go kgetha mosadi goba monna go ba Komišenare ya profense yeo, efela ge Komišenare ya Setšhaba le khuduthamaga ya profense di palelwa ke go kwana ga go thwalwa ga Komišenare, leloko la Kabinete leo le rwelego maikarabelo a bophodisa le swanetše go ba motseta gareng ga bao ba amegago.
- (4) Dikomišenare tša diprofense di na le maikarabelo a maphodisa diprofenseng tša tšona-

- (a) bjalo ka ge go beilwe molaong wa naga; le
  - (b) ka maatla a Komišenare ya Setšhaba, go laola le go sepediša tirelo ya maphodisa go ya ka karolwana ya (2).
- (5) Komišenare wa profense o swanetše go bega go lekgotlapeamelao la profense ngwaga ka ngwaga mabapi le bophodisa ka profenseng, gomme o swanetše go romela khopi ya pego go Komišenare ya Setšhaba.
- (6) Ge Komišenare ya profense e se sa tshepša ke khuduthamaga ya profense, khuduthamaga yeo e ka hloma ditshepedišo tša maleba tša go mo tloša goba go mo šutiša, goba go tšea magato a kgalemo, kgahlanong le Komišenare yeo, go ya ka molao wa naga.

Bongwaledi bja maphodisa a baagi

208. Bongwaledi bja maphodisa a baagi bo swanetše go hlomiwa go ya ka molao wa naga go šoma ka fase ga taolo ya leloko la Kabinete le le rwelego maikarabelo bja bophodisa.

Bohlodi

Tihomo le taolo ya ditirelo tša bohlodi

209. (1) Tirelo efe goba efe ya bohlodi, ka ntle le karolo ya bohlodi ya madira a tšhireletšo goba tirelo ya maphodisa, e ka hlongwa fela ke Mopresidente bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba, le gona fela go ya ka molao wa naga.
- (2) Mopresidente bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba o swanetše go be a mosadi goba monna bjalo ka hlogo ya tirelo ya bohlodi yeo e hlomilwego go ya ka karolwana ya (1), ebile o swanetše go rwala maikarabelo a sepolitiki taolong le tšhupetšong ya ditirelo tše, goba go kgopela leloko la Kabinete go rwala maikarabelo ao.

Maatla, mešomo le tlhokomelo

210. Molao wa naga o swanetše go beakanya le go laola maatla le mešomo ya ditirelo tša botseka, go akaretšwa karolo ya mašole a tšhireletšo goba tirelo ya maphodisa, gomme o fe tumelelo ya-

- (a) go kgokaganya ditirelo ka moka tša bohloidi; le
- (b) tlhokomelo ya baagi mabapi le ditirelo ka mohlalobi yo a beilwego ke Mopresidente, bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba, gomme a amogetšwe ke sephetho se se tšerwego ke Seboka sa Maloko a Palamente ka bouto ya bonyane ye e thekgwago ke peditharong ya maloko a yona.

KGAOLO YA 12

BAETAPELE BA SETŠO

Kamogelo

211. (1) Dihlongwa, maemo le bohlokwa bja boetapele bja setšo, go ya ka molaosetlwaedi, di a amogelwa, fela ka taolo ya Molaotheo.
- (2) Pušo ya setšo yeo e latelago molaosetlwaedi, e ka dumelelwa go šoma, fela e swanetše go latela molao wa naga le ditlwaelo, go akaretšwa le go fetolwa goba go phumolwa ga molao woo goba ditlwaelo tšeo.
- (3) Dikgorotshoko di swanetše go šomiša molaosetlwaedi ge fela e le gore molao woo ke wona o šomago tabeng yeo; ka taolo ya Molaotheo le molao wo mongwe le wo mongwe wo o amago molaosetlwaedi.

Tema ya baetapele ba setšo

212. (1) Molao wa naga o ka beakanya tema ya boetapele bja setšo bjalo ka sehlongwa lekaleng la tikologo ditabeng tšeo di amago ditšhaba tša Tikologo.
- (2) Go rera ditaba tšeo di amanago le boetapele bja setšo, tema ya baetapele ba setšo, molaosetlwaedi le ditlwaelo tša ditšhaba tšeo di obamelago lenaneo la molaosetlwaedi-
- (a) molao wa naga goba wa diprofense o ka hloma go theiwa ga mengwako ya baetapele ba setšo; le
- (b) molao wa naga o ka hloma khansele ya baetapele ba setšo.

KGAOLO YA 13**DITŠHELETE****Merero ya Ditšhelete ka Kakaretšo****Sekhwama sa Ditseno sa Setšhaba**

213. (1) Go na le Sekhwama sa Ditseno sa Setšhaba seo ka go sona ditšhelete ka moka tše di amogetšwego ke mmušo wa naga di swanetšego go lefelwa gona, ka ntle le tšhelete yeo e beetšwego ka thoko ka mabaka a Molao wa Palamente.
- (2) Tšhelete e ka ntšhiwa Sekhwameng sa Ditseno sa Setšhaba fela-
- (a) go ya ka tekanyetšo yeo e theilwego Molaong wa Palamente; goba
- (b) bjalo ka tefešothwii yeo e lebanego Sekhwama sa Ditseno sa Setšhaba, ge beakanyeditšwe ka Molaotheong goba Molao wa Palamente.
- (3) Kabelo ya go lekana ya profense go tšwa ditsenong tšeo di kgobokeditšwego setšhabeng ka bophara, ke tefišothwi yeo e lebanego Sekhwama sa Setšhaba sa Ditseno.

[Letšatšikgwedi la go thoma la karolo ya 213: 1 Janaware 1998.]

Dikabelo tša go lekana le dikabo tša ditseno

214. (1) Molao wa Palamente o swanetše go beakanyetša-
- (a) karogano ya go lekana ya ditseno tšeo di kgobokeditšwego setšhabeng ka bophara gare ga makala a mmušo a setšhaba, profense le a tikologo;
- (b) taetšo ya kabelo ya maswanedi ya profense ye nngwe le ye nngwe mo go kabelo ya profense ya ditseno tšeo;
- (c) dikabelo tše dingwe tše itšego tša go ya go diprofense, pušoselegae goba bommasepala go tšwa kabelong ya ditseno go tšwa go mmušo wa setšhaba, le mabaka afe goba afe ao ka ona dikabelo tšeo di ka dirwago.
- (2) Molao woo o ukangwego go karolwana ya (1) o ka dirišwa fela morago ga ge mebušo ya diprofense, dipušoselegae tšeo di ipopilego le Khomišene ya Ditšhelete le Matlole di ile tša rerišwa, le ge ditigelo dife goba dife tša Khomišene di šetše di lekodišitšwe, gomme di hlokomele mabaka a a latelago-

- (a) kgahlego ya setšhaba;
- (b) peakanyetšo efe le efe yeo e swanetšego go dirwa mabapi le sekoloto sa setšhaba le ditlamego tše dingwe tša setšhaba;
- (c) dinyakwa le dikgahlego tša mmušo wa setšhaba, tšeo di laeditšwego go ya ka kelo ye e lebanego;
- (d) nyakego ya go kgonthišiša gore diprofense le bommassepala di kgona go aba ditirelo tša motheo le go phethagatša mešomo yeo di e abetšwego;
- (e) bokgoni le go šomiša matlole gabotse ga diprofense le bommassepala;
- (f) tlhabollo le dinyakwa tše dingwe tša diprofense, dipušoselegae le bommassepala;
- (g) go se lekalekane ka gare le gareng ga diprofense;
- (h) ditlamego tša diprofense le tša bommassepala go ya ka molao wa naga;
- (i) hlokego ya ditekanyetšo tša dišere tša letseno tša tlhola e eme le tše phopholetšegago; le
- (j) nyakego ya matšato mo boikarabelong bja mabaka a tšhoganetšo goba dinyakwa tše dingwe tša lebakanyana, le mabaka a mangwe ao a theilwego godimo ga kelo ya go swana le ye.

[Letšatšikgwedi la go thoma la karolo ya 214: 1 Janaware 1998.]

Ditekanyetšo tša setšhaba, tša diprofense le tša bommassepala

215. (1) Ditekanyetšo tša setšhaba, tša diprofense le tša bommassepala le tshepetšo ya tekanyetšo di swanetše go hlohleletša ponagatšo, maikarabelo, le taolo ye e swanetšego ya ditšhelete tša ekonomi, dikoloto le lefapha la setšhaba.
- (2) Molao wa naga o swanetše go beakanyetša-
- (a) sebopego sa ditekanyetšo tša setšhaba, tša diprofense le tša bommassepala;
  - (b) gore ditekanyetšo tša setšhaba le tša profense di swanetše go begwa neng; le
  - (c) gore ditekanyetšo tša ditšhelete lefapheng le lengwe le le lengwe la mmušo le swanetše go laetša methopo ya ditseno le ka tsela yeo ditshenyegelo tše di šišintšwego di tlogo sepelelana le molao wa naga.
- (3) Ditekanyetšo makaleng a mangwe le a mangwe a mmušo di swanetše go ba le-
- (a) dikakanyetšo tša ditseno le ditshenyegelo, go fapantšhwa gare ga kapetlele le ditshenyegelo tša nako yeo;

- (b) ditšhišinyo tša go lefela tlhaelelo yeo e akanywago lebakeng leo e diregago go lona; le
- (c) taetšo ya maikemišetšo mabapi le go adima le mekgwa e mengwe ya maikarabelo a setšhaba e tla godiša sekoloto sa setšhaba ngwageng wo o latelago.

[Letšatšikgwedi la go thoma la karolo ya 215: 1 Janaware 1998.]

Taolo ya Sešegotlotlo

216. (1) Molao wa naga o swanetše go hloma šešegotlotlo sa setšhaba gomme o laetše dikgato tša go kgonthiša ponagatšo le taolo ya ditshenyagelo lekaleng le lengwe le le lengwe la mmušo, ka go tšweletša-
- (a) mokgwa wo o amogetšwego ka bophara wa go hlakiša;
  - (b) dikaroganyo tša go swana tša ditshenyagelo; le
  - (c) dikelo le maemo a go swana a tša sešegomatlotlo.
- (2) Sešegotlotlo sa setšhaba se swanetše go diriša go latela magato ao a beilwego go ya ka karolwana ya (1), gape se ka thibela phetišetšo ya ditšhelete go ya go lefapha la mmušo ge e le gore lefapha leo la mmušo le ka dira ditlotlo tše šoro tša magato ao.

[Karolwana ya (2) e tšeešwe legato ke karolwana ya 5 (a) ya Molaophetošwa wa Bošupa wa Molaotheo wa 2001.]

- (3) Sephetho sa go thibela phetišetšo ya ditšhelete go ya profenseng go ya ka karolo ya 214 (1)(b) se ka tšewa fela mabakeng ao a beilwego karolwaneng ya (2) le-
- (a) ga sa swanela go thibela phetišetšo ya ditšhelete matšatši a go feta 120; le
  - (b) se ka dirišwa semeetseng fela se tla felelwa ke maatla go tloga letšatši leo se dirilwego ka ntle le ge Palamente e amogela ka go latela tshepedišo yeo e swanago le yeo e hlomilwego go ya ka karolo ya 76(1) mme e beilwe ke melao le ditaello tša mohlakanelwa tša Palamente. Tshepedišo ye e swanetše go phethagala matšatšing a 30 morago ga sephetho sa sešegotlotlo sa setšhaba.

[Karolwana ya (3) e tšeešwe legato ke karolwana ya 5 (b) ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (4) Palamente e ka mpshafatša sephetho sa go thibela phetišetšo ya ditšhelete lebaka le le sa fetego matšatši a 120 ka nako e tee, go latelwa tshepedišo yeo e hlomilwego go ya ka karolwana ya (3).

- (5) Pele Palamente e ka dumelela goba ya tsošološa sephetho sa go thibela phetišetšo ya ditšhelete go ya profenseng-
- Mohlakišikakaretšo o swanetše go begela Palamente; gomme
  - profense e swanetše go fiwa sebaka sa go fetola ditatofatšo kgahlanong le yona, le go tšweletša taba ya yona pele ga komiti.

Borekedi

217. (1) Ge setho sa mmušo makaleng a setšhaba, a profense goba a tikologo goba sehlongwa se sengwe le sengwe se se laeditšwego mo molaong wa naga, se tšea dikontraka tša diphahlo goba tša ditirelo, gona se swanetše go dira bjalo go ya ka tšhepedišo yeo e nago le maswanedi, ya go lekanela, ya ponagatšo, ya phadišano le ya tšheketšo.
- (2) Karolwana ya (1) ga e thibele ditho tša mmušo goba dihlongwa tšeo di ukangwego karolwaneng yeo go diragatša morero wa borekedi wo o beakanyetšago–
- dikarolo tša kgetho mo kabong ya dikontraka; le
  - tšhireletšo goba tšwetšopele ya batho, goba dihlopha tša batho tšeo di hlokišitšwego ke kgethollo ye e sego maswanedi.
- (3) Molao wa naga o swanetše go bea tlhako yeo e lego gore molaotshepetšo wo o ukangwego karolwaneng ya (2) o swanetšego go phethagatšwa.

[Karolwana ya (3) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 6 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

Ditišetšo tša mmušo

218. (1) Mmušo wa setšhaba, mmušo wa profense goba mmasepala o ka tiišetša kadimo ge fela motiišetšwa a latela mabaka afe goba afe ao a beilwego molaong wa naga.
- (2) Molao wa naga wo o ukangwego go karolwana ya (1) o ka dirišwa fela morago ga ge ditigelo tšeo di dirilwego ke Khomišene ya Ditšhelete le Matlotlo di etšwe hloko.
- (3) Ngwaga ka ngwaga, mmušo wo mongwe le wo mongwe o swanetše go phatlalatša pego ka ga ditišetšo tšeo o di filego.

[Letšatšikgwedi la go thoma la karolo ya 218: 1 Janaware 1998]

Meputso ya batho bao ba šomelago setšhaba

219. (1) Molao wa Palamente o swanetše go hloma tlhako ya go beakanyetša-
- meputso, diputseletšo le dikholego tša maloko a Seboka sa Maloko a Palamente, baemedi ba go ya go ile ka Khanseleng ya Setšhaba ya Diprofense, maloko a Kabinete, Batlatsatona, baetapele ba setšo le maloko a dikhansele tše dingwe le tše dingwe tša baetapele ba setšo; le
  - magomo a ka godimo a meputso, diputseletšo goba dikholego tša maloko a lekgotlapeamelao la profense, maloko a Dikhuduthamaga le maloko a Dikhansele tša Bommasepala tša maemo a a fapanego.
- (2) Molao wa naga o swanetše go hloma Khomišene ye e ikemetšego go dira ditigelo mabapi le meputso, diputseletšo le dikholego tše di ukangwego karolwaneng ya (1).
- (3) Palamente e ka fetiša molao wo o ukangwego karolwaneng ya (1), fela morago ga go ela hloko ditigelo tša khomišene ye e theilwego go ya ka karolwana ya (2).
- (4) Khuduthamaga ya setšhaba, khuduthamaga ya profense, mmasepala goba bolaodi bjo bongwe le bjo bongwe bja maswanedi bo ka phethagatša molao wa naga wo o ukangwego karolwaneng ya (1) fela morago ga go ela hloko ditigelo tša khomišene ye e hlomilwego go ya ka karolwana ya (2).
- (5) Molao wa naga o swanetše go hloma ditlhako tše ka tšona o ka beakanyago meputso, diputseletšo le dikholego tša baahlodi, Mošireletši wa Setšhaba, Mohlakišikakaretšo, le maloko a khomišene ye nngwe le ye nngwe tše di beakanyeditšwego ka Molaotheong, go akaretšwa le bolaodi bja kgašo bjo bo ukangwego karolong ya 192.

Khomišene ya Ditšhelete le Matlotlo**Tlhomole mešomo**

220. (1) Go na le Khomišene ya Ditšhelete le Matlotlo ya Repabliking yeo e dirago ditigelo tše di ukangwego Kgaolong ye, goba go lekgotlapeamola la bosetšhaba, go Palamente, makgotlapeamelao a diprofense le bolaodi bjo bongwe le bjo bongwe bjoo bo laetšwego ke molao wa naga.

- (2) Khomišene e ikemetše ka noši gomme e laolwa fela ke Molaotheo le molao, gomme e swanetše go se tšee lehlakore.
- (3) Khomišene e swanetše go šoma go latela Molao wa Palamente gomme, phethagatšong ya mešomo ya yona, e swanetše go hlokomela mabaka ka moka a a lebanego, go akaretšwa ao a lego lenaneong karolong ya 214(2).

Go thwalwa le pakatiro ya maloko

221. (1) Khomišene e bopša ke basadi le banna ba ba latelago bao ba kgethilwego ke Mopresidente bjalo ka hlogo ya khuduthamaga ya setšhaba:
- (a) Modulasetulo le motlatšamodulasetulo;
- (b) batho ba bararo, ka morago ga go rerišana le Ditonakgolo, go tšwa lenaneong leo le thadilwego go ya ka tšhepedišo yeo e beilwego ke molao wa naga;
- (c) batho ba babedi bao ba kgethilwego, ka morago ga go rerišana le pušoselegae, go tšwa lenaneong leo le thadilwego go ya ka tšhepedišo yeo e beilwego ke molao wa naga; le
- (d) batho ba bangwe ba babedi.

[Karolwana ya (1) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 2 ya Molaophetošwa wa Bohlano wa Molaotheo wa 2001.]

- (1A) Molao wa naga wo o ukangwego karolwaneng ya (1) o swanetše go beakanyetša go kgathatema ga-
- (a) Ditonakgolo go thaleng ga lenaneo leo le ukangwego karolwaneng ya (1)(b); le
- (b) pušoselegae ya go šoma gabotse go thaleng ga lenaneo leo le ukangwego karolwaneng ya (1)(c).

[Karolwana ya (1A) e tsentswe ke 7 (b) ya Molaophetošwa wa bošupa wa Molaotheo wa 2001.]

- (2) Maloko a Khomišene a swanetše go ba le bokgoni bjo bo lebanego.
- (3) Maloko a šoma pakatiro yeo e beilwego go ya ka molao wa naga. Mopresidente a ka tloša leloko modirong ka lebaka la go hloka maitshwaro, go palelwa ke mošomo goba go se kgone.

Dipego

222. Khomišene e swanetše go begela Palamente le makgotlapeamelao a profense ka mehla.

Pankakgolo

Tlhommo

223. *The South African Reserve Bank* ke Pankakgolo ya Repabliki gomme e laolwa go ya ka Molao wa Palamente.

Maikemišetšomagolo

224. (1) Maikemišetšomagolo a South African Reserve Bank ke go šireletša maatla a theko ya tšhelete kgahlegong ya kgolo ya ekonomi ye e lekalekanego le ya go ya go ile ka Repabliking.
- (2) *The South African Reserve Bank*, go fihlelela maikemišetšomagolo a yona, e swanetše go phethagatša mešomo ya yona ntle le letšhogo, go rata goba tlhaolo; fela go swanetše go ba le ditherišano tša ka mehla gare ga Panka le leloko la Kabinete le le rwelego maikarabelo a merero ya ditšhelete.

Maatla le mešomo

225. Maatla le mešomo ya *South African Reserve Bank* ke ao ka tlwaelo a dirišwago ke dipanka tša gare, maatla ao le mešomo di swanetšego go laetšwa ke Molao wa Palamente gomme a swanetšego go dirišwa goba go phethagatšwa ka šedi ya mabaka ao a beilwego go latela Molaong woo.

Merero ya Ditšhelete ya Diprofense le ya Tikologo

Sekhwama sa Ditseno tša Profense

226. (1) Go na le Sekhwama sa Ditseno tša Profense ye nngwe le ye nngwe moo ditšhelete ka moka tše di amogetšwego ke mmušo wa profense di swanetšego go bewa ka go sona, ka ntle le tšhelete yeo e beetšwego ka thoko ka mabaka ka Molao wa Palamente.
- (2) Tšhelete e ka ntšhiwa go Sekhwama sa Ditseno tša Profense fela-
- go ya ka tekanyetšo ya Molao wa profense; goba
  - bjalo ka tefišothwii ya Sekhwama sa Ditseno tša Profense, ge seo se beakanyeditšwe ka Molaotheong goba ka Molaong wa profense.

- (3) Ditseno tšeo di abetšwego pušoselegae go tšwa profenseng ka profenseng yeo, go ya ka karolo ya 214(1), ke tefišothwii ya Sekhwama sa Ditseno tša Profense yeo.
- (4) Molao wa naga o ka beakanyetša tlhako yeo ka yona-
  - (a) Molao wa profense o ka, go latela karolwana ya (2)(b), dumelela go ntšha ga tšhelete bjalo ka tefišothwii ya Sekhwama sa Ditseno tša Profense; le
  - (b) ditseno tšeo di abilwego go tloga profenseng go ya go pušoselegae ka profenseng yeo go ya ka karolwana ya (3) di swanetše go lefelwa bommasepala ka profenseng yeo.

[Karolwana ya (4) e tsentšwe ke karolwana ya 8 ya Molaophetošwa wa bošupa wa Molatheo wa 2001.]

[Letšatšikgwedi la go thoma la karolo ya 226: 1 Janaware 1998.]

Methopo ya setšhaba ya go thekga mebušo ya profense le dipušoselegae ka ditšhelete

227. (1) Pušoselegae le profense e nngwe le e nngwe-
- (a) di na le tokelo ya tekano ya dišere tša letseno tše di kgobokeditšwego ke setšhaba gore e tle e kgone go aba ditirelo tša motheo le go phethagatša mešomo yeo e abetšwego; gomme
  - (b) di ka amogela dikabelo tše dingwe go tšwa ditsenong tša mmušong wa setšhaba, ka mabaka goba ka ntle le mabaka.
- (2) Ditseno tša tlaleletšo tše di kgobokeditšwego ke diprofense goba bommasepala ga di a swanela go ntšhiwa karolong ya tšona ya ditseno yeo e kgobokeditšwego ke setšhaba, goba go tšwa dikabelong tše dingwe tše di filwego go tšwa go ditseno tša mmušo wa setšhaba. Ka yona tsela yeo ga go tlamego ka thokong ya mmušo wa setšhaba go bušetša profense, goba bommasepala, tšeo di sa kgonego go kgoboketša ditšhelete tša go lekana le tekano ya tšona matlotlong le metšhelelong.
- (3) Karolo ya go lekana ya profense ya ditseno tše di kgobokeditšwego ke setšhaba e swanetše go fetišetšwa go profense ka ntle le tikatiko le gona ka ntle le phokotšo, ka ntle le ge phetišetšo yeo e thibetšwe go ya ka dipeelano tša karolo 216.
  - (4) Profense e swanetše go iphatela methopo efe goba efe yeo e tsomago, go ya ka ditlhagišo tša molaotheo wa profense ya wona, tšeo e lego tlaleletšo go dinyakwa tša yona tšeo di ukangwego ka Molaotheong.

[Letšatšikgwedi la go thoma la karolo ya 227: 1 Janaware 1998.]

Metšhelo ya Profense

228. (1) Lekgotlapeamelao la profense le ka bea-
- metšhelo, makgetho le metšhelo ya dithoto sebakeng sa motšhelo wa ditseno, motšhelo wa dithoto, motšhelo wa theko, metšhelo ya ditsha goba motšhelo wa ditšwantle; le
  - ditefišo tša go lekana dikelong tša motšhelo, lekgetho goba motšhelo wa dithoto, tšeo di beilwego ke molao wa naga, sebakeng sa metšhelo ya mekgatlo ya ditseno, metšhelo ya theko, metšhelo ya ditsha goba metšhelo ya ditšwantle.

[Temana ya (b) e tšeešwe legato ke karolwana ya 9 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (2) Maatla a lekgotlapeamelao la profense a go bea metšhelo, makgetho, metšhelo ya dithoto le metšhelokoketšo-
- ga a swanela go dirišwa ka tsela yeo e lego ka botšona le gona ka mo go sa kwalego di tshwenyana le merero ya ekonomi, le ditiro tša ekonomi tša setšhaba ka ntle ga mellwane ya profense yeo goba tšhitišo ya tšhepedišo ya dithoto ya setšhaba, ditirelo, kapetlele goba modiro; gomme
  - e swanetše go laolwa go ya ka Molao wa Palamente, woo o ka dirišwago fela morago ga ditigelo tša Khomišene ya Ditšhelete le Metšhelo di etšwe hloko.

[Letšatšikgwedi la go thoma la karolo ya 228: 1 Janaware 1998.]

Maatla le mešomo ya mmasepala metšhelong

229. (1) Go ya ka dikarolwana tša (2), (3) le (4), mmasepala o ka bea-
- metšhelo ya dithoto le ditefokoketšo godimo ga ditefo tša ditirelo tše di abjago ke goba legatong la mmasepala; le
  - ge o dumeletšwe ke molao wa naga, metšhelo ye mengwe, metšhelwana le metšhelo ya dithoto ye e swanetšego mmušogae goba karolong ya mmušogae woo mmušotikologo woo o lego ka fase ga wona, eupša ga go mmasepala wo o ka tšhedišago metšhelo wa ditseno, motšhelo wa theko, motšhelokokaretšo wa thekišo goba motšhelo wa ditšwantle.
- (2) Maatla a mmasepala a go bea metšhelo ya dithoto, metšhelokoketšo ya ditefo tša ditirelo tše di abjago ke goba legatong la mmasepala, goba metšhelo e mengwe le makgetho goba metšhelo ya dithoto-

- (a) ga a swanela go dirišwa ka tsela yeo e amago ditswammeling le ka mona, merero ya ekonomi ya setšhaba, ditiro tša ekonomi ka ntle ga mellwane ya mmasepala, goba tshepetšo ya setšhaba ya dithoto, ditirelo, kapetlele goba mošomo; le
- (b) a ka laolwa ka molao wa naga.
- (3) Ge bommasepala ba babedi ba na le maatla a go swana a motšhelo le mešomo mabapi le tikologo e tee, karoganyo ye maswanedi ya maatla le mehola yeo e swanetše go dirwa go ya ka molao wa setšhaba. Karoganyo ye e ka dirwa fela morago ga go ela hloko bonnyane, dikelo tše di latelago:
- (a) Tlhokego ya go latela metheo ya maleba ya metšhelo.
- (b) Maatla le mešomo ye e phethagatšwago ke mmasepala wo mongwe le wo mongwe.
- (c) Maatla a metšhelo a mmasepala o mongwe le o mongwe.
- (d) Go kgona le go šoma gabotse ga go kgoboketša metšhelo, metšhelwana le metšhelo ya dithoto; le.
- (e) Tekatekano.
- (4) Ga go seo se thibelago kabelano ya ditseno tše di kgobokeditšwego go ya ka karolo ye gare ga bommasepala bao ba nago le maatla le mešomo ya metšhelo ka tikologong e tee.
- (5) Molao wa naga wo o ukangwego mo karolong ye o ka dirišwa fela morago ga ge pušoselegae le Khomišene ya Ditšhelete le Metšhelo di rerišitšwe le ge ditigelo dife goba dife tša Khomišene di etšwe hloko.

[Letšatšikgwedi la go thoma la karolo ya 229: 1 Janaware 1998.]

Dikadimo tša Profense

230. (1) Profense e ka dira dikadimo tša kapetlele goba tša ditshenyegelo tša nako yeo go ya ka molao wa naga, efela dikadimo tša tshenyegelo ya nako yeo di ka dirwa fela ge go hlokega mabakeng a go ikhola ngwageng wa ditšhelete; le go
- (2) Molao wa naga wo o ukangwego karolwaneng ya (1) o ka dirišwa fela morago ga ge ditigelo tše itšego Khomišene ya Ditšhelete le Metšhelo di etšwe hloko.

[Karolo ya 230 e tšeetšwe legato ke karolwana ya 10 ya Molaophetošwa wa bošupa wa Molaotheo wa 2001.]

Dikadimo tša Mmasepala

- 230A. (1) Khansele ya Mmasepala e ka, go ya ka molao wa naga-
- (a) adima ditšhelete tša kapetlele goba ditshenyegelo tša nako yeo tša mmasepala, efela dikadimo tša tshenyegelo ya nako yeo di ka dirwa fela ge go hlokega mabakeng a go ikhola ngwageng wa ditšhelete; le go
  - (b) itlama le go tlama Khansele ya ka moso tirišong ya maatla a yona a go bea melao le a khuduthamaga go dira dikadimo goba go dira dipeeletšo tša mmasepala.
- (2) Molao wa naga woo o ukangwego karolwaneng ya (1) o ka dirišwa fela morago ga ge ditigelo tše itšego tša Khomišene ya Ditšhelete le Metshele di šetše di etšwe hloko.

[Karolo ya 230A e tsentšwe ke karolwana ya 10 Molaophetošwa wa bošupa wa Molaotheo wa 2001.]

KGAOLO YA 14

DITLHAGIŠOKAKARETŠO

Molao wa Ditšhabatšhaba

Dikwano tša ditšhabatšhaba

231. (1) Ditherišano le go saena ga dikwano ka moka tša ditšhabatšhaba ke maikarabelo a khuduthamaga ya setšhaba.
- (2) Kwano ya ditšhabatšhaba e tlama Repabliki fela morago ga ge e amogetšwe ka sephetho ka bobedi Seboka sa Maloko a Palamente le ka go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, ka ntle le ge e le kwano yeo e ukangwego mo go karolwana ya (3).
- (3) Kwano ya ditšhabatšhaba ya mohuta wa teknikhale, ya taolo goba ya phethiši, goba kwano yeo e sa nyakego kamogelo goba tumelelo, ye e tsenetšwego ke khuduthamaga ya setšhaba, e tlama Repabliki ka ntle le kamogelo ya Seboka sa Maloko a Palamente le Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, e fela o swanetše go begwa ka Sebokeng sa Maloko a Palamente le ka Khanseleng mo nakong ye e kwalago.
- (4) Kwano efe goba efe ya ditšhabatšhaba e fetoga molao Repabliking ge e dirilwe molao go ya ka molao wa naga; efela pegelo ye e iphethagatšago ya kwano yeo e šetšego e amogetšwe ke Palamente ke molao mo Repabliking ka ntle le ge pegelo yeo e le kgahlanong le Molaotheo goba Molao wa Palamente.
- (5) Repabliki e tlama ke dikwano tša ditšhabatšhaba tšeo di bego di e tlama nakong ya ge Molaotheo wo o thoma go šoma.

Molaosetlwaedi wa ditšhabatšhaba

232. Molaosetlwaedi wa ditšhabatšhaba ke molao mo Repabliking ka ntle le ge o sa sepelelane le Molaotheo goba Molao wa Palamente.

Tirišo ya molao wa ditšhabatšhaba

233. Ge e hlatholla molao ofe goba ofe, kgorotshoko ye nngwe le ye nngwe e swanetše go sekamela tlhathollong efe goba efe ye e kwalago ya go sepelelana le molao wa ditšhabatšhaba go feta tlhathollo yeo e sa sepelelanego le molao wa ditšhabatšhaba.

Ditaba tše dingwe

Melaokakanywa ya Ditokelo

234. Gore go tle go tlišetšwe seemo sa temokrasi se se hlomilwego ke Molaotheo wo, Palamente e ka amogela Melaokakanywa ya Ditokelo yeo e sepelelanago le dipeakanyetšo tša Molaotheo.

Boipopo

235. Tokelo ya batho ba Afrika Borwa ka bophara mo go ipopeng bjalo ka ge e laeditšwe ka go Molaotheo, ga e gafele ka thoko, ka gare ga tlhako ya tokelo ye, kamogelo ya kgopolo ya boipopo ya setšhaba sefe goba sefe seo se aroganago setšo se tee le bohwa bja polelo, ka gare ga naga ya Repabliki goba ka tsela ye nngwe, yeo e laetšwago ke molao wa naga.

Thekgo ya ditšhelete go diphathi tša dipolitiki

236. Go godiša temokrasi ya diphathintši, molao wa naga o swanetše go beakanyetša thekgo ya ditšhelete ya diphathi tša dipolitiki tšeo di kgathago tema makgotlapeamelaong a setšhaba le a diprofense ka tsela ya go lekana le ya tekatekano.

Phethagatšo ya ditshwanelo ka mafolofolo

237. Ditshwanelo ka moka tša Molaotheo di swanetše go phethagatšwa ka mafolofolo le gona ka ntle le tiego.

Boemedi le boromedi

238. Setho sa mmušo sa khuduthamaga lekaleng le lengwe le le lengwe la mmušo se ka-
- laela maatla goba mošomo ofe goba ofe wo o tlogo šomišwa goba go phethagatšwa go ya ka molao go setho sefe goba sefe sa khuduthamaga, ge fela kgafelo yeo e sepelelana le molao woo go ya ka wona maatla a dirišwago goba mošomo wo diragatšwago; goba
  - go šomiša maatla afe goba afe goba go phethagatša mošomo ofe goba ofe wa setho sefe goba sefe sa khuduthamaga maamong a boemedi goba boromedi.

Ditlhalošo

239. Ka Molaotheong, ka ntle le ge dikagare di laetša ka tsela e nngwe-
“molao wa setšhaba” o akaretša-
 (a) melawana ya ka fase ye e dirilwego go ya ka Molao wa Palamente; le
 (b) molao wo o bego o šoma ge Molaotheo o thoma go šoma mme o dirišwago ke mmušo wa naga;
- “setho sa mmušo”** se ra gore-
 (a) kgoro efe goba efe ya mmušo, goba taolo mo lekaleng la mmušo la setšhaba, profense goba tikologo; goba
 (b) mokgatlo ofe goba ofe goba sehlongwa-
 (i) seo se phethagatšago maatla goba mošomo go ya ka Molaotheo goba molaotheo wa profense; goba
 (ii) seo se šomišago maatla a setšhaba goba se phethagatšago mošomo wa setšhaba go latela molao o mongwe le o mongwe, eupša o sa akaretše kgorotsheko goba mohlankedi wa tša semolao;
- “molao wa profense”** o akaretša-
 (a) melawana ya ka fase ye e dirilwego go ya ka Molao wa profense; le
 (b) molao wo o bego o šoma ge Molaotheo o thoma go šoma mme o dirišwago ke mmušo wa naga;

Diphapano magareng ga dingwalwa tša go fapana

240. Ge go na le phapano magareng ga dingwalwa tša Molaotheo, gona sengwalwa sa Seisimane se tla šoma.

Dithulaganyo tša nakwana

241. Šetulo 6 e šoma phetišetšong go maemo a mafsa a molaotheo ao a hlomilwego ke Molaotheo wo, le taba efe goba efe ye e amanago le phetišetšo yeo.

Go phumulwa ga melao

242. Melao yeo e ukangwego go Šetulo 7 e phumotšwe, go šeditšwe karolo ya 243 le Šetulo 6.

Thaetlelekopana le go thoma

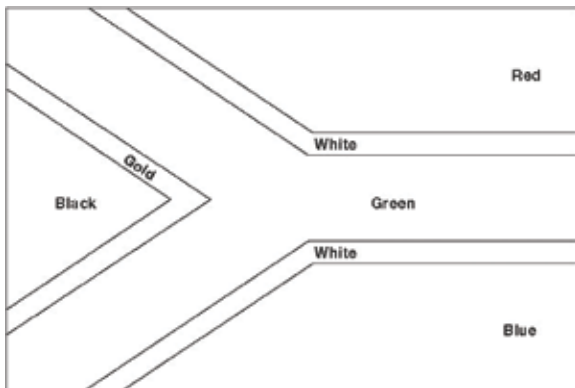
243. (1) Molao wo o bitšwa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, wa 1996, gomme o thoma go šoma ka bonako ge letšatšikgwedi leo le beilweng ke Mopresidente ka kgoeletšo, fela e sego letšatšikgwedi la morago ga la 1 Julae 1997.
- (2) Mopresidente a ka bea matšatšikgwedi a go fapana pele ga ge letšatšikgwedi leo le ukangwego karolwaneng ya (1) go ya ka ditlhagišo tša go fapana tša Molaotheo.
- (3) Ka ntle ga ge dikagare di laetša ka tsela e nngwe, tšhupetšo tlhagišong ya Molaotheo mabapi le nako yeo Molaotheo o thomilego go šoma e swanetše go hlalošwa bjalo ka tšhupetšo ya nako yeo tlhagišo yeo e thomilego go šoma ka yona.
- (4) Ge letšatšikgwedi la go fapana le beilwe mabapi le tlhagišo efe goba efe ya Molaotheo go ya ka karolwana ya (2), peakanyetšo ye nngwe le ye nngwe yeo e lebanego nayo ya Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1993 (Molao wa 200 wa 1993), yeo e ukangwego mo kgoeletšong, e phumotšwe go thoma lona letšatšikgweding leo.
- (5) Dikarolo tša 213, 214, 215, 216, 218, 226, 227, 228, 229 le 230 di tsena tirišong ka la 1 Janaware 1998, eupša se ga se thibe le go tsentšhwa ga molao wo o holofetšweng mo go tše dingwe le tše dingwe tša dipeakanyetšo tše pele ga letšatšikgwedi leo. Go fihla mo letšatšikgweding leo, ditlhagišo tše dingwe le tše dingwe tšeo di swanago le tše le tšeo di swanago ka sewelo le ditlhagišo tša Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, wa 1993, di dula di le tirišong.

ŠETULO 1

FOLAGA YA SETŠHABA

- (1) Folaga ya setšhaba e khutlonnethwii ka sebopego; botelele bja yona bo feta bophara gatee le seripagare.
- (2) Mebala ya yona ke boso, gauta, botalamorogo, bošweu, bohwiwidu bja tšhilisi, le botalalerata.
- (3) E na le mokgako wa o motalamorogo wa sebopego sa Y woo bophara bja wona bo fetwago ke folaga ka teehlanong. Methaladi ya gare ya mokgako e thoma dikhutlong tša godimo le tša ka tlase kgauswi le kota ya folaga, ya hlakana gare ga folaga, gomme ya tšwelela ka go rapama go leba bogareng bja seripa seo se se nago selo.
- (4) Mokgako wo motalamorogo o rumilwe ka godimo le ka fase ka bošweu, gomme go ya mafelelong a kota ya folaga e kgakilwe ka gauta. Mokgako wo mongwe le wo mongwe o fetwa ke bophara bja folaga ka tee-lesomehlanong.
- (5) Khutlotharo ya kgauswi le kota ya folaga ke ye ntsho.
- (6) Mokgako wa go rapama wa ka godimo ke wa bohwiwidu bja tšhilisi gomme wa ka tlase wa go rapama ke wa botalalerata. Mokgako wo mongwe wo mongwe ke teetharong ya bophara bja folaga.

Šetulo 1

Black = Ntsho

Gold = Gauta

White = Tšhweu

Green = Talamorogo

Red = Khubedu

Blue = Talalerata

ŠETULO 1A

MAFELO AO DIPROFENSE DI HWETŠAGALAGO GO WONA

[Šetulo 1A e tsentšwe ke karolo 4 ya Molaophetošo wa Bolesompedi wa Molaotheo wa 2005 mme ya fetošwa ka karolo 1 ya 2007 gape le ka ya Molaophetošwa wa Bolesometsela wa Molaotheo wa 2009.]

Profense ya Kapa Bohlabela

[Kgaoganyo ya Profense ya Kapa Bodikela e emelwa ke ya Molaophetošwa wa Bolesometharo wa Molaotheo wa 2007.]

Mmepe wa 3 wa Šetulo ya 1 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 6 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 7 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 8 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 9 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 10 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 11 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Profense ya Freistata

Mmepe wa 12 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 13 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 14 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 15 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 16 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Profense ya Gauteng

[Kgaoganyo ya Profense ya Gauteng e fetolwa ke Molaophetošwa wa Bolesometsela wa Molaotheo wa 2009.]

Mmepe wa 4 ka go Tsebišo 1490 ya 2008

[Tšhupetšo go Mmepe wa 4 e emelwa ke karolo 1(a) Molaophetošwa wa Bolesometsela wa Molaotheo wa 2009.]

Mmepe wa 17 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 18 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 19 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 20 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 21 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Profense ya KwaZulu-Natal

[Kgaoganyo ya Profense ya Leboa-Bodikela e emelwa ke Molaophetošwa wa Bolesometharo wa Molaotheo wa 2007]

Mmepe wa 22 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 23 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 24 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 25 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 26 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 27 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 28 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 29 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 30 wa Šetulo 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 31 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 32 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Profense ya Limpopo

Mmepe wa 33 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 34 wa Šetulo 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 35 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 36 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 37 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Profense ya Mpumalanga

Mmepe wa 38 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 39 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005
Mmepe wa 40 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo 1998 ya 2005

Profense ya Kapa Leboa

Mmepe wa 41 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 42 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 43 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 44 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 45 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Profense ya Leboa Bodikela

[Kgaoganyo ya Profense ya Leboa-Bodikela e fetolwa ke Molaophetošwa wa Bolesometshele wa Molaotheo wa 2009.]

Mmepe wa 5 ka go Tsebišo 1490 ya 2008

[Tšhupetšo go Mmepe 5 wo emetšego ke karolo 1(b) ya Molaophetošo wa Bolesometshele wa Molaotheo wa 2009.]

Mmepe wa 46 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 47 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 48 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Profense ya Kapa Bodikela

Mmepe wa 49 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 50 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 51 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 52 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 53 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

Mmepe wa 54 wa Šetulo ya 2 go Tsebišo ya 1998 ya 2005

ŠETULO 2

DIKANO LE MAITLAMO A MMAKGONTHE

[Šetulo 2 e fetošitšwe ke karolwana ya 2 ya Molaophetošo wa Mathomo ya Molaotho wa 1997 (Seisemane fela) gape e tšeešwe legato ke karolwana ya 18 ya Molaophetošo wa Botshela ya Molaotho wa 2001.]

Kano goba boitlamo bja mmakgonthe bja Mopresidente le Mopresidente wa Motšwaoswere

1. Mopresidente, goba Mopresidente wa Motšwaoswere, pele ga Moahlodimogolo, goba pele ga moahlodi o mongwe yoo a rometšwego ke Moahlodimogolo, o swanetše go ikana/go itlama ka tsela ye e latelago:

Pele ga mang le mang yo a kgobakanego mo, e bile ke kwešiša bohlokwa bja maikarabelo ao ke a tšeago a go ba Mopresidente/Mopresidente wa motšwaoswere wa Repabliki ya Afrika Borwa, Nna, A.B., ke ikana/itlama ka mmakgonthe gore ke tla botegela Repabliki ya Afrika Borwa, gomme ke tla obamela, ka sekegela, ka lota Molaotho le melao e mengwe ka moka ya Repabliki; gomme ka mmakgonthe le ka boikokobetšo ke tshepiša gore ka dinako tšohle ke tla-

- tšwetšapele tšohle tšeo di tlogo godiša Repabliki, mme ka lwantšha tšohle tšeo di ka e kwešago bohloko;
- šireletša le go tšwetšapele ditokelo tša Maafrika Borwa ka moka;
- phetha mešomo ya ka ka maatla a ka moka, le ka bokgoni bjaka ka moka, gomme ke tla dira tšeo ka go šomiša tsebo le bokgoni bja ka, ka dira tšeo letswalo la ka le dumelelanago natšo;
- dira toka go bohle; gomme
- ka ineela go tliša boitekanelo go Repabliki le go batho ka moka ba yona (Lebakeng la kano: Ka bjalo Modimo Nthuše.)

Kano goba boitlamo bja mmakgonthe bja Motlatšamopresidente

2. Motlatšamopresidente, pele ga Moahlodimogolo, goba pele ga moahlodi o mongwe yoo a rometšwego ke Moahlodimogolo, o swanetše go ikana/go itlama ka tsela ye e latelago:

Pele ga mang le mang yo a kgobakanego mo, e bile ke kwešiša bohlokwa bja maikarabelo ao ke a tšeago a go ba Mopresidente/Mopresidente wa motšwaoswere wa Repabliki ya Afrika Borwa, Nna, A.B., ke ikana/itlama ka mmakgonthe gore ke tla botegela Repabliki ya Afrika-Borwa, gomme ke tla obamela, ka sekegela, ka lota Molaotheo le melao e mengwe ka moka ya Repabliki; gomme ka mmakgonthe le ka boikokobetšo ke tshepiša gore ka dinako tšohle ke tla-

- tšwetšapele tšohle tšeo di tlogo godiša Repabliki, mme ka lwantšha tšohle tšeo di ka e kwešago bohloko;
- go ba moeletši wa mmakgonthe le wa go botega;
- phetha mešomo ya ka ka maatla a ka moka, le ka bokgoni bjaka moka, gomme ke tla dira tšeo ka go šomiša tsebo le bokgoni bja ka, ka dira tšeo letswalo la ka le dumelelanago natšo;
- dira toka go bohle; gomme
- ka ineela go tliša boitekanelo go Repabliki le go batho ka moka ba yona

(Lebakeng la kano: Ka bjalo Modimo Nthuše.)

Kano goba boitlamo bja mmakgonthe bja Ditona le Batlatšatona

3. Tona ye nngwe le ye nngwe le Motlatšatona, pele ga Moahlodimogolo, goba pele ga moahlodi yo a rometšwego ke Moahlodimogolo, o swanetše go ikana/go itlama ka tsela ye e latelago:

Nna, A.B., ke ikana/itlama ka mmakgonthe gore ke tla botegela Repabliki ya Afrika Borwa, gomme ke tla obamela, ka sekegela, ka lota Molaotheo le melao e mengwe ka moka ya Repabliki; ke ikana gore ke tla phethagatša mešomo ya ka bjalo ka Tona/Motlatšatona ka tlhomphe le seriti; ke tla ba moeletši wa nnete le potego; nka se utolle phatlalatša goba ka tharedi taba efe goba efe yeo ke e filwego; le go phetha mešomo ya maemo a ka mafolofolo le ka bokgoni bja ka moka.

(Lebakeng la kano: Ka bjalo Modimo Nthuše.)

Kano goba boitlamo bja mmakgonthe bja maloko a Seboka sa Maloko a Palamente, Baemedi ba go ya go ile ba Khansele ya Setšhaba ya Diprofense le maloko a makgotlapeamelao a diprofense

4. (1) Maloko a Seboka sa Maloko a Palamente, Baemedi ba go ya go ile ba Khansele ya Setšhaba ya Diprofense le maloko a makgotlapeamelao a diprofense, pele ga Moahlodimogolo, goba pele ga moahlodi yo a rometšwego ke Moahlodimogolo, ba swanetše go ikana/go itlama ka tsela ye e latelago:
Nna, A.B., ke ikana/itlama ka mmakgonthe gore ke tla botegela Repabliki ya Afrika Borwa, gomme ke tla obamela, ka sekegela, ka lota Molaotheo le melao e mengwe ka moka ya Repabliki; ke ikana ka mmakgonthe gore ke tla phethagatša mešomo ya ka bjalo ka leloko la Seboka sa Maloko a Palamente/leloko la go ya go ile la Khansele ya Setšhaba ya Diprofense/ leloko la lekgotlapeamelao la profense ya Temokrasi ya Molaotheo ka bokgoni bja ka moka.
(Lebakeng la kano: Ka bjalo Modimo Nthuše.)
- (2) Batho bao ba tlatšago dikgoba tše di tšweletšego ka go Seboka sa Maloko a Palamente, boemeding bja go ya go ile bja Khansele ya Setšhaba ya Diprofense goba lekgotlapeamelao la profense ba ikana/itlama go ya ka karolwana ya
(1) pele ga modulasetulo wa Seboka sa Maloko a Palamente, Khansele goba lekgotlapeamelao.

Kano goba boitlamo bja mmakgonthe bja Ditonakgolo, Ditonakgolo tša Motšwaoswere le maloko a Khuduthamaga ya profense

5. Tonakgolo goba Tonakgolo ya Motšwaoswere le maloko a Khuduthamaga ya profense, pele ga Moahlodimogolo, goba pele ga moahlodi yo a rometšwego ke Moahlodimogolo, o swanetše go ikana/go itlama ka tsela ye e latelago:
Nna, A.B., ke ikana/itlama ka mmakgonthe gore ke tla botegela Repabliki ya Afrika Borwa, gomme ke tla obamela, ka sekegela, ka lota Molaotheo le melao e mengwe ka moka ya Repabliki; ke ikana gore ke tla phethagatša mešomo ya ka bjalo ka Tonakgolo/Tonakgolo ya Motšwaoswere/ leloko la khuduthamaga ya profense ka tihompho le seriti; ke tla ba moeletši wa nnete le potego; nka se utolle phatlalatša goba ka tharedi taba efe goba efe yeo ke e filwego; le go phetha mešomo ya maemo a ka mafolofolo le ka bokgoni bja ka moka.
(Lebakeng la kano: Ka bjalo Modimo Nthuše.)

Kano goba boitlamo bja mmakgonthe bja Bahlankedi ba Toka

6. (1) Moahlodi yo mongwe le yo mongwe goba moahlodi wa motšwaoswere, pele ga Moahlodimogolo, goba pele ga moahlodi yo a rometšwego ke Moahlodimogolo, o swanetše go ikana/go itlama ka tsela ye e latelago:
Nna, A.B., ke ikana/itlama ka mmakgonthe gore, bjalo ka Moahlodi wa Kgorotsheko ya Molaotheo/Kgorokgolo ya Tsheko ya Boipiletšo/ Kgorokgolo ya Tsheko/ Kgorotsheko ya EF, ke tla botegela Repabliki ya Afrika-Borwa mme ke tla latela le go šireletša Molaotheo; le tokelo tša botho tše di bitietšwego ka go wona, gomme ke tla šomiša toka go batho bohle ka go swana, ke se na letšhogo, go kgetholla goba mona, go ya ka Molaotheo le Molao.
(Lebakeng la kano: Ka bjalo Modimo Nthuše.)
- (2) Motho yo a beilwego maamong a Moahlodimogolo efela e se moahlodi ka nako yeo a bewago maamong a gagwe o swanetše go ikana/itlama pele ga Motlatšamoahlodimogolo, goba ge moahlodi yoo a se gona, moahlodi wa go latela wa maemo a godimodimo wa Kgorotsheko ya Molaotheo yo a lego gona.
- (3) Bahlankedi ba toka, le bahlankedi ba motšwaoswere ba toka, bao e sego baahlodi, ba swanetše go ikana/itlama go ya ka molao wa naga.

ŠETULO 3

DITSHEDIŠO TŠA DIKGETHO

[Šetulo 3 e tšeešwe legato ke karolwana ya 2 ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 1999, karolwana ya 19 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001 le karolwana ya 3 ya Molaophetošwa wa Molaotheo wa 2002.]

Karolo ya A -

Ditshepedišo tša go kgetha Bahlankedi ba Molaotheo

Tirišo

1. Tshepedišo ye e beilwego Šetulong ye e šoma nakong ye e nngwe le ye nngwe ge-
  - (a) Seboka sa Maloko a Palamente e kopana go tlo kgetha Mopresidente, goba Spikara goba Motlatšaspikara wa Seboka sa Maloko a Palamente;
  - (b) Khansele ya Setšhaba ya Diprofense e kopana go kgetha Modulasetulo goba Motlatšamodulasetulo wa yona; goba ge
  - (c) lekgotlapeamelao la profense le kopana go tlo kgetha Tonakgolo ya Profense goba Spikara goba Motlatšaspikara wa lekgotlatheramelao.

Go kgetha

2. Motho yoo a swerego marapo mo kopanong ye e angwago ke Šetulo ye o swanetše go goeletša gore go kgethwe bonkgetheng kopanong yeo.

Dinyakwa tša molao

3. (1) Kgetho e swanetše go dirwa foromong yeo e hlamilwego go ya ka melawana yeo e ukangwego go temana ya 9.
  - (2) Foromo ye go yona go dirilwego kgetho e swanetše go saenwa-
    - (a) ke maloko a mabedi a Seboka sa Maloko a Palamente, ge go swanetše go kgethwa goba Spikara goba Motlatšaspikara wa Seboka sa Maloko a Palamente;

- (b) legatong la baemedi ba diprofense tše pedi, ge Modulasetulo goba Motlatšamodulasetulo wa Khansele ya Setšhaba ya Diprofense a swanetše go kgethwa; goba
  - (c) ke maloko a mabedi a lekgotlapeamelao leo, ge go swanetše go kgethwa Tonakgolo ya Profense goba Spikara goba Motlatšaspikara wa lekgotlapeamelao.
- (3) Motho yo a kgethilwego o swanetše go laetša kamogelo ya kgetho ka go saena foromo ya kgetho goba ka go ngwala ka tsela ye nngwe le ye nngwe ya kamogelo.

Tsebišo ya maina a bonkgetheng

4. Mo kopanong yeo e angwago ke Šetulo ye, Modulasetulo o swanetše go tsebiša maina a batho bao ba ilego ba kgethwa go ba bonkgetheng, efela ga a swanela go dumelela ngangišano ye itšego.

Nkgetheng o tee

5. Ge go kgethilwe nkgetheng o tee fela, modulasetulo o swanetše go bega motho yoo gore ke yena a kgethilwego.

Tshepedišo ya go kgetha

6. Ge go kgethilwe go feta nkgetheng o tee-
- (a) bouto e swanetše go dirwa sephiring kopanong yeo;
  - (b) leloko le lengwe le le lengwe leo le lego gona, goba ge e le kopano ya Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, profense ye nngwe le ye nngwe yeo e emetšwego ka kopanong, e ka bouta gatee; gomme
  - (c) modulasetulo o swanetše go tsebiša nkgetheng yoo a hweditšego dibouto tše dintši go feta tša ba bangwe gore ke yena yo a kgethilwego.

Tsela ya go ntšha

7. (1) Ge go se na nkgetheng yoo a hweditšego dibouto tša go feta tša ba bangwe, nkgetheng yoo a nago le dibouto tše dinnyane go fetwa ke tša ba bangwe o swanetše go tlošwa, gomme go boutwe gape go ya ka karolo 6. Tshepedišo ye e swanetše go bušetšwa go fihla go na le nkgetheng yo a hwetšago dibouto tša go feta tša ba bangwe.

- (2) Ge go šomišwa seka-temana ya (1), gomme go na le bonkgetheng ba babedi goba go feta bao ba nago le dibouto tše dinnyane motho ka o tee ka o tee, go swanetše go swarwa bouto ye nngwe mabapi le bonkgetheng bao, e fele e bušeletšwa go fihlela go tšweletše gore ke nkgetheng ofe yo a swanetšego go ntšhiwa.

Dikopano tše dingwe gape

8. (1) Ge go kgethilwe fela bonkgetheng ba babedi, goba ge go šetše bonkgetheng ba babedi morago ga go ntšhiwa ga ba bangwe, gomme bonkgetheng bao ba babedi ba hwetša palo ya dibouto tša go lekana, gona kopano ye nngwe e swanetše go swarwa magareng a matšatši a šupa lefelong leo le beilwego ke modulasetulo.
- (2) Ge kopano e nngwe gape e ka swarwa go ya ka karolwana (1), tshepedišo yeo e laeditšwego mo šetulong ye e swanetše go latelwa kopanong yeo, go no swana fela le ge e le gore kopano yeo e ka be e le ya mathomo ya dikgetho tšeo.

Melawana

9. (1) Moahlodimogolo o swanetše go dira melawana yeo e laolago-
- (a) tshepedišo ya dikopano tšeo di angwago ke Šetulo ye;
  - (b) maikarabelo a motho yo e lego modulasetulo kopanong, mmogo le a motho ofe goba ofe yo a mo thušago;
  - (c) foromo yeo go maina a bonkgetheng a swanetšego go romelwa ka yona; le
  - (d) ka mokgwa woo go bouta go swanetšego go sepedišwa ka gona.
- (2) Melawana ye e swanetše go tsebišwa ka tsela yeo Moahlodimogolo a laelago ka gona.

Karolo B -

Fomula ya go laetša go kgatha tema ga diphathi ka boemeding bja profense ka go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense

1. Palo ya baemedi mo go boemedi bja profense Khanseleng ya Setšhaba ya Diprofense moo phathi e nago le tokelo, e swanetše go laetšwa ka go atiša palo ya ditulo yeo phathi e nago natšo ka go theramelao ya profense ka lesome mme dipoelo di arolwe ka palo ya ditulo ka go theramelao go oketšwa ka tee.
2. Ge palelo go ya ka temana 1 e tliša mašalela ao a sego a balelwa go baemedi bao ba filwego phathi go ya ka temana ye, gona mašalela ao a swanetše go phenkgišana le mašalela a go swana nawo a go tšwa go phathi efe goba efe goba diphathi, mme baemedi bao ba sego ba abelwa ditulo mo boemeding, ba swanetše go fiwa phathi goba diphathi ka go latela palokgolo ya mašalela a tšona.
3. Ge mašaleli a go phadišana ao a ukangwago go temana ya 2 a lekana, gona baemedi bao ba sego ba hlwa ba abja ka boemeding ba swanetše go abelwa phathi goba diphathi ka mašalela a tatelano ya dibouto tše palo ye ko godimo go ya go ye ko tlase tšeo di rekhotilwego bakeng sa diphathi tšeo mo dikgethong tša mafelelo tša lekgotlatheramelao la profense le malebana.
[Temana ya 3 e okeditšwe ka karolo ya 2 ya Molaophetošwa wa Bone wa Molaotheo wa 1999 ebile o tšeešwe legato ke karolo ya 3 ya Molaophetošwa wa Bosenyane wa Molaotheo wa 2002 le karolo 5 (a) ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008.]
4. Ge e le gore diphathi tša go feta e tee tšeo di nago le kabo ye e swanago di ngwadišitše ka nako tša dikgetho tša peleng tša lekgotlatheramolao le le amegago, lekgotlatheramolao le le amegago le swanetše go aba dikemedi tšeo di sego tša išwa go baemedi ba phathi ka mokgwa wa kabo ye e swanago woo o sepelelanago le temokrasi.
[karolo 4 e okeditšwe ka karolo 5(b) ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molatheo wa 2008]

ŠETULO 4

MAKALATIRIŠWA AO A AMAGO SAMMALETEE BOLAODI BJA MEBUŠO YA DIPROFENSE LE WA SETŠHABA

KAROLO A

- Taolo ya dithokgwa tša tlhago
- Bolemi
- Maemafofane, ka ntle le maemafofane a ditšhabatšhaba le a Setšhaba
- Taolo ya diphofoolo le malwetši
- Dikhasino, mekato, go tobola le go petša, ntle le matengwa le matangwana a dipapadi
- Tšhireletšo ya bareki
- Ditaba tša setšo
- Taolo ya masetlapelo
- Thuto maamong ka moka, ka ntle le thuto ya thešari
- Tikologo
- Ditirelo tša maphelo
- Kago ya Dintlo
- Molao wa setšo, le molaosetlwaedi, fela go hlokometšwe Kgaolo 12 ya Molaotheo
- Tšwetšopele ya diintaseteri Molaotshepedišo wa maleme le taolo ya maleme a semmušo go fihla mo e lego gore ditlhagišo tša Karolo 6 ya Molaotheo di abela thwii makgotlapeamelao a diprofense bokgoni bja peamelao
- Ditirelo tša kgašo ya ditaba tše di laolwago thwii ke mmušo wa profense, ka go laolwa ke karolwana ya 192
- Pabalelo ya tlhago, go sa akaretšwe diphaka tša setšhaba, ditšhengwana tša dimelatlhago tša setšhaba le methopo ya ka lewatleng
- Maphodisa, go fihla ka mo dipeakanyetšo tša Kgaolo ya 11 ya Molaotheo di fago maatla a go bea molao go theramelao ya profense.
- Taolo ya tšhilafatšo
- Tlhabollo ya setšhaba
- Tefo ya tšhutišo ya dithoto

- Dikgwebo tša setšhaba tša profense mabapi le makalatiwa a a lego mo go Šetulo ye le go Šetulo 5
- Dinamelwa tša setšhaba
- Mediro ya setšhaba malebana le dinyakego tša dikgoro tša mmušo wa profense mo phethagatšong ya maikarabelo a tšona a go phetha mediro yeo di e filwego go ya ka mabaka a Molaotheo goba molao ofe goba ofe
- Peakanyo le tlhabollo ya selete
- Taolo ya trafiki ya tsela
- Pabalelo ya mobu
- Boeti
- Kgwebo
- Boetapele bja setšo, ka taolo ya Kgaolo ya 12 ya Molaotheo
- Tlhabollo ya ditoropong le magaeng
- Motšhelo wa dinamelwa
- Ditirelo tša bobotlana

KAROLO B

Ditaba tše di latelago tša pušoselegae go fihla ka moo go laeditšwego ka go karolo ya 155 (6)(a) le ya (7):

- Tšhilafatšo ya moya
- Melawana ya kago
- Ditlabelo tša tlhokomelo ya ngwana
- Kabo ya mohlagase le gase
- Ditirelo tša boraditimamello
- Boeti bja tikologo
- Maemafofane a bommasepala
- Peakanyo ya bommasepala
- Ditirelo tša maphelo tša mmasepala
- Dinamelwa tša setšhaba tša mmasepala
- Mediro ya setšhaba ya mmasepala go ya ka dinyakwa tša bommasepala mo phethagatšong ya maikarabelo a bona a go phetha mediro yeo e filwego ka fase ga Molaotheo wo goba molao wo mongwe le wo mongwe

Šetulo 4

- Diketswana, diketswana tša go fetišetša dithoto, ditšhireletsaboemakepe, mafelo a go namela le maemakepe go sa akaretšwe taolo ya go sepetša ka dikepe ga ditšhabatšhaba le ga setšhaba le ditaba tšeo di amanago natšo.
- Lenaneo la taolo ya meetse a merwalela mo mafelong a go agilwego go wona
- Melawana ya kgwebo
- Meetse le ditirelo tša tlhwekišo tšeo di lebeletšego fela tshepedišo ya kabo ya meetse a go rwalwa le ditshepedišo tša gae tša go lahla meetse a ditšhila le a disoretše

ŠETULO 5

MAKALATIRIŠWA AO A AMAGO FELA BOLAODI BJA LEKGOTLAPEAMELAO LA PROFENSE

KAROLO A

- Maselagapale/Bohlabelo
- Ditirelo tša diampulense
- Diakhaebe, ka ntle le diakhaebe tša setšhaba
- Makgobapuku, ka ntle le makgobapuku a setšhaba
- Dilaesense tša bjala
- Dimuseamo, ka ntle le dimuseamo tša setšhaba
- Peakanyo ya profense
- Merero ya setšo ya diprofense
- Boitapološo le boithabišo profenseng
- Dipapadi tša diprofense
- Ditsela le trafiki ya diprofense
- Ditirelo tša malwetši a diphoofolo ka ntle le taolo ya profesešene

KAROLO B

Ditaba tše di latelago tša pušoselegae go filha ka moo go laeditšwego ka go karolo ya 155 (6)(a) le ya (7):

- Mabopo a lewatle le ditlabakelo tša go ithabiša
- Diboroto tša papatšo le go bewa pepeneneng ga dipapatšo mo mafelong a batho ka moka
- Mabitla, malotabahu le a phišo ya ditopo
- Tlhwekišo
- Taolo ya disenyi setšhabeng
- Taolo ya mafelo ao a rekišetšago batho mabjala
- Ditlabakelo tša go dula, tlhokomelo le poloko ya diphoofolo
- Go ageletša le magora
- Dilaesense tša dimpša

- Dilaesense le taolo ya mafelo ao a rekišetšago batho dijo
- Ditlabakelo tša boithabišo tša selegae
- Ditlabakelo tša dipapadi tša selegae
- Mebaraka
- Maselagapala a bommasepala
- Diphaka tša mmasepala le boitapološo
- Ditsela tša bommasepala
- Tšhilafatšo ya lešata
- Phaonteng
- Mafelo a batho ka moka
- Tlošo ya matlakala, mekgobo ya matlakala le dilahlwa tše thata
- Kgwebo ya mekgotheng
- Mabone a mebileng
- Trafiki le go phaka

ŠETULO 6

DITHULAGANYO TŠA PHETELO

[Šetulo 6 e tšeetšwe legato ke karolwana 3 ya Molaophetošwa wa Mathomo wa Molaotheo wa 1997, ka karolwana ya 5 ya Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotheo wa 1998, le karolo ya 20 ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

Ditlhalošo

1. Mo šetulong ye, ka ntle le ge seo se sa sepelelane le dikagare—
 ‘nagalegae’ e ra karolo ya Repabliki yeo pele ga ge Molaotheo wa go feta o thoma go šoma, yeo e lekodišitšwego ka go molao wa Afrika Borwa bjalo ka lefelo leo le ipušago goba naga ye e ikemetšego ka boyona;
 ‘Molaotheo wo mofsa’ o ra Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, wa 1996;
 ‘melao ya nako ya kgale’ e ra melao yeo e dirilwego pele ga go šoma ga Molaotheo wa peleng;
 ‘Molaotheo wa peleng’ o ra Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, wa 1993 (Molao wa 200 wa 1993).

Tšwetšopele ya melao yeo e lego gona

2. (1) Melao ka moka yeo e bego e šoma pele ga go thoma go šoma ga Molaotheo wo mofsa, e tšwelapele ka go šoma, fela go swanetše go elwa hloko-
 (a) go fetolwa goba go phumolwa go go itšego; le
 (b) go sepelelane le Molaotheo wo mofsa.
- (2) Melao ya nako ya kgale yeo e tšwelago pele go šoma go ya ka karolwana ya (1)-
 (a) ga e na le tirišo ye e nabilego, nageng goba ka tsela ye nngwe, go feta ka moo e bego e le ka gona pele ga ge Molaotheo wa peleng o thoma go šoma, ge e se fela ge o ile wa fetolwa ka morago ga gore o tle o šome ka bophara; le
 (b) go tšwelapele ka go dirišwa ke bolaodi bjo bo bego bo o šomiša ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, ka taolo ya Molaotheo o mofsa.

Tlhathollo ya melao yeo e lego gona

3. (1) KaKa ntle le ge o sa sepelelane le dikagare goba o tloga o sa swanela, kukamo ka go molao ofe goba ofe woo o bego o le gona ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma-
  - (a) go Repabliki ya Afrika-Borwa goba nagalegae (ka ntle le ge go boelwa ka ga naga), e swanetše go hlathollwa bjalo ka kukamo ya Repabliki ya Afrika-Borwa ka fase ga Molaotheo wo mofsa;
  - (b) go Palamenteng, Sebokeng sa Maloko a Palamente goba go Senate, e swanetše go hlathollwa bjalo ka kukamo ya Palamente, Seboka sa Maloko a Palamente goba Khansele ya Setšhaba ya Diprofense ka tlase ga Molaotheo wo mofsa;
  - (c) go Mopresidente, Motlatšamopresidente wa phethišo, Tona, Motlatšatona goba Kabinete e swanetše go hlathollwa bjalo ka Mopresidente, Motlatšamopresidente wa Phethišo, Tona, Motlatšatona goba Kabinete ka tlase ga Molaotheo wo mofsa, ka taolo ya temana 9 ya Šetulo ye;
  - (d) go Mopresidente wa Senate, e swanetše go hlathollwa bjalo ka kukamo ya Modulasetulo wa Khansele ya Setšhaba ya Diprofense;
  - (e) go lekgotlapeamelao la profense, e swanetše go hlathollwa bjalo ka kukamo ya lekgotlapeamelao la profense, tonakgolo, khuduthamaga goba leloko la khuduthamaga ka tlase ga Molaotheo wo mofsa, ka taolo ya temana ya 12 ya Šetulo ye; goba
  - (f) go leleme goba maleme a semmušo, e swanetše go hlathollwa bjalo ka leleme lefe goba lefe la semmušo go ya ka Molaotheo wo mofsa.
- (2) Ka ntle le ge seo se sa sepelelane le dikagare goba se sa swanelago, kukamo mo melaong ye e šetšego ya nako ya kgale-
  - (a) go Palamente, Ngwako wa Palamente goba Kopano ya lekgotlapeamelao goba ya setho sa Repabliki goba nagalegae, e swanetše go hlathollwa bjalo ka kukamo go-
    - (i) Palamente ka fase ga Molaotheo wo mofsa, ge e le gore tshepedišo ya molao wo e abetšwe goba e filwe go ya ka dipeelano tša Molaotheo wa peleng goba go ya ka Šetulo ye go khuduthamaga ya setšhaba; goba
    - (ii) lekgotlapeamelao la profense, ge e le gore tshepedišo ya molao woo e abetšwe goba e filwe go ya ka dipeelano tša Molaotheo wa peleng goba Šetulo ye go khuduthamaga ya profense; goba

- (b) go Mopresidente wa Naga, Tonakgolo, Molaodi goba mohlankedimogolophetiši o mongwe o mogolo, Kabinete, Khansele ya ditona goba khuduthamaga ya Repabliki goba nagalegae, e swanetše go hlathollwa bjalo kukamo go-
  - (i) Mopresidente ka tlase ga Molaotheo wo mofsa ge e le gore tshepedišo ya molao woo e filwe goba e fološeditšwe go mmušo wa naga go ya ka Molaotheo wa peleng goba Šetulo ye go khuduthamaga ya setšhaba; goba
  - (ii) Tonakgolo ya profense ka tlase ga Molaotheo wo mofsa, ge taolo ya molao woo e gafetšwe goba e filwe go ya ka mabaka a Molaotheo wa peleng goba Šetulo ye go khuduthamaga ya profense

Seboka sa Maloko a Palamente

- 4. (1) Motho mang le mang yoo e bego e le setho goba mohlankedi wa Seboka sa Maloko a Palamente ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, e ba leloko goba mohlankedi wa Seboka sa Maloko a Palamente ka tlase ga Molaotheo wo mofsa, mme o tšea maemo a gagwe bjalo ka leloko goba mohlankedi go ya ka mabaka a Molaotheo wo mofsa.
- (2) Seboka sa Maloko a Palamente bjalo ka ge e hlamilwe go ya ka karolwana ya (1) e swanetše go tšewa bjalo ka ge e kgethilwe ka tlase ga Molaotheo wo mofsa pakatiro ye e felelago ka la 30 Aprele, 1999.
- (3) Seboka sa Maloko a Palamente e bopilwe ka maloko a 400 lebaka ka moka la pakatiro ya yona le le felelago ka la 30 Aprele, 1999 ka taolo ya karolo ya 49(4) ya Molaotheo wo mofsa.
- (4) Melawana le ditaello tša Seboka sa Maloko a Palamente tše di bego di šoma ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, di tšwelapele ka go šoma, ka taolo ya phetogo efe goba efe goba phumolo.

Modiro wo o sa phethwago wa Palamente

- 5. (1) Modiro ofe goba ofe wo o sego wa phethwa Sebokeng sa Maloko a Palamente pele ga ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, o swanetše go tšwetšwa pele go ya ka dipeelano tša Molaotheo wo mofsa.

- (2) Modiro ofe goba ofe wa Senate wo o sego wa fela ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, o swanetše go gafelwa go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, mme Khansele e swanetše go tšwelapele ka modiro wo go ya ka Molaotheo wo mofsa.

Dikgetho tša Seboka sa Maloko a Palamente

6. (1) Ga go dikgetho tša Seboka sa Maloko a Palamente tšeo di ka swarwago pele ga 30 Aprele 1999, ka ntle le fela ge Seboka sa Maloko a Palamente se phatlaladitšwe go ya ka karolo 50(2) morago ga tšhišinyo ya go hloka kholofelo go Mopresidente go ya ka karolo ya 102(2) ya Molaotheo wo mofsa.
  - (2) Karolo ya 50(1) ya Molaotheo wo mofsa e fegilwe go fihla ka 30 Aprele 1999.
  - (3) Le ge Molaotheo wa pele o phumotšwe, Šetulo 2 ya Molaotheo woo bjalo ka ge e fetošitšwe ke Koketšo A ya Šetulo ye, e šoma—
    - (a) godimo ga kgetho ya mathomo ya Seboka sa Maloko ka tlase ga Molaotheo o mofsa;
    - (b) godimo ga go lahlegelwa ke boleloko bja Seboka sa Maloko a Palamente mabakeng ao e sego ao a beilwe go karolong 47(3) ya Molaotheo wo mofsa; le
    - (c) godimo ga go tlatšwa ga dikgala ka go Seboka sa Maloko a Palamente, le go tlaleletšo, tekolo le tirišo ya mananeo a diphathi mo go tlatšweng ga dikgala, go fihla go kgetho ya bobedi ya Seboka sa Maloko a Palamente ka tlase ga Molaotheo wo mofsa.
  - (4) Karolo ya 47(4) ya Molaotheo wo mofsa e fegilwe go fihla go eba le kgetho ya bobedi ya Seboka sa Maloko a Palamente ka tlase ga Molaotheo wo mofsa.

Khansele ya Setšhaba ya Diprofense

7. (1) Mo lebakeng leo le felago pejana ga tulo ya mathomo ya lekgotlapeamelao la profense ye e swerwego morago ga kgetho ya yona ya mathomo ka tlase ga Molaotheo wo—
  - (a) tekanyetšo ya boemedi bja diphathi mo boemeding bja profense go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense, e swanetše go swana le tekanyetšo yeo basenatoro ba 10 ba profense ba kgethilwego go ya ka karolo ya 48 ya Molaotheo wa peleng; le
  - (b) kabelo ya baemedi ba go ya go ile le baemedi bao e sego ba mehleng go diphathi tšeo di emetšwego go lekgotlapeamelao la profense, e ka tsela ye e latelago:

PROFENSE	BAEMEDI BA GO YA GO ILE	BAEMEDI BAO E SEGO BA MEHLENG
1. Kapa-Bohlabela	ANC5 NP 1	ANC 4
2. Freistata	ANC 4 FF1 NP 1	ANC 4
3. Gauteng	ANC3 DP 1 FF 1 NP 1	ANC 3 NP 1
4. KwaZulu-Natala	ANC 1 DP 1 IFP 3 NP 1	ANC 2 IFP 2
5. Mpumalanga	ANC 4 FF 1 NP 1	ANC 4
6. Kapa-Leboa	ANC 3 FF 1 NP 2	ANC 2 NP 2
7. Limpopo	ANC 6	ANC 4
8. Leboa-Bodikela	ANC 4 FF 1 NP 1	ANC 4
9. Kapa-Bodikela	ANC 2 DP 1 NP 3	ANC 1 NP 3

- (2) Phathi ye e emetswego mo go lekgotlapeamelao la profense-
  - (a) e swanetše go kgetha baemedi ba yona ba go ya go ile go tšwa go batho bao e bego e le basenatoro ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma mme ba ikgafela go šoma bjalo ka baemedi ba go ya go ile; gomme
  - (b) ba ka no kgetha batho ba bangwe bjalo ka baemedi ba go ya go ile ge fela go se na le o tee goba palo e sa lekane ya bao e bego e le basenatoro ba yona.
- (3) Lekgotlapeamelao la profense le swanetše go bea baemedi ba lona ba go ya go ile go ya ka dikgetho tša diphathi.
- (4) Dikarolwana tša (2) le (3) di šoma fela go peo ya mathomo ya baemedi ba go ya go ile go Khansele ya Setšhaba ya Diprofense.
- (5) Karolo ya 62 (1) ya Molaotheo wo mofsa ga e šome go kgetho le peo ya basenatoro ba peleng bjalo ka baemedi ba go ya go ile go ya ka temaneng ye.
- (6) Melawana le ditaelo tša Senate tšeo di bego di šoma ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, di swanetše go dirišwa mabapi le mediyo ya Khansele ya Setšhaba ya Diprofense go fihla moo di ka šomišwago, ka taolo ya phethošo goba phumolo efe goba efe.

Basenatoro ba peleng

8.
  - (1) Mosenatoro wa pele yo a sa kgethwago go ba leloko la go ya go ile la Khansele ya Setšhaba ya Diprofense o na le tshwanelo ya go ba leloko la go felela, la go ba le bouto ka theramelaong ya profense yeo motho yoo a kgethilwego go yona bjalo ka mosenatoro go ya ka karolo ya 48 ya Molaotheo wa peleng.
  - (2) Ge mosenatoro wa pele a ikgethela go se be leloko la lekgotlapeamelao ya profense gona o tšewa bjalo ka motho yo a lebogilego modiro letsatši pele ga ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma.
  - (3) Moputso, diputseletšo le dikholo tša mosenatoro wa pele yo a beilwego go ba moemedi wa go ya go ile goba leloko la lekgotlapeamelao ya profense ga a swanela go fokotšwa ka lebaka fela la peo yeo.

Khuduthamaga ya setšhaba

9.
  - (1) Mang le mang yoo e bego e le Mopresidente, Motlatšamopresidente wa Phethišo, Tona goba Motlatšatona ka tlase ga Molaotheo wa peleng ge Molaotheo wo mofsa

o thoma go šoma, o tšwelapele ka mošomo wo go ya ka Molaotheo wo mofsa, fela go šetšwa seka-temana ya (2).

- (2) Go fihlela ka la 30 Aprele 1999, dikarolwana tša 84, 89, 90, 91, 93 le 96 tša Molaotheo wo mofsa di swanetše go tšewa bjalo ka ge go beakantšwe go Koketšo B ya Šetulo ye.
- (3) Karolwana ya (2) ga e ganetše Tona yoo e bego e le mosenatoro ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, go tšwelapele bjalo ka Tona ye e ukangwego mo karolong ya 91(1)(a) ya Molaotheo wo mofsa bjalo ka ge karolo yeo e balega go Koketšo B.

Makgotlapeamelao a diprofense

10. (1) Mang le mang yo e bego e le mohlankedi wa lekgotlapeamelao ya profense ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, e ba leloko goba mohlankedi wa theramelao ya profense yeo ka tlase ga Molaotheo wo mofsa, mme o dula modirong wa gagwe bjalo ka leloko goba mohlankedi go ya ka mabaka a Molaotheo wo mofsa le molaotheo ofe goba ofe wa profense wo o ka dirwago.
- (2) Lekgotlapeamelao la profense bjalo ka ge e hlamilwe go ya ka dipeelano tša karolwana ya (1), e swanetše go tšewa bjalo ka ge e kgethilwe ka tlase ga Molaotheo wo mofsa pakatirong yeo e felago ka la 30 Aprele 1999.
- (3) Lebakeng ka moka la pakatiro ya yona yeo e felago ka la 30 Aprele 1999, ka taolo ya karolo ya 108(4), lekgotlapeamelao la profense le bopša ke palo yeo e bewago ke theramelao ka tlase ga Molaotheo wa pele le palo ya basenatoro ba pele bao e bilego maloko a lekgotlapeamelao go ya ka dipeelano tša karolwana 8 ya Šetulo ye.
- (4) Melawana le ditaelo tša lekgotlapeamelao ya profense tšeo di bego di šoma ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, di tšwelapele ka go šoma, ka taolo ya phetošo goba phumolo efe goba efe.

Dikgetho tša makgotlapeamelao a diprofense

11. (1) Le ge go phumotšwe Molaotheo wa pele, Šetulo 2 ya Molaotheo woo, bjalo ka ge e fetoišitšwe ke Koketšo A ya Šetulo ye, e a šoma–
  - (a) go kgetho ya mathomo ya lekgotlapeamelao ka tlase ga Molaotheo wo mofsa;
  - (b) go tahlegelo ya boleloko bja lekgotlapeamelao mabakeng a itšego ka ntle le ao a beakanyeditšwego mo go karolo 106(3) ya Molaotheo wo mofsa; le

- (c) mo go tlatšweng ga dikgala ka go lekgotlapeamelao, le tlaleletšo, tekolo le tirišo ya mananeo a diphathi a go tlatša dikgala, go fihla mo go bago le kgetho ya bobedi ya lekgotlapeamelao ka tlase ga Molaotheo wo mofsa.
- (2) Karolo 106 (4) ya Molaotheo wo mofsa e fegilwe malebana le lekgotlapeamelao la profense go fihla kgethong ya bobedi ya lekgotlapeamelao ka tlase ga Molaotheo wo mofsa.

Dikhuduthamaga tša diprofense

- 12. (1) Mang le mang yo e bego e le Tonakgolo goba leloko la Khuduthamaga ya profense ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, o tšwela pele le go ba maemong a gagwe go ya ka dipeelano tša Molaotheo wo mofsa le molaotheo wo mongwe le wo mongwe wa profense wo o ka dirwago, fela ka taolo ya karolwana ya (2).
- (2) Go fihla ge Tonakgolo a thoma modiro morago ga kgetho ya mathomo ya lekgotlapeamelao la profense ka tlase ga Molaotheo wo mofsa, goba profense e dira molaotheo wa yona, seo se tlogo pele ga tšona, karolo ya 132 le 136 tša Molaotheo wo mofsa di swanetše go tšewa bjalo ka ge di beakantšwe mo go Koketšo C ya Šetulo ye.

Melaotheo ya diprofense

- 13. Molaotheo wa profense woo o amogetšwego pele ga ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma o swanetše go kwana le karolo ya 143 ya Molaotheo wo mofsa.

Kabo ya melao ya diprofense

- 14. (1) Molao mabapi le taba yeo e welago ka go lekalatirišwa leo le lego lenaneong la Šetulo 4 goba 5 go Molaotheo wo mofsa, woo, ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, o bego o dirišwa ke bolaodi bjoo bo lego, ka gare ga khuduthamaga ya setšhaba, o ka gafelwa ke Mopresidente, ka kgoeletšo, go bolaodi bjo bo welago ka fase ga khuduthamaga ya profense ka taelo ya Khuduthamaga ya Khansele ya profense.

- (2) Go fihla moo e lego gore go bohlokwa mo kabong ya molao ka fase ga karolwana ya (1) gore o šomišwe ka tshwanelo, Mopresidente, ka kgoeletšo, a ka-
- (a) a ka fetola goba a amantšha molao woo go laola tlhathollo goba tirišo goba taolo ya wona;
- (b) ge kabo e sa šome molaong ka moka goba karolong ya wona, phumolo le tirišolefsa, ka goba ka ntle le phetošo goba kamantšho ye e ukangwego go temana ya (a), dipeakanyetšo tšeo kabo e šomago go tšona, goba bokgole bjoo kabo e šomago go fihla go tšona; goba
- (c) a ka laola taba efe goba efe yeo e nyakegago ka baka la kabo yeo, go akaretšwa tšhutišo goba kadimo ya badiredi, goba tšhutišo ya dithoto, dikoloto, ditokelo le ditlamego, go ya go goba go tšwa go khuduthamaga ya setšhaba goba ya profense goba kgoro ye nngwe le ye nngwe ya mmušo, taolo, tirelotšhireletšo goba sehlongwa se sengwe.
- (3) (a) Khopi ya kgoeletšo ye nngwe le ye nngwe ye e tšwelego go ya ka dipeelano tša karolwana ya (1) goba (2) e swanetše go neelwa Seboka sa Maloko a Palamente le Khansele ya Setšhaba ya Diprofense mo matsatšing a 10 morago ga go phatlalatšwa ga kgoeletšo.
- (b) Ge Seboka sa Maloko a Palamente le Khansele ya Setšhaba, ka bobedi go ya ka sephetho, di ka gana kgoeletšo goba peakanyetšo ya yona, kgoeletšo goba peakanyetšo yeo e a fela, eupša ka ntle ga go ama—
- (i) kgontha ya se sengwe le se sengwe seo se dirilwego go ya ka kgoeletšo goba peakanyetšo pele e fela; goba
- (ii) tokelo goba tshwanelo ye e hweditšwego goba tshwanelo goba tlamego ye e ikhweleditšego yona pele ga go fela.
- (4) Ge molao o abilwe go ya ka karolwana ya (1), kukamo efe goba efe ka molaong go bolaodi bjoo bo o šomišago, e swanetše go hlalošwa bjalo ka kukamo ya bolaodi bjoo bo abetšwego molao woo.
- (5) Kabo efe le efe ya molao ka fase ga karolo ya 235 (8) ya Molaotheo wa peleng, go akaretšwa phetošo efe goba efe, kamantšho goba phumolo le tirišolefsa ya molao ofe goba ofe le kgato efe goba efe yeo e tšewago ka tlase ga karolo ye, go tšewa gore e dirilwe ka fase ga temana ye.

Melao yeo e lego gona ka ntle ga maatla a go dira melao ya Palamente

15. (1) Bolaodi bjo bo lego ka gare ga khuduthamaga ya setšhaba bjo bo laolago molao ofe goba ofe wo o welago ka ntle ga maatla a go dira melao a Palamente, ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, ba fela ba na le maatla a go laola melao yeo go fihla ge e abetšwe bolaodi bjo lego ka fase ga khuduthamaga ya profense go ya ka karolo ya 14 ya Šetulo ye.
- (2) Karolwana ya (1) e fela mengwaga ye mebedi morago ga go thoma go šoma ga Molaotheo wo mofsa.

Dikgorotsheko

16. (1) Kgorotsheko e nngwe le e nngwe, go akaretšwa dikgorotsheko tša baetapele ba setšo, tše di bego di le gona ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, di sa tšwelapele ka go šoma le go phethagatša toka go ya ka molao tšeo di šomago go tšona, mme mang le mang yo a šomago bjalo ka mohlankedi wa toka o tšwela pele ka go ba modirong wa gagwe go ya ka dipeelano tša molao woo o dirišwago maamong ao, go hlokometšwe-
- (a) phetošo goba phumolo efe goba efe ya molao woo; le
- (b) go sepelelana le Molaotheo wo mofsa.
- (2) (a) Kgorotsheko ya Molaotheo yeo e hlomilwego ke Molaotheo wa peleng e fetoga Kgorotsheko ya Molaotheo ka tlase ga Molaotheo wo mofsa.
- (b) .....

[Karolwana ya (b) e ntšhitšwe ke karolwana ya 20 (a) ya Molaophetošo wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (3) (a) Karolo ya Boipiletšo ya Kgorokgolo ya Tsheko ya Afrika Borwa, e ba Kgorokgolo ya Tsheko ya Boipiletšo ka tlase ga Molaotheo wo mofsa.
- (b) .....

[Karolwana ya (b) e ntšhitšwe ke karolwana ya 20 (a) ya Molaophetošo wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

- (4) (a) Karolo ya profense goba ya tikologo ya Kgorokgolo ya Tsheko ya Afrika Borwa goba kgorokgolo ya tsheko ya nagalegae goba karolokakaretšo ya kgoro ye bjalo, e ba Kgorokgolo ya Tsheko ka tlase ga Molaotheo wo mofsa go sa dirwe diphetogo dife goba dife tša bodirelo bja yona bja toka, ka taolo ya phokotšo yeo e ukangwago mo karolwaneng ya (6)

- (b) Mang le mang yo a lego maemong goba go akanywa gore o maemong a Moahlodimopresidente, Motlatšamoahlodimopresidente goba moahlodi wa kgorotsheko ye e ukangwego mo temaneng ya (a) ge Molaotseo wo mofsa o thoma go šoma, e ba Moahlodimopresidente, Motlatšamoahlodimopresidente goba moahlodi wa kgoro ye bjalo ka tlase ga Molaotseo wo mofsa, ka taolo ya phokotšo yeo e ukangwego mo karolwaneng ya (6).
- (5) Ka Ka ntle le ge e sa sepelelane le dikagare goba e tloga e sa swanela, kukamo mo molaong ofe goba ofe goba tshepetšo go—
- (a) Kgorotsheko ya Molaotseo ka tlase ga Molaotseo wa peleng, e swanetše go hlalošwa bjalo ka kukamo ya Kgorotsheko ya Molaotseo ka tlase ga Molaotseo wo mofsa;
- (b) Karolo ya Boipiletšo ya Kgorokgolo ya Tshoko ya Afrika-Borwa, e swanetše go hlalošwa bjalo ka kukamo go Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo; le
- (c) Karolo ya profense goba ya tikologo ya Kgorokgolo ya Tshoko ya Afrika Borwa goba Kgorokgolo ya Tshoko ya nagalegae goba karolokakaretšo ya kgorotsheko yeo, e swanetše go hlalošwa bjalo ka kukamo go Kgorokgolo ya Tshoko.
- (6) (a) Ka pelapela ka moo go kgonegago ka morago ga ge Molaotseo wo mofsa o seno thoma go šoma, go akaretšwa le dibopego, tlhamo, go šoma le maatlataolotoka le melao ka moka ya maleba, di swanetše go fokotšwa ka nepo ya go hloma lenaneo la toka leo le kwanago le dinyakwa tša Molaotseo wo mofsa.
- (b) Leloko la Kabinete le le rwelego maikarabelo a taolo ya toka, morago ga ditherišano le Khomišene ya Tirelo ya Toka, le swanetše go laola phokotšo yeo e ukangwego mo go temana ya (a).
- (7) (a) Mang le mang yo a lego mošomong, ge Molaotseo wa Molao wa Phetošo wa Repabliki ya Afrika Borwa, wa 2001, o thoma go šoma, bjalo ka ge—
- (i) Mopresidente wa Kgorotsheko ya Molaotseo, e ba Moahlodimogolo bjale ka ke go ukangwa karolong ya 167 (1) ya Molaotseo wo mofsa;
- (ii) Motlatšamopresidente wa Kgorotsheko ya Molaotseo, e ba Motlatšamoahlodimogolo bjale ka ge go ukangwa karolong ya 167 (1) ya Molaotseo o mofsa;
- (iii) Moahlodimogolo, e ba Mopresidente wa Kgorokgolo ya Tshoko ya Boipiletšo ka ge go ukangwa karolong ya 168 (1) ya Molaotseo o mofsa; le

- (iv) Motlatšamoahlodimogolo, e ba Motlatšamopresidente wa Kgorokgolo ya Tsheko ya Boipiletšo ka ge go ukangwa karolong ya 168 (1) ya Molaotheo o mofsa.
- (b) Melawana ka moka, melao goba ditaelo tšeo di dirilwego ke Mopresidente wa Kgorotsheko goba Moahlodimogolo di šoma ka pele ga ge Molao wa Phetošo ya Molaotheo wa Afrika Borwa, wa 2001, o šoma, o tšwelapele go šoma go fihlela ge o phumolwa goba o fetošwa.
- (c) Ka ntle le ge e sa sepelelane le dikagare goba e tloga e sa swanela, kukamo mo molaong ofe goba ofe goba tshepetšo go Moahlodimogolo goba go Mopresidente wa Kgorotsheko ya Molaotheo, o swanetšwe go hlathollwa bjalo ka kukamo go Moahlodimogolo ka ge go ukangwe karolong ya 167 (1) ya Molaotheo wo mofsa.

[Karolwana ya (7) e okeditšwe ke karolwana ya 20 (b) ya Molaophetošwa wa Botshela wa Molaotheo wa 2001.]

Melato ka moka yeo e bego e sa tlo tlišwa go kgorotsheko

17. Ditshekišo ka moka tšeo di bego di sa tlo tlišwa go kgorongtsheko ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, di swanetše go fetšwa bjalo ka ge nke Molaotheo wo mofsa ga se wa be wa dirwa, ge e se fela ge kgahlego ya toka e tsoma ka tsela ye nngwe.

Bolaodi bja botšhotšhisi

18. (1) Karolo ya 108 ya Molaotheo wa pele e dula e na le maatla go fihla ge Molao wa Palamente wo o ukangwago karolong ya 179 wa Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma. Karolwana ye ga e ame peo ya Molaodikakaretšo wa Botšhotšhisi bja Setšhaba go ya ka dipeelano tša karolo ya 179.
- (2) Mosekiši yo a bego a le maemong ao ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, o tšwela pele ka modiro wa gagwe go ya ka dipeelano tša molao tše di šomago kantorong yeo, ka taolo ya karolwana ya (1).

Dikano le maitlamo

19. Motho yoo a tšwelago pele ka modiro wa gagwe go ya ka dipeelano tša Šetulo ye mme a tšerego kano ya modiro goba a dirile boitlamo bja mmakgonthe ka tlase ga Molaotheo wa

pele, ga a tlamega go boeletša kano ya modiro goba boitlamo ka tlase ga Molaotheo wo mofsa.

Dihlongwa tše dingwe tša molaotheo

20. (1) Mo karolong ye ' sehlongwa sa molaotheo ' e ra gore-
- Mošireletši wa Setšhaba;
  - Khomišene ya Ditokelo tša Botho ya Afrika Borwa;
- [Temana ya (b) e fetošitšwe ke karolwana ya 4 Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotheo wa 1998.]
- Khomišene ya Tekatekano ya Bong;
  - Mohlakišikakaretšo;
  - the South African Reserve Bank*;
  - Khomišene ya Ditšhelete le Metšhelo;
  - Khomišene ya Tirelo ya Toka; goba
  - Boto ya Maleme ka Moka a Afrika Borwa.
- (2) Sehlongwa sa Molaotheo seo se hlomilwego go ya ka dipeelano tša Molaotheo wa pele se tšwela pele ka go šoma go ya ka molao wo o šomago go sona, mme mang la mang yo a nago le modiro moo bjalo ka setho sa khomišene, setho sa boto ya Reserve Bank goba Boto ya Maleme ka Moka a Afrika Borwa, Mošireletši wa Setšhaba goba Mohlakišikakaretšo ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, o tšwelapele ka go šoma go ya ka molao woo o dirišwago maemong ao, ka taolo ya—
- phetošo efe goba efe goba phumolo ya molao woo; le
  - tshepelelano le Molaotheo wo mofsa.
- (3) Dikarolo tša 199 (1), 200(1), (3) le 5 go fihla go (11) le 201 go fihla go 206 tša Molaotheo wa pele di tšwelapele ka go šoma go fihlela ge di phumotšwe ke Molao wa Palamente wo o dirilwego go ya ka karolo ya 75 ya Molaotheo wo mofsa.
- (4) Maloko a Khomišene ya Tirelo ya Toka ao a ukangwego karolong ya 105 (1)(h) a Molaotheo wa pele a emiša go ba maloko a Khomišene ge maloko ao a ukangwego mo karolong ya 178 (1)(i) ya Molaotheo o mofsa a beilwe.
- (5) (a) Khansele ya Volkstaat yeo e theilwego go ya ka dipeelano tša Molaotheo wa pele e tšwela pele ka go šoma go ya ka molao wo o šomago go yona, mme mang le mang yo a šomago go yona bjalo ka setho sa Khansele ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, o tšwela pele ka maemo a gagwe go ya ka dipeelano tša molao wo o šomago maemong ao, fela ka taolo ya—

- (i) phetošo efe goba efe goba phumolo ya molao woo; le
  - (ii) tshepelelano le Molaotheo wo mofsa.
- (b) Dikarolo tša 184A le 184B (1)(a), (b) le (d) tša Molaotheo wa pele, di tšwela pele ka go šoma go fihlela ge di phumotšwe ke Molao wa Palamente wo o dirilwego go ya ka karolo ya 75 ya Molaotheo wo mofsa.

Peo ya molao yeo e nyakwago ke Molaotheo wo mofsa

21. (1) Moo Molaotheo wo mofsa o nyakago go beiwa ga molao wa naga goba wa profense, molao woo o swanetše go dirwa ke bolaodi bjo bo lebanego lebakeng le swanetšego go tloga tšatšikgweding leo Molaotheo wo mofsa o thomilego go šoma ka lona.
- (2) Karolo ya 198(b) ya Molaotheo wo mofsa e ka no se dirišwe go fihla ge molao woo o ukangwago karolong yeo o beilwe.
- (3) Karolo ya 199(3)(a) ya Molaotheo wo mofsa e ka no se dirišwe pele ga go fela ga dikgwedi tše tharo morago ga ge molao wo o ukangwago karolong yeo o beilwe.
- (4) Molao wa setšhaba wo o ukangwago mo karolong ya 217(3) ya Molaotheo wo mofsa o swanetše go bewa lebakeng la mengwaga ye meraro go tloga tšatšikgweding leo Molaotheo wo mofsa o thomilego go šoma, fela go se be gona ga molao wo nakong yeo ga go thibele tšhomišo ya morero wo o ukangwego mo go karolo 217(2.)
- (5) Go fihla ge Molao wa Palamente wo o umakilwego mo karolong 65(2) ya Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma , lekgotla la profense ye nngwe le ye nngwe, le ka ithamela ditshepetšo tša lona go ya ka mabaka ao e lego gore maatla a abelwa baemedi ba lona go ka dira bouto legatong la yona mo Khanseleleng ya Bosetšhaba ya Diprofense.
- (6) Go fihla ge peomolao ye e ukangwego mo karolong 229(1)(b) ya Molaotheo wo mofsa e thoma go šoma, mmasepala o sa ntše o ka tšwelapele go lefiša lekgetho le lengwe le le lengwe, makgethwana le makgetho a dithoto ao o dumeletšwego go a lefiša ge Molaotheo o thoma go šoma.

Kopano ya setšhaba le poelano

22. (1) Go sa lebelelwe ditlhagišo tše dingwe tša Molaotheo wo mofsa gape ntle phumolo ya Molaotheo wa peleng, ditlhagišo ka moka tšeo di amanago le tshwarelo yeo e lego ka Molaotheong wa pele ka tlase ga hlogo ya 'Kopano ya Setšhaba le Poelano' di tšewa gore ke karolwana ya Molaotheo wo mofsa maikemišetšong a Tšwetšopele ya Molao wa Kopano ya Setšhaba le Poelano, wa 1995 (Molao wa 34 wa 1995), bjalo ka ge di fetošitšwe, go akaretša le mohola wa maatla a tšona.
- (2) Mabakeng a karolwana ya (1), letšatšikgwedi la '6 Desemere 1993' moo le tšwelelago ka tlhagišong ya Molaotheo wa peleng ka tlase ga hlogo ya 'Kopano ya Setšhaba le Poelano', e swanetše go balwa bjalo ka '11 Mei 1994'.

[Karolwana ya (2) e okeditšwe ke karolwana ya 3 Molao wa 35 wa 1997.]

Molao wa Ditokelo

23. (1) Molao wa setšhaba wo o ukangwago mo go ya karolo 9(4), 32(2) le 33(3) ya Molaotheo wo mofsa o swanetše go bewa lebakeng la mengwaga ye meraro go tloga tšatšikgwedeng leo Molaotheo wo mofsa o thomilego go šoma.
- (2) Go fihla ge molao wo o ukangwago mo dikarolong tša 32 (2) le 33 (3) tša Molaotheo wo mofsa di bewa-
- (a) karolo 32 (1) e swanetše go tšewa gore e balega ka tsela ye:
 '(1) motho yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go fihlelela tshedimošo ka moka ye e swerwego ke mmušo goba setho se sengwe le se sengwe lekaleng lefe goba lefe la mmušo ge e le gore tshedimošo yeo e nyakelwa tšhomišo goba tšhireletšo ya ye nngwe ya ditokelo tša bona.'; le
- (b) Karolo ya 33(1) le (2) di swanetše go tšewa gore di balega ka tsela ye:
 "Motho mang le mang o na le tokelo go—
- (a) go kgata tema ya semolao moo ye nngwe le ye nngwe ya ditokelo goba dikgahlego tša bona di angwago goba di tšhošetšwago;
- (b) kगतotaolo ye e sepedišwago thwii ka toka moo efe le efe ya ditokelo tša bona goba ditetelo tša mmakgonthe di angwago goba di tšhošetšwago;
- (c) fiwa mabaka a a ngwadilwego mabapi le kगतotaolo yeo e amago efe goba le efe ya ditokelo tša bona goba dikgahlego ge e se fela ge mabaka a kgato yeo a tsebišitšwe phatlalatša; le

- (d) kगतотаоло yeo e e swanetšego mabapi le mabaka ao a filwego go yona moo efe goba efe ya ditokelo tša bona e amegago goba e tšhošetšwago.”
- (3) Dikarolo 32(2) le 33(3) tša Molaotheo wo mofsa di a fela ge molao woo o ukangwago mo dikarolong tše, ka go latelana, o sa bewe lebakeng la nywaga ye meraro go tloga tšatšikgweding leo Molaotheo wo mofsa o thomilego go šoma.

Tshepedišo ya merero ya setšhaba le ditirelo tša tšhireletšo

24. (1) Dikarolo tša 82 (4)(b), 215, 218(1), 219(1), 224 go fihla go 228, 236(1), (2), (3), (6), (7)(b) le (8), 237(1) le (2)(a) le 239(4) le(5) tša Molaotheo wa pele di tšwela pele ka go šoma bjalo ka ge nke Molaotheo wa pele ga se wa phumolwa, fela ka taolo ya—
- (a) diphešo tša dikarolo tše bjalo ka ge go laeditšwe mo go Koketšo D;
- (b) phešo efe le efe gape goba phumolo efe le efe ya dikarolo tše ke Molao wa Palamente wo o bewago go ya ka dipeelano tša karolo 75 ya Molaotheo wo mofsa; le
- (c) tšhepelelano le Molaotheo o mofsa.
- (2) Khomišene ya Tirelo ya Setšhaba le Dikhomišene tša tirelo ya diprofense tše di ukangwego mo go Kgaolo 13 ya Molaotheo wa pele, di sa tšwela pele ka go šoma go ya ka dipeelano tša Kgaolo yeo le molao woo o di amago bjalo ka ge nke Kgaolo yeo ga se be ya phumolwa, go fihla ge Khomišene le dikhomišene tša tirelo ya diprofense di fedišwa go ya ka dipeelano tša karolo 75 ya Molaotheo wo mofsa.
- (3) Go phumolwa ga Molaotheo wa pele ga go ame kgoeletšo efe goba efe yeo e dirilwego ka tlase ga karolo ya 237(3), ya Molaotheo wa peleng gomme kgoeletšo efe goba efe ya mohuta woo e tšwelapele ka go šoma, fela e laolwa ke—
- (a) phešo efe goba efe goba phumolo; le
- (b) tšhepelelano le Molaotheo wo mofsa.

Dithibelo tše dingwe go makgotlapeamelao

25. (1) Mang le mang yo, ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma, a bego a goga sekwebo mono Repabliking sa dikgwedi tša go feta 12 ka ntle le go fiwa kgetho ya faene, ga a swanela go kgethwa go ba leloko la Kopan ya Maloko a Palamente ka Moka goba leggotlapeamelao la profense.
- (2) Thibelo ya motho go ya ka dipeelano tša karolwana ya (1) —

- (a) e a fela ge kotlo ye e beelwa ka thoko nakong ya boipiletšo, goba ge kotlo e fokoditšwe mo boipiletšong go ba kotlo yeo e sa thibelego motho yoo; gomme
- (b) e fela mengwaga ye mehlano morago ga ge kotlo e phethilwe.

Pušoselegae

26. (1) Go sa šetšwe ditlhaģišo tša dikarolo tša 151, 155, 156 le 157 tša Molaotseo wo mofsa –
- (a) ditlhaģišo tša Molao wa Phetišetšo wa Pušoselegae, wa 1993 (Molao wa 209 wa 1993), bjalo ka ge o ka fetošwa nako le nako ke molao wa naga wo sepelelanago le Molaotseo wo mofsa, o fela o na le maatla go ya ka Khansele ya Mmasepala go fihlela ge Khansele ya Mmasepala yeo e ntšhago Khansele yeo e begilwego gore e kgethilwe ka morago ga dikgetho tša mathomo tša kakaretšo tša Dikhansele tša Bommasepala morago ga go thoma go šoma ga Molaotseo wo mofsa; le

[Karolwana ya (a) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 5 (a) ya Molaophetošo wa Bobedi wa Molaotseo wa 1998.]

- (b) moetapele wa setšo wa setšhaba seo se latelago lenaneo la melao ya setšo mme a dulago nageng ye e lego ka fase ga khansele ya tikologo ya phetišetšo goba khansele ya phetišetšo ya Tikologo goba khansele ya baemedi ba phetišetšo, tšeo di ukangwago mo go Molao wa Phetišetšo wa Pušoselegae wa 1993, mme a hlaotšwego mo go karolo ya 182 ya Molaotseo wa peleng, ka maemo a gagwe, o na le tokelo ya go ba leloko la khansele go fihlela ge Khansele ya Mmasepala yeo e ntšhago Khansele yeo e begilwego gore e kgethilwe ka morago ga dikgetho tša mathomo tša kakaretšo tša Dikhansele tša Bommasepala morago ga go thoma go šoma ga Molaotseo o mofsa.

[Karolwana ya (b) e tšeetšwe legato ke karolwana ya 5 (a) ya Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotseo wa 1998.]

- (2) Karolo wa 245 (4) ya Molaotseo wa pele e tšwela pele go šoma go fihlela ge tirišo ya karolo yeo e fela. Karolo ya 16(5) le (6) ya Molao wa Phetišetšo wa Pušoselegae, wa 1993, e ka no se phumolwe pele ga la 30 Aprele, 2000.

[Karolo ya (2) e fetošitšwe ke karolwana ya 5 (b) ya Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotseo wa 1998.]

Go lotwa ga Melao ya Palamente le Melao ya diprofense

27. Dikarolo tša 82 le 124 tša Molaotheo wo mofsa ga di ame go lotwa ga Melao ya Palamente goba Melao ya diprofense ye e beilwego pele ga ge Molaotheo wo mofsa o thoma go šoma.

Go ngwadiša ga thoto ye e sa šuthego yeo e lego ya mmušo

28. (1) Ka go tšweletšwa ga lengwalo la bohlatse ke bolaodi bofe goba bofe bjo nago le maswanedi a gore thoto ye e sa šuthego e lego ya mmušo e beilwego taolong ya mmušo wo o itšego go ya ka karolo ya 239 ya Molaotheo wa peleng, mongwadiši wa dithoto o swanetše go ela hloko dingwadišo goba ditshaeno goba mongwadiši ofe goba ofe yo a nago le maswanedi, lengwalo la thoto goba dingwalo tše dingwe tša gore thoto yeo e sa šuthego e ngwadišwe ka leina la mmušo.
- (2) Ga go motšhelo, tefo goba tefišo ye nngwe ye e ntšhiwago mabapi le go ngwadišwa go ya ka karolwana ya (1).

KOKETŠO A

DIPHETOŠO TŠA ŠETULO 2 YA MOLAOTHEO WA PELENG

1. Go bea temana ye e latelago sebakeng sa temana ya 1:

'1. Diphathi tšeo di ngwadišitšwego go ya ka molao wa naga gomme di phenkgišanago dikgethong tša Seboka sa Maloko a Palamente, di tla kgetha bonkgetheng ba tšona ba kgetho ye mo lenaong la bonkgetheng le le lokišitšwego go ya ka Šetulo ye le molao wa naga.'

2. Go bea temana ye e latelago sebakeng sa temana ya 1:

'2. Ditulo Sebokeng sa Maloko a Palamente go ya ka mo di beakantšwego go ya ka karolo ya 46 ya Molaotheo wo mofsa, di tla tlatšwa ka tsela ye e latelago:

- Seripagare sa ditulo go tšwa go mananeo a selete ao a tlišitšwego ke diphathi tše di angwago, ka palo ye e beilwego ya ditulo mme e beetšwego selete se sengwe le se sengwe ka thoko go ya ka mo go beakantšwego ke Khomišene ya dikgetho ye e latelago ya Seboka sa Maloko a Palamente, go hlokometšwe go hwetšagala ga difiwa tšeo di botegago mabapi le babouti, le baemedi ba diphathi tšeo di nago le kgahlego.
- Seripagare se sengwe sa ditulo go tšwa go mananeo a setšhaba ao a tlišitšwego ke diphathi tše di angwago, goba mananeong a selete moo mananeo a setšhaba a sego a romelwa.'

3. Go bea temana ye e latelago sebakeng sa temana ya 1:

'3. Mananeo a bonkgetheng a a tlišitšwego ke phathi, ka moka a tla ba le maina a a sa fetego palo ya bonkgetheng ba lekanago le palo ya ditulo ka go Seboka sa Maloko a Palamente, gomme lenaneo le lengwe le le lengwe la mohuta wo, le tla laetša maina a ka tatelano ya kgethopedi go ya ka moo phathi e tlogo nyaka.'

4. Phetošo ya temana ya 5 ka go tloša mantšu a a lego pele ga temana ya (a) mme gwa bewa mantšu a a latelago:

'5. Ditulo tše di ukangwego mo temaneng ya 2 (a) di tla abelwa diphathi tšeo di phenkgišanago mo kgethong go ya ka dilete ka tsela ye e latelago:'

5. Phetošo ya temana ya 6—

- ka go tloša mantšu a a lego pele ga temana (a) mme gwa bewa mantšu a a latelago:
'6. Ditulo tše di ukangwego mo go temana 2(b) di tla abelwa diphathi tšeo di

tsetšego kgetho, ka tsela ye e latelago.”; le

- (b) ka go tloša temana ya (a) gomme gwa bewa temana ye e latelago:

“(a) khouta ya dibouto setulo ka setulo e tla laolwa ke go arola palomoka ya dibouto tše di dirilwego setšhabeng ka bophara ka palo ya ditulo ka go Seboka sa Maloko a Palamente, le e tee, mme le dipelo go tlatšwa ka tee, go sa hlokomelwe dipalophatlo, e tla ba khouta ya dibouto setulo ka setulo.”

6. Phetošo ya temana ya 7(3) ka go tloša temana ya (b) mme gwa bewa temana ye e latelago:

- ‘(b) Khouta ye e fetošitšwego ya setulo ka setulo e tla laetšwa ka go arola palomoka ya dibouto tše di dirilwego setšhabeng ka bophara, go ntšhiwa palo ya dibouto tše di dirilwego setšhabeng ka bophara go thekgwa phathi yeo e ukangwego temaneng ya (a), ka palo ya ditulo ka go Seboka sa Maloko a Palamente, go tsenywa tee, go ntšhiwa palo ya ditulo tšeo mafelelong di abelwago phathi ye e ukangwego go ya ka temana ya (a).’

7. Go tlošwa ga temana ya 10 mme gwa bewa temana ye e latelago:

- ‘10. Palo ya ditulo ka go lekgotlaapeamelao le lengwe le le lengwe la profense e tla ba bjalo ka ge e laolwago go ya ka karolo ya 105 ya Molaotheo wo mofsa.’

8. Go tlošwa ga temana ya 11 gomme gwa bewa temana ye e latelago:

- ‘11. Diphathi tšeo di ngwadišitšwego go ya ka molao wa naga mme di tsetšego kgetho ya theramelao ya profense, di tla kgetha bonkgetheng ba kgetho yeo ya profense go tšwa go mananeo a profense a a lokišitšwego go ya ka Šetulo ye le molao wa naga.’

9. Go tlošwa ga temana 16 gomme legatong la yona gwa bewa temana ye e latelago:

‘Peo ya baemedi

16. (1) Morago ga ge palo ya dibouto e phethilwe, palo ya baemedi ba phathi ye nngwe le ye nngwe e laeditšwe mme dipelo tša dikgetho di begilwe go ya ka karolo ya 190 ya Molaotheo wo mofsa, khomišene e tla, mo matšatšing a mabedi morago ga tsebišo ya mohuta woo, kgetha go tšwa lenaneong le lengwe le le lengwe la bonkgetheng, le le phatlaladitšwego go ya ka molao wa setšhaba, baemedi ba phathi ye nngwe le ye nngwe ka theramelaong.
- (2) Morago ga peo go ya ka dipeelano tša karolwana (1), ge leina la nkgetheng

le tšwelela godimo ga lenaneo la go feta le tee la Kgobokano ya Setšhaba goba mo mananeong a Seboka sa Maloko a Palamente le a lekgotlapeamelao la profense (ge kgetho ya Seboka sa Maloko a Palamente le ya Lekgotlapeamelao La Profense di swerwe nakong e tee), nkgetheng yo bjalo o lebanwe ke go bewa bjalo ka moemedi makgeng a go feta le tee, phathi yeo e tšweleditšego mananeo a mabjalo, mo matšatšing a mabedi morago ga pego ye bjalo, e tla laetša Khomišene gore nkgetheng yo bjalo o swanetše go bewa kae goba nkgetheng yoo o tla šoma ka theramelaong efe, go ya ka mo go ka bago ka gona, mme ge go le bjalo leina la nkgetheng le tla tlošwa mo mananeong a mangwe.

(3) Go tloga moo Khomišene e tla phatlalatša maina a baemedi ka go theramelao goba makgotlapeamelao.

10. Phetošo ya temana 18 ka go tloša temana (b) mme gwa bewa temana ye e latelago:

‘(b) moemedi o bewa bjalo ka moromelwa wa go ya go ile wa Khansele ya Setšhaba ya Diprofense;’.

11. Go bea temana ye e latelago legatong la temana ya 19:

‘19. Mananeo a bonkgetheng ba phathi ye e ukangwego go temana 16(1), a ka oketšwa gatee fela nakong ye e itšego lebakeng la dikgwedi tša mathomo tše 12 morago ga tšatšikgwedi la kgetho ya baemedi go ya ka temana ya 16 le phethilwe, gore go tle go kgonwe go tlatša dikgoba tše ka tšwelelago: Ge fela tlaletšo yeo e ka dirwa mafelelong a lenaneo.’

12. Go bea temana ye e latelago legatong la temana ya 23:

‘Dikgala tše.

23. (1) Ge go ka hlolega sekgala ka go theramelao yeo Šetulo ye e šomago, phathi yeo e kgethilego leloko leo le tšwago, e tla tlatša sekgala seo ka go kgetha motho—

(a) yoo leina la gagwe le lego lenaneong la bonkgetheng leo leloko le le tšwago le bego le kgethilwe go lona mathomong; le

(b) yo e lego yo a latelago wa maswanedi le gona e le yo a hwetšagalago lenaneong.

(2) Tšhišinyo ya go tlatša sekgala e tla neelwa Spikara e ngwadilwe.

(3) Ge mokgatlo wo o emetšwego ka theramelaong o ka phatlalala goba wa fela mme maloko a wona a tlogela ditulo tša ona go ya ka temana ya 23A(1), ditulo tšeo

di angwago di tla abelwa mekgatlo ya mengwe ye e šetšego ka go lekana bjalo ka ge nke ditulo tše bjalo di be di lobilwe go ya ka temana ya 7 goba 14, ka moo go ka bago ka gona.’

13. Go tsenywa ga temana ye e latelago morago ga temana ya 23:

‘Mabaka a mangwe gape a tahlegelo ya boleloko bja lekgotlapeamelao.

23A. (1) Motho o lahlegelwa ke boloko ka go theramolao ye e angwago ke Šetulo ye ge motho yoo e sa hlwe e le leloko la phathi yeo e mo kgethilego bjalo ka leloko la lekgotlapeamelao.

(2) Go sa šetšwe temana (1) phathi efe le efe ya dipolitiki ye e lego gona, e ka kgona nakong ye nngwe go fetola leina la yona.

(3) Molao wa Palamente, o ka kgona, lebakeng le le kwalago morago ga ge Molaotheo wo mofsa o seno thoma go šoma, o bewe go ya ka karolo 76(1) ya Molaotheo wo mofsa go fetola temana ya 23 go beakanyetša tsela yeo go tlogo kgontšha leloko la theramelao, le le emišago go ba leloko la phathi yeo e le kgethilego, le itshwarele boleloko bja lekgotlapeamelao le bjalo.

(4) Molao wa Palamente wo o ukangwego go temana ya (3) le wona o ka beakanyetša gore—

(a) phathi ye e lego gona e ka kopana le phathi ye nngwe; goba

(b) phathi efe goba efe e ikarole go ba diphathi tša go feta e tee.”

14. Phumulo ya temana ya 24.

15. Phetošo ya temana ya 25-

(a) ka go tloša tlhalošišo ya “Khomišene” mme gwa bewa tlhalošo ye latelago: “Khomišene’ e ra gore Khomišene ya Kgetho yeo e ukangwego go karolo ya 190 ya Molaotheo wo mofsa”; gomme

(b) ka go tsenya tlhalošo ye e latelago morago ga tlhalošo ya ‘lenaneo la setšhaba’: “Molaotheo wo mofsa’ o ra Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, wa 1996;’

16. Phumulo ya temana ya 26.

KOKETŠO B

MMUŠO WA MOHLAKANELWA: LEFAPHA LA SETŠHABA

1. **Karolo ya 84 ya Molaotheo wo mofsa e tšewa gore e na le dikarolwana tša tlaleletšo tše di latelago:**
  - (3) Mopresidente o swanetše go rerišana le Batlatšamopresidente ba Phethišo-
    - (a) tlabollong le phethagatšong ya merero ya mmušo wa setšhaba;
    - (b) ditabeng ka moka tše di amanago le taolo ya Kabinete le go phetha mešomo ga Kabinete ;
    - (c) kabelong ya mediro go Batlatšamopresidente ba Phethišo;
    - (d) pele ga ge a dira peo efe goba efe ka fase ga Molaotheo goba molao wo mongwe le wo mongwe, go akaretšwa le peo ya ambasatara goba baemedi ba bangwe ba ditlomite;
    - (e) pele ga ge a bea dikhomišene tša dinyakišišo;
    - (f) pele ga ge a bitša referentamo; le
    - (g) pele ga ge a swanela goba a fega kotlo ya basenyi.‘
2. **Karolo ya 89 ya Molaotheo wo mofsa e tšewa gore e na le dikarolwana tša tlaleletšo tše di latelago:**
  - (3) Dikarolwana tša (1) le (2) le tšona di šoma go Motlatšamopresidente wa Phethišo.‘
3. **Temana ya (a) ya karolo ya 90 (1) ya Molaotheo wo mofsa e tšewa gore e balega ka tsela ye.**
  - (a) Motlatšamopresidente wa Phethišo o beilwe ke Mopresidente;‘
4. **Karolo ya 91 ya Molaotheo wo mofsa e tšewa gore e balega ka tsela ye:**
  - ‘Kabinete
  - 91. (1) Kabinete e bošpa ke Mopresidente, Motlatšamopresidente wa Phethišo le-
    - (a) ditona tše di sa fetego tše 27 tšeo e lego maloko a Seboka sa Maloko a Palamente mme ba beilwe go ya ka dipeelano tša karolwana ya (8) go fihla go (12); le
    - (b) ditona tše di sa fetego e tee yeo e sego leloko la Seboka sa Maloko a Palamente mme a beilwe go ya ka dipeelano tša karolwana (13), ge fela Mopresidente, a dira ka ditherišano le Batlatšamopresidente ba Phethišo le

baetapele ba diphathi tšeo di kgathago tema, a bona gore peo ya Tona ye bjalo e tloga e nyakega.

- (2) Phathi ye nngwe le ye nngwe ye e nago le ditulo tše di sego ka fase ga 80 Sebokeng sa Maloko a Palamente se na le tokelo ya go kgetha Motlatšamopresidente wa Phethišo go tšwa go maloko a Seboka sa Maloko a Palamente.
- (3) Ge go se na le phathi goba phathi e tee e na le ditulo tše 80 goba ditulo tša go feta ka go Seboka sa Maloko a Palamente, phathi ye e nago le palo ye kgolokgolo ya ditulo le phathi yeo ya bontši bja bobedi bja ditulo nngwe le nngwe e na le tokelo ya go kgetha Motlatšamopresidente wa Phethišo go tšwa malokong a Seboka sa Maloko a Palamente.
- (4) Ge a kgethilwe, Motlatšamopresidente kuduthamaga a ka kgetha go tšwelapele goba go emiša go ba leloko la Seboka sa Maloko a Palamente.
- (5) Motlatšamopresidente wa Phethišo a ka šomiša maatla mme o swanetše go phetha mediro yeo e abetšwego ofisi ya Motlatšamopresidente wa Phethišo ke Molaotheo goba e abetšwego ofisi ya gagwe ke Mopresidente.
- (6) Motlatšamopresidente wa Phethišo o ba modirong –
  - (a) go fihla ka la 30 Aprele 1999 ge e se fela ge a tlošitšwe goba a biditšwe ke phathi ya gagwe go phethagatša peo go ya ka karolwana ya (2) le (3); goba
  - (b) go fihlela ge motho yo a kgethilwego go ba Mopresidente morago ga kgetho ya Seboka sa Maloko a Palamente ye e swerwego pele ga la 30 Aprele, 1999 a tšea modiro.
- (7) Sekgala ka kantorong ya Motlatšamopresidente wa Phethišo se ka no tlatšwa ke phathi yeo e kgethilego Motlatšamopresidente yoo.
- (8) Phathi yeo e nago le ditulo tše di sego ka fase ga 20 Sebokeng sa Maloko a Palamente mme yeo e tšerego sephetho sa go kgatha tema mo go mmušo wa mohlakanelwa, e na le tokelo ya go fiwa e tee goba tše pedi tša dipothefolio tša Kabinete tše go tšona Ditona tše di ukangwego go karolwana (1)(a) di ka bewago, ka tekanyetšo ya palo ya ditulo tšeo di swerwego ke phathi ka go Seboka sa Maloko a Palamente, ka papetšo ya palo ya ditulo tšeo di swerwego ke diphathi tše dingwe tše di kgathago tema.
- (9) Dipothefolio tša Kabinete di swanetše go abelwa ka tshwanelo diphathi tšeo di kgathago tema go ya ka fomula ye e latelago:

- (a) Khouta ya ditulo pothefolio ka pothefolio e swanetše go laetšwa ka go arola palomoka ya ditulo Sebokeng sa Maloko a Palamente tše di swerwego ke diphathi tše di kgathago tema ka moka ka palo ya dipothefolio malebana le Ditona tše di ukangwego karolwaneng ya (1)(a) di swanetšego go bewa, le e tee.
- (b) Dipoleo, go sa šetšwe desimale ya boraro le tše di latelago, ge di le gona, ke yona khouta ya dipalo pothefolio ka pothefolio.
- (c) Palo ya ditulo tšeo di swanetšego go abelwa phathi ye e kgathago tema e hwetšwa ka go arola palomoka ya ditulo tše di swerwego ke phathi yeo Sebokeng sa Maloko a Palamente ka khouta ye e ukangwego temaneng ya (b).
- (d) Dipoleo, ka taolo ya temana (e), di laetša palo ya dipothefolio tšeo di swanetšego go abelwa phathi.
- (e) Moo tirišo ya fomula ye go hlolago mašalela, ao a sa tsenego ka go palo ya dipothefolio tše di abetšwego phathi, mašalela ao a phenkgišana le mašalela a mangwe a go swana nawo a a tšwago go phathi ye nngwe goba diphathi, mme pothefolio efe goba efe goba dipothefolio tše di šalago di sa abja, di swanetše go abelwa phathi goba diphathi tšeo di angwago go ya ka tatelano ya mašalela a godimodimo.
- (10) Mopresidente morago ga go boledišana le Motlatšamopresidente wa Phethišo le baetapele ba diphathi tše di kgathago tema o swanetše–
- (a) go beakanya dipothefolio tše itšego gore di abelwe diphathi tše di kgathago tema go ya ka palo ya dipothefolio tšeo di abetšwego go ya ka karolwana (9);
- (b) a bea malebana le dipothefolio tše bjalo, leloko la Seboka sa Maloko a Palamente yo e lego setho sa phathi yeo pothefolio yeo e abilwego ka tlase ga temana (a), bjalo ka Tona ye e ikarabelago go pothefolio yeo;
- (c) ge go ka nyakega malebana le mabaka a Molaotheo goba ka baka la kgahlego mmušong wo mokaone, a fetole taetšo efe goba efe ka tlase ga temana (a), fela ka taolo ya karolo (9);
- (d) fediša peo efe goba efe ka tlase ga temana (b)–
- (i) ge Mopresidente a kgopetšwe go dira bjalo ke moetapele wa phathi yeo Tona ye e ukangwago e lego leloko; goba
- (ii) ge go ka nyakega ka mabaka a Molaotheo goba ka phišegelo ya mmušo wo mokaone; goba
- (e) tlatša, ge go nyakega, fela ka taolo ya temana (b), sekgala ka ofising ya Tona.

- (11) Karolwana (10) e swanetše go šomišwa ka moya wo o lego ka go kgopolo ya mmušo wa mohlakanelwa, mme Mopresidente le badirišani ba bangwe ba ba amegago, ba swanetše gore mo tirišong ya bona ya karolwana ye ba nyake go fihlelela kwano mabakeng ka moka: Ge fela go ka se fihlelelwe kwano mo go—
- tirišo ya maatla ao a ukangwego go temana (a), (c) goba (d)(ii) tša karolwana yeo, sephetho sa Mopresidente se agelwa morako:
  - tirišo yeo ya maatla e ukangwego go temana (b), (d)(i) goba (e) ya karolwana ye e amago motho yo e sego leloko la phathi ya Mopresidente sephetho sa moetapele wa phathi yeo motho yoo e lego leloko, se fiwa šedi; le
  - tirišo ya maatla a ukangwego temaneng (b) goba (e) ya karolwana ye e amago motho yo e lego setho sa phathi ya Mopresidente, gona sephetho sa Mopresidente se fiwa šedi.
- (12) Ge taetšo ya kabo ya dipothefolio e fapantšwe ka tlase ga karolwana ya (10)(c), Ditona tše di amegago di swanetše go tlogela dipothefolio tša tšona, eupša di ka kgethwa gape, mo go kgonegago, go bewa dipothefoliong tše dingwe tše di abetšwego diphathi tša tšona go ya ka mabaka a taetšo ye e fapantšwego.
- (13) Mopresidente—
- ka go rerišana le Motlatšamopresidente wa Phethišo le baetapele ba diphathi tše di kgathago tema, o swanetše—
    - go laetša pothefolio ye itšego ya Tona ye e ukangwego karolwaneng (1) (b) ge go ka nyakega malebana le sephetho sa Mopresidente ka tlase ga karolwana ye;
    - a bee, mabapi le pothefolio yeo, motho yo e sego leloko la Seboka sa Maloko a Palamente, bjalo ka Tona ye e rwele go boikarabelo bja pothefolio yeo; gomme go
    - tlatšwe, ge go nyakega, sekgala mabapi le pothefolio yeo; goba
  - morago ga go rerišana le Motlatšamopresidente wa Phethišo, le baetapele ba diphathi tše di kgathago tema, a fediše peo ka tlase ga temana (a) ge go ka nyakega, go hlokometšwe mabaka a Molaotseo goba phišegelo ya mmušo wo kaone.
- (14) Dikopano tša Kabinete di swanetše go hlahlwa ke Mopresidente, goba, ge Mopresidente a laela, ke Motlatšamopresidente wa Phethišo; ge fela Motlatšamopresidente wa Phethišo a swara marapo dikopanong tša Kabinete ka

tšhielano, ge e se ge mabaka a tšhoganetšo le moya wo o lego ka go kgopolo ya mmušo wa mohlakanelwa di tsoma go eba ka tsela ye nngwe.

- (15) Kabinete e swanetše go šoma ka tsela ye e lego gore e ela šedi moya wa go tsoma kwano wo o lego ka gare ga kgopolo ya mmušo wa mohlakanelwa gammogo le nyakego ya mmušo wo o šomago gabotse”.

5. Karolo ya 93 ya Molaotheo wo mofsa e tšewa gore e balega ka tsela ye:

‘Peo ya Batlatšatona

93. (1) Mopresidente a ka, morago ga go rerišana le Motlatšamopresidente wa Phethišo le baetapele ba diphathi tše di kgathago tema ka Kabineteng, hloma diposo tša Batlatšatona.
- (2) Phathi e na le tokelo ya go abelwa poso e tee go ba diposo tše pedi tša batlatšatona ka tekanyetšo ya go swana le go ya ka fomula ya go swana le ya ka moo dipothefolio di abjago ka gona ka Kabineteng.
- (3) Ditlhaģišo tša karolo 91(10) go fihla go (12), ka diphetogo tše di nyakegago, mabapi le Batlatšatona, mme mo tirišong ye bjalo kukamo mo karolong yeo go Tona goba pothefolio, di swanetše go balwa bjalo ka kukamo go Motlatšatona goba poso ya motlatšatona, ka go latelana.
- (4) Ge motho a beilwe go ba Motlatšatona wa pothefolio ye nngwe le ye nngwe ye e filwego Tona-
- (a) Motlatšatona yoo o swanetše go diriša maatla le go phethagatša mediro legatong la Tona ye e lebanego, maatla afe goba afe le mediro ye e filwego Tona yeo go ya ka molao goba go sego bjalo, ka taolo ya ditaello tša Mopresidente, e fiwe Motlatšatona yoo ke Tona; le
- (b) kukamo efe goba efe mo molaong go Tona yeo e swanetše go hlalošwa gore e akaretša kukamo go Motlatšatona yo a šomago go ya ka modiro wo a o filwego ka tlase ga temana (a) ke Tona, yoo Motlatšatona a šomago legatong la gagwe.
- (5) Nako le nako ge Motlatšatona a se gona goba mabakeng afe goba afe a sa kgone go dira goba go phethagatša maatla afe goba afe goba mediro ya ofisi, Mopresidente a ka bea Motlatšatona yo mongwe le yo mongwe goba motho yo mongwe le yo mongwe go šoma sa motšwaoswere sa Motlatšatona yoo, e ka ba ka kakaretšo goba mo tirišong goba phethagatšong ya maatla a itšego goba mošomo.’

6. Karolo ya 96 ya Molaotheo wo mofsa e tšewa gore e balega ka tsela ye:

- ‘(3) Ditona di na le maikarabelo mongwe le mongwe go Mopresidente le go Seboka sa

Maloko a Palamente mabapi le tšhepedišo ya dipothefolio, mme maloko ka moka a Kabinete le ona a na le maikarabelo ka seboka mo phethagatšong ya mediro ya bona ya mmušo wa setšhaba le merero ya wona.

- (4) Ditona di swanetše go laola dipothefolio tša tšona go ya ka morero wo o beilwego ke Kabinete.
- (5) Ge Tona e šitwa ke go laola pothefolio ya yona go ya ka morero wa Kabinete, Mopresidente a ka nyaka gore Tona yeo e amegago e dire gore taolo ya pothefolio ya gagwe e gate ka mošito o tee le morero woo.
- (6) Ge Tona ye e amegago e šitwa ke go ikamanya le senyakwa sa Mopresidente ka tlase ga karolwana ya (5), Mopresidente a ka no tloša Tona yeo modirong-
  - (a) ge e le gore ke tona ye e ukangwego mo go karolo (91)(1)(a), morago ga go rerišana le Tona mme, ge Tona e se setho sa phathi ya Mopresidente goba e se moetapele wa phathi ye e kgathago tema, le gona ka morago ga ditherišano le moetapele wa phathi ya Tona yeo; goba
  - (b) ge e le gore ke tona ye e ukangwego karolong ya 91(1)(b), morago ga go rerišana le Batlatšamopresidente ba Phethišo le baetapele ba diphathi tše di kgathago tema.

KOKETŠO C

MMUŠO WA MOHLAKANELWA: LEFAPHA LA PROFENSE

1. Karolo ya 132 ya Molaotheo wo mofsa e tšewa gore e balega ka tsela ye:

“Dikhuduthamaga

- 132 (1) Khuduthamaga ya Profense e bopša ke Tonakgolo le maloko a a sa fetego a 10 ao a beilwego ke Tonakgolo go ya ka karolo ye.
- (2) Phathi ye e nago le dipersente tše 10 tša ditulo tša theramelao ya profense yeo e tšerego sephetho sa go kgatha tema mmušong wa mohlakanelwa wa setšhaba, e na le tokelo ya go abelwa pothefolio goba go feta ka go Khuduthamaga ka tekanyetšo go ya ka palo ya ditulo tšeo di swerwego ke yona ka go theramelao ka papetšo le palo ya ditulo tše di swerwego ke diphathi tše dingwe tšeo di kgathago tema.
- (3) Dipothefolio tša khuduthamaga di swanetše go abelwa diphathi tše di kgathago tema go ya ka fomula ya go swana le ye e beilwego mo go karolo ya 91(9), mme mo tšhomišong ya fomula kukamo mo karolong ye go-
- (a) Kabinete e swanetše go balwa bjalo ka kukamo go Khuduthamaga;
- (b) Tona, e swanetše go balwa bjalo ka kukamo go leloko la Khuduthamaga; le
- (c) Seboka sa Maloko a Palamente se swanetše go balwa bjalo ka kukamo go lekgotlapeamelao la profense.
- (4) Tonakgolo ya profense ka morago ga go rerišana le baetapele ba diphathi tše di kgathago tema o swanetše-
- (a) go laetša dipothefolio tše itšego tše di swanetšego go abelwa diphathi tše di kgathago tema go ya ka palo ya dipothefolio tše di abetšwego go ya ka dipeelano tša karolwana ya (3);
- (b) go bea malebana le pothefolio ye nngwe le ye nngwe leloko la theramelao ya profense yo e lego leloko la phathi yeo pothefoliong yeo e abilwego ka tlase ga temana (a), bjalo ka leloko la Khuduthamaga le rwelego boikarabelo bja pothefolio yeo;
- (c) ge go ka nyakega, mabakeng a Molaotheo goba ka phišegelo ya mmušo wo kaone, a fapantšhe taetšo ye nngwe le ye nngwe ka tlase ga temana (a), ka taolo ya karolwana (3);

- (d) a fediše efe goba efe ka tlase ga temana ya (b) -
- (i) ge Tonakgolo a kgopetšwe go dira bjalo ke moetapele wa phathi yeo leloko le la Khuduthamaga e lego leloko la phathi ya gagwe; goba
  - (ii) ge go ka nyakega, mabakeng a Molaotheo goba ka phišegelo ya mmušo wo kaone: goba (e) go tlatša, mo go nyakegago, ka taolo ya temana ya (b), sekgala ka ofising ya leloko la Khuduthamaga;
- (e) tlatša, ge go kgonega, go ya ka temana ya (b), sekgoba ka kantorong yaleloko la Khuduthamaga.
- (5) Karolwana ya (4) e swanetše go dirišwa ka moya wo o akaretšwago ka kgopolong ya mmušo wa mohlakanelwa wa setšhaba, mme Tonakgolo le badirišani ba ba amegago ba swanetše, mo tšhomišong ya karolwana yeo, ba nyake go fihlelela kwano mabakeng ka moka: Ge fela kwano yeo e ka se fihlelelwe go-
- (a) tirišo ya maatla a a ukangwego temaneng ya (a), (c) goba (d)(ii) ya karolwana yeo, sephetho sa Tonakgolo se a šoma;
  - (b) tirišo ya maatla ao a ukangwego mo go temana ya (b), (d)(i) goba (e) tša karolwana yeo mme di ama motho yo e sego leloko la phathi ya Tonakgolo, sephetho sa moetapele wa phathi yeo motho yo e lego leloko, ke sona se fiwago šedi; le
  - (c) tirišo ya maatla a a ukangwego go temana (b) goba (e) ya karolwana yeo mme a ama motho yo e lego leloko la phathi ya Tonakgolo, gona sephetho sa Tonakgolo se fiwa šedi.
- (6) Ge peakanyetso efe goba efe ya kabo ya dipothefolio e fapantšhitšwe ka tlase ga karolwana ya (4)(c), maloko ao a angwago a swanetše go tloga pothefoliong tšeo eupša a ka kgethwa gape, moo go kgonegago, go bewa ka dipothefoliong tše dingwe le tše dingwe tšeo di filwego diphathi tša bona go ya ka dipeelano tša phapantšho.
- (7) Dikopano tša Khuduthamaga di swanetše go etwa pele ke Tonakgolo ya profense.
- (8) Khuduthamaga e swanetše go šoma ka tsela ye e lego gore e hlokomela bohlokwa bja go tsoma kwano ka moya wo o lego ka kgopolong ya mmušo wa mohlakanelwa, gammogo le bohlokwa bja pušo ye e šomago gabotše.

2. Karolo ya 136 ya Molaotheo wo mofsa e tšewa gore e balega ka tsela ye:

- ‘(3) Maloko a Dikhuduthamaga a ikarabela mongwe le mongwe go Tonakgolo le go theramelao ya profense malebana le taolo ya dipothefolio tša bona, mme maloko

a mangwe ka moka a Khuduthamaga, le wona bjalo, a ikabela ka seboka mabapi le phethagatšo ya mediro ya mmušo wa profense le go melawana ya wona.

- (4) Maloko a Dikhuduthamaga a swanetše go laola dipothefolio tša ona go ya ka morero wo o beilwego ke Khansele.
- (5) Ge leloko la Khuduthamaga le šitwa ke go laola pothefolio ya lona go ya ka morero wa Khuduthamaga, Tonakgolo a nyaka gore leloko leo le amegago le kuke taolo ya pothefolio ya lona gore e tle e nyalelane le molawana woo.
- (6) Ge leloko leo le amegago le šitwa ke go ikamanya le nyakego ya Tonakgolo ka tlase ga karolwana(5), Tonakgolo a ka tloša leloko leo modirong morago ga go rerišana le leloko, mme ge leloko leo e se leloko la phathi ya Tonakgolo goba e se moetapele wa phathi ye e kgathago tema, le gona morago ga ditherišano le moetapele wa phathi ya leloko leo”.

KOKETŠO D

TSHEPEDIŠO YA MERERO YA SETŠHABA LE DITIRELO TŠA TŠHIRELETŠO: DIPHETOŠO GO DIKAROLO TŠA MOLAOTHEO WA PELENG

1. Phetošo ya karolo ya 218 ya Molaotheo wa peleng-

- (a) ka go tloša mo karolwaneng (1) mantšu ao a tlogo pele ga temana (a) mme gwa bewa mantšu a a latelago:
“(1) Go ya ka ditaelo tša Tona ya Polokego le Tšhireditšo, Komišenare ya Setšhaba e tla rwala maikarabelo godimo ga-”;
- (b) ka go tloša temana ya (b) ya karolwana (1) mme gwa bewa temana ye e latelago:
“(b) peo ya dikomišenara tša diprofense;”
- (c) ka go tloša temana (d) ya karolwana (1) mme gwa bewa temana ye e latelago:
“(d) nyakišišo le thibelo bosenyi bja dihlopha goba bosenyi bjo bo nyakago nyakišišo le thibelo ya setšhaba goba botsebi bjo ikgethago;”;
- (d) ka go tlošwa temana ya (k) ya karolwana ya (1) mme gwa bewa temana ye e latelago:
“(k) go hlongwa le go lotwa ga kagišo setšhabeng, mephato ya maphodisa e swanetše go dirišwa go thekga le ge e kgopelwa ke Komišinare wa Profense;”

2. Phetošo ya karolo ya 218 ya Molaotheo wa peleng ka go tloša karolwaneng ya (1) mantšu a temana ya (a) ye e fetilego ka mantšu ao a latelago:

“(1) Go ya ka karolo ya 218(1), Komišenare wa Profense o tla rwala maikarabelo a-’.

3. Phetošo ya karolo ya 224 ya Molaotheo wa peleng ka go tloša tlhagišo ya karolwaneng ya (2) ka mantšu ao a latelago:

“Ge fela karolwana ye le yona e tlo šoma godimo ga maloko a madira afe goba afe ao a neetšego lenaneo la ona la bahlankedi morago ga go thoma go šoma ga Molaotheo wa Afrika Borwa, 1993 (Molao wa 200 wa 1993), eupša pele ga go amogelwa ga sengwalwa sa molaotheo bjalo ka ge go ukangwe mo karolong ya 73 ya Molaotheo woo, ge leggotla la dipolitiki leo e lego ka fase ga bolaodi le taolo ya lona goba yeo e amanego le yona mme e tšwetšago pele maikemišetšo a yona mo go Khausele ya Khuduthumaga ya Phetišetšo mme a kgathilego tema mo dikgethong tša mathomo tša Kgobokano ya Setšhaba, le ditheramelaong tša Diprofense ka tlase ga Molaotheo woo o boletšwego.’

4. Phetošo ya karolo ya 227 ya Molaotheo wa peleng ka go tloša karolwana ya (2) ka mantšu ao a latelago:

'(2) Mašole a Tšhireletšo a Setšhaba a tla diriša maatla a ona mme a phethagatša mediro ya ona go thekga dikgahlego tša setšhaba fela go ya ka Kgaolo ya 11 ya Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, wa 1996.'

5. Phetošo ya karolo ya 236 ya Molaotheo wa peleng-

(a) Ka go tloša karolwana ya (1) ka karolwana ye e latelago:

'(1) Tirelo ya setšhaba, kgoro ya mmušo, taolo goba tirelo ya tšhireletšo yeo pejana ga go thoma ga Molaotheo wa Repabliki ya Afrika-Borwa, 1996 (moragonyana o bitšwago "Molaotheo wo mofsa"), di bego di phetagatša mešomo ya mmušo, di tšwela pele ka mediro ya tšona go ya ka dipeelano tša molao wo o šomago go yona go fihla ge e fedišwa goba e kopanywa goba e amantšhwa le sehlongwa se maleba goba e ntšhiwa ka phokotšo goba e tlemagantšhwa le sehlongwa se sengwe le se sengwe.';

(b) Ka go tloša karolwana ya (6) ka karolwana ye e latelago:

'(6) (a) Mopresidente a ka bea khomišene go lekola phetšo goba phetošo ya kwano, peo goba tšwetšopele goba kabelo ya pakatiro goba peelano ya tirelo goba dikholo tše dingwe, tšeo di hlolegilego magareng a 27 Aprele 1993 le 30 Setemere 1994 malebana le motho mang le mang yo a ukangwego mo go karolwana (2) goba batho ba mohuta woo.

(b) Khomišene e ka bušetša morago goba ya fetola kwano, peo, tilhatlošo goba kabo ge e sa loka goba ge e sa kgotsofatše mabakeng a taba yeo.";

(c) ka go tloša 'Molaotheo wo,' mo e lego gona karolong ya 236, gomme gwa bewa 'Molaotheo wo mofsa'."

6. Phetošo ya karolo ya 237 ya Molaotheo wa peleng -

(a) ka go tloša temana ya (a) ya karolwana ya (1) ka karolwana ye e latelago:

'(a) Peakanyo ya dihlongwa ka moka tše di ukangwego mo karolong ya 236(1), ka ntle le mefato ya madira yeo e ukangwego karolong ya 224(2), e tla tšwela pele ka go šoma morago ga go thoma go šoma ga Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, wa 1996, ka nepo ya go hloma—

(i) tshepedišo ye kaone makaleng a setšhaba a mmušo go phethagatša merero yeo e lego taolong ya lekala la setšhaba; le

(ii) tshepedišo ye kaone ya profense ye nngwe le ye nngwe go šomana le merero yeo e welago taolong ya mmušo wa profense ye nngwe le ye nngwe.";

- (b) ka go tloša temanyana (i) ya karolwana ya(2)(a) gomme gwa bewa temanyana ye e latelago:
 '(i) dihlongwa tšeo di ukangwego karolong ya 236(1), ka ntle le masolo a mašole, di tla ba magetleng a mmušo wa setšhaba, woo o tlogo šikara boikarabelo bja tšona ka thušano le mebušo ya diprofense ;'

7. Phetošo ya karolo ya 239 ya Molaotheo wa peleng ka go tloša karolwana ya (4) ka karolwana ye e latelago:

- '(4) Go ya ka mme le ka latela molao ofe goba ofe wo o šomago, dithoto, ditokelo, metšhelo ya dithoto le dikoloto tša madira kamoka tše di ukangwego karolong ya 224(2) di tla tšwa go Mašole a Tšhireletšo a Setšhaba go ya ka ditaello tša Tona ya Tšhireletšo.'

ŠETULO 6A

[Šetulo 6A e tsentšwe ke karolwana ya 6 ya Molaophetošwa wa Bolesome wa Molaotheo wa 2003 mme e phumutšwe ke karolo 6 ya Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008.]

ŠETULO 6B

[Šetulo 6B, peleng e be e le Šetulo 6A, e tsentswe ke karolwana ya Molaophetošwa wa Boseswai wa Molaotheo wa 2002, o fetotšwego ke karolwana ya 5 ya Molaophetošwa wa Bolesome wa Molaotheo wa 2003, ebile e nomorilwe gape ka karolo ya 6 ya Molao wa 2 wa 2003 gomme e loketšwe dinomoro ka leswa ke karolo 6 ya Molaophetošwa wa Bolesome wa 2003 mme e phumotšwe ke Molaophetošwa wa Bolesomenne wa Molaotheo wa 2008.]

ŠETULO 7

MELAO YE E PHUMOTŠWEGO

Nomoro le Ngwaga wa Molao	Leina
Molao wa 200 wa 1993	Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1993
Molao wa 2 wa 1994	Molaophetošwa wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1994
Molao wa 3 wa 1994	Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1994
Molao wa 13 wa 1994	Molaophetošwa wa Boraro wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1994
Molao wa 14 wa 1994	Molaophetošwa wa Bone wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1994
Molao wa 24 wa 1994	Molaophetošwa wa Botshelela wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1994
Molao wa 29 wa 1994	Molaophetošwa wa Bohlano wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1994
Molao wa 20 wa 1995	Molaophetošwa wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1995
Molao wa 44 wa 1995	Molaophetošwa wa Bobedi wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1995
Molao wa 7 wa 1996	Molaophetošwa wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1996
Molao wa 26 wa 1996	Molaophetošwa wa Boraro wa Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, 1996

TŠHUPANE

(Hlokomela: Nomoro ye e tšwelelago ka morago ga tlhalošo, ke nomoro ya karolo yeo tlhalošo e hwetšwago go yona.)

Koša ya Setšhaba, 4

Mohlakišikakaretšo. 181, 188

Molao wa Ditokelo –

Tumelelo go dikgorotshoko, 34

Phihlelelo ya tshedimošo, 32

Tirišo, 8

Batho bao ba swerwego, ba golegilwego le bao ba latofatšwago, 35

Kgobokano, tšhupetšo, kgwabo le ngongorego, 17

Bana. 28

Boagi, 20

Dihlopha tša setšo, bodumedi le tša maleme, 31

Thuto, 29

Phethagatšo ya ditokelo, 38

Tikologo, 24

Tekatekano, 9

Seriti sa botho, 10

Tokologo ya tšhireletšo ya motho, 12

Tokologo ya kwano, 18

Tokologo ya mosepelo le madulo, 21

Tokologo ya go gweba, mošomo le profeshene, 22

Tlhokomelo ya tša maphelo, dijo, meetse le tšhireletšo ya leago, 27

Kago ya dintlo, 26

Tlhathollo ya Molao wa Ditokelo, 39

Dikamano medirong, 23

Leleme le setšo, 30

Bophelo, 11

- Mollwane wa ditokelo, 36
 Ditokelo le dipolotiki, 19
 Sephiri, 14
 Thoto, 25
 Kgatotaolo ye e lokilego, 33
 Bokgoba, Bohlanka, le go šomišwa ka kgapeletšo, 13
 Maemo a tšhoganetšo, 37
 Kgašo, Bolaodi bjo bo Ikemetšego bja Kgašo , 181, 192
 Ditekanyetšo, 215
 Pankakgolo, 223-225
 Mmušo wa Mhlakanelwa, 41
 Boagi, 3
 Khomišene ya tekano ya bong, 181, 187
 Khomišene ya Tšwetšopele le Tšhireditšo ya ditokelo tša setho, sedumedi, le dihlopha tša Maleme, 181, 185, 186
 Melao ye e fapanago, 146-150
 Dikgorotshako—
     Kgorotshako ya Molaotheo, 167
     Kgorotshako ya Afrika Borwa, 169
     Dikgorotshako tše dingwe, 170
     Maatla a dikgorotshako mererong ya Molaotheo, 172
     Kgorokgolo ya Tshako ya Boipiletšo, 168
 Tšhireditšo, 200-204
 Khomišene ya Dikgetho, 181, 190, 191
 Ditshepeditšo tša kgetho tša Bahlankedi ba Molaotheo, Šetulo 3, Karolo A
 Bolaodiphethiši—
     Diprofense, 125
     Republiki, 85
 Dikhansela tša Dikhuduthamaga, 132-142
 Ditšhelete, setšhaba , 213, 214, 216, 217
 Ditšhelete, profense le tikologo, 223-226
 Khomišene ya Ditšhelete le Metšhelo, 220-222
 Folaga ya Setšhaba, 5

- Thekgo ya ditshelete go diphathi tša polotiki, 236
 Khomišene ya Ditokelo tša Botho, 181, 184
 Botseka, 209, 210
 Molao wa Boditšhabatšhaba, 231-233
 Maatlaboahlodi
 Bahlankedi ba toka, 174-177
 Khomišene ya Ditirelo tša Toka, 178
 Tshepedišo ya toka, 166
 Maleme, 6
 Go dira melao, 73-82
 Maatla a go hloma Melao, 43, 44
 Mmušoselegae, 152, 163
 Bommasepala, 151-154
 Seboka sa Maloko a Palamente—
     Sebopego sa kgetho, 46
     Diphetho, 53
     Bohlatse goba tshedimošo pele ga Seboka sa Moloko a Palamente, 56
     Maatla, 55
     Tumelelo ya Setšhaba, 59
 Khansele ya Setšhaba ya Diprofense—
     Kabo ya baemedi, 61
     Tlhamo, 60
     Diphetho, 65
     Bohlatse goba tshedimošo pele ga Khansele ya Setšhaba, 69
     Kgathotema ya baemedi ba mebušoselegae, 67
     Baemedi ba go ya go ile, 62
     Maatla, 68
     Tumelelo ya Setšhaba, 72
 Palamente, 42
 Maphodisa, 205-208
 Ditonakgolo, 127-130
 Mopresidente, 83-89
 Bolaodi bja botšhotšhisi, 179

Diprofense, 103

Molaotheo ya diprofense, 142-145

Ditheramelao tša diprofense, 104-121

    Kgotelo ya Maloko go Kgorotsheko ya Molaotheo, 122

    Ditokelo tša baemedi ba go ya go ile ba ditheramelao tša diprofense, 113

    Tumelelo ya setšhaba, 118

Taolo ya merero ya Setšhaba, 195

Khomišene ya Ditirelo tša Setšhaba, 196

Tirelo ya Setšhaba, 197

Mošireletši wa Setšhaba, 181, 182

Ditirelo tša Tšhireletšo, 198, 199

Boipopo, 235

Bogolo bja Molaotheo, 2

Baetapele ba setšo, 211, 212